

ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА БЪЛГАРИТЕ В ЧУЖБИНА

**БЪЛГАРСКО СЛОВО
И
БАГРИ ОТ САЩ И СВЕТА**

съставители:

Георги Витанов Богат,

Калина Томова,

Василен Васевски

София, 2012

” БЪЛГАРСКО СЛОВО И БАГРИ ОТ САЩ И СВЕТА”

Сборник

Съставители:

Георги Витанов Богат – председател на „Съюза на българските писатели в САЩ и по света“

Калина Томова – секретар на „Съюза на българските писатели в САЩ и по света“

Василен Васевски - председател на Сдружение «Български художници зад граница»

- © **Георги Витанов Богат** - белетристика, съставител и автор
- © **Калина Томова** - поезия, съставител и автор
- © **Василен Васевски**: подбор и текст (на снимковия материал)
- © **Костадин Георгиев**: графична обработка (на снимковия материал)

ISBN 978-954-92896-1-9

Предпечат и печат: "Образование и наука" ЕАД

УВОД

Налице е едно явление в българската култура зад граница и в границите на България – сборник на произведения на творци извън пределите на страната. Веднага искам да кажа, че изтънченият ценител на художествена литература с високи критерии може би ще постави под въпрос художествените качества на доста от публикуваните тук литературни съчинения. Някои от тях са написани не така умело, не толкова изящно и шлифовано, не така вещо, както на всички би ни се искало, но мисля, че в случая това не е най-важното. Важното е, че публикуваните тук стихове и разкази са написани от българи на чист български език, с българско мислене и българско светоусещане, с българска душа и българска образност. Внимателният читател не може да не забележи, че в тези съчинения липсва съчинителството и подражателството на така наречената „западна култура“, каквато е модата сега в родината България. Защото и на запад, такава „западна култура“ няма. В тях няма цинизъм, арогантност и „непукизъм“, няма психотропни бълнувания и сбор от механично набрани думи, та човек да се чуди това от болен мозък ли е написано или от безмозъчно. Внимателният читател непременно ще забележи, че тези съчинения са написани на по-чист български език от доста писания в България, срещащи на англо-френски. За това е ценен този сборник. Той иде да покаже, че българското Слово по света е живо, дишащо и жизнуетвърждаващо. Че писателят – емигрант е стожер на българското не само по света, но и в България. Често той е сърдит на своята Родина, но това е „сърдитостта“ на дете към своята майка. Той често критикува Родината си, но това е критика заради някаква несправедливост. Понякога е язвителен, но това е язвителността на уязвения. Но най-често сърцето на пишещия емигрант е изпълнено с любов и носталгия, а неговите писания са необходимата доза антиносталгин. Трябва ли да се чудим, че 90% от българската литературна класика, като например д-р П. Берон и Раковски, Ботев и Вазов, Каравелов и Славейков е писана в странство?! Това „емигрантска литература“ ли е!

Искрено не крия радостта си и благодаря от сърце на Държавната агенция за българите в чужбина за инициативата и усилията този Алманах да се появи пред съда на Читателя, което е наистина едно ЯВЛЕНИЕ в българската култура.

Георги Витанов Богат

председател на „Съюза на българските писатели в САЩ и по света“

«БЪЛГАРСКИ ХУДОЖНИЦИ ЗАД ГРАНИЦА»- ОБЕДИНЕНИЕ ЗА РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА КУЛТУРА В АМЕРИКА И ПО СВЕТА

«Български художници зад граница» създадохме през 2007 г. в Чикаго, с идея да обединим усилията на художниците, живущи извън родината и да популяризираме постиженията на родната култура. Искахме да се съберем и да работим заедно не само тук, в Америка, но и навсякъде по света, където са пръснати български семена. Заедно да преодоляваме ограниченията и да сближаваме различията между хората.

За кратко време събрахме съмишленици от почти всички големи американски градове – Ню Йорк, Вашингтон, Хюстън, Маями, Детройт, Ню Орлийнс. Свързахме се с колеги и в Европа: Хърватия, Франция, Австрия. Започнахме да организираме изложби и постепенно да налагаме името на организацията не само сред българската общност в САЩ, но и сред културните среди на Новия континент. Изявите се редяха една след друга в Чикаго, Ню Йорк, Монтана, Ню Джърси, Загреб и Задар... Двадесет и четири до този момент, за непълните пет години, откакто съществуваме. Не ми е известно такава организация на художници някога да е била създавана в историята на емиграцията ни, било в Америка, било в Европа или където и да е по света. Затова днес сме доволни от постигнатото и сме горди, че представяме страната си достойно. Същевременно съзнаваме отговорността и очакванията, които носим заедно с това.

Стара истина е, че за изкуството няма затворени врати и забранени територии. Че най-добре се съди за една нация според културните ѝ постижения. Затова, когато разгръщате Алманаха на българските творци в чужбина се надявам да усетите нашите вълнения и у вас да премине частица от идеята, за която работим тук.

Така България ще я има навсякъде, все едно къде сме ние – нейните чедра и независимо от разстоянието, което ни дели едни от други.

*Василен Васевски,
Председател на «Български художници зад граница»,
Чикаго, САЩ
www.bulgarianartistsabroad.net*

СЪДЪРЖАНИЕ

Автор	Творби	Стр.
<i>Василен Васевски - Чикаго, САЩ</i>	Хедър, Дъждовна среща	11
<i>Георги Витанов Богат - Чикаго, САЩ</i>	Мечкарлъци, Есенни гробища	23
<i>Даниел Авдала - Хамбург, Германия</i>	Пустиня, Унес, Изригване, Близост, Безкраен сън, Радой Ралин – сатира	37
<i>Диана Стефанова - Чикаго, САЩ</i>	Под нарисувани дървета, Тихото умиране, Премълчавано, Самопокръстващо, Екзистенциална обреченост, Далеч от родната земя	49
<i>Димитър Стоилов - Брюксел, Белгия</i>	Колкото кулите на Тауър Бридж	57
<i>Димо Райков - Париж, Франция</i>	Помен за мама	73
<i>Добри Карабонев - Чикаго, САЩ</i>	Глухара, Дъжд	83
<i>Елена Трифонова - Франкфурт, Германия</i>	Вдовицата на фронтовака	99
<i>Здравка Момчева - Лондон, Великобритания</i>	Телефонна България, Мъжка милост, Зелени Великденски терлици, Гърбовете говорят, Гласовете ви чух, Урни за кучета, Песента на Орфей, На България, Ботеву, Поезия	115
<i>Златко Енев - Берлин, Германия</i>	Емигрантска история	139
<i>Илия Консулов - Чикаго, САЩ</i>	Тук вече тя е чужда, Душевни рани, Първа любов, Ода на любовта	153
<i>Калина Томова - Чикаго, САЩ</i>	Имаше човек, Кафе, Не корете дъжда, Носталгия, София, Море, За тези, които умеят да достигат звездите, Случайност, Спомен	159
<i>Лили Паслиева - Чикаго, САЩ</i>	Надежда, Липсваш ми, Дали едно сърце за мене бие, Честолюбие измислено, Свободата, Семейството – из „Университет за родители“, Пробуждане – из „Вечните истини“	181

Автор	Творби	Стр.
<i>Людмила Билярска - Лафайет, Индиана, САЩ</i>	По вечеря, Есенно пасторално, На чикагска улица, Потъване, В дланта ти	191
<i>Мая Петрушева - Уичита, Канзас, САЩ</i>	Миг на размисъл, До топлото ти рамо да остана, Вълшебно наметало, Заради джаза, Орфеева песен	197
<i>Мона Чобан - Париж, Франция</i>	Денка и Игнат, Маргарита и Перо	203
<i>Николета Кравченко - Чикаго, САЩ</i>	Другото Аз, Мъка, Спасение	211
<i>Пейчо Кънев - Ню Йорк, САЩ</i>	Поет в Чикаго, Моментът, В очакване, Цветаева на брега на езерото Мичиган, Псалм	215
<i>Райна Недялкова - Чикаго, САЩ</i>	Какво е любов, За какво са ми, Целувам, Когато чуждата земя те приюти, Да купиш камила, Прошка и обич, Майчината обич най-боли, Прилив, Нещо като приказка	221
<i>Севделин Панев - Чикаго, САЩ</i>	Етюд в три части, Его, Моята птица, Епитафия за мъртвото стихотворение	233
<i>Симеон Гаспаров - Чикаго, САЩ</i>	Вариации из книгата „По пътя“ (По Джек Керуак, Селско гробище, Български ортодокс, Обичам акварелите, Пост имигрантско,), Пейзажи от Елджин, рисувани със сняг	247
<i>Ставри Карамфилов - Ню Йорк, САЩ</i>	Умоление, Хабер, Последното желание, Кажи ми, Самосъд наред Таймс Скуеър	257
<i>Стайка Должева - Чикаго, САЩ</i>	Сън, Хора разни, Къща за надежда, Лас Вегас, Сметки за разплащане	265
<i>Христина Панджаридис - Париж, Франция</i>	Петелът, Без сладкиши и без котка, Богат американец търси, Салфетка за 50 хиляди, Тревата, Крадла, Сватбено, Убиец	271
<i>Цветя Дончева - Чикаго, САЩ</i>	Когато се завърна, Завръщане, Нетърпение, Светлина, Без теб, Лабиринт, Може би, Като птиците	289

Художници	Творби	Стр.
Василен Васевски - Чикаго, САЩ	Картини : «Езерото на прасковите», м.бои, платно, 60 x 60 cm «Лунен копнеж», м.бои, платно, 50 x 50 cm	10
Георги Витанов Богат - Чикаго, САЩ	Скулптурна творба: «Дървото – другия му живот», дъб, 60 x 70 cm	22
Десислава Терзиева - Виена, Австрия	Видеоинсталация: «Женски силует I », «Виртуални графити/Две тела»	36
Таня Ангелова - Париж, Франция	Картини : «Корените на материята I», акрил, плъст, нишка, 73 x 92 cm «Корените на материята II», акрил, плъст, нишка, 73 x 92 cm	48
Александър Петков - Чикаго, САЩ	Фотографии: «Любовна пързалка», «Тараторено слънце»	56
Любо Велков - Чикаго, САЩ	Картини : «Да спасим животните», м.бои, платно, 77,5 x 87,5 cm «Летящият холандец», м.бои, платно, 82, 5 x 95 cm	82
Атанаска Тасарт - Ню Йорк, САЩ	Картини : «Поле I», см. техника, хартия, 55 x 70 cm «Поле II», см. техника, хартия, 55 x 70 cm	98
Йордан Иванов - Ню Орлеанс, САЩ	Картини : «Тропикът на козиорога, м.бои, платно, 100 x 115 cm «Есенна приказка», м.бои, платно, 100 x 115 cm	114
Искра Иванова - Хюстън, САЩ	Скулптурни творби: «Адел», глина, стъкло, 17, 5 x 12, 5 x 7,5 cm «Птица», глина, стъкло, 17, 5 x 12, 5 x 5 cm	138
Камелия Томанова - Чикаго, САЩ	Картини : «Зараждане», акрил, платно, 75 x 100 cm «Раздяла», акрил, платно, 30 x 40 cm	152
Константин Коста - Чикаго, САЩ	Картини : «Лодки», м.бои, платно, 50 x 60 cm «Спяща нимфа (Дафне)», м.бои, платно, 77,5 x 85 cm	180

Художници	Творби	Стр.
Ивайло Йошовски - Чикаго, САЩ	Картини : «Купчина удоволствие», м.бои, платно, 75 x 100 cm «Чушки», м.бои, платно, 75 x 100 cm	190
Майя Петрушева - Уичита, Канзас, САЩ	Картини : «Луна над града», м.бои, платно, 50 x 60 cm «Св.Иван Рилски», темпера, дърво, 20 x 27,5 cm	196
Радяна Христова - Чикаго, САЩ	Картини : «Отвъд суетата», акрил, платно, 60 x 120 cm «Чикаго», акрил, платно, 40 x 50 cm	202
Николета Кравченко - Чикаго, САЩ	Фотографии: «Ланга, Южна Африка» «Кейп Пойнт, Южна Африка»,	210
Ралица Владимирова - Чикаго, САЩ	Картини : «Превръщане», см. техника, платно, 60 x 150 cm «Да откриеш тишината», см. техника, платно, 60 x 60 cm	214
Григор Малинов - Сан Франциско, САЩ	Картини : "Приказка за Япония", м.бои, платно, 61 x 61 cm "Бамбуковата гора на свечеряване", м.бои, платно, 61 x 61 cm	220
Костадин Георгиев - Чикаго, САЩ	Скулптурни творби: «Жонгльор», бронз, дърво, 30 x 10 x 7,5 cm «Маска », бронз, дърво, 25 x 20 x 7,5 cm	232
Константин Костов - Задар, Хърватия	Скулптурни творби: «Торсо», варовик «Мъжка глава», варовик	246
Ставри Карамфилов - Ню Йорк, САЩ	Скулптурни творби: «Книгата с хрониките на моя народ», Дървена база, ръждив метал, метални клинци, хартиено тесто, лепило, черен въглен, полирани камъни, 55 x 62 x 50 cm «Сфинксът» Дървена база, ръждив метал, хартиено тесто, лепило, пастел, 84 x 21 x 31 cm	256
Евгения Петрова - Чикаго, САЩ	Картини : «Изкачване», акрил, платно, 60 x 120 cm «Изгубеният град», акрил, платно, 40 x 50 cm	264
Милена Праматарова - Чикаго, САЩ	Картини : «Поляни край реката», см. техника, платно, 60 x 75 cm «Рециклирано изкуство», см.техника, хартия, 60 x 60 cm	288

Българско слово и багри от САЩ и света

Алманах

Василен Васевски - Чикаго, САЩ

«Езерото на
прасковите»,
м.бои, платно,
60 x 60 cm

«Лунен копнеж»,
м.бои, платно,
50 x 50 cm

Василен Васевски - Чикаго, САЩ

Василен Каменов ВАСЕВСКИ е роден на 9 август, 1969 г. в Сливен. Завършва Националната художествена академия в София, специалност «Живопис» през 1997 г., а през 2003 г. – Индиана-Пардю Юнивърсити, в град Форт Уейн, САЩ, специалност «Комерсиални изкуства». Член е на Съюза на българските художници в София, инициатор и основател на организацията «Български художници зад граница» в Чикаго. От 1997 г. досега е участвал в многобройни престижни общи и самостоятелни изложби в Европа и Америка (за повече информация виж www.vassi-art.com).

През периода 1992 – 1999г. работи като сътрудник на в. «Македония», сп. «Македония», «Борба», «Балканите», «Пътят», а така също и на в. «България» в Чикаго. През 2007 г. в съавторство с баща си, писателят Камен Васевски, публикува книгата «И аз видях Америка-размисли, впечатления, паралели»(изд. Български писател», София).

От 1999 г. Василен Васевски живее в САЩ, където е преподавател по дизайн и рисуване в Илинойския институт за изкуство – град Чикаго.

Дъждовна среща

За всичко разбира се, бе виновен този дъжд! Валеше непрекъснато от няколко часа, да не говоря за мрачното небе, което още от сутринта ми развали настроението. Имаш среща след около петнадесет минути, а тук на площада, друг път толкова оживен, почти не бяха останали хора. Ох, дали той ще дойде изобщо? Не искам дори да си помисля, че времето ще го спре, но кой знае... Влизам в моето любимо кафене, разположено отдясно на фонтана, където решихме да се срещнем, и избирам маса до вратата. Сигурно изглеждам смешна с мократа си коса и малкия син чадър, дрехите ми също са се измачкали. Няма много посетители и това донякъде ме успокоява. Свалям шлифера, оставям чадъра и си поправам измокрената коса... Човек винаги е нервен на първа среща. А аз май не трябваше да се съгласявам, когато той ми предложи да се видим. Но и двамата бяхме изморени вече от тази игра на погледи и откраднати усмивки, тя не можеше да продължава непрекъснато. Не, той ще дойде непременно, просто ей сега ще изскочи запъхтян иззад ъгъла и ще отвори вратата. Затова няма да мисля за дъжда, а само за момента, в който ще го зърна и краката ми ще се подкосят...

“Проклето задръстване! Как можа точно сега да се случи. Така става, когато определям среща в пет следобяд. Момичето сигурно ме чака, а аз закъснявам. Няма да мога да си го простя, ако не съм там в уговореното време. Тя ще си помисли, че съм го направил нарочно...” Беше се престашил да покани своя студентка на кафе и страшно държеше всичко да мине добре. Не канеше всяка млада жена, която му хареса, освен това не беше и толкова лесно. В Кристин имаше нещо в повече от останалите – замечтан поглед, съчетан с игриви пламъчета в очите и малко тъжна усмивка, с която сякаш подканяше да бъде закриляна. Беше по-млада с около десет години, но той усещаше в своята възраст предимството на опита и постигнатата житейска хармония, които можеше да сподели. Тя пък носеше неподправеното желание за риск на своята младост.

Дъждът се усилваше, а колоната коли не помръдваше. Дълга сива завеса се стелеше пред стъклото и превръщаше града в друго, необичайно място, излязло сякаш извън времето и пространството. Сградите се различаваха трудно, уличните шумове бяха омекотени, а цветовете на света – станали по-пастелни. Имаше нещо, което караше човек да се отпусне и за миг да забрави кой е и къде е...

Не мога да си обясня какво точно харесвам в него. Може би малко по-тихия му глас, усмивката, с която започва и води часа ни, или внезапния блясък в очите му, когато погледите ни се срещнат. Той е чужденец, идва от някакво място в Източна Европа, но вече е живял три-четири години тук. Показва ни снимки на свои картини, на които аз не обърнах сериозно внимание, каза също, че е имал и изложби в галерии. В началото малко се стъписах от неочаквано младежката му външност, все пак представата за университетски преподавател се свързва с определена възраст и вид: очила, над петдесетте, може би брада, прошарена като оредялата коса... Брада ли казах? Той има брада, но тя само подчертава младежкото му излъчване, вместо да го скрива.

Мисля, че ме забеляза още в първия ни час, когато всеки от нас, студентите, се представяше поотделно. *“Джени Брук - моден дизайн, втора година. Очаквам този предмет да ми помогне да напредна в моята област.” “Рей Джонс - анимация, първа година. Имам нужда да науча как да композирам по-добре рисунките си.” “Ема Крайдерман...”* Когато стигна до мен, аз малко се запънах. Погледът му ме накара да трепна. Сякаш бях виждала този човек преди. Знаете това усещане, когато си блъскаш главата да разбереш откъде познаваш лицето на човека пред себе си и не можеш да отгатнеш. Бях сигурна, че не ми е роднина или стар познат. Но това зелено в очите му, което в началото ме стресна, бе така меко и предразполагащо... *“Кристин - моден дизайн...”* - започнах аз, като не свалях поглед от преподавателя. После добавих нещо за общите си очаквания, което бях вече чула от останалите студенти.

След края на часа и първите нарисувани композиции (трябваше да комбинираме само линии, ама че скука - всеки предпочита нещо по-сложно), се улових, че мисля за него. Беше по-скоро бързо пробягала мисъл, нищо особено, но тя бе достатъчна, за да предизвика въпроса *“Кога ще е следващия ни час с него?”*. Странно, как бързо се подреждат някой път нещата. Виждаш някого, в миг го харесваш и толкова. Чак после започваш да се питаш защо, да си обясняваш и припомняш детайлите...

В сряда се опитвах да гледам през прозореца, макар че навън се смрачаваше. Аз харесвам тази част на деня - небето става виолетово, а в прозорците на сградите се смесват светлините на електрически лампи и изгряващи звезди. Имах вече колежка на моя чин (първият ден стоях сама) - едно бърливо и малко нервнo момиче на двадесет и една години. Интересно ми бе дали рисува добре. По-леко е, когато можеш да поискаш съвет от някой как да продължиш рисунката си, ако нямаш идеи в главата, или пък да погледнеш скришом към това, което той създава на листа.

“Този път в новия проект ще комбинираме линии и форми. Вашата композиция трябва да бъде балансирана, оригинална и да има ясно изразен център.” Пак този негов глас. Казва *“балансирана”*, вместо *“балансирана”*. Нищо, ще му го простя, все пак това не е неговия език. Защо пък *“комбинираме”*? Сигурно да се представяш за част от класа е един от скритите му похвати, с които улеснява работата си. Това ми допада. Залавям се с проекта, като хвърлям отвреме - навреме око към учителската маса. Той пише нещо в една от папките си. Мисля си, че също ме харесва - ето задържа погледа си върху мен и леко се усмихва. Явно играта ни му харесва. Аз обаче си имам Джон, а сигурно и моя преподавател се прибира вечер при някоя. Може да е от неговата страна, а може и да не е. Тогава какъв е смисъла? И в двата случая не ме интересува. Искам само да получа хубава оценка по този предмет. И после бързо да го забравя.

Днес изглежда малко тъжен и замислен. Сигурно нещо му се е случило. То и ние с Джон се карахме, после правихме секс и пак се карахме. Май връзката ни е към края си. Не съм сигурна, че искам да съм още с него. Има толкова други момчета наоколо, няма да е трудно да си намеря нов приятел. В бързината не успях да си лакирам ноктите. Дали той ще забележи? Хм, пак този мой учител ми е в главата. Как ли би изглеждала връзка с него? Преподавател излиза със своя студентка. Сигурна съм, че приятелките ми ще ме помислят за побъркана. Особено Линдзи - тя сменя момчетата си през няколко седмици, но май никога не е била с някой толкова по-голям от нея. Тези зелени очи не ми излизат от съзнанието. Как ли биха ме гледали в леглото, ако са съвсем близо до моите? Късно вечер или рано сутрин...

“Кристин, промени мястото на този триъгълник и добави две - три линии около него”. Ама той е до чина ми, дошъл е без да го усетя! Пламвам цялата. Дали може да ме усети за какво си мисля? Като че ли започна да се задържа повече при мен -това е сигурен знак, че съм му приятна. Дали ще ми предложи някога да излезем? Какво? Ето една мисъл, която не допусках, че ще ми хрумне....Защо ли пък не?

“Май трябва вече да направя нещо. Да се овладя или да говоря насаме с нея... Навярно и другите са забелязали по-голямото ми внимание към Кристин. Но тя самата се държи така - дава ми знаци, че ѝ е приятно моето отношение. Ето вчера разказа, че ме е сънувала, аз се смутих в началото, но класа прие добре историята. Нали да сънуваш някого значи, че подсъзнателно искаш близостта му?...”

В сряда часовете по дизайн изтекоха по-бързо. Следобедът преливаше неусетно в здрач, докато пролетната привечер безмълвно про-

тягаше обятия към готовия да се отдаде на ласката ѝ град. Закъснял слънчев лъч играеше по повърхността на реката, която се виждаше от прозореца на стаята...Този път Кристин като че ли нарочно се бавеше. Докато прибираше нещата си в папката, останалите студенти излязоха и тя остана последна. Бяха сами в стаята, но му трябваша няколко секунди, за да осъзнае този факт. *“Кристин, имаш ли въпроси за проекта, който трябва да довършиш в къщи?”* - гласът му леко потрепера. Тя го погледна с разширени очи и не му отговори, сякаш изобщо не го чу. *“Колко е хубава, си мислеше той, далечна и близка едновременно, бих могъл ей сега сега да протегна ръка и да я докосна... Кристин,... можем ли да се видим, когато имаш свободно време - думите се изплъзнаха сами от устата му, преди да си даде напълно сметка за съдържанието им - искам да поговоря с теб за нещо...”* Сега нямаше връщане назад, крачката беше направена и оставаше само да продължи напред, без да се олюее. Тя се изчерви, но смело отвърна: *“Да,... защо не? Къде искате да се срещнем? Аз имам едно любимо кафене, в центъра на града, до фонтана, ако нямате нищо против...”* Сякаш в миг го потопи вълна, искаше да извика от радост, но успя да се овладее и да добави, с едва потиснато вълнение, че е съгласен. Уточниха часа, в който трябваше да се видят и се разделиха.

В началото не можеше да повярва. Толкова простичко се беше случило такова нещо! А дали тя няма да размисли и все пак да се откаже от срещата? Като на филмова лента през главата му преминаха двата месеца, откакто се познаваха – първия миг, в който я видя, първите му впечатления, първия път, когато чу гласа ѝ, разговорите в час по проектите, погледа ѝ, който понякога казваше толкова много...Сега беше се доближил на сантиметри от нея и може би съвсем скоро щеше да усети топлината на лицето ѝ, мекотата на пръстите...

“Трябваше ли да казвам Да? Всъщност, можех и да му откажа. Нещо ми трепна отвътре, даже май се изчервих, не помня, когато ме попита. Какво пък, едно кафе не е кой знае колко голяма работа. Няма да казвам на приятелките си засега, мога да го направя винаги по-късно...”

Мисля, че е той. Един човек с неговия ръст се приближава до вратата на кафето. Аз избрах маса, която да не е първата, когато влезеш, но пак да е близко до входа и да дава добра позиция за наблюдение. Чувствам, че сърцето ми ускорява биенето си. Ще трябва да си призная най-после, че наистина го харесвам и че това си е повече от обикновено

харесване...

Той паркира колата набързо и хукна към кафенето, от което го деляха две-три малки пресечки. Закъсняваше с петнадесет минути заради проклетото задръстване. Не искаше да си мисли, че тя може вече да си е тръгнала. Дъждът беше намалял и слънцето се опитваше плахо да надникне зад все още гъстите облаци, денят се разведряваше."Кристин, Кристин, почакай ме още малко, моля те..." Буквално влетя в малкото кафене, отляво на фонтана, което бяха избрали за първа среща. Сърцето му обаче изстина в мига, когато не можа да я открие сред оскъдните посетители. Имаше чувството, че е тръгнала само преди миг, въздуха сякаш още носеше присъствието ѝ...Изведнъж се сети: не, не, тя сигурно още не е дошла. Избра маса до вратата, с добра позиция за наблюдение, и седна да чака. "Тя ще дойде всеки момент, непременно ще дойде. Нормално е също малко да закъснее..."

За всичко бе виновен, разбира се, този дъжд. Дъждът, който цял ден се изсипваше по покривите и первазите на прозорците, неуморно миеше лицата на сградите, и накрая се успокояваше в канавките на улиците. Забавяше колите по пътищата, като принуждаваше тези, които ги карат да остават в задръстване, разваляше прически и намачкваше дрехите, облечени за специален случай. Дъждът, за чиято ласка жадно се протягаха треви и дървета, къщи и тротоари, птиците и човешките сърца. Дъждът, който не позволи на двама влюбени да се срещнат. Един мъж и една жена се чакаха напразно в две еднакви кафенета, от двете страни на фонтана в центъра на града и обвиняваха дъжда, сипещ се над главите им. Чакаха напразно да срещнат любовта, без да разберат, че всеки от тях е дошъл на погрешното място.

"Бяхме толкова близо един до друг, а сега тя отново е далеч..."

"Защо ли се съгласих на среща, след като той въобще не дойде?..."

*Хедър**

I.

Когато го чакам да се прибере в къщи, понякога денят минава много бавно. Опитвам се да не гледам часовника и си измислям разни неща, които да убиват времето, наричам ги *"моите тайм-килъри"*. Вчера например, наблюдавах няколко часа как светлината от щорите пълзеше по стената и менеше непрекъснато формата си. Нали знаете, това са дълги правоъгълни ленти, на снопове, които се пречупват най-причудливо, щом докоснат предметите в стаята. По един начин лежат върху стола, по друг - върху писалищната маса, а по съвсем различен - върху книгите и библиотеката. На стената като че ли са най-спокойни - просто си почиват и очакват залеза, който ще ги изпрати в прегръдката на нощта. Не крия, че обичам тези отражения. Те имат способността да ме връщат към лятото с неговите дълги и протяжни следобеди, край морето или на друго място, където сме били заедно с моят любим...

Друг път се забавлявам, като се вирам в книгите от библиотеката. Мога да си припомня времето и емоциите, свързани с прочита на някои от тях. Ето, пред мен е Карлос Кастанеда. Беше истинска тиха лудост, когато книгите му се появиха за първи път. Всички като че ли жадувахме отдавна за неговата *"друга реалност"* и смело се втурнахме към нея... До него са Маркес, Борхес, Хесе, Робърт Пърсиг - в страниците на всеки от тях е спотаен един малък свят на мъдрост и откровения, напоявал като дъжд душите ни. Нашата библиотека е малка, но избрана. Той ми е казал много пъти, че не можем да имаме всички книги, които искаме и затова се налага да се ограничим само с най-доброто. Освен това, напоследък купува по-рядко и споделя, че за това са виновни компютрите, които така неусетно и бързо промениха света и нас самите. Този факт го кара да се усеща понякога още по-самотен и изолиран. Тъгува като че ли и по намалялото време за срещи с други хора, за все по-липсващия с тях жив контакт. Аз се съгласявам с него, но въпреки това си мисля, че е редно да признаем и добрите страни на машините, заедно с цената, която сме принудени да платим за тяхното съществуване.

Днес времето определено тече по-бавно. Мога да го усетя. Сякаш кръвта във вените му се е сгъстила и то е в някакъв унес, забравило задълженията си. Дали времето има душа? Мисля, че то може също да ни усеща. Както сега, понеже днес съм по-нетърпелива, то ми прави напук - движи се по-бавно и ми се присмива. Почти чувам тънкия му подигравателен глас: *"Е, скъпа, днес часовете няма да минат така бързо,*

**Хедър - популярно женско име в САЩ и наименование на планинско цвете в Средния Запад – б.а.*

както беше вчера." Защо ли се държи така?

Моят любим се завръща в ранната вечер, когато светът отвън става теменужен и първите светлини на уличните лампи весело танцуват. Мога да го видя за миг как крачи уморен и изчерпан от всекидневната си работа, но зная със сърцето си, че мисълта за мен и срещата ни го стопля и го кара да се усмихва в себе си..

Изпратих го сутринта, а още е само дванадесет и половина. Пред мен е целия следобяд. Какво да правя? Ще погледам картините по стените. Ето, тази синята е една от любимите му. Признавам, че на мен не ми допада особено. Кръстена е *"Когато ангелите падат"*. Страданието буквално извира от всеки неин сантиметър. Какво ли е било в главата и сърцето му, когато я е рисувал? Казва, че сам не може да обясни повода за създаването на някои от картините си. *"Те просто ми се случват. Когато ги оставя сами да дойдат, а не ги преследвам, те са най-искрени."* Може би не иска да сподели всичко. Най-съкровени неща трябва да пазим дълбоко и само за себе си. Съгласна съм, но признавам, че понякога ревнувам от тази отдаденост на изкуството. Наблюдавала съм го как се потапя в онзи свой свят, слуша любимата си музика и...забравя за мен. А аз, естествено, като всяка нормална жена, искам цялото му време за себе си. Нали така се познава дали обичаш някого?

Чувам шум откъм прозореца - два гълъба са кацнали на перваза, търкат един в друг телата си и гукат. Двойка влюбени, която се отдава на рутината на връзката си... А може би сега се запознават – всеки се опитва да впечатли другия и хубавото тепърва им предстои. Шумът на гълъбите добавя завършващ щрих в спокойната картина на следобеда. Какво ли е да обичаш като птица? Сигурно е невероятно към радостта от летенето и неподвластността на земното притегляне да добавиш и това чувство. Та те са толкова близки по същност! Нали, когато ние, хората обичаме, крила изникват на гърба ни и можем да направим всичко, което преди това сме смятали за невъзможно...Любовта превръща човек в птица. А също в листо, във вятър, в слънце или луна.

Поглеждам скришом към стрелките - минали са няколко часа, докато аз разсъждавах за изкуството, птиците и любовта. Изведнъж се сещам. А не бих ли могла да изненадам моя любим, когато той се върне? Ще затворя очи и ще се престоря на заспала, щом чуя вратата да се отваря. Все пак съм го чакала цял ден и съм се уморила. Да, точно така - ще изглеждам леко задрямала. Сън или мечтание - зная, че женското лице е много привлекателно в това състояние. Той няма да издържи и ще се наведе да ме целуне. Тогава ще отворя очи и ще го изненадам! Ще го стресна и пообъркам, но после той пак ще ме целуне топло и дълго. А след това ще ми разкаже как е минал денят му. Обичам да го слушам без прекъсване, защото чувствам нуждата му да говори и да намери

спокойствие в моето мълчаливо присъствие. А после, след вечерята, ще погледаме телевизия, ще почетем от някоя любима книга и ще се потопим в нощта един до друг...

Следобедът догаря и цветовете му малко по малко отстъпват на вечерния здрач. Денят си отива с въздишка на облекчение, а времето, упорствало срещу мен през всичките часове, се признава накрая за победено. Въздъхвам и аз, една жена от многото по света, посрещнала и изпратила слънцето с мисълта за един мъж – нейният.

II.

Още един пореден ден, с нищо неразличим от останалите. Преподаването върви нормално, усещам се малко недоспал, но докато студентите ми работят по проектите си, успявам да напиша едно писмо и да скицирам две-три малки идеи за картини. После се потапям в сивосиньото безвреме отгатак прозореца. Слънцето е оскъдно, сградите изглеждат студени и стоманени в самотата си, няма много минавачи по улиците. Небето е равно, без намек за топлина, пролетта е още далече...

Имам шест часа с две различни студентски групи, а още съм само в началото на деня си. В края му ще съм почти напълно "изцеден" от напъгане да слушам и обръщам внимание на всеки. Припомням си, че е петък и се успокоявам, че е нормално да се чувствам така. Понякога се питам какво ли щеше да бъде, ако общувахме чрез телепатия и си спестявахме говоренето? Двадесет и трима души стоят зад чиновете си срещу мен. Двадесет и три малки вселени със своите планети, комети и пътуващи звезди. Двадесет и три малки свята, в които моето слънце изгрыва и залязва два пъти седмично при всяка наша среща. Понякога се лаская да си мисля за следата, която е възможно да оставя в тях. Може би пък някой ще си ме спомня след години, както аз все още мога да извикам в паметта си лицата на любимите си учители и ситуации, свързани с тях. Но тук е различно. Аз съм чужденец и общуването ни е донякъде ограничено. Да, представям им света от различен ъгъл, но усещам интуитивно, че само неколцина успяват да направят връзката, при останалите бариерата помежду ни си остава до края. Добре, че преподавам арт, област, в която нещата са обобщени, не съвсем ясно формулирани или подвластни на закони, които не търпят повече от едно мнение. Как ли щях да се мъча с математика, биология или физика...

В междучасието пия кафе, взето от учителската стая и застанал до входа на института, наблюдавам забитите в най-високата част на небосвода небостъргачи от другата страна на реката: даунтаун. Спомням си колко мечтаех да работя на такова място, за да усещам духа на големия град, в който току-що се бях преместил. И как постепенно, с времето, както става и с всичко друго, радостта и вълнението се притъпяват, за

да отстъпят на равнодушието. Какво пък толкова - място като място, град като град! Дали с всички мечти става така? Понякога си мисля, човек е така устроен, че и в Рая би му омръзнало. Как бихме могли да пазим сивата си в онзи им детски стадий, когато сме способни да преживяваме чудото на една пълзяща мравка, на прелетяла птица или течаща река, и същевременно да бъдем и зрели и възрастни? Постижимо ли е това или е просто едно от многото ни човешки противоречия?

Ето да вземем любовта. В началото ѝ всичко е необикновено, ново, свежо - изживяваме цялата гама от емоции като за пръв път. После лудостта се утаява и опитомява, а зад ъгъла започва да наднича скуката. Ненадейно откриваме страни в любимия, които някак си сме пропуснали в началото, страни и черти, които ни дразнят. Казват, че любовта просто се превръща в обич и привързаност. Дори в списанията пише, че първоначалната тръпка живее не повече от шест месеца. Но какво е това "следлюбов"? Така ли е с мен и с Хедър? Жената, с която живея и която мисля че отговаря в почти пълна степен на очакванията и мечтите ми. Любимата ми, която и в този момент търпеливо ме чака в къщи...

С втората група студенти времето ми минава по-бързо. След кратка лекция и последвалите я разяснения, те работят по проектите си. Докато ги наблюдавам мисълта ми се лута по различни места, но се спира отново на факта и приятното чувство, свързано с него, че днес е петък. И то петък, следобяд, най-хубавото време от седмицата - когато работния ѝ цикъл завършва, а двата почивни дни предстоят. Мога да се отдам на усещането за приближаващата почивка и да ускоря времето, оставащо до края на деня ми, без да навлизам в подробностите на уикенда. Може би най-после се научих да изживявам пълноценно хубавите неща в живота. Някога, когато бях войник и излизах в отпуск, през повечето му време мислех колко часа ме делят от връщането обратно и така не можех да усетя сладостта на почивката. Чел съм, че времето и неговата скорост са субективна величина. И че понякога можем да го забавим или накараме да тече по-бързо...

В седем съм вече на спирката на метрото, което не след дълго пристига. По това време на деня няма много пътници и е по-спокойно. Гледам през прозорците, без да броя спирките, защото иначе пътуването, което отнема около половин час, се проточва по-дълго. За да го скъся още, дочитам сутрешния вестник, в който не намирам кой знае какво интересно - няколко страници за убийства и обири на банки, после политически новини, приличащи си до болка независимо от това къде и кога са се случили. Последната страница е посветена на клюки и слухове, свързани с кинозвезди и певци. Скука от началото до края... Къде са истинските проблеми и мечти на хората и има ли място да бъдем различни?

Слизам от метрото и поемам към моята улица. Неколцината пътници се разпиляват бързо. Здравчът е паднал, вечерта прави града по-приемлив, а неприветливите и иначе студени сгради стават близки и подканящи. Светлините на уличните лампи и тези в прозорците събуждат усещането за уют и топлина, за сложена маса и очакващи те хора...Бавно крача към дома си, който е наблизко до спирката. Вечерният студ се опитва да се промуши през шала и палтото ми, но не успява, защото разстоянието, което трябва да измина е малко. Още един ден от многото, отишли си в небитието. Още един ден...

Отключвам вратата и оставям чантата си на земята. Щраквам ключа на лампата и търся с очи това, което знам че ме очаква: *Хедър*. Но не я виждам в кухнята, до подредената грижливо маса, нито полегнала на дивана, притихнала в престорената поза на заспала. Няма я пред телевизора, няма я и на фотьойла с книга в ръка. Моята *Хедър* е точно срещу мен, в центъра на боядисаната в екрю стена, в дискретна рамка и широко паспарту. Най-хубавата ми картина, с която мълчаливо разговарям всяка вечер. Чакала ме е търпеливо цял ден и сега като че ли се радва на моето завръщане. Примижавам и мислено я целувам, както бих направил, ако беше истинската ми жена.

*Георги Витанов Богат - Чикаго,
САЩ*

«Дървото – другия му живот», дъб, 60 x 70 cm

Георги Витанов Богат - Чикаго, САЩ

ГЕОРГИ ВИТАНОВ БОГАТ е роден в гр.Добринище, Благоевградски окръг през 1948г. Завършил е Приложни изкуства, специалност Металопластика. Работил е промишлен дизайн, пластика от дърво, проектиране на интериор и фасади. Пише от ученически години. Негови стихове и разкази са публикувани в България, Европа и САЩ. Лауреат е на наградата „Южна пролет“ – 1986г. за дебютния му сборник разкази „Козомания“, с който тогавашната критика го нарежда до Хайтов, Радичков и Ивайло Петров. Носител е на Литературна награда „Светлоструй“ за най-добра книга на селска тематика. Написал е книгите “Орташка пушка” 1987 – сборник разкази, “Червена книга” 1988 – разкази и новели, “Лонджа – или на какво се смеят в Банско” – народен хумор от Разложко. Част от тази книга влиза в сборника на БАН „Български народни умотворения от пиринския край“. Живее в Чикаго – САЩ. Председател е на СЪЮЗА НА БЪЛГАРСКИТЕ ПИСАТЕЛИ В САЩ И ПО СВЕТА .

МЕЧКАРЛЪЦИ

Викаш - мечкар . . . Ни съм мечкар, ни говедар, ни съм пъдар, ни кмет съм. Хас по право съм си момче трупчийче. Е, не момче, ами дядо. Дядо съм вече. Нали от мома - баба става, ама девет баби да разбичиш, материал от тях да извадиш - една мома не можеш да направиш. Та и ние дедовците сега – деветима за един не чиним.

Трупчилък ми дай мене. Едно време се сечеше с табает. Лесничейството е маркирало мурите, ама през сто по едно се взима - а не като сега - голо оберберено, като със „Супер силвер“ - тинтири – минтири. Да нема дека човек по една понужда да иде. Па идеш до дървото, а то дърво-юнак. Стар дънер – як корен , е-хей – с връх Безбог се мери! Още сто години ще изкара, ако го не барне джага. Ама човек е душманин. И на дърво и на животно, и на земя, и на жена, а и на човек. Гледаш го дървото, то трепери като живо пред тебе, погалиш го по кората и му речеш, айде сега, побратиме, дръж се да се държим, пък да видим кой-кого! Много често ти – него. Ама има случай и то тебе да налегне.

И това се случваше. Дето се вика сега „трудова злополука“. Лае, лае балтията по него като бесна кучка, а то се извърти баш дека не очекуваш и айде бай Мияле или курбан ставаш, или сакат цел живот се мааш, а ако се излекуваш и стъпиш на нозе – на Саваот бог сполай речи. И на неца* ти Рипсимия, дето те е налагала в овчи кожи. Мене нали дваж труп ме газе, еднаж преднището на колата ме газе, мечка ме газе, та тая мечка ме газе и до сега. А една лисица как си ядех в „Балталъко“ ми грабна от кокошка плешка от ръцете. . . Пък това вече със зайци и катерици, ката ден си викахме добрутро и добър ден по гората. И интересно ми е, и яд ме е, щото от трупчилъко, дето с него челяд съм изхранил, деца изучих и хора станаха - живота ми в трупчилък премина, от него парамон не ми излезе, ами от тая пуста мечка в „Перлеш“ дето се срещнахме, да ми рекат бай Миял Мечкаря. Те това и сега не съм каил.

Ама да ти кажувам за мечката, дето и сега ме газе. . . Събрахме се тайфа секачи и одим горе в „Кривата валта“ да сечем за горското, препасани с джаги, нарамили балтии, като дървояди страшни, опасни и зловредни, защото гората не плаче от проклетия, ами от балтия. И човек не плаче от проклетия ,а от лошотията човешка, дето като с брадва му подсича ту краката, ту крилата . . .

И като избрахме место горе за колиба, сетихме се, че си немаме бобовар. Чаушинът ни дето се вика сега бригадир, гледа и вика на мене,

*неца - диал. съкратено от „невестица“.б.а.

ти Мияле, ще ни станеш бобовар. Другите все по-стари от мене, а я младо, тънко, като шияк го речи или като скачка. Явно от мене трупчия не излиза, ами друго не ми остава, освен боб да варя. Бай Аризане викам, не умея боб да варя, накогаж не съм варил боб, а той серт човек - нали е началник, а началниците са серт, вика, ти един боб не умееш да свариш, та трупи искаш да сечеш! Нема как, подчиних се. Началник ли е, що да го правиш - уважавай го.

Избрахме место за бивак, накачулихме колиба от шикла, т.е. борови клонаци, те взеха балтиите и айде на участъка, а я накладох огън, турих гърнето да ври и боб трябва, кромид бяла и прочие. Мъка ми е на сърцето, щото те клявкат горе на участъка с балтиите, мурите с трясък падат, а я се въртя около огнището като млада невеста - от дим люти, от кромид люти, ама що да чиниш. Вечерта ядът-мълчат и ме поглеждат и аз ям, ама се вардя да не погледна никого, щото ни си трупчия ни си бобовар. Еле, на другия ден на ручок ме похвалиха за боба и като им стана драго, че още с второто гърне съм схванал бобоварството, бай Аризан вика, те сега на тоя боб да имаше и малко водица от Перлешкото кладенче, баш ще ни уйдиса. То дерето долу от „Перлеш“ изтича, ама като се заядоха, като се замайтапиха, грабнах букола и айде нагоре към езерото. Щото то се вика кладенче, заради прекрасната му вода, ама е голямо колкото езеро.

Вървя с буколо нагоре, снега, къде се стопил - къде не, нали през март беше, и срещам двамина заека - скок-подскок, нещо си приказват:

- Здравсти Мияле! – викат зайците
- Здравсти – викам
- Къде с тоя букол?
- Абе, искат вода от Перлеш да им нося, дано им заклекне в гушите!
- Я им заклекне, я не! - викат зайците, а мене ме е яд, та две не гледам.

Таман излезох от клеко и гледам отгоре, откъде „Десилица“ иде един див пръч, накапушен като десетар, свил вежди, върви тоя калаузин, пуфка с нос, та нищо не види пред него, като влака Белово-Ихтиман и а-а-а да се кюснем. Закова нозе пред мене, извил рогове като разложки бабугар и вика:

- Бе Мияле, ти акъл имаш ли!?
- Ако имах, - викам, - немаше да нося на тия идиоти долу вода чак от „Перлеш“.
- Я вика - пай се от пътя ми, не гледаш ле, двайсе кози стадо водя по мене!

Отстраних се, изрипаха козиците надолу - едни красиви, като по цветен телевизор сега, двайсе парчета - като пеперудки. Аз го мислех десетар, а той бил двадесетник.

Таман стигнах перлешкото кладенче и ето ти пред мене баба Меца, нещо се кандилка като пияна. Те мечките през март а и април са много опасни, щото стават от зимен сън, махмурлии са, с вода гасят махмурлука и са раздразнителни. Вървя си по пътя, а тя върви към мене. Тръгна на лево – тя в мене, а на десно – тя пак в мене – не ми дава да стигна до езерото. Спря и ме гледа пияно изотдолу с белото на очите си и нещо мърмори – не може да се разбере какво.

По едно време рече ясно:

- Ти къде, бе?

- Тука - викам, - за водица.

- А-ха - вика, - и я за водица.

Седи пред мене и не трепка, нещо е на чудеж и я гледам, че иска да се чепка с мене, а пък нема защо, щото аз нищо лошо не върша.

Това да не ти е вика - кацата в „Аджийца“ във върбите долу да си пиеш кога искаш?! Айде, ако си дошъл да пиеш - пий колко щеш, ама и букол си взел – айдамак с айдамаците!

И замахна тая жена, ей така, от немай що да прави, на чисто заядлива основа, та ми перна с лапата един по врато, завъртех се врътоглаво като пумпал, а като се завъртех, буколо центробежно я перна през муцката. Леле като се разяри тая мечка, като изрева, като Иерихонска бурия. . .

- Бабо, - викам - чекай, не ме бий! - а тя вика:

- Ще видиш баба ти на сън, ще видиш!!! - ей,и маа с лапите по мене пиянски, та не може да ме докачи.

От страх, вместо да и река бабо Мецо, рекъл съм и бабо.

По едно време спре да маа мижишката, погледна ме и ме гушна през кръста, все едно ей сега некой виенски валц ще завалцуваме. Я валц , я като валцува мелница ще ме смеле - рекох си и се свих колко може по в нея да ме не прекърши. Тя се облиза и зейна да ме цуне по гушката и тая цунка щеше да ми е последна в живота, ама не би. Бързо мушнах ръка в устата ѝ и я хванах за езико.

- А цуни ме, де! – викам и, а тя гъгне, връв не може да обели и ми се пули в лицето. С другата ръка я хванах за ушето и я набирам към мене, щото ако се сети да ме пусне и да се завърти, на връх „Безбог“ горе може да ме хвърли или в езерото да ме метне. Подържа ме известно време, сетне нагази в езерото и взе да ме топи в ледената вода. От „Перлеш“ през летото не можеш да извадиш девет камъчета с гола ръка, а камо ли през март а. Натопи ме, подържи ме малко и ме извади, натопи – извади, газо ми замръзнува, ама я се не пуцам, щото пусна ли се - край. Ако ще целата да се метне вътре - нема да се пусна. Като ме кръсти убаво в тая „студна вода кладенчова“, излезна навънка, изглежда и на нея и изстинаха мартинките и се чуди какво да ме лекува още за да я пусна. По едно време тя ме пусна и като развъртя шия да се

откачи от мене, а аз като се държа здраво за езика и ушето и - метна ме на гърба си. Скопчих нозе през корема ѝ, бързо си магнах ръка от устата и, та я хванах и за другото уше. Успокои се малко тая жена, пое сулук и вика:

- Сега, Мияле, обзяди ме яко, кажи какво да правя? Ти си отгоре, вика ти командуваш.

- Сега, право дома!

- Еми, нали сме си дома! - вика.

- Тебе тука, бабо, наврѣх Пирин планина, може да си ти е дома, ама мене в селото си ми е дома. Айде!

Та като препуснах надолу - мила ле, мале! Давай, давай, минаваме през колибата, а дружината ме гледа спрепуснал мечката и вика: „Ей, гледайте го, бе, Миял! За вода го пратихме, той мечка ни води!!!”

- На-а-а-а! – показувам на дружината това, дето се секой не показува.

- На, вода! Нема - викам - я цел живот бобовар да съм и от „Перлеш” вода да ви нося! Може да искате и от Мелник вино да ви нося за ручок, ама гонема майсторо-о-о-о!... Давидите кой е Миял бобоварчето и вodarчето! Стигнахме в селото, хората се криват като мишки от мене, а геледам некой ме чека пред дома на портата. Гледам го, държи чифте, а ми не прилича ни на зайчар, ни на мечкар, ни на вълкобиец - въобще на ловджия некакъв. Тоя иде при мене, навира ми това дето е като чифте и ме шепелка под носа с него. Като погледнах и видех, че това не е ни ловджия, ни чифте, ами е сечибор, дето викаме на буболечката Сечко, шепелка ме с пипалото си и иска да ми се навре в носа. Хвърлих буболечката далеко от мене и като се ококорих, гледам неца ти Рипсимия - тънка и сладка като дрипава баница, свила се до мене до кревата на дъските по бела кошуля и плаче, а като погледнах мене си - гащите ми мокри . . .

- Разбуди ли се най-накрая, бе Мияле?! – пита през сълзи и вика:

- Какво беше това чудо тая нощ, що беше!!! Цела нощ се яри по мене, гази ме, баба ме нарече, каква ли не, в устата ми бърка – къде ли не ми бърка, а и за ушите ме тегли. . . Какво толкова зло ти направих, та цела нощ да ме изтезаваш така – не знам?! . . .

Хванах се за челото и една неделя ме беше срам да погледна женицата си в очите.

Щото като видех мечката в „Перлеш”, хвърлих букола и на бегом се прибрах в селото. Оживял ми беше страха на сърцето и те какво направих.

Сетне като разправих това на приятели в кръчмата, айде взеха да ми викат Миял Мечкара. Те това са наште мечкарлъци.

Виж, за трупчийството мога да разправам до сто и едно и още толкова, ама за трупчийството никой не ме пита, а все за мечкарлъци питат.

ЕСЕННИ ГРОБИЩА

„ Земята не ще молитви, ни клетви за вярност ,ни обещания. За да роди , трябва и ЛЮБОВ. Също като жената... „ - мама.

Човек не е космополит. Човекът е домашно животно с точно определен регион на произхода си. Като „ хляб от Тутракан ”, „ вино от Мелник ” или „ мура от Пирин ” Сигурно и аз съм такова животно, защото тая задъхана и давеща мъка наречена носталгия, тази остра домашна недостатъчност, бе моя непрестанна спътница почти двадесет години и като студент в Берлин, и като специалист в София и Амстердам, и като хоноруван преподавател в Рим и Мичиган. Сещам се, че когато за първи път видях Алпите в района на Горна швабия, сърцето ми трепна: Фасула, дето никнеше в градините на тези алпийски селяни, повит на високи пръти беше същият, като фасула в градината на мама. Също и така цъфтеше. И дървата, дето баща ми грижливо редеше високо под широкополата ни стреха - красив декор на фасадата на нашата къща, тук бяха наредени по същия начин. И водата, дето бликаше през тучните планински плата тук беше толкова студена, толкова бистра и тъй вкусна, като водата в нашите пирински потоци. И върховете и снежните кръпки по тях в края на юли бяха същите, но защо при тая трепетна гледка тъй напомняща за дома, нещо не ми достигаше?! Може би, защото смърчовете и елите досущ като нашите, фучащи на горския повей ми шепнеха с друг глас, и птиците в гората пееха, като че ли на друг език, а да не говорим за езика и гласовете на овцете и кравите – хем различни от нашите, хем мучащи и блеещи другояче. Сигурно на онзи мелодично насечен немски език, на който говорят хората тук в немските Алпи. В която и чужбина да съм бил очите ми са на читири , ушите на шест и всички фибри на душата ми са отворени жадно да търся наоколо нашенското. И ако не го намирам, измислям си сходства и прилики, защото иначе ми е гутаво и чуждо. Често се питам, дали това не е /опази боже/ онзи порив на примитива, варварина, завзел палата на императора, заповядал да изхвърлят златния му трон и на негово място да поставят един пън, върху който той се чувствувал удобно и като у дома си! Сега съм на родна земя. Като щур карам от Калотина за София. В софийското ми жилище хвърлям част от багажа си, обаждам се тук-там на колеги и приятели, оставям жената и щерката на софийската и баба и хуквам надолу, на юг, към село, към дома.

Господи, луд съм за дома! Задминавам безразсъдно, рисковано,

дори аругантно и оставям всяко возило зад себе си. Ето , минавам Предел и цъфва Пирин пред мене с натрошени, щръкнали върхове, с бели крѳпки сняг по тях – вечен сняг, който никога не се топи. Натискам бутона на вратата и дебелото стъкло пада бавно надолу – бездушна преграда между мен и дивата красота на планината в която съм се родил и пред която немея. Често се хващам в разговор, че повече гледам и слушам нямо, отколкото да говоря. Така те е възпитала планината Това е защото цял живот си зяпал немеейки пред това чудо – Пирин планина, пред което човек, каквото и да каже, е нищо. Вдишвам въздуха на тая планина, влудяващо свеж, разнежен, разстреперан, надут, готов да се прѳсна в сълзи от милост и чувства:

„Планино, Пирин, планино!

Много си, Пирин, убава!!!...” Идва ми да завия...

От Предел до Места карам дръзко и нагло. Немеря пред веригата чудни върхове изваяни от дясната ми страна, като на гигантски билборд, но живи и дишащи и свивам в дясно, нагоре – нагоре, към планината, към дома, към мама.

Към гроба на татко. . . Отдавна асфалтирания път, изровен и с дупки, зле поддържан - неподдържан се вие нагоре като сив, стар смок, легнал косо върху припечите между Пирин и Места, всред калините, сенчестите орехи, хвърлящи разпукани плодове върху асфалта, които никой не ще събере и аленеещите плодове на глоговете и дряна, които никой не ще обере. Стотината коне на колата ми гълтат нагло и лакомо завоите по двадесетпроцентова наклон на четвърта предавка сред този красив и питомен шумак нагоре, нагоре – в тебе горо зелена, в тебе Пирин планино!...

Виждам седнал пред себе си, но не в шумака наоколо, както би могло да се предположи, а в удобно кресло от скѳпа кожа в едно от фойетата на сградата на ООН в Ню Йорк, професорът по космическа кибернетика от Калифорнийския университет в Бъркли, доктор Алистар Милев Кехайоу, което име извадено от английската му транскрипция значи, Алистар Милев Кехайов. Понеже и аз съм „Кехайоу” имам чувството, че с този пълен, бял и червен, биковрат американски професор, потомък на старите пирински кехаи сме малко нещо роднини. Защото знайно е, че в село всички сме малко роднини. Речено е – мома и ерген си повикат „Братчет, братчет” – туку се натъркалят в папратта.

Доктор Кехайоу близваше с розов език мундщука на пурата си по нашенски широко усмихнат и въодушевено произнасяше думите ”кутмач”, „ябуки”, „катък”, „погача”, „качамак”, жалки останки от прабабиния му език и му беше изключително интересно, защото те звучали

почти като на езика „на индианските племена в перуанските Анди“.

Той казваше:

- Сигурно е много красив тоя край на света от гдето иде нашият корен, господине

- Много е красив, мистър Кехайоу! Вие нямате представа колко е красив! - казах с дива носталгия в гласа си и като доза антиносталгин пуфнах с престорено безразличие от пурата си, от което не ми мина. Това видение изчезва и ето след последния завой, изведнъж под оснежените върхове се показва друго видение - селото. Моето мечтано и лелеяно село, толкова години вече, чиито къщи загърбват планината. Къщите гледат към отдавна изровения асфалтов път с мижавите си прозорчета, като очи на старци, ожидащи своите синове в последните дни от живота им.

Отбих в дясно и спрях пред „Блага цунка“. „Блага цунка“ блика с пиринчения си чучур, забит в прогнил дънер от черен бор в същото такова гнило корито изкряща, ледена вода. „Сама мома на път стои, който мине - се я целува. Що е то ? - помислих си. Наведох се и целунах водата. Никъде по света не съм пил по - студена вода от тая. В САЩ сигурно ще струва десет долара за галон.

Нещо шавна в припека над чешмата. Всред самодивски хора от син минзухар седеше старец. В моден, бил някога черен абитуриентски костюм, напухан в прах, окапан по реверите и със сгърчена яка, охлузена до лъскаво, към мене гледаше адаша на американският професор по космическа кибернетика, дедо Алистар Кабахатлията. Ако можеше с някакъв мистичен душ да се облее този некъпан от рождение човек да се изчисти, та черния му костюм да стане такъв, какъвто е бил нов, а той самият да засуче мустак и да се изправи поне с едно десет години по-млад, тутакси би заприличал на някой член на френската академия по изкуствата в някое от редовните си заседания. Познах стареца, макар и не веднага. Плиснах вода на челото си и се покачих при него, като седнах всред минзухарите.

- Бега, я! - рече дядката с беззъб глас.

- Кое избяга, дядо Алистаре?

- Змията.

Озърнах се трепнал от някакъв атавистичен страх и подирих с очи „змията“.

- Коя змия?

- Ами ей тука, като спря таксето си долу, при мене имаше една змия, и ми душеше копитата! – и той размърда охлузени обуца „Дахщайн“, вързани с конопена връв вместо връзки, подарък за доизносване

от внуци и правнуци.

- Много се надах да ме ухапе, ама не би. От таков човек като мене, всеки го е гнус. И Архангел Михаил го е гнус да бръкне в мене и да ми извади душата. Затова прати змията, ама и нея я хвана гнус. Това е понеже съм задникар. На шиле, дето върви последно в стадото – задникар му се вика.

- Защо да си задникар, дядо Алистаре!

- Оти от край време съм такъв, се последен. Сички се фърлиха кой пръв имот да спечели, стока да сдобие и навъди, деца да отгледа и изучи, а сетне и кой пръв в гробищата да иде. Изтрепаха се да се надпреварват, а я цел живот се отзад се маам, се последен, се на опашката. Те и дядо Господ не ме иска. Всичко търси първенците – последоците като мене и Господ ги не ще. Дали защото съм много виновен, та Господ нарочно ми е дал дълъг живот да се мъча, та да не пуквам!

- На колко си години, дядо Алистаре?

- На сто и една - дядката гледаше с очуеден и невиждащ поглед в пространството. - Много са, ама защо ми са?

- Да даде Господ още сто да изкараш, дядо Алистаре! – рекох, колкото да кажа нещо.

- А, сполай, ама ги не ща. Имах ги – видех какво е! Да дава господ сиромашия и дълъг живот на душманите. На приятелите – немой. Не е убава тази Божа дан. Ти чие дете си?

- На Мара съм аз.

- А-а-а-а, на Мара. Убаво, убаво, те жените са на гробищата. Там иди, там ще ги найдеш.

Сбогувах се с дядо Алистар и докато карах до къщи се сетих, че „кабахатлия“ на турски значи виновен. Каква е вина-та на този сто годишен човек, не знам, но си спомних, че парамона му иде от неговите философии за „човешката вина“. Според него човек е „кабахатлия“ цял живот. Той все е виновен за нещо докато е жив. Само неродения и мъртвият са невинни. Жив ли е човек, кабахат носи тежък, като яморлук. Колата сама сви и спря пред нашата къща.

Понеже улицата е отгоре, а къщата е вкопана в баира, стрехата и е на разкрач от пътя, та каменните плочи на ската на покрива приличат на калдъръм, строшен и разместен. В насъбраната между плочите вековна прах, тук-там е никнала трева, изсъхнала и спаружена, а най-отгоре, туку на билото зеленее келаво и сгърчено габърче, същински бонсай от Токийската ботаническа градина. Дърво-дете,

свито, сгърчено и въргаво от нелесния живот в тази безплодна пръст в която и на дърветата е трудно да живеят, та заприличало на стар келав габър. Не бяхме ли точно такива бонсай и ние, родени на безплодна земя, деца-старчета!

Бутнах дъсчената вратичка на нашия двор и тя падна в краката ми. Липовите гъжви, с които мама бе връзвала вратата за дъбовия кол вместо панти бяха изгнили и се разпаднали. Заслизах надолу по каменните стъпала към дворчето, а те се клатеха под нозете ми. Загледах се в нашето дворче, което в моето детство бе нещо голямо и необятно, денем пълно със заляти от слънце чудеса, а вечер – със страхове. Сега то бе един мизерен плочник, три разкрача напред и пет встрани, с предметени, но разядени от времето каменни плочи и с упорита кокоша трева напиреща между тях, необезпокоявана от човешки стъпки. От тука започва градината, а фасула от нея бе отдавна прибран и само спаружените китки на гергините клюмаха осланени в лехата, а хризантемите се кокореха на отиващото към заник слънце. Отидох в двора на животните, а там животни нямаше. Три проскубани кокошки въртяха глави и ме гледаха нервно и озадачено, както се гледа пришълец.

Върнах се и обиколих къщата от другата и страна. Тогава видях каменният кръст с портрета на мама. Сърцето ми заби лудо. От овална порцеланова снимка ме гледаха очите на мама, а на устните и беше оная тиха усмивка - укор и насърчение – мамината усмивка. . .

Не бях на себе си. Значи идвах за погребението на майка ми, неканен, непредизвестен, но бутан от някаква интуиция към онова, което се бе случило. Затова и дядо Алистар деликатно ме прати на гробищата. Затова ли прекосих света с онова силно усещане за дома! Затова ли бе това отчаяно бързане?! Хукнах към гробищата, забравил всичко, дори и колата си, макар че гробището не беше близо. Тичах с все сила и като възвих над „Белия рид“ по отдавна изровения коларски път, пред мен се показаха гробищата. Второто село на селото, вечното, с най-многобройните му жители за во веки веков.

Няколко бабички се суетяха около прясно изкопан гроб. Не се суетяха, а копаеха. Те копаеха гроб, а прясно изкопаната, влажна земя отдалеко червенееше на ниското слънце. Наближих и видях по-надолу друг изкопан гроб, а встрани от него – още един. Колко ли души бяха умрели, та зееха цели три гроба! Сетих се, че до сега не чух камбана, а и поп не се виждаше. Плач не чух, а като наближих още, чух глъчка и смях. Бабичките копаеха гроб и нещо се шегуваха. Три от тях седнаха да почиват на изгорялата от слънцето трева, една остана права, запретнала бели рамушки, подпряна на островръх, излъскан от работа дикел,

а оная, която изриваше бавно и немощно пръстта от гроба бе мама. . . Скочих в гроба и грабнах в ръцете си майка ми, ням и надут в пристъп на сълзи, не на себе си. Бабичките изцвилиха от радост и изненада.

- Добре дошъл, синко! – чувах в ушите си немощния глас на тази тънка и жилеста старица – майка ми, а раменете ми се тресяха и сълзи заливаха лицето ми. Плачех като никога до сега. Плачех както от дете не съм плакал. Бабичките се смееха и се закачаха, като моми, а аз не пусках майка от прегръдките си . . .

Когато най-после дойдох на себе си, попитах кой е умрял.

- Никой не е умрял, чедо!

- Защо копаете тия проклетни гробове, като никой не е умрял? - попитах троснато и ядосан не на шега.

- Защото иде зима, синко.

- Какво като иде зима! Зимата ли ще погребвате в тях?

- За нас са тия гробове, чедо. Ако тая зима некая от нас си иде, кой ще копае замръзналата земя, като сме стари и немощни!

Тия думи ме шибнаха през лицето като камшик. Да ме убиеше някой, това никога не бих се сетил. Не знаех какво да правя при страшните думи. Мама плачеше от радост в прегръдката ми, аз гледах далеко наоколо шумаците, баирите с отдавна изоставени ниви, лозя и ливади, планината, същата като от детството ми, а някак си друга. Гледах с премрежени от избухналите сълзи в очите ми, а бабичките се смееха наоколо и се радваха, че съм си дошъл и ще ги отменя в това пусто копане, че останали вече трети ден без ръце . . . Тъкмо съм щял да помогна да изкопаят гроба на мама. Уплашен погледнах встрани и познах камъка над главата на татко. Майка ми си копаеше гроб приживе.

Бабичките подгърбени и немощни тръгнаха вкупом към селото, радостни, че ще тъкмят гощавката за госта, за мене, а аз влязох в плиткия все още трап, удрях с все сила земята с тежкия дикел до костите на баща ми, а той се извърташе в ръцете ми и отказваше да копае. - Копай, гробокопачо, дете и за гробар не те бива! – мислех си и млатех отчаяно. – Затова ли летеше със сто мили в час да копаеш гробове на неумрелите още, но катадневно умиращи баби! И ти си един от гробарите на тая умираща земя наоколо, копай некадърнико, копай, неблагоприятнико, барем свърши си работата до край! Едри пришки издуха дланите ми, но млатех яростно и с последни сили. Останах няколко дни в това мое мило, мечтано и скъпо на сърцето ми село, подредих тиклите на покрива да не тече, смених гнилите дъски на стълбището, оправих каменните стъпала на стълбата към улицата, та потегнах и сложих падналата портица. И всичко това работех с чувството на кър-

пач, който кърпи с бели конци светлите надежди на миналото, кам безрадостното настояще. Безмислен кърпач на опинец, отдавна съдран и непотребен.

Работех и ходех наоколо. Отидох в полето, а поле нямаше. Имаше бязявали стари орници в чиято земя, изсъхнала и напечена от все още силното октомврийско слънце никнеха хвойни. Разходих се по ливадите, а ливади нямаше – имаше суха, спаружена и непозната трева, оплетена в трескот, от която и дивите животни не пасяха. Гледах към зиданите тераси на лозята по баирите, а зидовете им бяха съборени от пороите и старите лозови кютуци дивееха, та и косовете гладуваха и подсвиркваха жаловито. Нивите край гората се бяха самозалесили, та живите плетове на белия бор и църнаките спускаха зелените си лакоми вълма – гората прибираше земята си, която хората от столетия и бяха отнели... И над всичко това планината – вечната, но не така величествена както в носталгичните ми сънища, не така дивна, видяна от уюта на колата ми, а сиромашка, посърнала и скръбна. В ушите ми гъргореха думите на мама:

Синко, тая земя беше най-хубавата на света, защото тя роди вас, отгледа ви и пръстта под ноктите си даде да ви изучи и хора станяхте. Големите хора се раждат на сиромашка земя. Сега, като умира земята ни, кой ще ни ражда големите люде?!

Дните ми минаха и трябваше да тръгвам. За къде! – питах се. Можех ли да оставя майка си тука и така! Предложих и да тръгне с мене.

- Къде? В Европа ли, сине, или в Америка?! Ще ги искат ли тамошните земи моите кости?

Тръгнах и усетих по лицето си сълзи. Къде отиваш, като бягаш, човече?! Къде ще се спреш и къде ще се скриеш?! Къде ще намериш утеха и упование, че си полезен и нужен! На кого си полезен и нужен, като караш своята майка сама и приживе да копае гроба си! Коя е спасителната ти сламка, удавнико – науката ли! Кому е полезна твоята наука, която погребва майка ти жива още и мислеща, сто пъти по-мъдра от тебе.

Запалих скъпата си кола и се шмугнах надолу като беглец, като крадец, като жалък злосторник, който бяга от мястото на престъплението, за което не ще бъде вързан и наказан, и което ще бъде за него триж по-голямо наказание. Наказание до гроб . . .

Минах покрай „Блага цунка“, чешмата, наречена с най-точното на света име „Сладка целувка“, бликаща скъпоценната си вода, която никой вече не целува и видях захвърления между сините минзухари на припека горе смачкан и охлузен абитурентски костюм на

дедо Алистар Кабахатлията, подарък от правнуците му. Лежеше като куп захвърлени край село парцали. Уплаших се – дали стареца не беше ритнал здравите подметки на „Дахщайн“ завинаги! Спрях колата и се покачих да видя, но в старите парцали вътре нещо дишаше. Дядката спеше тихо и кротко, като младенец.

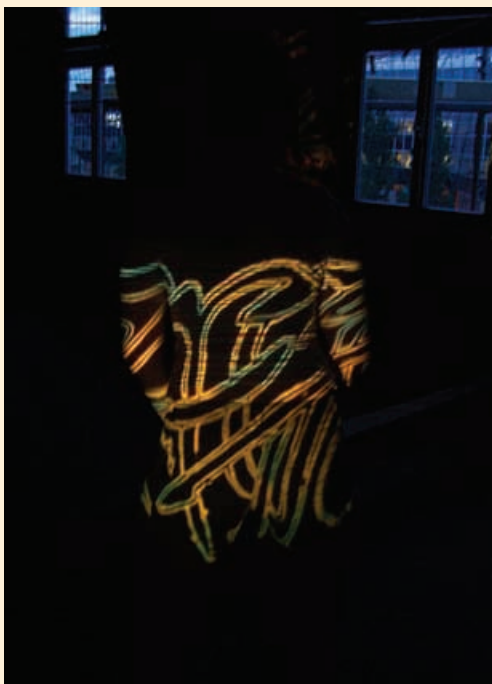
Не такива, като този последен стожер на живота в умиращото село дядо Алистар, са кабахатлиите. Виновниците сме ние...

Умира селото ни, мислех си, като карах надолу и се сетих, че и последните цветя в мамината градина са хризантемите. Белите хризантеми - цветята на мъртвите.

Десислава Терзиева, Виена, Австрия

«Виртуални
графити/
Две тела»,
видео-
инсталация

«Женски силует I »,
видеоинсталация

Даниел Авдала - Хамбург, Германия

Даниел Авдала е роден на 29 юли 1957 г. в София. Завършва Българска филология в СУ "Св. Климент Охридски" и Външна търговия в Германия. Занимава се и с музика. Работил е като музикант и ръководител на различни рок-групи в България, Норвегия и Германия, като гимназиален учител в София, а по-късно в български училища в Германия, както и в сферата на външната търговия в Хамбург, където живее понастоящем. Като журналист и писател е сътрудничил на списанията "София", "Общество и право", "Армейска младеж". Сътрудник е на онлайн списание "Публик Републик". Свои публикации (песни, статии, стихотворения) помества и в онлайн сайта "Откровения", както и в личния си Блог <http://danielavdala.blog>.

БЛИЗОСТ

Един от друг сме ние тъй далече,
делят ни разстояния безбройни,
но чувствам те до мен тъй близо вече,
не могат да ме спрат тез бури знойни.

Душата ми със твоята душа се слива,
докосвам те във мислите си нежно,
а устните ми страстно в твоите се впиват
и любовта ни е море безбрежно...

Притиснати замираме в копнеж незнаен,
един от друг сме ние тъй далече,
допираме се плътно в космоса безкраен,
за да останем сляти в мига вечен...

Изригване

Животът е тежък и кратък,
превъща се в дим от комина.
Изнизват се дни без остатък
на гаснеща стара камина.

Но въглени тлеят все още,
искри се разгарят любовно,
огряват във тъмните нощи
лицата със ласки гальовно.

Душите във вечност се сливат,
тела във захлас се допират
и устни във устни се впиват,
сърцата туптят и пулсират...

Докосва длан мека и нежна
гърдата белоснежна, омайна,
блести във тъмата безбрежна
усмивка прекрасна, сияйна...

Желание силно бушува
в недрата на огнен вулкан,
горещата лава лудува
синхронно в любовен капан...

Избухване, жар, страстен зной,
изригване, пламъци, стон...
Замират телата в покой
в космически звезден канон...

Изнизват се дни без остатък
на жива и топла камина.
Животът е атом – миг кратък,
изгаря, но свети в комина.

Безкраен сън

Аз търся те във нощите безкрайни.
Къде си ти, не знам сега...
и сиви, прашни пътища потайни
се губят в глухата тъга.

Лилави залези, изпепелени
разливат бледа, празна светлина,
а бури – вихри заскрежени
покриват ме зловецо с тъмнина.

Сърцето ми огромен паяк вплита
в отровните си мрежи – смъртен знак.
За кой ли път в съня си аз те питам:
„Ще дойдеш ли да поговорим пак?“

(В памет на майка ми, по случай имения ѝ ден)

Пустиня

В пустиня с мнителни съмнения,
със завистливи и бодливи мнения
израстват недоразумения
и се превръщат в грапави падения.

Падения... множат се те подир
и вливат се в дълбок миражен вир...
навлезеш ли, излизане от него няма,
затъваш бавно в лепкавата кална яма.

А пясъците смучат и поглъщат,
с интриги мили нежно те обгръщат
и вятърът затрупва те с любов голяма,
задгробно смее се на своята измама.

Унес (безглаголно)

Оазис – спомен за едно лице.
Поточе бистро – приказни очи.
Пулсиращ трепет – тупкащо сърце.
Забрава – нежност, музика, лъчи...

Безбрежна шир - копринена коса,
клепачи дълги - блясък на кафе,
душа искряща - утринна роса,
море от обич - меко кадифе...

Ухаещ дъх – политаща мелодия.
Усмивка мила – синьо, галещо небе.
Горещи устни – розова рапсодия.
Любовен унес – златозърнесто поле...

Радой Ралин - сатира

*На младостта си пиуието
изпихме двама без остатък.
Животът толкова е кратък
и толкоз сложно битието...
И ето: бял къррец краси челото...
Добре, че млади поетеси
за свои лични интереси
ни идват честичко в леглото.
Но не в това се крие злото,
а в язвите на обществото.*

Радой Ралин е изключително популярен предимно със своите сатирични творби. В тях той критикува обществено-социални недъзи, нравствени пороци, изобличава моралното падение и пошлостта не само на отделни индивиди, но и на представители на различни социални групи. Езикът му е остър, чувството злъчно, но и игриво. Умело подобрите художествени средства допринасят за ефективното въздействие на поезията му, за дълбокото ѝ проникване в човешката душа. Често той използва невероятни сравнения, метафори и повторения, служи си с народни изрази, преосмисля пословици и поговорки. Иронията е неотлъчен спътник в неговите хумористични произведения, играта на думи е негов типичен поетически похват. Авторът не щади никого, той винаги казва истината, служейки си с невероятни символи и алегии, критикувайки тези, които управляват България:

*Аквариум!
В тебе е тържествено и тихо като в парламент.
Навън избухват драми и събития,
избиват хора и ги възкресяват,
а тук рибите поглъщат кислород,
за да се радва целият народ.*

Ралин е най-острият епиграмист в българската литература. Изключително популярни сред народа и интелигенцията, епиграмите му са изпълнени с гражданско чувство за справедливост, отразяват точно язвите в българското общество. Те активизират човешкото мислене, насочват го по елегантен и оригинален начин към голата истина. В много

от тях той взаимства характерни поетични черти от българския фолклор, използва фолклорни словосъчетания. От друга страна често си служи и със собствени, формотворчески похвати, които понякога комбинира с преосмислени народни мъдрости. Целият чар на **епиграмите** му се състои в “играта на думи”, метафоричните изрази, неочакваните контрасти, колоритните сравнения:

Епиграми

*Тарикатите - големите -
пишат рентабилни драми.*

*Ние - малките, серсемите -
безплатни епиграми.*

Мъдър съвет

*Вие да творите хумор можете,
но с перото, дето остро дращите,
вместо нещо в джоба си да сложите,
слагате си таралеж във гащите.*

Другарска препоръка

*Изпратете го моля година в чужбина,
не ми е приятел, не ми е роднина.
Да знаете колко способен е само...
- Знам, имаш любов със жена му.*

Гадание по задание

*Прочутата антична жрица Пития
предсказвала възможните събития,
защото съумявала на време
от божествата инструктаж да вземе.*

Похвално слово

*До кога в страната ни бащина
ще вилнее тая страшна простащина*

В творчеството на хумориста не става дума само за несъгласие с обществени пороци, а за “опасна игра с дявола”. В едно общество, което не търпи никаква критика, той се осмелява дръзко да заклеявя язвите, да взривява социалните пространства в него, и при това го прави по възшебен, очарователен начин. Ралин възражда нетрадиционните за

БЪЛГАРСКО СЛОВО И БАГРИ ОТ САЩ И СВЕТА

българската сатира кратки жанрови форми: апострофа, афоризма, сатиричната парабола. Така той разширява жанровата територия на съвременната сатира. **Афоризмите** му са стегнати, кратки, но не са лишени от образност и алегория. Стрелите на иронията му попадат светкавично и точно в целта:

*Поезията не е дажба от действителността,
а кражба от вечността.*

*Сит на гладен не вярва,
а защо гладните трябва да вярват на ситите.*

*Когато фактите говорят, боговете мълчат.
Когато факторите говорят, фактите си правят оглушки.*

*По-добре властта да стане идеална,
отколкото идеалът - власт.*

*Идеята е като жената -
вземе ли ти я друг, става негова.*

*Пази боже сляпо да прогледа с едното око: ще направи всички
еднооки.*

*Не пожелавай жената на другия,
когато е пред развод.*

*Какво се хвалиш, че си беден, но честен.
Забогатей, па тогава ще те видим.*

Особено оригинални са **апострофите** на Ралин, в които той прикачва свой стих към стих на известни наши поети. Получава се съвсем нов смисъл и силно художествено въздействие:

Ботев: Тежко брате се живее между глупци неразбрани.

Ралин: Докато човек успее също като тях да стане.

Ботев: Но кажи ми, що да тача в този мъртъв свят коварен?

Ралин: Имаш служба, кола, дача, я си кютай благодарен.

Вазов: Език свещен на нашите деди -

Ралин: един бездарник потвърди.

Михайловски: Напред, животът е сражение.

Ралин: За по-изгодно положение.

Радой Ралин актуализира традициите на притчата. От фейлетонно злободневното, от анекдота, понякога той стига до философското, до вгълбеността в сатирата. Афоричността на сатиричното му слово е

характерна за много негови произведения. Той работи в различни жанрове на хумора. Автор е на **сатирични спектакли** ("Дяволското огледало", "Импровизация", "Няма виновни", "Конферанс"), кинокомедията "Невероятна история", киносатирите "Лакпром", "Борба за икономии", "Вездесъщият", "Инцидент", "Новогодишен подарък". Пише **сценарии на много документални, както и на някои игрални филми** като "Лаура", "Аз съм Левски", "Кит" и др., създава сатиричния **роман-есе** "Кадровикът Теофаст".

Забавни и остроумни са **фейлетоните и притчите** на Ралин:

Болен и лекар

- *От какво се оплаквате?* - *Запитал лекарят пациента.*
- *Имам висока температура.*
- *Това е съвсем добре. Организмът ви е млад и силен, та се съпротивлява на болестта.*

На другия ден пациентът пак иде:

- *Много се потя.*
- *Това е много добре. С потта излиза болестта.*

На третия ден:

- *Отслабнах с пет килограма.*
- *Това е съвсем добре. Организмът се освобождава от различните тлъстини.*

.....

На петия ден му съобщили, че пациентът е умрял.
- *Съвсем добре! Той страдаше от неизлечима болест и щеше страшно да се мъчи, ако бе продължил да живее. Голям късмет извади с тази смърт! Добре, че му помогнах да не падне духом.*

Поетът е автор и на **басни**, събрани в "Езопиада". Такива са басните за божества, за небесни тела, за растения, за летящи, за пълзящи, за хищници. Ралин създава и уникални нови **думи-хибриди**:

... ядосвалня, ягодебник, шавачка, шашармантен, шефохвал, чревомислещ, човекояздец, чворчество, цицемерие, цвилизация, хонорарня...

Едни от по-известните **хумористични книги** на Радой Ралин са: "Строго поверително" - **хумористични стихотворения и фейлетони**, "Безопасни игли" - епиграми, "Внимателни фейлетони", "Личен контакт" - сатирични стихотворения, "Моля заповядайте" - епиграми, "Люти чушки" - народни епиграми, "Апострофи", "Езопиада" - басни, "Апострофи"

- реплики на наши известни поети, “Сатирични есета” и др.

Радой Ралин е ревностен **почитател на джаза**. Заедно с най-добрия си приятел, проф. **Милчо Левиев**, той основа джаз-клуб в София още в годините, когато цензурата не бе благосклонна към стиловете, “нахлули” в България от Запад. Ралин често посещава различни джаз-концерти и сбирки. Когато великият джазмен-импровизатор Левиев, след около 20 години “изгнание” в САЩ, е допуснат през 1982 на концерт в София, в Зала Универсиада, Ралин седи на първия ред и прави знаци на оператори и репортери от “Българска Телевизия”, да не се пречат отпред с микрофоните и камерите си. Милчо Левиев има зад гърба си няколко дългосвиращи плочи: джаз-композиции в народен български стил и аранжирани, изпълнени от елитни американски музиканти-професионалисти. Известно е, че Левиев е бил дългогодишен преподавател и професор по музика във висше музикално училище в САЩ. Той не се възгордява, а напротив, винаги е скромен, радушен и сърдечен шегаджия - не случайно двамата с Радой си пасват по характер.

В обществото с «излиняла» обществена гражданска съвест, Ралин се явява един от ревностните ѝ представители и двигатели. В неговата критика, в иронията, в неговия сарказъм, наред с несъгласието му с изкривените представи за съществуване, прозират оптимизъм, вяра в доброто, но и дълбоката и същевременно елементарна философия на живота:

Утешение

*Имайте кураж,
животът е мираж.*

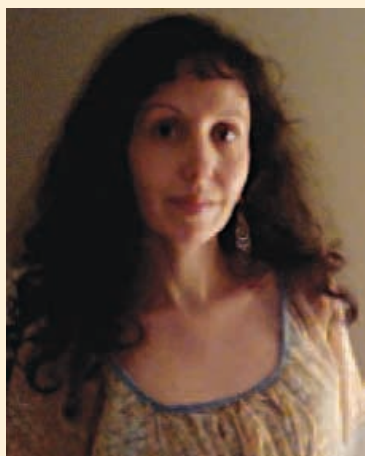
Таня Ангелова - Париж, Франция

«Корените на материята I», акрил, плъст, нишка, 73 x 92 cm

«Корените на материята II», акрил, плъст, нишка, 73 x 92 cm

Диана Стефанова - Чикаго, САЩ

Диана Стефанова е родена в гр. Сливен. Завършила е висше образование (балакавър по политически науки от Американския Университет в Благоевград и магистър по международни отношения от Университета на Южна Каролина, Колумбия, Щата Южна Каролина). Живее в Чикаго от 2006 г. В свободното си време пише поезия, разкази и статии на английски и български език.

ПОД НАРИСУВАНИ ДЪРВЕТА

Ще дойде ден да срежеш вените
на всички болки-отрицания,
да се удавя в напоеното
с категорично „л” мълчание.

Да ми признаеш непростимото
под нарисувани дървета,
под вълчата необходимост
аз лунно в мрака да ти светя.

Везните с обич до поискване
ще натежат, но ще е късно -
в недоизядената истина
на твоя страх ще се разпръсна.

Когато дойдеш като приливът,
не казвай другото - не трябва.
Ела на залез, мълчаливо.
Аз може би ще ти повярвам...

ТИХОТО УМИРАНЕ

*„Но аз не виждам своята вълна
и не усещам радост, ни вина
от бялото, последното сбогуване...”*

Илко Илиев

Изкуството да бъдеш нараняван -
изящството да умираш вяло
на дози, всекидневно овладявам,
жадувайки сбогуването бяло.

На залеза пожарите пречистват
животец-хоризонт от грехотата.
Останалото, зная, ще осмисли
от мен в любовен бисер тъмнината.

Тя, вечната печал, не ми е страшна,
застиналата маска под стъклото...
Не! Тихото умиране ме плаши
защото ме премазва доживотно...

ПРЕМЪЛЧАВАНО

„...и в съня си през всички студени стени те прегръщам.”
Елена Денева

Аз не помня коя съм. Навярно сънувах, че си -
че си мен и отвъд; че си другият - лош и насъщен,
като бездна протягам към теб зажадняла коси
и в съня си през всички студени стени те прегръщам.

Ти не вярваш в кокичета; аз - в побелели лъжи,
под които на рицар без броня страхът се предава;
тук, на прага ми остър, кървящата болка лежи,
че съм никой - и вечно за теб ще остана такава...

Бих те мразила предано, бих те разпънала, щях...
В премълчано проклятие нощем на кръста заспивам -
изкупителна жертва на гърбав, предателски грях
да обичам човешки - убийствено, алчно и криво!

САМОПОКРЪСТВАЩО

„След него ще съм толкова сама -
че себе си ще почна да обичам.”

Камелия Кондова

Отречена от бога мъжки пак
на самообич тръгнах да се уча.
Залутана в първичния си мрак,
посоките не смогнах да улуча.

И лазих по ръба на светлина,
през уродливата гора треперих,
в скалите на сърце-вдлъбнатина
реката първообраз да намеря.

Молитви девет с нокти издълбах
водите ѝ до горе да напълня.
Но ме проряза глад. Не издържах
от нужда за взаимност се погълнах.

В сияещите спазми на звезда
бях толкова сама, че се изричах...
Изваях Бог от собствена следа -
и себе си започнах да обичам.

ЕКЗИСТЕНЦИАЛНА ОБРЕЧЕНОСТ

„Усмиввам се - гримаса сива скръб.“

Валентин Чернев, „Уж“

Минутите чертаят коловоз,
в окоето на нощта ми пръст повдигнал
до прага на възможните неща -
където слиза тъжният въпрос,
към себе си пътуващ и нестигащ.

Към Нищото отправен вертикал,
по който прозаично атрофират
надежда, изтъняла до безличност,
остатъци заключена печал
в багаж със етикетче ”до намиране.“

В гримаса от бледнеещи черти
усмивва се живот себично-грозен,
агония на сиво вещество...

А в дъното, под маската, крещи
отчаяният Вик* на коловозите.

Минутите - контури на лице,
сълзящо свят без име, необикнат -
пътуват ме, без връщане назад...
И няма опрощаващи ръце.
И дом, където с изгрева пристигам...

* ”Викът,” картина на Едвард Мунк
(първоначално озаглавена ”Отчаяние”)

ДАЛЕЧ ОТ РОДНАТА ЗЕМЯ

Преди да си отида от света,
ще мога ли в горчивите ти рани
дърво да посадя, от доброта,
която всяка пролет да те храни...

Откъснах се от теб - и загрубях.
А може би отдавна съм ти чужда:
в сърдечно затъмнение живях,
сред зимата на хищническа нужда.

Насън разлиствам твоите гори,
в дланта ми всяка жилка прокървява,
но - странница сред своите дори -
без корен, без посока си оставам.

В безцветна кинолента се въртя,
промушена от зли небостъргачи.
А исках в теб уханно да цъфтя,
узряло изобилие да знача...

И дните ми под зейналият свод
са тежко многоточие, в което
бих искала да посадя дърво.
И ти да ми простиш за греховете!

Александър Петков - Чикаго, САЩ

«Тараторено слънце», дигитална фотография

«Любовна пързалка», дигитална фотография

Димитър Стоилов - Брюксел, Белгия

Димитър Стоилов е роден през 1948 година в Пловдив. Работил е в различни печатни издания и издателствата „Христо. Г. Данов“ и „Хермес“. Член е на Съюза на българските писатели и Съюза на българските журналисти. В момента живее в Брюксел, като писател на свободна практика.

Негови белетристични творби са публикувани в списанията „Пламяк“, „Везни“, „Тракия“, „Юг“, „Страница“, „Мост“ (списание на българите в Сьбия), алманах „Света гора“, вестниците „Будилник“ (издание за българите във Великобритания), „Новинар“, „Марица“, „Родопи“ и други издания. Негови разкази присъстват в „Литернет“, „Cult bg“, „Knigi NEWS“, „ЛИТЕРАТУРЕН СВЯТ“ немския „The-Short-Story“ и други сайтове.

Автор е на романите „Версия за изневяра“ (Издателство „Хр. Г. Данов, 1990) и „Дългият бегач на любовни разстояния“ (Издателство „Хермес“, 2010), както и на сборниците с разкази „Разписание за изпуснати влакове“ (Издателство „Хр. Г. Данов, 1986), „Възмутително чаровни, хищно хубави“ (Издателство „Хермес“, 1998) и „Мъж, вкусен на опитване“ (Издателство „Хермес“, 2005). През 2005 и 2010 е номиниран за награда „Пловдив“ и получава наградата на Дружеството на пловдивските писатели. Разкази на белетриста са отличени в три от международните конкурси на немското издателство „Literaturpodium“ и са включени в сборниците „Falsche Töne“ (2009), „Weiße Weihnacht wieder“ (2010) и „Windspiel der Sonne“ (2011).

КОЛКОТО КУЛИТЕ НА ТАУЪР БРИДЖ

Гърдите ѝ били големи колкото кулите на Тауър Бридж. Така компетентно се бе изцепил Петьо Чугуна от осмокласниците и още се чудя как би могъл да притежава такъв енциклопедичен поглед към лондонските забележителности, след като си беше откровен оставач и побойник.

По време на разтърсващата реплика бяхме седмокласници, а тя ни ощастливяваше като съученичка. Кулите ѝ започнаха стремително да нарастват още в пети, но тогава за балъците и сексуалните невежи като мен бяха повече повод за присмех и презрение, отколкото за възхита и похот. Нямахме понятие за гънките на човешката плът и диплите на човешката душа, а Рубенс не ни беше любимият художник. Прякорът ѝ беше битово унижителен - „Млеки“ от млекарница „Еделвайс“, която беше в непосредствена близост до училището и където киселото мляко се продаваше в големи алуминиеви съдове с формата на скосен конус, като се загребваше с широка плоска гребалка, за да се прехвърли в канче за вкъщи. Киселото мляко се тресеше в гребалката по пътя между алуминиевия скосен конус и канчето върху кантара, както се тресяха нарастващите кули на Млеки особено в часовете по физическо, когато се налагаше да пробяга от единия до другия край на двора и бялата ѝ фанелка винаги надбягваше тялото.

Ако отстраним „кулите“ от Млеки, би се получило едно стройно високо момиче, незлобливо, много амбициозно - имаше по всичко шестници, дори и по физическо, в профила ѝ имаше нещо старогръцко - носът ѝ стърчеше повече отколкото трябва, но линията от челото до брадичката изтичаше плавно и спокойно, та заедно със големите светлокафяви очи и черни коси придаваше някакво благородство. От пети клас батковците започнаха грижливо да опипват не благородството, а растежа на кулите и смехът на Млеки се дочуваше я от някой ъгъл на коридора в училището, я от най-отдалечен край на двора зад чешмата или до трите черници. Невероятен беше смехът ѝ. Отначало наподобяваше мъркане, после заситняше като ръченица, докато се извиси и задъха, сякаш изкачва най-малко Монблан, за да последва пак мъркане и извисяване...

След време атестат за просветеност в живота и естествено - мъжественост, бе не само да си опипал кулите, но и да си отпушил вулкана на нейния смях. Половината училище вече се хвалеше с това завоевание, а смехът ѝ започна да се чува от различни краища на коридора и двора, та не беше ясно дали други момичета вече я имитираха или халюцинациите бяха станали масови. Историите: кой как се е доближил, как тя го е погледнала дяволито, преди сама да му постави ръката на едната

кула, за да направи кръгообразно движение, докато почувства отдолу да боцка онова втвърдено връхче, е скверно да се преразказва, защото измисленото бе повече от действителното. Но си имаше и истина. На мен ми се отвори парашута едва в седми клас. Първо спечелих конкурса за пощенски гълъб, който с трепетно любопитство пренесе няколко съкровени послания до Петьо Чугуна с уточнение къде да се чакат след училище. Какво му харесваше на този Чугун, тъй и не успях да разгадая, защото единственото смислено, което бях чул от него, беше за лондонския мост и неговите кули. Нейсе!

Ако се наложи да бъда дискретно точен, би било редно да призная, че тя си пращаше бележки на няколко момчета всеки ден. Не че й бях щатен пощальон. Просто Петьо Чугуна ме изпревари на опашката за закуски пред павильона и ми скръцна със зъби:

- Слушай, пич, да кажеш на онази с кулите на Тауър Бридж да ми прати съобщение, разбра ли ме?

- Разбрах - промълвих аз, без да мога въобще да чуя гласчето си, и хукнах, без да си спомня, че трябва да си купя баничка.

Така си щъках между двамата няколко пъти и като че ли бях завоювал благоволение без преднамерено натягане. Още не бях гледал филма „Посредникът“, а за Лесли Поулс Хартли си нямах и хал хабер.

След като не устоях на изкушението подло да занеса още няколко бележки на други момчета, Млеки дотолкова се разчувства, че ме покани на купон у тях. В просторния апартамент на „Витошка“ въобще не ме впечатлиха мебелите, килимите, кристалните сервизи, картините и снимките - дядо й следвал в Германия, баба й - във Франция, до майката и бащата не успях да фокусирам. Спомням си само, че тогава запалих цигара Pall Mal - първата в живота си, закашлях се жестоко на третото дръпване, ударих на екс две чашки ликьор „Курвоазие“ - абсолютен блудкаш, сетне не знам защо се намерих седнал на килима до Млеки. Слушахме страхотна музика - Bee Gees, Smokie, Grand Funk и Eagles. На „Хотел Калифорния“ Млеки нещо много се разнежи и както бях до нея на пода, хвана главата ми и я доближи до една от кулите, като леко се потръскваше в такт с песента, която призоваваше „добре дошли“ в едно особено хубаво място. Ухото ми потъна в гърдата й, чувствах го, все едно че е поставено да се пържи на реотан на електрическа печка, но не смеех да дишам, а топлината почна да се разнася из цялото ми тяло. Пътувах към едно екзотично място и някой ми показваше пътя. Неусетно тялото ми се бе превърнало в огромно ухо, което се бе настанило в прекрасното убежище на един хотел. След като свърши песента, Млеки малко грубичко ме отстрани и се отдаде на общуване с останалите си гости, но у мен беше останал вече допирът. И аз бях вече в онази на-

деждна половина на училището, която се беше домогнала до кулите. Абе направо си бях пич.

Виждахме се с Млеки само още няколко месеца, докато учехме заедно. Тя естествено бе забравила за „Хотел Калифорния“, но ухото ми още бръмчеше и червенееше като есенно слънце. Тя се записа в английската гимназия, аз - в немската. На няколко пъти след години се бяхме засичали по коридорите на Софийския университет и пихме кафе, припомняйки си безгрижието на ученически години. Тя вече беше преживяла някаква разтърсваща любов с нигериец. Дори се била поомъжила за малко, но само една седмица ѝ се оказала достатъчна, за да се изплаши и да се завърне отново в България като мома второ издание. Ако самочувствието се криеше в изпъкналостта на гърдите ѝ, то ни най-малко не бе подронено и уязвено от „премеждието“. Нещо повече - кулите си бяха станали съвсем кули, които, деликатно поразгопени, изтръгваха като магнит всеки сериозен мъжки поглед. Кипеше от идеи, планове, проекти - освен следването работеше като преводачка в някаква английска фирма и говореше като завоевател на света, в който не само мъжката половина на човечеството трябва да бъде в нозете ѝ. Тъй не успях да кажа нещо за себе си, а и тя май въобще не се интересуваше, защото си бях рахитична тревичка, клюфната встрани от пътя към великото бъдеще.

Междувременно ме помоли, измайстори го така невинно, все едно че сам юнашки съм се тръшкал, за два дни да ѝ преведа немска оферта от 20 страници за строителна техника. Струваше ми само една безсънна нощ.

- Вместо цяла нощ да прегръщам теб, преглъщах сухоежбени строителни немски термини - ѝ казах на следващия ден...

Кулите се заклатиха благонамерено, долових мъркането и ръченицата в смеха. Нямаше изкачване. От все сърце ми благодари и щяла да го помни за цял живот - така каза, иначе аз платих и тези кафета във Виенската сладкарница.

Повече от двадесет години сякаш беше изчезнала в небитието. Нито я бях виждал, нито бях чувал нещо за нея. Отдавна вече бях престанал да се заглеждам в жени с големи балкони, тъй като бях открил вълшебството на по-малките и стегнати форми. Бях издал три стихосбирки - доказателство за предишни душевни прегрешения. С тъга бях сложил кръст на ергенството. Поредната ми фирма - рекламна къща - беше фалирала и ме бяха приютили в един сериозен вестник да ги ощастливявам с икономически наблюдения и анализи.

Срещнахме се на „Витоша“, когато излизаше от някакъв бутик, обременена от няколко книжни торби с покупки. Току-що бях избълвал

мрачните си икономически прогнози за благосъстоянието на средностатистическия българин в следващите двадесет години и душата ми горчеше като утайка от лошо смляно кафе „Бразилия“. Зарадвах ѝ се, а после дълго време се питах - на какво ли?

Годините като че ли не ѝ личаха и имаше защо. Беше станала поданица на Нейно Величество английската кралица, живеела в центъра на Лондон, на север от Хайд парк, недалеко от Оксфорд стрийт. Удобно било на метрото да се качиш на Радингтън стейшън. Личеше си, че се е поуморила от обикаляне по магазините, а явно и пакетите ѝ понатежаваха, та сама ме покани да приседнем в близкото кафене. Мъжът ѝ произвеждал машини за строителството. Тя пробвала какви ли не дейности и сега притежавала фирма за организиране на тържества. Освен това била председател на фондация или дружество за българо-английски културни връзки и организирала изложби на картини, малка пластика, грънчарство, дърворезба, защото англичаните си падали по такива неща.

- Но стига за мен, ти как си, какво правиш? - не помня какъв беше поводът, за да се заинтерисува от моята персона. Май казах нещо язвително за грънчарството или дърворезбата, което би трябвало да ѝ приляга като интерес, защото е близко до ваянето на тялото на жената, а има тела като нейното, дето все разпалват пещта на страстите.

Без бой си признах, че обичам човечеството и други простотии от този сорт. Усетих, че сканира възходите и паденията ми, чудеше се как, като съм бил самостоятелен, наново съм се съгласил да бъда служител. Набързо загатна, че сме можели да основем съвместно рекламна къща, тъй като на нея такава работа ѝ е по сърце, а пък аз имам опит и връзки. След неблагоразумието да обяснявам разпределението на рекламния пазар у нас и „Кой кой е“ в бизнеса, тази тема потъна в голямото ѝ кафяво око и съвсем угасна.

- Знаеш ли какво ще те помоля, имам един текст и ти като човек с опит да му хвърлиш един поглед. Съгласен ли си?

Сигурно съм изломотил като бавноразвиващ се, че общуването ще ме направи достатъчно щастлив, за да литна към звездите.

- Аз нямам претенции. Понахвърляла съм някои неща и ако нещо се е получило, бих го издала. То е много интимно и лично. В памет е на баба ми и дядо ми, които ме отгледаха, докато нашите щъкаха из арабските страни.

За пръв път чувах нещо интимно и лично от нея. Още малко остана да се разрева.

- Не съм убеден колко ще успея да ти бъда в помощ - започнах да се оправдавам аз и да търся начин за отстъпление.

- Стига се прави на толкова скромен. Нали вече си издал три книги. Видях едната в офиса на Петьо. Нали си го спомняш от училището.

Как да ни си го спомням Петьо Чугуна. Тауър Бридж. Отначало имаше работилничка за изчукване на коли. Бях му закарал смачканата шкодичка да ѝ оправи бръчките. Подарих му една от книжките с наивния трепет да смъкне от цената за услугата. Похвали ме, че още когато ме е пререждал на опашката за банички пред училищния павилъон, е разбрал, че съм голям пич. Надеждата за отбивка се оказа химера. После с икономии от банички си направи сервиз и автосалон. Голяма чест се оказа за мен, щом книгата ми се използва като тапет в офиса му.

- Обещай ми, че ще го прегледаш!

Обещах към текста да бъда строг, справедлив и откровен, какво ли ми оставаше друго? Този път, което си е право, кафето плати тя.

Още на следващия ден получих в редакцията голям бял плик. Дългият език на любопитството побърза да близне отвора. Върху измъкнатия лист видях охлювата слуз от молив 3В и нечетлив почерк. Към плика се завърнах чак вкъщи само за да си проваля вечерята. И най-мрачните ми прогнози бяха издухани като розова метеорология. След няколкочасова битка от три страници, ошарени с моливни израстъци, успях да отлюспя десетина думички.

Очаквах телефонното ѝ обаждане седнал върху кактус.

- Аль-о-о - „о“ - то беше продължително, гръмко и енергично. - Какво правиш, красавец - и естествено, преди да дочака формалния отговор, додаде: - Кажй кога ще се видим? Предлагам ти в 6 часа да хапнем картопки с бира „При Швейк“. Става нали? Айде, че имам още много работи да върша. Доскоро!

Самият аз бях затънал до шия в различишването на общинска далавера с места, давани на концесия на хубави хора. Щеше ми се да отвърна, че не съм красавец или, че крася редакцията като току - що разцъфнал кактус, че няма смисъл въобще да се виждаме и че съм обещал да водя жена ми и дъщерята по същото време в „Нарру“, за да хапнем. Чувствах се като насран пъпчив пубер в седми клас, на когото му тикат в ръцете някакви бележки, за да бъде скромен пощенски гълъб. Най-благоприятният вариант би бил въобще да не се вестна.

Заковах в 6:00. Допивах си голямата бира, когато се затресоха първо двете ѝ кули, след което се появи и самата поданичка на английската кралица с голяма хартиена торба, сияеща от щанцован надпис „Beauty“. Над горната ѝ устна бяха набъбнали няколко капчици пот. С елегантен жест тя извади от дамската си чанта найлоново пликче с кърпички. Усетих аромата на розово масло, преди да попие росата под носа си. После поднесе кърпичката към високото си чело, сетне поразтвори деколтето

на летната си рокля в сини геометрични фигури и пъкна ръка в предизвикателния улей.

- Голяма жега, нали? - вероятно някъде към трийсетте градуса си дадох отчет за себе си. - Няма да ми се сърдиш, нали красавецо. Трябваше да се разправам с наематели на няколкото мои магазина на „Солунска“. Много досадна работа. Все се оправдават, че не им достигат пари.

Тя постави длан върху моята ръка и нежно разходи пръстите си нагоре-надолу.

- Сигурно и в Англия хората са убедени, че часовникът е ненужна вещ.

- Опитваш се да се заяждаш. Не ти отива - пръстите й продължиха нежно да се разхождат по ръката ми. - Ей сега ще извикам келнера. На биричка ли ще продължим. Кажй сега какво мислиш за написаното.

- Нищо не мисля.

- Как така - хлъцна тя изненадано. - Верно е, че нахвърляните неща са съвсем непретенциозни...

- Обикновено хвалим искрено тези, които се възхищават от нас.

- Какво означава това. Не мога да те разбера. Толкова ли е зле. Значи няма смисъл...

На изпънатото ведро лице се прокрадна сянка притеснение. За пръв и последен път усетих, че владее ситуацията и душата ми се приотпли от неприлично злорадство. Дребнаво отмъщение, че в момента не ядях пици с дъщеря ми и жена ми.

- Използвах Ларошфуко, за да попитам дали не си падаш повече по Лабрюйер, но сигурно греша, че те връщам при моралистите от 17. век. Сега се усмихна успокоена.

- А това ли било? Почакай, почакай, ще се напъкна да се сетя нещо, момент... Да, мисля, че беше така. - Има недостатъци, които добре използвани, блестят повече от самата добродетел.

Сега тя ме разби. Ларошфуко. Разкрих простичката истина, че нищичко не съм могъл да прочета. Не знам дали играеше, но големите й бадемови очи се напълниха с влага. И както обикновено, глупостта никога не идва сама, предложих няколко варианта. Да си напечати текста на машина и да ми го прати, да ми го атачне като няколко файлчета чрез имейла или да го запише на аудиокасета. Оказа се, че след няколко дни си заминавала обратно за Лондон. Там нямало никакъв шанс да открие пишеща машина с кирилица. Хайде бе, направо да се разплаче човек. И компютър нямала собствен. Грейт траджели. Най-добре било на аудиокасета. Много съм бил умничък. Особено след седми клас, допълних за всеки случай. Значи примерно може аз да й свалям текста от аудиокасета и същевременно да го редактирам. Ще успее да ми се отблагодари.

Забелязах, че деколтето ѝ се разтвори още по-предизвикателно, а под масата почувствах топлината на бедрото ѝ.

Този път учудващо светски любопитства дали ми остава време да пописвам нещо „хей тъй“ за душата. Не съм убеден дали ми е останала душа, отвърнах със светла мрачност и ѝ пробутах последната си книга като подарък.

- Аюу, страхотно, великолепно изглежда. С огромно удоволствие ще си я прочета.

Кудкудякането си беше откровено преднамерено. А дали бих се съгласил да ми се издаде стихосбирка в Англия чрез нейната фондация. Тук признавам мъничко налапах въдицата. Няма драскач на редове, който да не е скрил из килерите на болнащото си съзнание по няколко оковани Нарциса. И кой ли сега би си крил стиховете в шкафчето с ибришимите като онази глупачка Емили Дикинсън. Аз определено не бих.

Тъй си гризкахме картофите със сирене, квасихме си устните с течност, „дето мъжете знаели защо“, и късахме синджириите на необуздания Пегас. А мен ме чакаха вкъщи за пици и не се зарадваха на двучасовото ми закъснение.

Не минаха петнадесет дни и секретарката на главния редактор притеснено ме предупреди, че ме свързва по телефона с Лондон.

- Альоуу, альоуу, красавицо, ти ли си? Тук малко вали и една мъгла има, не е за приказване. Ти как си? А душичката как ти е? - вече бях свикнал на въпросите, които не изискват отговор и зачаках същинската информация. - Страхотна ти беше идеята, направо ми идва да те разцелувам. Вече записах първата касета и ти я пращам. Получава се, ти ще видиш. Вероятно ще излезнат най-малко пет, ако не и повече. Днес ти я пращам по един човек, който ще пътува за България. Той ще те открие и ще ти се обади, предполагам, още утре. Много целувки. - Целувки - отговорих като някакво малоумно ехо.

Онзи действително ме откри още на следващия ден. Депутат, който ѝ бил на гости няколко дни. Заради него трябваше точно в дванадесет на обяд да застана до полицая зад Парламента и да чакам повече от половин час, докато получа съкровенията пратка. За него бях нещо повече от разсилен и нещо съществено по-малко от много доверен човек. Такъв странен хибрид предполага специално отношение и депутатът от немай-къде ме въведе в парламентарното барче, за да ме почерпи с чай „Пиквик“. Небрежно да сподели как не го приела английската кралица, но за утеха общувал с хора, почти равностойни на нейния ранг, как посетил Бритиш музеум, Парламента и Уестминстърското абатство и се снимал пред Биг-Бенд-а и пред Тауър бридж. Не бях луд да му споменавам какво за мен означава последната знаменитост, а още повече него-

вата приказливост ме успокои, че Млеки го е посрещнала великолепно в нейния „котидж“ и въртели безкрайно мъдри и планетосърцеразделателни разговори. Тръгнах си овреме, за да не му дам възможност да разбере съвсем що за хибрид съм и без да ми досади съвсем с информацията за извършените велики дела по света от един укоризнено скромнен патриот.

След като включих уредбата, пъгнах касетата и заставах пред компютъра, не получих никаква утеха. Три часа се мъчих да връщам текста отново и отново, за да мога да изпиша само една нещастна страница. Говореше неравно глухо, предъвкваше някои думи, някои изрази въобще не се разбираха колкото и пъти да го прослушавах. На всичко отгоре, да си призная, с моята двукълваческа система на работене с клавишите операцията ставаше съвсем непосилна.

Така и си замразих съкровената дейност, като само подсъзнателно заочаквах следващото „А-альо-о-у“. А то и не се забави. Схемата си беше пак същата. Секретарката на главния редактор с треперящ глас ми се обади, че ме свързва с Нова Зеландия.

- А-альо-о-у! Как си, красавецо? Получи ли пратката? Свърши ли си работата по нея?

Все още не бях наясно с какъв дявол съм се захванал и не ми липсваше храбростта да се шегувам. Била там, защото наблизко на някакъв си остров щяло да навлезне в първите мигове новото хилядолетие на планетата и затова непременно трябвало да се присъства на събитие-то. Нямах нищо против новото хилядолетие. Срещу следващите - също. Нито можех да ги възпра, нито можех да пренебрегна предишните. Затова пак си казах кротко и искрено:

- Пак не става. Ако сам се справям с дешифрирането на касетата, не съм наясно от коя част на света ще ми се обадиш следващия път.

- Какво искаш да ми съобщиш с това?

- Трябва да намеря някой човек, който да ми сваля текстовете и след това да ги редактирам.

- Няма проблем. Наеми човек и после ще се оправяме.

- Да се надявам, че поне от Нова Зеландия нямаш сексуални намеци към мен.

- Действай, красавецо, ще се оправим, както кажеш после. До петнадесетина дни чакай втората касета. Чао и целувки.

- Целувки.

Много ми отиваше да бъда искрено ехо. Новозеландско. Още щом оставих слушалката, бях наясно кой може да ми свърши работа - само Мирчето и никой друг. Преди време бе „сваляла“ новини от Би Би Си и чаткаше безпогрешно на десет пръста. Отдавна беше напуснала вест-

ника, защото беше се превърнала в дъртофелник за главния редактор - навършила бе 35 години. Сегашните късополи колежки изживяваха своя виртуален свят пред компютрите и кълвяха с по две лакирани пръстчета клавишите, а на красивите им личица с усмивка бе изписан непомрачен героизъм от чувовния труд. Мирчето си беше добра жена - прелъстена и изоставена поради глупоста си, с две деца. Поподпитах тук-там, за да ѝ науча новите координати, докато най-накрая се озовах в една пресечка на „Витошка“, в малко сумрачно магазинче за обувки, в чийто произход не беше трудно да се отгатне близостта с Турция и някои домашни фабрички в Пещера. Зарадвахме се един на друг, малко ли нощни дежурства бяхме изкарвали заедно, разцелувахме се. Не прие възторжено задачата, била се отдалечила вече от машинописа, учела нещо задочно, а и грижите въкъщи ѝ били големи. Знаех, че няма да ми откаже и дори ми беше гадно, че се възползвам от добротата ѝ. След седмица отново посетих сумрачното магазинче, в което само една заблудена муха правеше уморени виражи във въздуха и припомняше колко е отвратително да бъдеш самотен.

- Текстът е абсолютен боклук - каза Мирчето. - Някои думи ги връщам по десет пъти и пак не успях да ги разгадая.

- Сигурно е боклук, но не съм те избрал за литературен критик.

- Отвратителен си, само ти съчувствам, че ще трябва да се занимаваш с него.

- Тук вече си отгатнала, от това си се дразня предварително.

Продължих да посещавам сумрачното магазинче с умопомрачително неравномерна честота. Обикновено идваше онова телефонно сърцераздирателно „А-лооо-у“ независимо дали ще е от Ню Йорк, Мадрид, Каракас или Париж. После следваха уточнителни разговори с непознат за мен човек, с когото трябваше да се избистри начинът на разпознаване и мястото на срещата. То не бяха никакви напудрени изкуствоведи, то не бяха даровити хирурзи-касапи, лъснати професори с неопределен профил, председатели на екзотични асоциации или наперени бизнесмени, които бяха обединени като ООН от идеята, че не им достига време, но бяха измъчено учтиви и настойчиво точни, като ми препращаха парещите целувки на моята приятелка и предаваха неизменното малко пакетче с поредната аудиокасета. В редакцията набързо ми лепнаха прякора Пепо Новозеландски, а Мирчето, колкото и да носеше добра душа, при всяка моя поява в магазинчето ставаше все по-кахърна, тъжна и мрачна. Дори когато заплатих чувовната ѝ услуга - естествено, че по лошата приятелска тарифа - усмивката ѝ се прокрадна по-незабележима и от наплашено врабче. Явно, че страдах от кокоша или врабчова слепота, тъй като подминах като малка гара и този страхо-

вито-предупредителен знак.

След като се задълбочих в изпринтените текстове, отляти безупречно от Мирчето върху снежнобели листове А4, застрадах от параноята, че ръцете ми парят от новооткрит ръкопис на Александрийската библиотека

Вярно, че Млеки отдавна си беше станала човек на планетата, за което ѝ завиждах откровено и неподправено. Чрез изписаните страници можеше да прескоча от 42-а улица в Ню Йорк до ресторанта на един българин, на когото му приписват по-особени наклонности, да се въздигам по стъпалата на музея Гугенхайм, за да се потопя в поп-арта или да се разхождам по улица „Риволи“, или да се изкачвам по Алпите - независимо дали са австрийски, швейцарски или френски, в дъждовен ден да съм в Базел, а в слънчев - в Ница, да се смаявам пред катедралата в Клермон Феран или Гап, да се оглеждам във водното огледало на езерото Ла Фрей или Линдау. Листовете бяха разписание на световните аеролинии, наръчник на музеи и забележителности. И едно неприкрито надменно чувство, че Папата те е погледнал благосклонно само на 50 сантиметра разстояние, че Лейди Ди те е изпреварила само с 15 минути при напускането на ресторанта, за да потегли, подгонена от папараците към своята смърт, че поредният български президент е бил уважаван гост в страната на сегашното ти местопребиваване и ти е казал многозначително - и разчитаме на сънародниците, а същите сънародници ще се ласкаят да си похапват поредно великденско агнешко барбекю, гарнирано от дълбокомислени „кръгли маси“ за бъдещето на българския икономически живот и култура.

Ако бяха само разписанията - с мед да ги намажеш. Дори и Лорашфуко не можеше да ме успокои, че нещата никога не са толкова зле, нито толкова добре, колкото изглеждат. Менторството и немошните опити да се философсва от позицията на човек, постоянно заселен на Олимп, омотани с финтифлюшката на предвзетия изказ, поднасяха трудносмилаем борш със сианитни камъни. Опитах се да редактирам първите десетина страници, което ми отне повече време, отколкото да бях написал собствен роман в три части и пак съвсем не бях доволен от постигнатото, защото плевенето ми се виждаше недостатъчно, а засятите нови семена не обогатяваха достатъчно градината на предишната излишна екзотика.

Почнах да гледам лошо. Все по-малко време заделях, за да поиграя с дъщеря си или да общувам с жена си. Преди беше достатъчно да се съберем в стаята само тримата и пред нас да засвети коледната елха на взаимната радост. Не се нагърбвах да помагам на Ради, дъщеря ми, в писането на поредното съчинение разсъждение върху „Мамино детен-

це“ или „До Чикаго и назад“ и то не само заради несъгласие с творческата инквизиция в нашето образование. Не бързах нежно да нарежа домати, краставиците и неизбежното зеле за вечерната салата - моят скромен и единствен принос към общото ядене освен постилането на покривката и изваждането на ракията от хладилника. Не. Бързах да застана зад компютъра и да пригладдам неоформените лехи.

Онзи ден, съвсем преднамеренено, Соня, жена ми, изпусна една дълбока порцеланова чиния да се разбие в пода. Когато събираше белите късове в оранжевата пластмасова лопатка, повдигна поглед към мен, извивайки великолепия си врат като дискретна питанка.

- Да не би да си влюбен и да имаш нужда от усамотение за взимане на окончателно решение?

- Ти да не си малко луда - опитах се цивилизовано да отвърна аз и да изкарам като Данко - онзи позабравен герой на Горки - сърцето си съвсем на показ. Току-що Млеки ми се беше обадила с поредното тониращо „А-лю-ооу“, за да ме извести, тъй като в момента не можела да отиде до Божи гроб, възнамерявала да посети Дома на Божията майка, та минавайки през България за Турция, държала да види докъде са достигнали нещата с общата ни работа.

Соня слушаше, вече изправена, с оранжевата лопатка и белите късове в нея, нелепите ми обяснения и след като привърших, тихичко попита:

- За какво ти е всичко това?

- Нали се опитах да ти обясня - сантимент, летеж около планетата, а може и нещо друго. - Все още не бях споделил надеждата да се препечели някой лев, нито пък бях признал, че трудът на Мирчето засега бях заплатил от собствения си джоб. - Ти не можеш да разбереш...

- Да бе, аз съм завършила училище за олигофени и ми са непонятни такива сложни неща. Ако смяташ, че с Ради трябва да се изнесем у майка ми, е нужно да ми го кажеш поне ясно и категорично.

- Защо трябва да говориш такива неща сега, защо не разбереш...

- Естествено, Соня не слушаше моите кротки слова, а беше отишла да изхвърли белите остатъци на боклука. Вероятно жените притежават някакъв странен усет да надушват бурята през девет планини в десетата, а аз продължавах да си тъна в невежество.

На следващата вечер Млеки Алюоуто цъфна въщи. Сбърчените вежди на Соня не попречиха на моята приятелка да нахлуе като американец в Ирак.

- А-а-у, Пепи, каква хубава жена имаш, каква прекрасна дъщеря, така се радвам да се запозная с тях, ти си направо късметлия и трябва да ти завижда човек. Ей тук за вас съм подготвила дребни подаръчета.

Както се оказа, на Ради бе донесла едно плюшено мече ключодържач, за Соня бе предназначена елегантна хартиена торбичка с вертикален надпис „Париж“, в която се намираха флаконче тоалетна вода, патронче шампоан, миниатюрен тоалетен сапун за еднократна употреба и полиетиленова шапка за баня, пъхната в картонена кутийка. Целият комплект очевидно бе забърсан от хотелска стая без претенции за прекомерно много звезди, което направо разстрои Соня. Аз бях ощастлив от една картина двадесет и пет сантиметра на десет с любимия ми Тауър Бридж, дело на някакъв не особено сръчен уличен художник. От едната учтивост чуруликахме възхитата си от подаръците и непрекъснато повтаряхме, че нямало нужда от такива неща. Соня все още не беше открила банската си шапчица.

Без да губим време, с Млеки се разположихме в хола, изключихме телевизора независимо от смръщената физиономия на Ради и неизразеното несъгласие на Соня, разперихме белите страници като китайско ветрило и почнахме да коментираме поправките. Два часа се сражавах в себе си, за да призная поражението си. Нямахме никакъв шанс ръкописът да стане по-добър, нещо повече - нямаше надежда да се получи и приличен. Млеки не разрешаваше никаква интервенция, нямаше намерение да доразвие част от случките, които просто си плачеха за продължение. Получаваше се така, че изречение, което настоявах да се изхвърли, криеше епизод, разказан от нея в момента и сто пъти по-интересен от написаното.

Ради заспа на фотьойла и я пренесох в спалнята. Соня се умори да ни поднася мезета и бира, тактично остави Антологията на българския литературен авангард - определено странен избор за четене тази вечер, на средния рафт на библиотеката до наскоро купената „Защо мъжете лъжат, а жените плачат“ - май и това си беше преднамерено, и тихичко каза: Вие сигурно имате още работа, а и за мен вече е време за сън.

- Миличко - знаех, че Соня вътрешно вече е подскочила от това обръщение на Млеки, - много се извинявам, че ти открадвам мъжа, но утре до обяд трябва да съм тръгнала за Истанбул и няма начин да не свършим планираното. Ще ми простиш, нали и няма да ми се сърдиш?

- Няма - убедено отвърна Соня.

Бяхме достигнали едва до петнадесета страница и допуснатите поправки бяха срамно и обидно козметични. Не че имаше някакво значение, но като книжен и измислен човек все ми се щеше, дори за текст, за който предварително ми беше заявено, че е написан без всякакви претенции, да се превъплъти от грозното пате поне в лебед. Старанието ми беше тъпо. Започнах за утеха да се наслаждавам на лиричните отклонения на Млеки, все пак тя си беше човекът, обикалял нашата плане-

та - Уелингтън, Рейкявик, Каракас, Рабат, Папуа-Нова Гвинея, Бутан, Сан Марино, Коста Рика. Да му се скъса сърцето на човек от завист.

До три часа, когато бях изпушил и втората кутия, отхвърлените страници бяха само удвоени, което не беше голяма утеха. Аз си бях жив заспал на масата, колкото и тя да напъваше за следващи текстови завоевания. Предложих ѝ да ѝ постеля на канапето в хола, но тя бързешката развъртя телефони, за да дойде такси и да я отведе директно в „Шератон“. За моя кратка радост. Съвсем кратка.

В късната почти обедна утрин, след като едва се бях довлякъл в редакцията с кибритени клечки на очите, за да не ми паднат клепачите, преди да гаврътна втората глътка от отровно горчивото кафе за даврандисване, пред бюрото ми изникна като кариатидата, открадната от портика на Ерехтейона за Британския музей, нейно величество Млеки. Върху раменете си бе понесла екопалто, имитиращо сребърна лисица, не можех да определя пластове грим, мазила и аромати, но определено кипеше от излишък на енергия.

- Наспа ли се, красавец? Страхотна жена и дъщеря имаш. Нали знаеш, че след половин час тръгвам за Истанбул, та исках да уточним...

Определено нито се интересуваше от моите отговори, нито имаше време да ги чуе. Нямах и намерение да я уведомявам, че Соня още при събуждането беше изхвърлила на боклука банската шапчица и другите хотелски джундурийки с думите: „Тая ни взима за аборигени от Долна Волта!“. Та Млеки щяла да вземе ръкописа, за да прегледа и останалите забележки по време на пътуването. На връщане щяла вече да ми го остави, а през това време да съм подготвил няколко оферти за печат, за да изберем подходящата. След още една седмица или две, тук вече обърках графика, след като се върнела в Лондон, наново щяла да мине през София на път за Атина, където трябвало да си опресни спомените за храма на Зевс, паметника на лорд Байрон и Акропола, след което вече трябвало да приключим работата.

Опитите ми да я прекръсна, нямаха и скромен успех. Книгата трябвало да бъде с твърда корица с прозрачна лента, която да я опасва, форматът - не по широк от една длан и доста по-издължен от обикновените книги, самата хартия да бъде матава, все едно старовремски ръкопис или най-малкото да наподобява Линдисфънското евангелие от преди нашествието на датчаните. На корицата, нали съм можел да осигуря добър художник, трябвало да бъде изобразена мистерията на българските гласове или поне онова вълшебство на Валя Балканска в Космоса

- Това не може да стане така лесно и така бързо, както си го представяш - най-накрая се домогнах и аз до реплика.

- Какво искаш да ми кажеш, че не мога да разчитам на теб, така ли?

Нали досега се тупаше в гърдите, че всичко можеш да направиш? Аз ти се доверих, въпреки че можех да намеря хиляда други варианта... Заради тебе го направих...

От тъпото си честолюбие, не я пратих по дяволите да си пробва другите деветстотин деветдесет и девет варианта, а само повторих, че технологично е нужно време, за да се подготви книгата.

- Всеки срок е човешка оправия и може да се скъси, нали така, кажи ми, не е ли така?

Отговорих уклончиво, че хем е така, но и не е така - пътувска ми работа. Тя завъртя под носа ми своето разкошно екопалто, за да остави тежък като махмурлук спомен и кървящи предчувствия. След връщането ѝ от Турция домът ни отново бе ощастливен от нейната поява. Соня набута в една чанта най-необходимото и бежешком с Рада се изнесе към майка си. Млеки невинно ме попита:

- Тази вечер жена ти ми се видя малко нервничка, да не би аз случайно да съм причината?

- Съвсем няма такова нещо - безсрамно скътах истината аз. - Беше обещала да споходи майка си и бързаше да спази уговорката.

Видимо успокоена, този път Млеки се опита да ме омаломощи до четири часа. Пак пътувах през Тропика на Рака и Козирога, през Южния и Северния Пасифик, през океани, острови и държави, имаше някаква сладост, но си беше изстрадана, само като си припомняш погледа, който беше отперила Соня, преди да излезне през вратата. Останалите дни до излизането на книгата преминаха като в бойно сражение. Млеки непрекъснато ме торпилираше с телефонни разговори и нови претенции. Художникът, който досега бе работил не само с наши, но и с чуждестранни издателства, ѝ прави десет вариации на корицата, докато ѝ угоди с единадесетата. Призна, че досега в двадесетгодишната си практика е нямал такъв случай и че се е жертвал единствено заради мен. Трябваше с памук да вадя душите и на коректорката, и на момичето от предпечатната подготовка, тъй като времето непрекъснато се скъсяваше под напора на Млеки. Където се появявахме с Млеки, независимо дали е в печатница или друга институция - нали примерно трябваше да се вземе и ISBN от Националната библиотека, пламваха скандали, тъй като хората не бяха малоумни като мен да ѝ изпълняват на секундата прищявките. И докато преди Млеки подхвърляше колко хубаво ще бъде да ѝ отида на гости в Лондон и как щяла да съдейства да ми преведат едната стихосбирка в Англия, то сега, колкото работата вървеше към своя край, тя вече не отваряше и дума по този повод.

Тъй като любимият ѝ съпруг имал рожден ден, книгата трябваше да излезе точно на определен ден, което окончателно ми оряза шансо-

вете за маневриране. В печатницата занесох цяла каса с хард питиета и пак нещата висяха на косъм до последния момент. Да не говорим, че при всяко плащане моята приятелка се пазареше като циганка, като че не разбираше, че повечето от тарифите имаха отбивки на базата на моите познанства. Ако беше тръгнала да го прави сама, направо щяха да ѝ съдерат гърбината. На няколко пъти нервите не ми издържаха и ѝ казвах едно към едно - да си вземе скъпоценния текст и да си го отпечата в любимата Англия. Бива ли сега да ми говориш такива неща, контрираше ме с широка усмивка и тресеше своя тауърбридж, който отдавна бе престанал да ме вълнува. Още повече, след като ме попита каква е моята тарифа и заявих, че трудът ми е безценен, получих една минимална работна заплата, на която искрено се назландисвах. Не го правех за пари, колкото и да не е за вярване...

Как да е - излезна. Малка, хубава, елегантна, сладурска книга, поне на външен вид. Но лошото продължаваше, защото Млеки започна да се вживява като автор и да търси широка медийна изява. Отначало тръгна скромно от разните кабеларки, за да достигне и до Би Ти Ви. Премие-рата беше в залата на градската библиотека. Ясно кой трябваше да я представя, макар и искрено да се противях. Уведомих Главния редактор, че отивам за справка в Библиотеката, което си беше почти половината от истината.

В залата се бяха събрали двайсетина елитни познати и роднини, които бяха съзливосантиментално настроени. Говорих кратко и с умерено отвращение за качествата на текста и повече за пътя от аудиокасетата до книгата. Те не ме слушаха много, тъй като целият народ бе дошъл да почете своята именита близка от Англия. Целувките и цветята бяха толкова много, че ми дадоха възможност тихичко да си свия байраците и да се върна незабележимо на работното си място.

Оказа се, че не е било съвсем незабележимо. Някои медии бяха имали глупостта да отразят събитието и на следващия ден Главният ме привика в кабинета, за да ме зарадва, че повече нямал нужда от мен.

Та това е, жена ми забрави да се върне от майка си, аз от време на време помагам на някой пореден графоман да си издаде книгата и съм на повикване в някои медии за дребни поръчки. Млеки естествено повече не ми се е обадила, което си е и радост за мен. Картината от уличния художник на Тауър Бридж предадох на Петьо Чугуна и той ми обеща, че следващата поправка на колата ще ми е гратис. Оттам насетне избягвам жени с големи бюстове и презирам себе си, ако се загледам случайно по-настойчиво към някое възвишение.

Димо Райков - Париж, Франция

Димо Райков е български писател. Роден е на 31 юли 1954 г. в гр. Малко Търново.

Завършил е „Българска филология“ във ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“.

Работил е като редактор в литературни издания и национални медии. Бил е съветник на Комисията по медии и култура в 38-то НС, шеф на „Връзки с обществеността“ в Министерството на труда и социалната политика.

Автор е на: сборниците с разкази „Стълба от камък“, „Мигът на невестулката“, „Кестени от Париж“; повестта „Жребият“; романите „Писма до мъртвия брат“, „Пансионът“; триптиха „Париж, моят Париж“, „ВГ емигрант в Париж“, „55 тайни на Париж“.

Член е на Сдружението на българските писатели.

Живее и твори в Париж.

ПОМЕН ЗА МАМА

На всички онези, които бързат да обичат майките си...

Днес бе деветият ден от смъртта на моята майка Яна.

Това, което се бе случило с мен преди седмица и няколко дни, не го пожелавам и на най-големия си враг.

Беше най-студения ден от както се помня, сутринта мярнах в интернет, че в моята планина – Странджа, където кротко догаряха любимите ми старци – баща ми Петко и майка ми Яна, това били рекордни ниски температури, всичко било затрупано от сняг, студ бил сковал земята, обявено било бедствено положение.

Нещо повече – цяла България била в подобно състояние – дори магистралата от Карнобат до Бургас, една съвсем немалка отсечка, била забранена за движение, имало десетки затрупани от виелиците и спасителни екипи ги търсели часове наред...

Нещо ме ухапа – болката бе направо в сърцето. И когато ми съобщиха по телефона, / Ох, кой ги измисли тези мобилни апарати? / страшната вест, аз като че ли вече я знаех.

Мама била починала. За миг, просто изкачвала стълбите в къщи, тупнала и докато татко пристигне, тя вече била там, Горе...

Новината ме обезсили мигом.

Приседнах, по някое време поех дъх – и кой знае защо се сетих за... паспорта...

Да, за оня международен паспорт...

Мама обичаше толкова да пътува.

А не бе излизала от своето градче и планина никога. Затова и мечтата ѝ бе да има международен паспорт, да отиде да види внучките си в Германия и Франция, пък и да разбере, да усети с очите си как живеят и те, другите хора...

За живота отвъд планината тя цял живот бе слушала от олющената радиоточка над леглото, всъщност единствената връзка през почти целия ѝ съзнателен живот с останалия свят.

Никога не ще забравя радостта в майчиния глас, когато по телефона ми сподели, че е отишла, снимала се е за паспорт, дала десетина лева, не е малко това, та пенсията ѝ беше тогава цифром и словом шестдесет лева... Ама, остави ги парите, майка, важното е, че ще имам паспорт, за ония страни, майка, хубавите, там, дето са внучките...

В дребното, крайгранично градче в Странджа планина Малко Търново, в един отрязък от време се оказа така, че на нашата улица почти само татко и майка бяха останали живи, докато в другите къщи поне единият бе починал.

И минава мой съсед, съвсем млад човек, мама го поздравява:"

Господ здраве да ти дава”, му казва. А оня се спира като треснат, извързва се и просъсква:

- Абе вие, старци такива, докога ще живеете?

После си тръгва, прави две-три крачки, пак се извързва:

- Ей, ама ти си била страшна баба, ма! Цяло Търново говори, че си правиш международен паспорт. Ха-ха-ха, паспорт, че защо ти е той? Не виждаш ли, че вече си с единия крак в оня свят, ей, ще ме умори тая баба, паспорт ѝ се приискало, абе тя на пръст мирише...

Спира се мама, усмивката ѝ, меката, добра и толкова изстрадала майчина усмивка, увисва във въздуха, разлюлява се:

- Дъхът ми, майка, спря, светът се завъртя и почти припаднах... Та какво лошо му бях казала, че аз просто го поздравих...

А оня, доволен и щастлив, се смее – улучил е десетката!

И още един случай, разказан от майка по телефона, ме връхлетя – мама и татко излизат от концерт в местното читалище. Нова година идва, настроението и на тези измъчени бедни хорица е приповдигнато, нима и те нямат право на глътка радост от живота, пък и концертът е бил хубав, а и безплатен на това отгоре, че то иначе с тези пенсийки-подигравки? Доволни са мама и татко, щастливи. Артистката ги разплакала, абе голяма артистка е Стоянка Мутафова, толкова добре играела, така-а, по човешки, истински. И то на тези години като техните...

Да, радостни и леко възбудени били моите старци. Нали и те имат право на глътка радост от живота? Дори и в неговия заник. Че то иначе все работа, работа, все оцеляване, оцеляване...

Но уви! Хорската злоба не спи и в такива мигове.

Читалищната стълба е стръмна, заледено е, татко хваща за ръката мама, тя се обляга на рамото му... И веднага чуват зад гърба си злобно съскане:

- Айде бе, пенсии, метни я на гърба, ха-ха-ха... И гледай какви обеци турила бабушкерата...

Тук забравих да ви кажа, че една от внучките изпратила на майка обеци. Те повече отивали на млади хора, такива едни с дълги, блестящи гроздове... А и вече старомодни, нали знаете кое ние, по-младите, подаряваме обикновено на възрастните си близки?

Но мама ги харесала много тези обеци, до този момент тя почти не бе носила такава иначе обикновена и типична за жената украса, като изключим едно подобие на обеци-точичи от месинг.

Зарадвала се милата, а и концертът, да, безплатният концерт-театър в читалището, бил добър повод да се облече – с новата рокля, която от години стои в гардероба, подарена ѝ от големия писател и толкова добър човек Ефрем Каранфилов, когото бях поканил преди години в къщи в Малко Търново, с обувчиците, които снахата ѝ също бе подарила, е, малко били вече поолющени, но затова пък модерни, а и мекички, краката на възрастната жена потъвали в тях, удобно им било.

ДИМО РАЙКОВ - ПАРИЖ, ФРАНЦИЯ

Но „върхът“ на премяната били обещите, и те също не в първа младост, ама на, от пръв поглед й харесали...

Дълги гроздове, красиви...

А и как блестели!

Какво да се прави – и моята майка, макар и бедна, макар и възрастна, била все пак жена...

Та пременила се мама, сложила си новите обещи... И чула там, на концерта, думи, които я вледенили.

- Гледайте я, мари, тази баба Яна как се издокарала като плашило! – думите идвали от... местната шефка на културата?!?

За миг посърнали моите старци.

Лицето на мама повяхнало, а татковото се издължило.

Това съм го запомнил от малък – когато татко се ядоса от нечия обида, за която той по правило никога не търсеше вина у нанеслия я, а преди всичко в себе си или в нас, най-близките около него, лицето му придобиваше подобен вид.

Още, както се казва, не са се били прибрали в къщи и той извадил старите, хванали лека ръжда по краищата клещи:

– Давай, Яно, обещите!

И започнал татко да кастри, тоест да скъсява дългите, блестящи „гроздове“...

- Е, сега оная ще е доволна. Няма повече да ти се подиграва.

Майка гледала отрязаните „гроздове“, мълчала, а отвътре идвали на талази хрипове...

Стенания, чийто приглушен звук се смесвал с „ръждясалите“ прищраквания на захабените таткови клещи...

И от това невъобразимо за нормалните възприятия съчетание се получавал един такъв „меланж“, тоест въртоп от усещания, от който всичко наоколо изтръпвало...

Защо и с какво тя, обикновената, толкова добра женица, която раздаваше и на непознатия от залъка си, бе заслужила подобни думи? Защо и как нейната глътка радост от живота, макар и демонстрирана по такъв един неумел и може би малко кичозен, но затова пък толкова мил начин, бе предизвикала подобен гняв-завист у младата й съгражданка?

Затова исках, ох, как исках да дойде тя в Париж, да ни погостува, да усети нормалния живот... Да види как тук хората, а и властите се грижат за възрастните, как им осигуряват и безплатен транспорт, и срещи, и танци, и концерти - „гратюи“, тоест без пари, театрални представления, как младите мигом им освобождават място в метрото или автобуса, как ги наричат с почит – сеньори...

Да, не „пенсии“, а „сеньори“, хубаво звучи, а, мамо?

По време на безбройните ни телефонни разговори, които продължаваха често и с часове – от Париж до близо седемдесет страни в света те са безплатни... - все натам я водех – да дойде, да види...

Говорех ѝ дълго за нещата в огромния град, за възпитаните хора, за добротата, утаена навсякъде...

Майка слушаше притихнала, с облагородено и усмихнато, виждах го това със сърцето си, лице, мълчеше, само от време на време натежалият ѝ от негa глас лекичко набраздяваше шумовете в телефонната слушалка: "Така ли?"

Но винаги в края на разговора тя ми казваше:

- Да знаеш как ми се идва, ей така, само да зърна правнучката, а и Париж... Ама стара съм вече, майка, нали виждаш как ми се подиграват тук хората – така ми отговаряше мама, но аз усещах, че тя цяла се пропуква от желанието да дойде, да види Париж, да види правнучката си, носеща нейното име...

- Сигурно е хубаво в Париж, майка - продължаваше сякаш в унес любимата жена - аз винаги слушам по радиоточката какво говори Юлия Талева, тя бе запомнила името на кореспондентката на Българското национално радио от Франция, много хубаво говори тя за Париж, като тебе, майка, ама от мене да знаеш, майка – няма, никъде няма по-хубаво от родината... Родината, родината, родината, майка...

Но въпреки всичко, въпреки думите ѝ, аз усещах, че тя се готви за... Париж.

Всъщност така и било.

Когато я преобличали, намерили в гардероба на родната ни къща, където мама ни бе отгледала със сестра ми, две купчини чисто нови дрехи.

Върху двете имало по една бележка, написана с разкривения майчин почерк върху парчета от картон.

На едната бележка пишело: "ДРЕХИ ЗА ПАРИЖ". На другата – „ДРЕХИ ЗА УМИРАЛКА”...

В първата купчина намерили и... "гроздовете"...

Да, същите „гроздове” от ония обеци, да, срязаните обеци...

Значи майка ги е скрила от татко, скътала ги е и запазила по всяка вероятност за Там, за Париж...

За оня, другия, хубавия свят, където все се бе надявала да дойде и да види своята току-що родила се правнучка, да, оня свят, друг и съвсем различен от този на малкото ѝ градче, свят, където можеше да носи и такива „гроздове”, където ги нямаше оня злобен глас на „културната” шефка и ръждясалите клещи на татко...

И ето сега тя, моята майка, бе отлетяла... Пременена с дрехите от втората купчина...

Трябвало веднага да се погребее, не можело да се излезе дори на метър от прага на къщата ни, вледеняваш се от студа, вятърът те запокитва... Преспите били погълнали цялото градче, а и планината, прогнозите за следващите дни били още по-лоши, земята вече била достатъчно твърда...

ДИМО РАЙКОВ - ПАРИЖ, ФРАНЦИЯ

Гласът на татко бе подивял, плачеше отвътре, на големи, идващи издъно късове-стонове:

– Трябва да я погребем най-късно утре на обед, гробарите и сега не искаха, земята е вече вкоравена, блъскаш, блъскаш с лопатата, нищо не става, ама ги молих, плаках, накрая ги убедих. Ако мислиш поне мъничко за мен и не искаш и аз да умра сега, ще се съгласиш, синко...

И аз се съгласих. Да не си взема сбогом с мама, да не бъда егоист, да остана дни, години наред с бесовете в себе си, но да не изгубя и другия си любим човек...

Това беше най-трудното в живота ми решение.

В ония мигове не знаех дали съм жив или умрял.

Тази картина ще остане в мен за цял живот – тук, в Париж, на 2500 километра от родната ни стара, но поддържана с толкова обич къща, събрани накуп, допрели изтръпнали сетива до телефонната слушалка, ние, семенцата на тая обикновена, но толкова всеотдайна женица, която живееше единствено за децата, внуците и правнуците си, които представлявахме всъщност в тези мигове една мъничка странджанска общност в многомилионния град, изпращахме по един своеобразен и ужасен за мен начин нашата майчица...

Хлипанията, забързаният глас на едва успелия да дойде през преспите поп, пропукванията на догарящите свещи... - всичко това набраздяваше сякаш мозъка ми и обагри в бяло и последните останали черни мои коси...

В този момент от другата стая проплака Дияна, моята внучка и правнучката на мама, която тя така и не успя да види приживе...

Не зная каква бе тази сила, която мигом ме изхвърли от вцепенението и само след миг аз бях долепил шишето с биберона до устенцата на малкото същество.

И стана нещо невероятно – звуците на падащите буци пръст върху ковчега на мама, тези глухи стонове на смъртта, се примесиха с жизнерадостните мляскания на лакомите детски устенца.

Господи, това бе една невъобразима мелодия, всъщност мелодията на Живота... Да, на негово величество Живота...

И когато гледах как лакомо смучеше безценната течност това все още невръстно създание, като гледах как потрепва телцето му, аз осъзнах, че мама всъщност е жива, че тя се е преродила в това ангелче пред мен и че този живот, този наш толкова ужасен, но и същевременно толкова красив живот, продължава...

И че тя, нашата майка, пак, макар и отгоре, ще ни закриля, ще ни напътства и ще се моли за нас...

И ето – днес е деветият ден от отпътуването на мама.

Татко е поуспокоен, гласът му по телефона звучи мъничко по-нормално, днес се раздава на живите наоколо по нещо за „Бог да прости душата на човека“.

Мама много обичаше Господа. Сигурно тази любов бе взаимна, иначе защо така светкавично я бе притеглил към себе си?

Мисълта ме прорязва - къде да отида, на кого да дам парченце хляб в този огромен, красив, но толкова студен сега за мен Париж.

И докато се чудех, краката ми сами ме поведоха натам, към любимата река Сена.

Виждам познатата палатка. Да, и в този студ тя е тук.

Палатката на прокудените от България момчета, тръгнали да си търсят късмета по големия свят.

Едни от последните думи на мама по телефона бяха: „Родината, мама, родината, само така говорят по телевизията, най-хубаво си е в родината..., как така ще оставиш апартамента си в София, как така ще ходиш в чужбина... Родината, родината, родината...” - така, по три пъти – нарочно ли?, повтаряше мама...

В момента, в който доближих палатката, видях как от нея излязоха трима младежи, единият от тях бе почти дете.

То извади от джоба си, о, Господи... прашка.

Да, нашенска, собственооръчно направена прашка, такава каквато имах и аз в онова мое далечно и толкова прашно детство – с груби ластици от гума, черна, иначе гъвкава автомобилна гума...

Стана ми хубаво, топло, ей така, нещо ме хвана за гърлото. В главата ми нахлуха рояци от сладостни спомени – ех, какви „войни“ водехме едно време в онова наше босоного детство... И винаги победител, тази мисъл пък защо ли влетя този миг в мен, излизаше справедливостта, да, справедливостта...

Шадраванът пред парижкото кметство е съвсем близо до палатката на нашите момчета, тук обикновено те си дават среща с други сънародници на тяхното дередже.

Разкъсвам на парчета баницата, раздавам им я – Бог да прости моята майка...

Там, отсреща, сиянието на парижкия залез обагря „Нотр Дам дьо Пари” – в този миг чувам звъна на камбаните...

И виждам мама – там, горе, заобиколена от ангели...

И она благ, но продран от вътрешно напрежение глас:

– Родината, родината, родината, майка, от нея по-хубаво няма...

Понечвам да ѝ отговоря, да я попитам – коя родина, мамо? Тази, която ни изгони почти насила, тази, която е майка за мошениците, наглите и циниците и мащеха за хората, надарени с въображение и чувствителност?

Исках, ама много исках да ѝ задам аз, синът, на нея, майката, тези въпроси. Макар и да знаех предварително отговорите ѝ.

Защото за нея, моята майка Яна, тази обикновена, но честна и достойна майка Яна Вълчева Райкова от никому неизвестното странджанско селце Стоилово, нямаше по-свято нещо от родното парче

ДИМО РАЙКОВ - ПАРИЖ, ФРАНЦИЯ

земя, което я бе родило и откърмило, макар и в крайна мизерия и нищета.

И тъкмо това усещане на хората като моята майка толкова добре използваша и използват ония, които и до ден днешен живеят на гърба, потта и кръвта на нашите майки и бащи, разчитайки на тяхната пословична благодарност към парчето родна земя и онова търпение, непознато другаде по света...

Гледам Сена – широката река на свободата, с димящите над нея, дори и в този кучешки студ, облаци от пара...

И тук, на моста „Дубл“, на метри от възшебната катедрала „Нотр Дам дьо Пари“, аз сякаш виждах през премрежените си очи оня последен майчин танц в кварталния пенсионерски клуб по случай Бабин ден – иху, иху...

Танц от сърце, сподирен от злобното шъткане на шефката на читалището Катя: „Гледай я, стара жена, а тръгнала да играе като момиче...“

Всъщност това е бил прощалният танц на моята мила майчица – там, в онова далечно и безмилостно градче Малко Търново, където не се търпят багри, където преобладава сивият и черният цвят, където правило номер едно е: „Наведена главица сабя не я сече!“

И търпение, търпение... И оцеляване, оцеляване...

Ето така я виждах в оня момент, така ще я виждам и винаги – засмяна, щастлива, пременена, милата – с цветните дрехи, подарени ѝ от снаха ѝ и с дългите момичешки обеци, дадени ѝ от внучката и скосени и лишени от блестящите „гроздове“ от татковите ръждясали клещи...

И това „Иху, иху...“, идещо отвътре, от издълбокото на душата и отлитащо натам, Горе, където само след броени часове щеше да се озове и тя, майка ми...

Да, тя тогава не е обръщала внимание на злобните подмятания, защото тя, моята майка, обикновената жена от никому неизвестната по широкия свят планина Странджа, в тези последни мигове вече е общувала с него, Господа... И е била тръгнала към него...

И, изтръпнал, осъзнавам – моята майка отдавна вече не е там, в опърпаното парче земя, тоест гробището на крайграничното градче Малко Търново, а навсякъде в този наш свят – нейният дух и нейното усещане на добра и любяща майка, живяла почтено и бедно, без дори и стотинка изкарана без труд, се намираше над нас, в нас и по цялата планета...

Тръгвам си – така, отвътре просветлен – към дома на моята дъщеря Яна и четиримесечната внучка Дияна, тоест внучката на мама и нейната правнучка, носещи името ѝ.

В този миг чувам глас:

- Благодаря Ви, господине! Това парче баница и глътката ракия ме сгряха, толкова ми бяха нужни тъкмо днес, в този момент...

Обръщам се – срещу мен бе момчето с прашката. Красиво, умно лице, Господи, та това бе все още дете?

Нещо, кой знае защо, ме захваща в сърцето.

И сякаш отново чувам оня злобен глас:

- Гледайте я бе, облякла се като млада и играе като...

После чувам и гласа на съседа:

- Ха-ха-ха, международен паспорт ще си прави, абе ти миришеш на пръст, паспорт ще имаш...

И гняв, гъст и клокочещ като вино алжирка, онова най-хубаво, но тежко вино на моето детство, сега вече взе да се просмуква в мен, да ме изпълва целия...

Поглеждам още веднъж момчето, после очите ми се залепват за красивата, ама наистина невероятно красивата сграда на парижкото кметство, прелитат над зъберите на кулите на прочутата катедрала...

И един вик се откъртва – от мен ли, от момчето ли?

- Защо, кому е нужно това, Господи? Кому? Каква е тази наша прокълната българска орисия?

Но отговор така и не идва.

Немеят зъберите на „Нотр Дам дьо Пари“, гласът на камбаните се бе утаил нанякъде...

Наоколо пощурели потоци от хора летят ту насам, ту натам.

Да, хората, нормалните хора от нормалната държава Франция просто си живееха живота - този толкова кратък и същевременно толкова дълъг наш човешки живот, който е един-единствен...

В този миг нещо тупна пред краката ми и ме извади от унеса.

Беше врабче. Едно от ония обикновени парижки, сиви и толкова жизнени врабчета.

Това сега бе самотно.

И мъртво.

Като по команда се обърнах.

Лицето на момчето сияеше от радост!

Изстинах – защо ли това дете така се радваше на смъртта, която всъщност бе негово дело?

На смъртта на едно самотно и гладно в студения зимен ден същество. Което толкова приличаше на ... самия него...

И защо отново, за пореден път, с такова удоволствие то, момчето-емигрант, се приготвяше да разтяга грубите нашенски ластици?

Тръгнах си - внезапно – така както и внезапно се бях озовал тук.

И в мене пак нахлу и взе да набъбва оня благ, продран от негa глас:

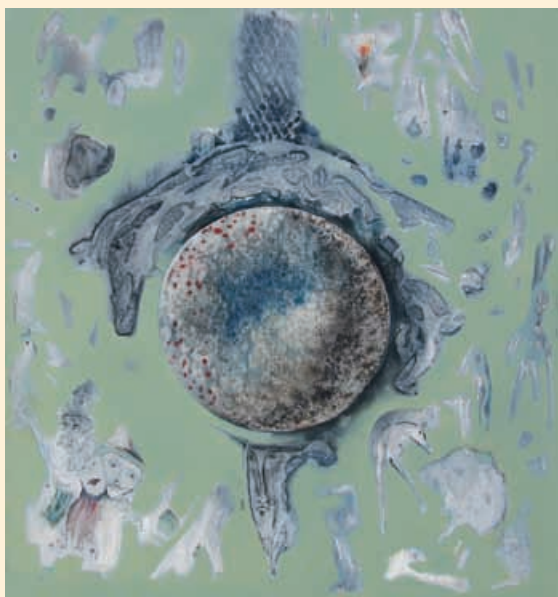
– Родината, родината, родината, майка...

Вървах, нещо в мен простенваше.

А мъглата, обичайната парижка мъгла, властно прихлупваше цялата тази неземна красота наоколо...

Разказът е от новата книга „Кестени от Париж“

Любо Велков - Чикаго, САЩ

«Да спасим животните», м.бои, платно, 77,5 x 87,5 cm

«Летящият холандец», м.бои, платно, 82, 5 x 95 cm

Добри Карабонев - Чикаго, САЩ

Добри Карабонев, е роден в София, в стария столичен квартал „Банишора“. Завършва училище и в продължение на тридесет и три години работи като полиграфист. От тринайсет години живее със семейството си в Америка-Чикаго. Там написва своята първа книга. Романа „Да намериш себе си“. Много популярни негови разкази участват в конкурси. Те могат да се срещнат на страниците на списание „Балкани“, в-к „България“–Чикаго, в популярния сайт „Книги news“, „Eurochicago“. Негови са пиесите „Баджанаци в Америка“, „Карин“, „Нашенки“, „Внучката на баба“, „Сълза за мутрата“. Като кореспондент на вестник „България“ - Чикаго публикува интервюта, дискусии, кореспонденции. Предстои издаването на втората му книга „Вероника“.

ГЛУХАРА

Когато се спомина стария Найдо, всички у селото се стреснаха и замислиха за Глухара, сина му. Така му викаха защото беше глухоням. Някой казваха че така се родил, други, че като малък се уплашил от нещо. Каквото и да беше ,момчето си беше глухонямо. Докато баща му си беше жив, го държеше все около него. Където и да отиваше да работи ,водеше и него. Ама той си му беше и от полза. Снагата му бе набита, здрава, Ръцете му едни едри и яки. Сам влачеше пет-шест метрова греда. Млад беше още, скоро мина трийсетте, но си беше и младолик. Казваха у селото, приличал целия на майка си. Била хубавица. Поболяла се като разбрала че детето и ще остане нефелно. С Найдо обиколили сума ти доктори. Та и у Софията седели цел месец у болница Уж имало надежда, ама те, момчето си порасна, майка му си ойде, те сега и баща му. А он още се гуши и мучи като шугав.

Поживяха двамата без стопанката близо десет годин. Найдо беше дърводелец. Добър майстор. Всичко му идеше отръки. Наемаше се сам да дига къща. Глухара помагаше, гледаше го в очите и само влачеше - дъски, мертеци, талпи, подпори. С поглед се разбираха с баща му. Вечер често ,след работа на път за къщи, двамата се отбиваха до селската кръчма. Найдо присядаше до некая маса, поръчваше си една ракия и се включваше в бистренето на политиката . През това време Глухара седеше кротко на ниския дувар отстрани и по навик шареше с очи.

Една такава вечер Найдо пак бе заседнал на ракийка и приказки, а Глухара стискаше едно лимонадено шише приседнал както винаги на напечения през деня от слънцето дувар. Гледаше разсеяно по масите и си кротуваше. Но когато Стойна кръчмарката тръгна да събира чашите, той се размърда на топлия зид и стана неспокоен. Снагата и отдавна привличаше очите му и те шареха жадно по нея. Чудеше се къде да ги задържи. Дали на разлюлялата се буйна гръд или на поразголените бедра , които се белваха на всяка нейна крачка. Синята престилка която бе облякла ,никога не бе закопчана до долу. А когато се обърнеше с гръб и тръгнаше между масите, високият и задник така се люлееше и потрепваше че на него му ставаше топло топло та чак се изпотяваше. Всяка вечер чакаше с нетърпение кога ще излезне из зад стария тезгях и ще разлудее пицната си гръд срещу него. Чакаше я настръхнал , готов да я изпие с очи. И сега я гледаше захласнат как се върти около масите. Наливаше от едно шише на всички ракия и закачливо се смееше. Дойде и при него, подаде му празна чаша и му наля. Той се опита да каже че не пие и ръкомахаше с ръце .но Стойна се присегна и хвана с длан главата му. " Имам рожден ден, искам да пиеш...за мое здраве "- гледаше го в

очите и бавно му говореше. Разбра я. Поклати усмихнат глава и отпи голяма глъдка. За първи път пиеше алкохол. Задави се и се разкашля. Стойна се засмя и разроши косата му. Смахът и звънтеше над мръкналото село. Глухара не го чуваше, но го усещаше, по свой си начин. От този ден той всяка вечер нямаше търпение да зърне Стойна. Топлата и длан не спираше да пари бузата му.

Затова когато в кръчмата се появи един странен мъж, Глухара застана нащрек. Другоселец беше, неколцина го беха видели да иде по долино пат, през малкото мосте на реката, дето делеше двете села. Глухара го бе забелязал още първата вечер. Не знаеше от къде се появи а и не можеше да разбере. Но пък на втората вечер още бе видял как Стойна кълчи снага около него и се кикоти.. Хич не му хареса това. Ако някой го беше видел, щеше да забележи че е присвил устни и мачка нервно капата с големите си ръце.

Оная вечер другоселеца пак беше у кръчмата. Както винаги бе седнал в страни, под сенката на голямата круша. Бе поръчал първата си ракия и някаква салата и кротко си пиеше. Но когато Стойна му донесе следващата ракия той я придръпна за ръката и нещо и шушна. Смахът и звънна закачливо и тя завъртя високия си задник между масите. Съселяните на Глухара отдавна беха разбрали накъде иде работата. И докато на тях им бе интересно, то на него му идеше да вие. Не можеше да се помири А и когато по-късно видя как ръката на другоселеца погали разголеното бедро на Стойна, той не издържа, стисна ръцете си до болка и бавно се изниза от кръчмата. Сам не усети как бе стигнал до малкото мосте над реката. Згуши се в храстите със насълзени от мъка очи. Не разбра колко бе преседял в тъмното а и не знаеше какво да стори, но много го беше заболяло. Когато се надигна да си тръгва към селото, съзря по пътя да иде човек. Фигурата му се клатушкаше в тъмното право към него. Глухара прилекна за да не го види и реши да изчака да мине. Беше мъж, доста пийнал. На мостето се подпре на парапета и зарови в джобовете си. В устата му висеше незапалена цигара. Имаше пълнолуние, та ноца бе ясна и освети лицето му. Глухара бързо позна мъжа. Беше другоселеца. Нещо се надигна в него и той се разтрепери. Позачака малко, след това се изправи бавно със стиснат в шепата камък. До мъжа я имаше десетина метра, я не, но го уцели право у главата, отзад. Той застина за момент и понечи да се хване за удареното място, но тялото му се отпусна назад и се превъртя през парапета.

Намериха го на другия ден, чак подир обяда. Беше ранна есен и коритото на реката се бе сбрало. Отстрани имаше каменяк и гнили коренища. Беше се проснал на каменяка. След направеното разследване, установиха че ниския парапед на мостето и количеството алкохол са причина за смъртта му. От тогава минаха няколко месеца. Глухара всека вечер присядаше у кръчмата, стискаше лимонаденото шише и чакаше Стойна да излезе из зад тезгяха. А когато срещнеше очите и се усмих-

ваше и свеждаше засрамено глава .Дали бе разбрал че бе убил човек заради нея Май никога нямаше да разбере.Тя, също.

* * *

Баща му беше здрав, кабаклия мъж, ама те, заболеш. Нещо го ядеш от нетре и не му даваше мира. Изпи го пустата болеш, залине. Оная заран комшията го намерил паднал до плето у градината наземи и си ушел. Проводиха го в селските гробища. С добро го помнеха, та затуй почти цело село се нареди след катафалката. На гроба забол нозе до ковчега Глухара тъжно приемаше съболезнованията. Хората му стискаха ръцете, потупваха го мълчаливо и отминаваха.А когато до него се изправи Стойна, той потръпна.. Наведе глава и збра яките си длани ..Тя се присегна и ги обхвана с нейните. Опита се да срещне очите му, но той бе залупил главата надолеш и замрел.. Стойна искаше да му каже нещо, но знаеше че няма да я чуеш. Тогава тя повдигна ръка и го докосна, погали го леко по бузата и за миг я задържа. Сълзите му потекоха като две малки ручейчета и намокриха ръката и. Тя бавно я свали и замислено се отдръпна. Когато след няколко крачки се обърна назад, видя мокрите му очи да гледат след нея. Тя се извърна и продължи замислена, стана и мъчно за това осиротяло момче.

* * *

Стойна преди три години живееш у градо. Доде си на село, след като мъжа и се запиля някъде по чужбината. Майка и си беше на възраст ,та си доде при нея. Да си я гледа.Така поне казваше тя, ама у селото говореш друго. Била ялова, не можеша да прифанеш. Та май мъжо затуй бегал. Хорски приказки, ама какво е, она си знаеш. Макар и да гонеш вече четиридесетте си беше баш у силата. Едрогърда , изправена ,с висок крак и стегната у кръсто.. Градските маниери дет беше прифанала и идеша отръки. Говореш си джашта праша и хич не си одбираше думите кога не е на кеф.Малко беша мъжете у село дет се осмеляваха да и подхвърлат това онава. Държешеш ги на разтояние, за радост на жените им. Ако искаше да се държи с некой мъж малко по така, то тя си го избирашеш. Но най – интересното беше, че от как дойде Стойна, селото се промени. Като че ли се събуди от зимен сън. И всички говореша за Стойна. А кога се разбра че се зафанала да отвори запустелата кръчма селото забръмча като кошеш. Мъжете накривиха капи и потриваха ръцеш а жените збраха вежди неодобрително. Но когато след три месеца се отвориша вратите на старата, вече нова кръчма, цялото село се изсипа да я види. От тогава, вече три години това беше най важното место у село. Та даже и кмето си определяшеш срещите у кръчмата. Стойна му бе турила на една маса у кьошетото едно “РЕЗЕРВЕ” и хората си знаеша. Масата на кмето. А през летото у градината пред кръчмата бе най - убаво. Една стара круша и две ябълки правеша дебела и прохладна сенка. Не се оправдаша одумките че

не ще заработи кръчмата. Все си имаше хора. Кой на бира, кой на ракийка, винце или лимонадка, а за по табиеглиите Стойна правеше и скара. Злите езици у село заговориха че идвали заради нея Особено мъжете. Примамвала ги с големите си гърди и поглед на градска кокона. Имаше бая нещо верно в това, ама как да го спреш. На щрек бяха тези жени на по-младите мъже, защото много време мина а още не се бе зачуло има ли си Стойна некой маж, или не. „Тая яловица ще ги прикотка като нищо“ - одумваха я и не спираха да я дебнат. Тя от своя страна ги усещаше и им чинеше сеир. Знаеше тя кога и как стават тия работи. То, че требеше некой маж да я поомачка от време на време си беше ясно Некой пат не се траеше, снагата и се заливаше с топли вълни и не и даваше мира. За туй си имаше у кръчмата едно малко стайче, в което криеше от селските погледи нейните мъже в живота. За сега, само тя си ги знаеше. Но напоследък се бе замислила , тебе и маж който освен у креватото да и помага и у живото, а за сега у селото таков немаше.

* * *

След погребението на Найдо, Стойна тръгна направо към кръчмата. Чакаше да докарат стока от градо, та требеше да си е там. Докато вървеше към центъра на няколко пъти се замисли за Глухара. Все и се привиждаха тъжните му очи. “Вече бе пълен сирак- мислеше си тя – дали го осъзнава “...То това момче си бе станало отдавна голем мъж, ама те ,живото му е отредил да страда. Тоя недък го държеше настрана от хората. Като се чу за смърта на баща му, в селото започнаха да се питат какво ще стане сега с него. Кмета и той вдигаше рамене,,,”Ще мислим заедно “ – викаше той ..” Ще му помагаме”..Ама как и с какво, не казваше. Но на Стойна започна да и се върти една идея. И докато да дойде камиона започна да я обмисля....В кръчмата си требеше помощник. И то мъж. Имаше си хамалогия. Верно , като дойде камиона местните пияндета помагат. Ама си не е работа да разчита на тях. Реши да вземе Глухара да и помага. Щеше да и е трудно с приказката, ама ,.... реши се да го пробва.

Още на друго ден у привечер, като го виде да седи на дуvara, намисли да намери згоден момент и да отиде при него . Час по-късно взе една бира и една чаша и излезна в градината. Седна на масата до дуvara и срещна погледа му. Повика го с ръка и му посочи стола до масата. Той послушно дойде и седна . Тя наля малко от бирата в чашата си и бутна бутилката към него.

- Бог да прости бащати – заговори му бавно и вдигна чашата . Отля малко наземи и отпи – добър човек беше бай Найдо, затова и целото село го изпрати.

Глухара гледаше право у нея, следеше движението на устните и, и така разбираше какво му казва. Отсипа и той малко от бирата и мълчаливо си пийна. Навлажниха се очите му, та приведе леко глава. Стойна

се присегна и сложи ръка върху неговата. Изненада го и той вдигна главата. Две сълзи тежко тупнаха на масата пред него.

- Мъчно ти е, знам - заговори му бавно Стойна – нема как да е друго, тейко ти е това. Но таков е живота , тебе да го приемеш, старите си отиват. Искане се да не е така, ама не е.

Стойна помълча малко и като го виде че се поуспокой, му каза какво е намислила. Не требеше да му повтара. Той всичко разбра що му каза. Личеше по лицето му. Докато му говореше, он само кимаше глава и издаваше по некой звук.

Само след няколко дена, на съселаните на Глухара им направи впечатление че той се завърте постоянно из кръчмата. Отначало мислеха че помага нещо временно, но след некой ден вече клатеха одобрително глави. Някой даже влезнаха вътре да питат Стойна. Даже и кмета се отби специално един ден, да се увери сам, истина ли е това дет се говори из село.

- Bravo Стойне – потупа я по рамото той - това момче ще ти е от голяма полза. Мислим дека тук му е местото. Таман ще поразкараш пиандетата около кръчмата. По цел ден се въртат наоколо и чакат да свършат нещо за по една ракия. Не ти требат.

* * *

Почти месец вече как Глухара работеше при Стойна в кръчмата. Личеше че му харесва. Сутрин отваряха в одинайсе но той още в десет беше седнал на дуваро и я чакаше. Каквото му заръчаше, бързаше да го свърши и с поглед питаше за нещо друго. А и работеше чисто, подредено, да му се неначудиш. Изведнъж се виде че нема толкова работа в кръчмата. А на него му се работеше. От толкова неща я отмени че тя се усети като шеф. Дори и чашите и чинийте вече ги миеше той. Сам започна една вечер. Докато тя прехвърляше сметките от касата той се беше размил. Но от бързане се бе намокрил здравата . Като го видя Стойна, се разсмя. Откачи гумената престилка от закачалката и му я сложи. Но докато го завързваше отзад неволно на няколко пъти опря големите си гърди у гърба му. Отначало не се усети, но като го виде че бе примрел до мивката и не мърда, се усмихна. И сякаш да се увери че не се лъже, прокара длани отпред да приглади престилката и опря нарочно гърдите си в него. Видя как цялото му тяло подскочи като ударено от ток, а до слуха и достигна тих и продължителен стон. Тази вечер тя виде мъжа у Глухара. Запали цигара и докато той миеше с гръб към нея, тя дълго го наблюдава.

На другия ден вече го гледаше с други очи. Не пропускаше згоден момент да хване ръката му, да се опре “случайно “ на рамото му, или да го потупа одобрително за нещо.. Женския инстинкт и подсказваше че той жадува и чака ласките и. Личеше че до сега не е бил с жена . Вълнуваше се открито. Търсеше и той близоста и. Гледаше да е все около нея ,

ако може да я докосне, да срещне очите и. Мъжката в него нарастваше и не му даваше мира. Странно и възбуждащо бе всичко това и за опитната Стойна. Желанието и да усети у това момче мъжът, се нетраеше вече. Подир обеда очите и пак минаха по изправеното му младо тяло. Подпряла се на тезгяха го гледаше издалеко и си мислеше ... “ Пустии му недъг, само туй му е кусура. Иначе е маж по мерак...ама па що му пречи - навиваше се тя - тия дето говорат да не са по-маже от него “ - каза си и въздъхна. Часовника на стената чукна два след обяд. Тя се изправи бавно и приглади снагата си. Отиде до вратата и завъртя табелата на “ЗАТВОРЕНО”, след това въртна ключа. Мина покрай Глухара и го подръпна за ръкава. Той остави празната каса и послушно тръгна след нея.

* * *

Ако малкото стайче в кръчмата можеше да говори, щяхме да разберем как вече от месец време двамата горещо се отдаваха един на друг. Стойна не си спомняше до сега да бе милвана, прегръщана и целувана от мъж така. Почти през ден, обедната почивка се превръщаше в ненаситен любовен ритуал. А тя не можеше да познае себе си. Бе се отдала на този млад мъж тялом и духом. И ако преди един месец тя го поведе към стайчето, то сега той я водеше за ръка.

Нямаше как да остане скрито покрито това което ставаше между тях. В село се зашушука, агенцията се раздвижи и Стойна отново оглави водещите новини.

- Ама Стойно свършия ли мъжете у село та се зафана с Глухара – изцепи се веднъж Бончовица, застанала отпреде и.

- Като те гледам как си залинела, тебе да са свършили – подхвърли и Стойна и я остави да гледа след нея с отворени уста.

Но Бончовица незнаеше че само след месец щеше да зине като за световно. И не само тя. Селото пак щеше да забръмчи като кошер и Стойна отново щеше да влезе в топ новините. Защото това което и каза доктора в града, не изненада само нея.

- Докторе,.. да не бъркаш нещо – търсеше думи от изненада Стойна в лекарския кабинет.

Хич не бъркаше доктора. Стойна беше забременяла. След близо четридесет години и куп мъже в живота, това си беше чудо. Даже и не се замисли когато от припърженото олио започна да и се гади а корема и се бунтуваше и не приемаше някой храни. Почти седмица и нещо упорства и пиеше разни хапове. Но накрая не издържа и хвана рейса за града.

Когато се върна у село, отиде направо у черквата. Попа като я виде застанала на колене, със свещ в ръка, се прекръсти. Досега не бе я виждал в божия храм.

* * *

Откакто се разбра че Глухара ще става баща, у селото лека, полека започнаха да си го наричат по име. Изведнъж той стана един от тях. Незабележимия до сега Илийчо Найдин сякаш изникна отземи. Поздравяваха го и дори ръка му подаваха. Отначало това го изненада а новото отношение към него малко го насмете. Но постепенно свикна и дори започна сам да поздравява. Кимаше с глава, усмихваше се. Промени се. Хората го гледаха и цъкаха с език..” Бре тая Стойна каква добрина стори на това момче...” – Не спираха да клатят учудени главите си и го поздравяваха с усмивка..

А Стойна едрееше сякаш с часове. Корема и упорито се напъваше да изскочи пред големите и гърди. В селото зевзеците започнаха да правят залагания . За момче, за момиче, или близнаци. Тя по цял ден ги слушаше у кръчмата и и беше весело и забавно. Жените от селската агенция я наобикаляха често, нетърпеливи да научат нещо от нея. Но тя се бе зарекла, докато не се роди детето да не говори за него. Упоритата Бончовица обаче не я свърташе и току се гледаше да я пресрещне и заговори. Белким се изпусне нещо. Една вечер пак беа застанали трите. Бончовица, магазинерката и попадаията и търпеливо я изчакваха да мине покрай тях.

- Здравейте жени, не сте ли окъснили – реши да ги поздрави и каже нещо Стойна.

- Епа, думаме си тука – започна Бончовица – това, онова, па и за тебе се сетийме. Нали сите сега у село чекаме да се роди най-убавото бебе.

Бончовица бе скръстила ръце и дяволито се усмихваше. Магазинерката поздрави и се зафана да оправя забрадката си а попадаията и се усмихна и смутолеви...” Така е Стойне, така.....”.

- Ама Стойне – продължи Бончовица все така хитровато – що ти каза докторо у градо..., оно това твое чудо тебе да си има некакво обяснение.

- Епа що – усмихна се Стойна и изтърси – рече че въпросо бил у размера.

- Каков размер ма ? – застина Бончовица от неочаквания отговор..

- Еми какъв,...таков, ...каза че размера имал значение – подхвърли пак Стойна.

- Верно ли ма Стойне – изпусна се магазинерката и побърза да сложи ръка на устата си.

- Епа,.. щом рече доктора,...тебе да е верно – направи се на замислена и сериозна Стойна а от вътре я напуши смях. Попадийката и магазинерката беха зяпнали срещу и. Побърза да си тръгне – айде со здраве.

Когато отмина малко, се обърна леко назад и ги виде скупчени и трите оживено да си говорят. “Селото вече има новина и новинарския

екип трескаво я редактира” – каза си Стойна. Стана и весело, забърза да се отдалечи че да не вземе да се размее на глас.

* * *

Рано на пролет Стойна роди едно хубаво момченце. Бе одрало кожата на Илийчо. Цялото село се зарадва. И нямаше как да не го стори след като това събитие бе така чакано. Едвам изчакаха мама Стойна да се съвземе след раждането и да отвори кръчмата. А когато това стана, настъпи голяма веселба. Стойна си бе обещала да изпече три агнета пред кръчмата и пиене кой колко може да носи. Селския оркестър сам се инсталира отпред и стана чуден празник. Застанал до Стойна, кмета гледаше извилото се голямо хоро и заглаждаше доволно мустак.

- Стойне отдавна у село не е имало такава веселба – каза той клатейки глава – майче у моё мандат това ще си остане най-големото събитие.

- Епа, още не ти е свършил мандато – рече му Стойна – що бързаш, нищо се не знае.

- Знае се Стойно.о.о..., знае се. Гладна мечка хоро не играе – каза кмета и сложи ръка на рамото и – ами дай да те направим един кмет, та белким живне и нашто село.

- Не се майтапи кмете, да не вземем да се замислим – почти на сериозно му каза Стойна.

Двамата се засмяха и тя го хвана под ръка . Все още и беше трудно ходенето. А така и се играеше хоро. Особено като знаеше че това е за нейната рожба. Вървеше до кмета и си мислеше. “ Да ми е жив и здрав. На всеки рожден ден ще има музика и хоро.”. Каза си и погледна към количката която бе на видно място отпред, огрята от оскъдното пролетно слънце.

Преваляваше следобяд. На селския площад продължаваха да се черпят за бебето на Стойна. Времето все още беше хубаво и топло. Селската музика не спираше да думка. Гълчавата бе голяма. Макар и не толкова дълго както преди, хорото пак се виеше. Деца се гонеха разнасяйки шишета безалкохолно. Илийчо правеше усилия да събере разхвърляните бутилки по тревата, пълнеше касите и ги внасяше вътре. Когато внесе поредната каса с празни бутилки в склада, едно момиченце дотича при него и му показа че бебето плаче. Той се усмихна, погали момиченцето по дългата косица и забърза към количката. Наведе се и вдигна своя син. Прегърна го и направи опит да го успокои. Гледаше лицето му а детския плач напираше в ушите му. Беше му странно. Стори му се нещо нередно, неестествено. Потърси с очи Стойна и я видя в края на градината с кмета, попа и още няколко хора. Вдигна ръка да я повика но тя беше с гръб към него. Детето продължаваше да плаче и да пълни ушите му със странния си шум. Той отново погледна към Стойна и бавно раздвижи устни. В главата му бучеше плачът на детето примесен с име-

то на майка му. Той постепенно отдели името и започна бавно да си го повтаря, докато не го чу в ушите си. Загледан в далечния гръб на Стойна усети някаква тежест в гърдите. Наведе глава към сина си, след това отново потърси с очи Стойна. От устата му се чу някакъв звук, отначало тих, после малко по-силен, след това затихна, успокои се за момент и изведнъж от гърдите му излетя като снаряд силен вик. Беше стряскащ, гръмогласен....Отначало се чу продължителното и нарастващо по силас.с.с.с.с.с.с.С.С.С..... докато изригна и отекна в една единствена дума.....СТОЙНО.О.О.О.О.О.О.О.О.....

Сякаш гръм удари на селския площад. Музикантите спряха да свирят, а хората стреснато се обърнаха към него. Прегърнал своя син, той гледаше към майка му и вече по-тихо повтаряше ...Стойно....Стойно... Стойно... искаше да каже още нещо, но пустите думи не излизаха от устата му. Гълчавата до преди малко бе замряла. Стана толкова тихо че се чуваха само прелитащите врабци над главите на хората. Всички погледи бяха към него. Той пък сякаш не виждаше никой освен Стойна. Прегърнал с две ръце сина си, бе устремил цялото си тяло към нея и с широко отворени очи продължаваше тихо да я вика...Стойно...Стойно.....Сложила ръка на устата си, Стойна се бе извърнала към него, а от очите и бликаха едри сълзи. Те мокреха лицето и, и се стичаха в наедрялата и пазва. Занемяла, тя бавно тръгна към него. Протегна ръце, взе рожбата си и отпусна глава на рамото му. Той я погали по косите, след това изправи бавно главата и, и започна нежно да забърсва сълзите от измокреното и лице. Сякаш селския площад бе опустял, чуваше се само лекия ветрец минаващ през старата круша и шепота на Илийчо. Стойно, ...Стойно....шепнеше той усмихнат и галеше мило лицето и. Мушна малката главица в пазвата на мама, бебока цокаше с устни и търсеше млякото си. Вгледали се в него, двамата се прегърнаха усмихнати и тръгнаха към кръчмата. Застанали един до друг, Кмета и Попа гледаха мълчаливо след тях.....

- Кмете, да знаеш това село е от Бога благословено – наруши мълчанието селския Поп и за кой ли път се прекръсти днес.

- Попе, много ми се иска да ти вярвам – почеса се по оголялото теме кмета – ама щом ти го рече, така да е.

- Така е Кмете, така е...- отсече Попа – у секо село чудо не става.

“Прав е Попа – мислеше си Кмета – кой се е надявал Глухара да проговори някога. Де да бе жив стария Найдю, да го види и му се порадва.”

2011 година

Д Ъ Ж Д

Има различен дъжд. На едри дъждовни капки, които плющят тежко по земята. На бързо стичащи се струй, полетяли внезапно от небето. На мятаща се водна пелена, гонена от вятъра, или на изливащ се водопад, святкащ и гърмящ, смръщил небосклона, хвърля яда си над земята. Но има и един тих дъждец. Обикновено кротнал се от вчера, той се сипе невидимо, ръми бавно и полека, не спира.

В един такъв тих дъждовен ден, вдигнали яките на войнишките шинели, тримата се спускахме по тясната пътека в родопския балкан. Дъждецът бе накиснал дебелото сукно. Слизяхме от махалата, където имаше смесен магазин. Казвах му смесен, защото в него се продаваше всичко. От хляба и ориза, до гумените ботуши, пироните, лопатите и греблата. Дори имаше и един гардероб, доста прахасал. Вероятно застоял се отдавна. Почти всяка неделя отивахме до махалата. Сядахме до някоя от трите тежки дъбови маси и ако имаше бира, изпивахме по една. А когато нямаше, Сабрито ни отваряше по-един буркан компот. Зъбчето и Миланката изпушвах по една, две цигари и си тръгвахме. Махалата беше на около два и половина километра от войнишкия лагер. Ходехме с удоволствие. Чистия въздух и красотата на Родоп планина ни зареждаше със сила. Войнишките обувки чаткаха по каменистите пътеки без умора.

Тази неделя пак нямаше бира и ние пак си хапнахме по-един компот. Много беше вкусен. Интересно, в артелната на поделението имаше каси с компот, но този си беше по-хубав, различен някакси. Когато надигахме за последно бурканите, за да изцедим капчиците сок и тримата доволно се спогледахме. А на тръгване винаги си взимахме по-една стограмка ракия. Имаше тогава едни малки шишенца от по сто грама. Бяха с тясно гърло, което пропускаше точно по-една сладка глъдка.. Днес беше ред на Миланката да вземе и той отиде до тезгяха на Сабрито. Вече слагаше трите шишенца в джоба, когато в магазина влезе младо помакинче. То внимателно постави малка кошничка на тезгяха и започна да изважда яйца от нея.

- Здравей чичо Сабри – каза тя и остави едно празно шише – сипи ми олио.

- Донесла си дванайсет яйца – каза Сабрито гледайки пред себе си – по десет стотинки, са един лев и двајсе. Нямаш ли още четиредесет стотинки та да ти напълня шишето до горе.

- Не, сипи колкото има – каза момичето и свенливо придърпа забрадката пред лицето си.

Миланката се беше захласнал по нея, гледайки я в упор. Зъбчето му подсвирна за да го приземи, но той си остана като прикован.. Притеснена младата помакия едвам изчака Сабрито да и подаде шишето. Грабна го и изтича пъргаво навън.

- Видяхте ли какво лице имаше - заговори като унесен Миланката – толкова бяло виждам за първи път. А и очите и бяха много хубави.

По обратния път към палатковия лагер както винаги вървахме един след друг следвайки тясната пътека, която комай ние бяхме отпъкнали и направили. Тя ту преминаваше през гората, ту изскачаше на някоя оголена полянка. На места беше стръмна и ни караше да подтичваме. Почти не говорехме, чувах се само металните цинтове на войнишките обувки, който хрущяха по каменък или оголила се скала. Кротналия се есенен дъждец продължаваше почти невидимо да се сипе от небето. Нашумилата гора все още бе зелена и гъста. Листата на дърветата проблясваха измокрени и натезали. След завойчето до голямата скала се откри и нашия дъб. Мястото, където винаги спирахме да поседнем. Беше огромен, с едри застаряли от времето клонци, разперени на всички страни, ошумени с големината на меч лапа листа. Там под огромната му корона сядяхме и си отпочивахме. Двамата вадеха цигарите и запушвах. Всеки си имаше място на което сядаше винаги. Аз се опъвах на мойто си място и притварях очи. Обичах да се вслушвам в тишината на балкана и да улавям шумоленето на листата над нас, да отпивам погледка от стограмката и да се унасям в спомени и мечти.

И сега, щом наближихме побързахме да разхлабим коланите и разкопчаем натезалите шинели. Насядяхме между оголените корени на стария дъб и със стограмките в ръка подпряхме гърбове в огромния дънер. Пред него се стелеше нисък шубрак и откриваше красотата на целия балкан. Голямо стадо овце пасеше на широката поляна отсреща. Овчарят се бе подпрял на гегата, и не се притесняваше от кротналия се дъжд. Големият козяк го бе покрил целия. Сигурно подсвирваше на овцете и кучетата, попоглеждайки към скрилото се слънце зад тежкия сив облак. Далеч на хоризонта се белееше и разтланото като на длан, малко градче "Якоруда". Река "Места" проблясваше около него отърквайки се в бреговете на Рила, Пирин и Родоп, сякаш пазейки ги да живеят в зговор, тя бързаше надолу, за да се влее в спокойните води на "Бяло море".

Надигах стограмката и продължавах да се захласвам по чудната природа. Гледката изпод стария дъб винаги ми е доставяла голямо удоволствие. Сякаш ме изпълваше с енергия. Когато си тръгнахме, винаги усещах тази нова сила. И винаги благодарях на съдбата че ме изпрати тук.

Дъждът продължаваше тихо да шумоли по листата на дъба, но под него беше сухо. Тук таме между тях се промушваха капки и падаха на прашната земя. Вадички дъждовна вода бягаше по наклона, бутайки клонки и листа и се криеше в храстите. Зъбчето и Миланката се бяха изтегнаели до дънера, надигаха грозданките и също като мен бяха зареяли поглед в далечината. Така бе винаги. На никой не му се искаше да нарушава тази вълшебна тишина.

Тримата искарахме заедно почти пет месеца в Родоп планина. Бяха ни събрали от три различни поделения. Зъбчето – казвахме му така защото имаше един златен зъб – беше дошъл от Плевен. Миланката си беше Милан от Лом и аз от столицата. И тримата бяхме Млад сержанти. Със своите войници, всеки от нас имаше да изпълнява различна задача. Ние “софиянците”, както ни деляха останалите, бяхме си свършили задачата и очаквахме да ни изтеглят. Докато станеше това, ни наредиха да помагаме на Зъбчето. Той с неговите “мостоваци” прекарваха голям мост над едно дере.. А Миланката, смразяваше тишината в балкана с мощните гърмежи на отделението си от бомбаджий. Тътените ехяха дълго време по доловете след всеки взрив.

“ Хайде бре Младши, не я ли бутнахте тая скала – питаше загрижен всяка неделя Сабрито - прогонихте животните от балкана.”

Прав си беше. Осакатявахме природата, ама нали е за добро. Развитието на цивилизацията го изискваше. Трябваше... “да подчиним природата, да служи на човечеството” – беше казал някой в изблик на творчески ентузиязъм.

Надигнах малкото шишенце и изцедих последната глъдка от него. Замислен го заразглеждах, въртейки го в ръка. И изведнъж ме осени идея.

- Искате ли всеки да напише нещо и да го сложи в шишенцето си. Ще ги заровим тук под дъба и някой ден след уволнението ще минем и прочетем какво сме писали.

- Ей, знаеш ли че ми харесва това – замисли се Зъбчето – Може да се съберем в цивилизацията и да дойдем заедно насам. Ще бъде много хубаво, ако го направим

- Става – заразглежда празното си шишенце и Миланката – но не се сещам какво да напиша.

- Каквото се сетиш - казах аз и започнах да търся молив и лист по джобовете.

След малко се бяхме умълчали приведени над листчетата хартия. Беше толкова тихо, че се чуваше само шумоленето на ситния дъждец по листата на шубрака пред нас. Зъбчето пръв написа бележката си, навия на малко рулце и я пусна в шишенцето. Затегна капачката и замислен със шишенцето в шепата се опъна до дъба. Миланката и той скоро стегна

капачката на своето шишенце. Аз се увлякох в мечти и май писах повече от другите. Заровихме ги под големия, дебел корен на дъба. Запазихме в тайна написаното. Обещахме си след уволнението да поддържаме връзка и един ден да се съберем пак тук и отворим шишенцата.

След като свърши казармата, близо година – две си пишехме писма. Тогава нямаше мобифони, джииесеми, единствената връзка беше пощата. Цивилизацията ни грабна и завъртя, годините бързо минаваха и казармата постепенно остана далеч, далеч в младите години. Когато един ден съвсем случайно се срещнахме със Зъбчето, пресметнахме че се бяха изминали близо двацет и кусор години. Но през тези двацет години, единствен той беше успял да намери време и се качи при нашия дъб. Поседял, изпушил няколко цигари и прочел написаното в шишенцата. На нас двамата мечтите за който бяхме писали, не бяха се осъществили. Но искрено се надявахме мечтата на Миланката да се бе збъднала. Бе написал за неговата любов от пръв поглед. Зъбчето прочел листчето, на което пишело; “Много ми хареса днес това помакинче от махалата, ако ми я дадат, ще се ожена за нея.. Нищо че е с шалвари, много е хубава.” ..Спомням си , че докато бяхме заедно в Родопа планина, той почти всяка вечер тичаше до махалата и обратно. Пробягваше тези два и половина километра, открадваше няколко сладки целувки от помакинчето и обратно по утъпканата пътека Здравата се бе влюбил нея.

Със Зъбчето много искахме да разберем докъде е стигнала тази родопска любов и за това нарекохме един ден и се натоварихме в жигулката му и потеглихме към Лом. Оказа се че Миланката отдавна е напуснал града. Насочиха ни към селото на неговите родители. Отидохме, но и там го нямаше. Намерихме полуразрушен имот. От съседната къща, приказлива женица, се разговори с нас и ни разказа всичко което знаеше за комшията си. Разбрахме че родителите на Миланката починали преди десетина години. Той се заселил в селото малко след смъртта им. Имал жена и две деца, момичета. В селото ги кръстили помаците, защото жената и момичетата носели забрадки. Но вероятно това не притеснявало нашия приятел, защото той бързо се замогнал. Купил два трактора и започнал да оре нивите на цялото село, та даже го търсели и от съседните. Видял се в пари Миланката и скоро започнал да строй нова къща. Почти в центъра на селото. Нали имал момичета , искал да си имат свое. Завидяли му обаче местните. Подигравките и обидите върху жена му и децата станали по-злобни. Един ден, когато жена му преминавала покрай селската кръчма, местен зевзек, подпинал добре притичал зад нея и свалил забрадката и, доставяйки огромно удоволствие на останалите селски тарикати.. Тя притеснена тичешком се прибрала уплашена и разплакана. Минути по-късно, когато в кръчмата сигурно

все още се носел одобрителния смях на местните посетители и вероятно са потупвали смелчагата по рамото, вратата се отворила с трясък и в кръчмата влетял Миланката. В ръцете му присветвали дългите зъби на желязната вила. Не се бавил много, бързо съзрял до бара учудената физиономия на зевзека и със страшен вик се засилил срещу него. Забил го за тезгяха като хербарий. Приказливата съседка каза, че когато дошли от милицията – по онова време така се наричаше сегашната полиция – двама милиционери едвам измъкнали вилата. Миланката го осъдили на дванайсет години и половина за убийство. На третата година, дошла вест че умрял в затвора. Как и от какво, женицата не можа да каже. Двамата с болка я изслушахме и мълчаливо се збогувахме.

На връщане почти не разговаряхме. Думите ни бяха заседнали в гърлото и не излизаха. Когато поехме по завойте на Искърското дефиле, заваля ситен дъждец. Тих и кротък, като оня, преди двайсет и кусор години, когато мокреше войнишките ни шинели по пътеката в Родопския балкан.

Има различен вид дъжд, на едри капки, на стичащи се бясно водни струй, на подгонена от вятъра мокра пелена, на развихрила се буря, раздираща небосклона с гръм и мълний... Но има и такъв, като този, тих и кротък, който винаги щеше да ни напомня за Миланката .

Чикаго 2010

Атанаска Тасарт - Нью Йорк, СШ

«Поле I»,
см.техника,
хартия,
55 x 70 cm

«Поле II»,
см.техника,
хартия,
55 x 70 cm

Елена Трифонова - Франкфурт, Германия

Елена Трифонова е родена на 9 май 1960 година. Възпитаник на СУ „Св. Климент Охридски“ със специалности филология и реторика.

Дългогодишен журналист в БНР, вестниците „Младеч“, „Континент“ и „Стандарт“. Преводач от немски и руски език.

Автор на новели и разкази. Автор и редактор на четири книги с тематика за Германия. Редактор и съставител на двете книги „Задочни интервюта с Любен Гоцев“.

От две години живее в Германия. Журналист и публицист на свободна практика.

Предстои да излезе от печат новият ѝ сборник с новели „Брак по съвест“.

ВДОВИЦАТА НА ФРОНТОВАКА

Когато кметицата влезе в двора на баба Тина, беше твърде рано, за да си помисли, че е минала ей така, да я види и да попита как е. Току-що си беше изяла сутрешната попара и беше излязла на двора, за да види как са цветята в градината. Това беше като един от многото й ритуали – да излезе и да нагледа цветята, кокошките, да погледне към съседните баири и да усети новия ден. И да види дали кучето Илчо също се е размърдало в колибата си.

- Добро утро, бабо Тино, как си? – каза усмихнатата както винаги кметица.

- Добрутро, Доре. – отвърна бабата и я погледна право в очите. Искаше да разбере защо ѝ е толкова припряно, че е дошла, вероятно преди да отиде до кметството. Ама нищо не попита. Изчака я сама да си каже.

- Виждам, че както винаги си станала рано и наглеждаш дали всичко е наред, а? Как са при тебе нещата, как си? – повтори тя въпроса си след като не получи отговор първия път.

- Добре съм, Доре. Добре.... за годините си съм – супер, както казват сега децата. – Очите ѝ се усмигнаха кротко и лицето ѝ се разтегна в лека, едва доловима усмивка.

- Бабо Тино, не съм дошла да те питам само как си. Ти разбираш, де.... – продължи кметицата, пристъпвайки от крак на крак. Посещението ѝ беше необичайно и затова бабата като че ли не се сещаше да предложи стол или дори да я покани да седне. – Идвам с вест при тебе. Обадиха ми се от София, от посолството на Германия. В събота ще имаме гости... Посланикът, оня, дето вече идва веднъж и те запознах с него, ми се обади. Издирил е близките на „твоите момчета“ и те ще дойдат сега. Та да знаеш. Ще искат и тебе да те видят. Аз ще ги посрещна, ама ти да знаеш, щото във всички случаи ще искат да ти благодарят и да те видят. Разбра ли ме?

- Да, Доре, разбрах те. – промълви жената. – Всичко разбрах. Добре са дошли, нали знаеш....То в събота и без това е Задушница....

- Добре! Вече си информирана, ти си знаеш. Аз няма какво да ти казвам. Хайде сега – само спокойно и да не вземеш да се вълнуваш! Ти си жена-герой, ще се справиш! – говореше кметицата, защото нямаше какво друго да каже на старицата.

- Да, да.... – отвърна бабата и потърси с поглед място, на което тя да поседне. Току зад нея имаше отрязан боров дънер, използван като столче. Приседна на него. Усмигна се отново на младата жена и я изпрати с поглед.

Дора, кметицата, си тръгна с бодра стъпка.

Баба Тина остана седнала на дънера, загледана първо в цветята, след това – кой знае защо – в собствените си стари и избелели чехли и едва след това погледна отново към отсрещния рид. Гледката на вековните борове я успокояваха и ѝ вдъхваха невероятна енергия. Знаеше, че винаги, когато има нужда, можеше да разчита именно на нея. Стигаше ѝ да погледне, да почувства и да поеме дълбоко въздух. И беше заредила батериите на живота.

Сега обаче седеше и мислеше какви ли роднини са издирили, какви ли хора ще дойдат. Бяха свършено непознати и едновременно с това – тя ги чувстваше като роднини. Или почти роднини. Все пак имаха сродни съдби – бяха загубили свои през войната. Кой знае, може и те като нея тогава и душата си да са загубили...

Когато Тина дойде за първи път в Моголища, сякаш знаеше, че тук ще мине животът ѝ. Доведоха я родителите ѝ, бежанци от Егейска Македония, заселили се в съседното родопско село.

В Моголища правеха панаир седмица след като приберяха картофите. Събираха се от околните села, идваха търговци дори от поречието на Чая. Младите се оглеждаха за подходяща партия, щото иначе нямаша много време за забави и развлечения. Планинците работеха яко, за да оцеляват – те и семействата им. Околните села бяха все от бежанци – кой от Егейска Македония, кой от Охридско или Велешко. Но хората не се бояха от работата, важното беше, че са в пределите на Стара България. Затова и селата ги струпваха набързо в закътани котловини като Моголища – наоколо върхове, ама те в падините и защитени както от бурите и ветровете, така и от чужди очи и внезапни набези.

Рядко някой имаше време да ходи до Смолян или да слиза в Пловдив. Тези - предимно мъже - които го правеха, след това бяха почти като герои в очите на околните. Имаше за какво да разказват цялата зима.

През лятото всеки гледаше да работи и да трупа за зимата. А като паднеха снеговете, можеше и да се поотдъхне малко...

Тогава правеха и вечеринки за разтуха. Ама панаирът беше нещо друго. Шумен и шарен, с много неща, които селяните виждаха за първи път. Купуваха се картофи и се продаваха най-различни шарени илюзии... и така – до следващата година.

На един такъв панаир, на който родителите ѝ я доведоха за първи път от съседното по-малко село, тя видя Стоил. По-скоро видя очите му и усети душата му. Беше на 15-16 години, във възрастта, когато хормоните бушуват и не питат. Той явно беше малко по-голям от нея или поне така ѝ се стори. Беше висок и як, с широки рамене и огромни ръце, ко-

ито не знаеше къде да скрие. Когато видя ухиленото ѝ лице срещу себе си – дъхът му спря. След това чу смехът ѝ и това го спечели завинаги.

Ама му трябваша две години докато убеди баща ѝ да я даде. Най-вече, че е узрял да стане глава на семейство и може да се грижи за най-малката му дъщеря. Тя беше изтърсакът в семейството, беше се появила доста след тримата си братя и явно не влизаше в сметките на родителите си. За нея нямаха никакви планове или амбиции. А и беше момиче – все някой щеше да я вземе, стига да можеше да се грижи за къща и за нея.

За двете години Катерина, както всъщност я бяха записали в кръщелното ѝ свидетелство, докато чакаше бащиното си одобрение, израстна и разцъфна. Въздишките на Стоил във всеки удобен случай, когато успяваше да открадне някоя и друга минута, за да прескочи – кога случайно, кога не, до нейното село, я караха да се почувства желана. В тялото ѝ започнаха да бликат непознати до този момент признаци на стремежа ѝ към него. Женската интуиция ѝ подсказваше, че рано или късно баща ѝ ще клекне пред упоритостта на на синеокия кандидат-жених. Иначе другият вариант беше младежът да я открадне, каквото беше практиката на планинците и тогава щеше да е по-лошо.

Но баща ѝ постъпи много мъдро. Когато Стоил отиде да я поиска, той му постави условие – до година да направи къща, в която да приеме младата си жена, ако я иска. Стоил стисна устни и юмруци и нищо не каза. Но за една година вдигна къща в Могилица с помощта на целия си род. Тогава отиде – този път – с почти цялата си рода да поиска Катерина от баща ѝ. И той – дума беше дал – даде му дъщеря си.

Ожениха се през зимата на 1944 година, преди великденските пости. Заживяха сами в новата къща, която построил Стоил в съседство на бащината му.

На втория ден на Великден, в планината, на върха срещу тях, падна германски самолет. Идваше от гръцка страна. Цяла Могилица отиде да види какво става там и дали има някой оцелял.

Двамата пилоти, млади мъже, бяха мъртви. Селяните ги погребяха по християнски до параклиса на Свети Георги, близо до него беше паднал и самолетът. Документите им дадоха на кмета, той знаеше какво да прави с тях или поне да ги пази в кметството.

Войната, която бушуваше в Европа и за която само чуваха от време на време или четяха, когато някой донесеше вестник от града, стигна до Могилица през есента. В София имало нова власт и правителство. Тогава мобилизираха мъжете на възрастта на Стоил. И него...

Тина остана сама в цялата къща. Отказа да живее с родителите му или да се върне при своите. Започна да се моли всяка вечер съпругът ѝ да се върне жив и здрав.

Разбра, че молбите не са стигнали до Господ, когато чу писъка на

свекърва си от съседната къща. Притича и видя кмета, някакви непознати хора, свекъра и свекърва си, облени в сълзи. Известието за смъртта на мъжа ѝ бяха предали на родителите му. Той беше единственият им син. Катерина гледаше вцепенена и неразбираща какво ѝ говорят всички наоколо. Като в унес ѝ звучеше онова, което ѝ прочетоха - че Стоил загинал като герой в битка за някакъв град в Унгария, на който трудно запомни името и куп непонятни за нея думи...

Изтича в тяхната си къща и се затвори. Дишаше учестено и нямаше сили да заплаче. Осъзнаваше обаче, че остава сама. Че я чака една вселена от самота в къщата, която мечтаеха да напълнят с деца и смях. В този момент светът за нея се срути, тя се олюля и загуби съзнание.

Когато се свести, видя над себе си лицето на свекърва си. Жената беше със своята мъка, но намерила сили да дойде при невестата. И двете не знаеха какво да си кажат. Човекът между тях го намаше, нямаше я връзката. Беше останал споменът.

Тина облече черни дрехи и не продума седмици наред. Не ядеше и не спеше, носеше се като сянка, вършеше всичко, което трябва да направи като отнесена. В къщата настъпи тежка и подтискаща тишина. Не знаеше за кого да жали повече – за убития си съпруг или за себе си.

Поне да беше бременна...

Смъртта на Стоил я остави нито с женените жена, нито с момите мома. Бяха се венчали в църквата, ама деца нямаха. По някое време новината за смъртта на зет им беше стигнала до нейните родители и братя. Една неделя мъжете дойдоха в Моголища и потропаха на вратата ѝ.

Тина тъкмо прибираше яйцата от полозите на кокошките. Като ги видя – едва не изпусна панера с яйцата. Баща ѝ и тримата братя явно очакваха да я видят обляна в сълзи. Вместо това срещу тях стоеше жалък остатък от дъщеря им и сестра им, облечена в черни дрехи. Мъжете се сконфузиха.

- Е, Тине – меко започна баща ѝ, който много рядко се обръщаше към нея така. Обикновено ѝ подвикваше безименно. Сега нещо бащинско и състрадателно се обади у него. Все пак тя му беше кръв. – Научихме за Стоил.... Ти така и така си сама, ако искаш да си дойдеш с нас...

- Не съм се женила, та да се връщам и да оставям къщата си празна – го сръза на секундата Катерина с присвити очи. За първи път в живота си се противопоставяше някому, за да се защити. А и от жените в селото беше чула, че понякога обявени за убити или изчезнали, се връщат. На война ставали грешки....

Почерпи баща си и братята с прясно мляко, попита как е майка ѝ, помълчаха известно време и след това мъжете си тръгнаха. Бащата направи каквото можа. Беше му ясно, че Тина няма да отстъпи и ще про-

дължи да чака Стоил, затворена в новопостроената му къща.

За младата вдовица настъпиха трудни времена. Годиците след войната бяха гладни, хората колкото и да се трудеха, все не успяха да се изхранят нормално. През деня Тина работеше заедно със свекъра си по нивите с картофи или на двора. Вечер хапваше от няма как заедно с тях и се оттегляше в съседната къща. Виждаше как родителите на мъжа ѝ се стопяваха от мъка по покосения от войната син и по останалата несретна снаха. Нищо не ѝ казваха. Оценяваха всичко, което тя правеше, но нямаха сили да я заговорят за собственото ѝ бъдеще. А и помнеха как тя отрязва баща си...

Вечер трудно застиваше. Понякога – когато намираще сили в себе си – плачеше без глас. За Стоил, за себе си, за всички, които ей така бяха станали курбан във войната. Нямахме отговор защо от петдесетината мъже от Могилица само трима не се върнаха и точно нейният Стоил трябваше да е сред тях. Не разбираше, а и не се опитваше да разбере политиката, това не беше нейният свят.

В неделя ходеше на църква. Заставаше най-отзад в построената и богато изографисаната в началото на века църква. Палеше свещ за Стоил, но не и за живите. Тръгваше си малко преди да удари камбаната. Имаше усещането, че ако е наблизно – ще се срути. Камбаната биеше силно и много звучно. Майсторът, който я беше поставил, когато строили църквата, беше ходил до Ерусалим с пари, събрани от селото. Бяха го пратили да изучи тънкостите на поставянето на камбани. Така Могилица се сдоби с камбана, която, като удареше – без значение дали за сватба или за опело, чуваха през три села.

Обикновено пред вратата на църквата я чакаше Илчо - голямата рошава овчарка, купена от Стоил да пази къщата и младата му булка. Къде на шега, къде на сериозно Тина кръсти кучето Илчо. Никой не знаеше защо, но когато бяха сами, в моменти на нежност, тя наричаше мъжа си Сто-илчо. Тогава и двамата много се смяха на името...

Когато Стоил замина на война, остави Илчо да пази Тина. И те щяха да си живеят дълги години заедно. След време, когато Илчо се спомина от естествена старост, Тина много страда. Поръча на съседските мъже, които ходеха на лов и по Смолян, да ѝ търсят същата порода куче. И те ѝ намериха. И тя отново го кръсти Илчо.

Когато излезе от църквата, погледна към баира на Свети Георги. Нещо като че ли я накара да тръгне натам. Илчо я последва с въртяща опашка и мързелива походка. Вървейки по пътеката, усещаше как ускопява темпото. Бързаше, а не знаеше защо. В един момент все пак изкачи стръмнината и се оказа на поляната пред параклиса. Тогава видя гроба на германските летци... Нещо я накара да отиде до него. Никого досега

не беше идвала тук. Огледа критично гроба, който беше вече буренясал, видя поизбелелия кръст с написани някакви непознати имена и години по него. Единият от мъжете беше набор на Стоил, другият беше година по-млад. Без да мисли, поизчисти гроба и запали кандилото, оставено от някой от селяните. Прекръсти се и приседна на тревата. Сигурно и тях някъде някой ги чака да се върнат и не знае дори къде им е гробът, въздъхна вдовицата. И тези, двамата, и те бяха от курбана на войната...

Почувства ги някак близки, без да ги познава. Прииска ѝ се да прегърне жените или майките им и да си поплачат заедно... после стана, прекръсти се и тръгна обратно с Илчо към селото. Това щеше да е началото на Тинините поклонения.

Започна да ходи до гроба на германските пилоти всяка неделя след църква. Понякога носеше китка здравец, през пролетта береше пресни цветя и ги оставяше на гроба. На Задушница преливаше с вино и оставяше по чепка грозде или шепа череша. Знаеше, че така хранеше обикалящите наоколо горски животни, но го правеше със завидно постоянство.

Междувременно беше казала на свекърва си и на свекъра си, че ходи и пали по една свещ на немския гроб. Те нищо не ѝ отвърнаха, вече бяха дочули. Знаеха, че го прави заради сина им и почернената си младост. Не ѝ забраниха, не я и похвалиха. Новият кмет на Могилица обаче дойде специално в къщата на Стоиловите родители и ги накара да извикат и Тина.

- Виж, Тино – трудно започна кметът, на когото всички казваха Чичо Коста от партизанско време и почти никой не си спомняше истинското му име – ние разбираме мъката ти, но не може да ходиш редовно до този гроб. На германците, де.... Стоил загина като герой, а ти да ходиш на този гроб! Та те са ни врагове. Е, вярно, че преди Девети бяхме съюзници и те по това време паднаха, ама все пак.... Сега са победените във войната. Беля може да ми отвориш, вреда да си навлечеш... – и Чичо Коста пак млъкна. Беше известен в родопския край оратор, ама пред тази млада почернена жена нямаше думи. А и тя нищо лошо не беше направила... Чисто по християнски преливаше един войнишки гроб. – Та аз затова, да ти кажа, да не ходиш... Че цялото село те уважава – тебе и родителите на Стоил – то е ясно, ама все пак – недей....

- Те не са врагове... – се обади неочаквано Тина като от далечна мъглявина. Чичо Коста, свекърът ѝ и свекървата я погледнаха ококорени, като не криеха изумлението си. – Те не са врагове, Чичо Коста – повтори по-уверено Тина. Те са курбан, ама за какво ли? И тях като моя Стоил някой някъде чака... – тук гласът ѝ затрепера и тя а-ха да се разреве пред хората. Но се овладя и дори вдигна глава – Така че, Чичо Коста от мене да знаеш – те не са врагове! Може ли умрял човек да ти е враг? – запита

Тина, която явно и не очакваше отговор. – И тях майка ги е раждала. И те са искали да останат живи, като моя Стоил... Може и те да са имали планове за живота си. Като нас... Ама тая пуста война! Така че, Чичо Коста, от мене да знаеш – ще ходя да им преливам гроба! Така е по християнски и по човешки. Защото и те са хора, ако и да не ги познаваме. Може и те да са християни... Де да знаех, че и на Стоил така някой някъде прелива гроба.... Или поне да знаех къде е.... – тук тя вече замълча и с това разговорът приключи.

Чичо Коста си отиде, както беше дошъл – с въздишка за ненужната си мисия. Хората в Могилица оставаха встрани от бурните години, от събитията, които отново кършеха съдби и животи... Чичо Коста се опитваше – доколкото беше по силите му – да предпази могилчани от истерията на клюките и доносничеството. А и планинците бяха свестни и почтени хора, гледаха си картофите и овцете и от политика не се интересуваха. Държавата – и преди, и сега – ги беше забравила, те пък ѝ отвръщаха с мълчаливо безразличие. Страх ги беше само от тежките зими - за да не измре добитъкът и от суша през лятото - да не останат и те без вода. Останалото беше от Бога....

Не се минаха и няколко месеца и кметът отново застана на портата.

Този път беше дошъл с поръчение. Тина и старата Стоилица, майката на Стоил, да се стегнат за път. От София му се били обадили, че организират посещение до военното гробище в Унгария, дето бил погребан и Стоил. Та след седмица двете жени трябваше да са в София, там щели да се съберат и роднини на другите герои, както той каза, и да отпътуват с влак за Унгария.

Тина се стрестна. Никога досега не беше излизала извън селото. Не беше се качвала на автобус, не беше се возила на влак... Със Стоил си бяха говорили, че един ден ще отидат до Пловдив, тя ще си избере каквито иска дрехи и разните там женски дреболии. Тогава очите ѝ светваха и тя се хвърляше на врата му... Всичко това остана в един много, много отдавнашен и много кратък минал живот....

Свекървата ѝ помоли кмета да повтори какво точно иска от нея. После погледна мъжа си и каза:

- Ами аз не мога да пътувам... Аз никога не съм пътувала... – затюхка се тя. - А и как да го оставя сам – посочи с очи тя към мъжа си, който слушаше, сякаш нищо не се отнася до него. - Виж, ако невестата иска - да отиде... – звучеше по-скоро одобрително, отколкото несъгласна... – Той, Стоил, бог да го прости, ми е син, ама ще ме разбере. Нека невестата да отиде....

Невестата, разтърсена от непозна вълнение, не знаеше какво да

направи. Събра в първата попаднала ѝ торба някакви дрехи - все пак пътуването сигурно щеше да трае поне седмица. После реши да омеси пита. Да я увие в една от сватбените си кърпи и да я запази до там, дето отиваха – така и не запомни името - село ли беше, град ли беше.... Вълнението ѝ дойде в повече... Реши, че ще омеси пита и ще я раздаде на гробищата за Бог да прости мъртвите. И шише вино щеше да вземе от свекъра си. Да прелее гроба. И не трябваше да забрави здравец - да го посади на гроба на Стоил...

В уречения ден родителите на Стоил я изпратиха до автобуса. Там Тина се сбогува с тях и пое в най-странното и единствено пътуване в живота си. До гроба на убития във войната съпруг.

Като се върна, разказваше в унес: за пътуването с автобуса до Пловдив, за срещата на гарата с другите почернени семейства, за мъжа, който им бил ръководител и ги броял непрекъснато преди и след качване по влаковете. Бяха ги събрали в София около стотина мъже и жени, загубили близки във войната. По време на пътуването, което траело три дни и било мъчително, всеки разказвал историята си на останалите във влака. Плакали и се смяли заедно. Всеки за себе си...

В Унгария ги посрещнали с музика и направили някакво честване на гробището на убитите. Говорили на непознат език и почти никой нищо не разбрал. От групата на почернените семейства всеки беше тръгнал да търси своя си гроб. Ама трябвало да им ги покажат. На Тина бяха показали този на Стоил, последният в редицата, в края на гробището. Някой ѝ обясняваше, че загинал като герой, спасявайки свой другар или нещо подобно...

Спести на родителите на мъжа си как почти е паднала в несвят пред могилата на съпруга си, но успяла да се съвземе.

Спести им и това, че на всички гробове имало, макар и повяхнали, но оставени по някое и друго цвете... Разказа им как раздала погачата за Бог да прости и как изпитала облекчение, че всички я харесали. Оставила парче и на гроба на Стоил... Ама толкова много хора имало и толкова много приказки се изприказвали, че тя не успяла да си поговори с него насаме....

Старците само кимаха насреща ѝ докато тя говореше.

След завръщането си от Унгария за Тина се промениха няколко неща. Осъзна, че Стоил никога няма да се върне нито при нея, нито в селото и тя трябва най-сетне да приеме този факт. Далеч от съзнанието ѝ оставаха всички приказки за неговия героизъм след като я беше оставил сама. И че ще трябва да се научи да живее сама, с рунтавия Илчо покрай себе си. Той щеше да ѝ е опора и утеха в моментите на страх или на черна тъга, която, макар и рядко, я обхващаше предимно в дългите

зимни вечери.

Скоро след това се споминаха първо свекърът ѝ, след това и свекървата. Всичко тяхно остана на Тина. Къщата, десетината им овце, нивите с картофи. И двата гроба, които преливаше само от Задушница на Задушница.

Опитваше се да работи до припадък, за да се пребира вечер капнала от умора и да заспива, без да разсъждава. Живееше от изгрев до залез. Без планове, без мераци, без мечти. Живееше от неделя до неделя, когато - убедена в това, което прави - ходеше до гроба на момчетата. Така им казваше, макар че бяха с по няколко години по-възрастни от нея. За нея те щяха да си останат момчета. Вече беше живяла доста повече от тях, а те щяха да са винаги на двадесетина години...

Всъщност, имаше една мечта. В Унгария за първи път беше чула радио. Беше най-невероятното ѝ преживяване, което някога можеше да ѝ се случи. Уж една нищо и никаква кутия, а от нея излизаха и музика, и гласове.

Продаде овцете на свекъра си и поръча на един от съседите да ѝ купи от Смолян радио. Вечер, когато останеше само с Илчо, включваше радиото и слушаше.... Често говореха непонятни за нея неща, но тя слушаше. Понякога попадеше и на музика. Тогава застиваше безмълвна от толкова неподозирана красота, която достигаше до нея. Не очакваше, че в тялото ѝ са останали живителни сокове, които могат да се влияят и вълнуват от нежността на звуците, от мекотата на тоновете.

Тина преоткриваше себе си. Слушайки радиото, лицето ѝ дори се усмихваше под черната кърпа, която сваляше от главата само когато спеше.

Любим обаче ѝ стана радиотеатърът. Седеше, най-често плетеше и слушаше. И се пренасяше в едни други светове, които нито бяха нейният свят, нито някога щеше да види. Но беше като магия. Или като слънце след летен дъжд над ливада. Когато хем мирише на окосена трева, хем падналият дъжд е като стъкълца, светещи с различна светлина...

Годините минаваха една след друга, за Тина животът течеше равен като спокойна река. Ежедневието ѝ се определяше от годишните сезони, вечерите – от радиото и разговорите с кучето Илчо. Беше се превърнала в една от най-добрите плетачки в Моголица. Плетеше за всеки, който я помоли – жилетки, чорапи, терлици. Плетеше с изключителна любов за новородени, но никога не носеше лично изплетеното. Даваше го най-често на бабите им, те да го предадат. Изпитваше някакъв свян и срам. Не се кореше, не се срамуваше, че остана и вдовица, и без деца. Беше тъжна. Ако беше успяла да забременее преди да убият Стоил, поне нещо от него щеше да продължава да живее покрай нея. А така – само една поизвехтяла снимка от сватбата им, на която и двамата бяха като изтукани. А и Стоил оставаше в паметта ѝ - когато затвори очите си

- оня хубав млад мъж, който я взе от къщата на родителите ѝ. Един път в седмицата, когато сплиташе косите си в плитка, се поглеждаше в едно старо огледало и се плашеше от промените. Веднъж забеляза, че са се появили бели коси, след това – бръчки около очите ѝ.

- Е, Стоиле - казваше на глас – аз остарявам, а ти ще си останеш все млад... – После въздишаше, мяташе черната кърпа на главата си и делникът я повличаше отново.....

За първи път видя деца от Дома за сираци в селото покрай параклиса Свети Георги. С Илчо отиваха да прелеят гроба на пилотите, когато детската глъч наруши планинското мълчание. Бяха 10-12 годишни, няколко момичета и няколко момчета. Поздравиха я и се заиграха с Илчо. Тя им отвърна и ги попита защо са сами.

- Ами ние сме от Дома... – отвърна едно от момчетата, явно най-окомуш сред тях.

- А... – леко се сконфузи вдовицата. – А къде са ви учителите? – попита, защото не знаеше какво да каже. В селото жените говореха, че не всички деца са сираци, че някои били изоставени от родителите си или дори – незаконни. Тина не разбираше как може дете да бъде изоставено или да е незаконно. В нейното съзнание това беше като да захвърлиш мечтата си. Или да се откажеш от нея...

- Ами те днес почиват, ние имаме само дежурен – се опитаха да ѝ обяснят децата. – А ти къде отиваш? – съвсем естествено попитаха и те.

- Тук, до гроба... Да го прелея – докладва сякаш тя пред групата деца. – Ама я елате и вие, и на вас да раздам за Бог да прости....

Винаги, когато отиваше до гроба, в торбата носеше по нещо дребно за раздаване. Не че имаше на кого да подаде, ама ето на – сега му беше дошло времето. И тя раздаде на децата бонбони лукчета и едното парче хляб. Другото остави на гроба.

Децата от Дома я гледаха как пали свещ, как се кръсти и прелива гроба, и как стои известно време безмълвна пред него.

- Ама те нали са немци – изтърва едно от момчетата, най-малкото сред тях. – Нали сме се били във войната срещу тях...

- Няма значение кой срещу кого се е бил – отвърна Тина. – И те са хора, и тях са ги мобилизирали и пратили на фронта... А и омразата не е хубаво нещо. – Много ѝ се искаше в този момент нейният Стоил – ако я сбуща отнякъде – да е горд с нея...

Децата повече нищо не попитаха за германците. В Дома знаеха, че има една фронтовашка вдовица, която помага на всички в селото. За това, че се грижи и за гроба на непознатите, никой нищо не беше

говорил - поне пред тях. Сега вече я бяха и видяли. Тръгнаха си заедно към Могилица. След стотина крачки настъпи врява и глъч, децата питаха за щяло и нещяло едно през друго. Виждаха, че тя им отвръща като на възрастни хора и не се опитва да ги поучава, и нямаше как да не бъдат изненадани. На раздяла пак онова, разтропаното момиче, предложи да ѝ помогнат, ако има нужда от помощ. Май я бяха харесали...

- Ако има нещо за работа – ще се обадя – отвърна Тина с доста бодър глас и им се усмихна.

Като ги гледаше колко са кльощави и сиротно облечени, дори и не си помисли, че биха могли да работят на картофите, например. Но в главата ѝ се роди идеята, че тя може да им помогне.

Мисли цяла седмица и накрая отиде при директора на Дома. Занесе му десетина чифта изплетени от нея чорапи – да ги раздаде на децата. Събра китениците и завивките, останали в къщата на свекърва си, занесе и тях в Дома. Директорът първоначално беше смутен, но като видя, че тя – вдовицата на героя от войната Стоил – се е ентузиазирала да помага – прие подаръците.

Така Тина осинови, освен гроба, и Дома за сираци.

За празници правеше по някоя и друга баница или пататник и ги носеше в Дома. Децата от своя страна често минаваха покрай нейната къща. Най-често под предлог да я питат дали има нещо да помогнат, когато не са на училище. Вдовицата ги жалеше, канеше ги на – каквото Господ дал – да седнат с нея на масата. Като видеше, че някое е с окъсели ръкави или има нужда да му се пришие копче – правеше го с удоволствие. Децата ѝ разказваха истории, понякога смешни, понякога тъжни. Но вкарваха живец в умрялата ѝ душа и в самотната ѝ къща. Оформил се едно странно приятелство между две страни, които изпитваха огромен емоционален недостиг. И сякаш се опитваха да го компенсират. Тя приготвяше за тези, които идваха да коледуват при нея, по една торбичка с лакомства и полезни дреболии. Купуваше от смесения магазин в селото тоалетен сапун „Бебе“ или „Момина сълза“. За момичетата това си беше направо празник. За Тина – истинска радост да види как греят очите им и как се хвърлят на врата ѝ от благодарност. Децата пък рисуваха за нея с цветни боички картички за Осми март. Макар и да си нямаша майки, те празнуваха в училище празника и пееха песни на учителките и лелките. После някои от тях притичваха до Тина, да занесат своя подарък за нея.

Децата израстваха, напускаха дома, на тяхно място идваха нови. Вдовицата и тях осиновяваше, стига да отвореха душата си за нея. Някои от по-големите, които вече си бяха намерили работа в Смолян или в околните села, понякога прескачаха да я видят като свидна роднина.

Знаеха, че и тя ги е приела като свои, почти родни.

Когато станаха последните промени на властта в София, Тина беше вече минала седемдесетте. Попрегърбена, с почти побеляла коса под черната кърпа, но все така жилава. И все сама с поредния рунтав Илчо. Все по-трудно ѝ беше да изкачва баира до параклиса Свети Георги, но го правеше със завидна упоритост. Който я срещнеше в неделя – знаеше къде отива.

В първата година след промените закриха Дома за сираци. Държавата била в криза и нямала пари. Децата ги преместиха в някакво общежитие в Пловдив. На изпроводяк всички – и те, и Тина, плакаха. Вдовишката ѝ душа осиротя отново. Даде на всяко от децата по някой и друг спестен лев и по едни плетени чорапи.

През същата година за първи път кмет на Могилица стана жена. Беше местна и млада, с желание да работи и развива туризъм в селото. Започнаха да идват разни големци на гости. Първо за по един ден, след това да се застояват по два-три дни. Да опитват местни специалитети и да се наслаждават на красотите на района. По едно време се появи и чужденецът, който представлявал Германия. Кметицата изпрати една от чиновничките в кметството да я извикат.

Тина си помисли, че пак ще ѝ връчват от ония квадратните лъскави кутийки с медал за Стоил. Тях ги събираше в една от раклите, без да ги поглежда дори. Те не я топлеха, даваха ѝ ги през няколко години – винаги като имало кръгли годишнини от края на войната. Кметът, който и да беше той, ѝ казваше, че медалът идва от София, стискаше ѝ ръката, а тя мълчеше и не казваше нищо.

Този път обаче кметицата Дора, дъщеря на една от нейните съседки, стана, посрещна я и я представи на този, дето представлявал Германия. Бил посланик. Беше много официално облечен и като подаде ръка, поиска да целуне нейната. Тина инстинктивно се дръпна - такова нещо не беше ѝ се случвало. Самата тя само веднъж в живота си беше целувала ръка – на свекъра и на свекърва, когато Стоил я заведе в дома си. Ама на нея никой не беше целувал ръка. А и се притесни, че ръцете ѝ са груби и изкривени от работа. Побърза да ги скрие под престилката, която беше препасала.

Кметицата ѝ разказа как посланикът бил много впечатлен от селото, от природата и най-вече от факта, че тя, Тина Стоилова, се грижела за гроба на неговите сънародници. Каза и нещо за някакъв международен документ за поддържане на гробовете на загиналите във войните, ама Тина не я разбра. Тогава посланикът обеща да направи всичко възможно да издири роднини на двамата пилоти и да ги доведе да видят как една

българка и едно село, като истински християни са се грижили за гроба им...

Тина го гледаше, слушаше младото момиче, което превеждаше на български онова, което той бил казал и си мълчеше. Не разбра защо на нея казваше всичко това, но когато накрая отново поиска да ѝ целуни ръка, тя не се дръпна. Дори успя да запази самообладание.

Така почти след година в Могилица отново се появиха същият посланик и роднини на покойните пилоти. Междувременно посолството изпрати нова надгробна плоча, написана на немски език с имената на двамата пилоти. Когато Тина успя да се изкачи до параклиса, гостите вече бяха там. Правеха си снимки и говореха оживено нещо на своя си език. Кметицата стоеше отстрани с посланика. Появата на облечената в черно възрастна жена, която се подпираше на тояжка, почти колкото нея висока, леко смути всички.

- А добре сте дошли – поздравя жената. Беше в свои води. Роднините я гледаха с нескрит огромен интерес. Тя им изглеждаше почти екзотично с неподходящо дебелите дрехи в началото на лятото, с тояжката, на която се подпираше, с черната кърпа на главата в жегата. А и кучето, което явно нервно я съпровождаше, допълваше гледката. Тина извади от торбата шише с вино и преля гроба. Роднините я гледаха мълчаливо с широко отворени очи. После им раздаде по една свещ и им каза да я запалят. Тя запали кандилото. Остави китката с градински цветя върху плочата и се прекръсти.

Роднините бяха поразени. Тази жена, именно тази неука планинка беше почитала техните близки повече от половин век. Те знаеха нейната история, тя от техните не се интересуваше. Макар че си спомни от първия разговор с посланика как сега, точно сега, след обединението им било вече възможно да се издирят роднините. Преди това имало две Германия и двамата пилоти също били разделени – единият от източната, другият от западната част на страната. И събирането на роднините било невъзможно. Ама той успял да го направи...

Сега беше по-развълнуван от нея и го показваше. Не криеше гордостта си, че е събрал българи и германци край един гроб от една отишла си в историята война. Сякаш търсеше символа на погребването на миналото. И беше успял - имаше защо да бъде доволен от себе си.

- Е, сега знаете къде са вашите момчета – каза по някое време Тина въздишайки. – Ако имате възможност, винаги може да идвате... Ако ли не – не се притеснявайте, докато мога – ще го правя... Ние си се разбираме толкова години вече. Аз им говоря за моя Стоил, те ме слушат... Смъртта ни направи близки... По неволя....

Гостите продължаваха да я гледаха с интерес. За тях Тина беше жена

от друг свят и от друго време. Когато посланикът им беше разказвал, те приеха думите му като доста преувеличени. Сега се убеждаваха, че душата на тази непозната жена е горда като вековните борове наоколо. Макар че на пръв поглед не си личеше.

Поканиха я на обяд в едно от местните заведения, за която тя беше чула, че било най-хубавото и най-много ходели чужденци и туристи там. Тя благодари с уклончива усмивка. Никога не беше ходила на ресторант, нямаше и сега да го направи. Усещаше, че главата ѝ бушува от вълнение и напрежение, а сърцето ѝ така подскача, че копчетата на жилетката ѝ щяха да изхвъркнат. Нещо не беше наред...

Едва дотътри крака до дома си. Илчо я гледаше с кучешката си преданост и нервно се въртеше покрай нея, усещайки, че нещо не е както трябва. Скимтеше и сякаш питаше какво да направи за нея.

- Е, Илчо, май е време вече... – заговори му Тина като на човек. – Май Стоил ме чака да се съберем отново. А и на момчетата се намериха близките, няма вече да са съвсем сами. Само ти дете сам ще останеш, ама ти си корава душа, ще се справиш....

На следващата сутрин Илчо виеше като на умряло.

Съседите я намериха изстинала в леглото, кротко заспала, облечена в сукмана и с кърпата, които си беше подредила за срещата със Стоил в отвъдното. Лицето ѝ излъчваше спокойствие и доволност. Погребяха я до свекъра и свекърва ѝ. Илчо дълго време скимтя край нейния гроб. След това изчезна и никой повече не го видя...

Йордан Иванов - Ню Орлеанс, САЩ

«Тропикът на
козиорога»,
м.бои, платно,
100 x 115 cm

«Есенна
приказка»,
м.бои, платно,
100 x 115 cm

Здравка Момчева - Лондон, Англия

Здравка Владова-Момчева списва своя авторска рубрика „Очи в очи“ за вестник „БГ БЕН“, Лондон; работи в системата на английското образование и преподава български език и литература в горен курс на Българското училище към Посолството, Лондон. Авторка е на стихосбирките „Преображения“ (1999), „These simple things / Тези прости неща“ (билингва, 2000), „Дете и жена, и пророчица“ (2000), „Тракийско съкровище“ (билингва, 2006), „Посвещения“ (2009), както и на романа „Вървище“ (2002). Носителка е на първа награда в международния конкурс за поезия „Танц с думи“ на издателство „Palabras Press“, Канада, за стихотворението „Песента на Орфей/ The song of Orpheus“. Авторката е единствената българка публикувана в световната антология за поезия „Harvest International“ (САЩ). Нейни творби са публикувани в литературни списания в България, САЩ, Италия и Южна Корея.

ПЕСЕНТА НА ОРФЕЙ

*(Първа награда в конкурса „Танц с думи“
на издателство Palabras Press, Канада)*

Червено, огнено сърце, в кръвта ми слънцето пулсира.
Аз нямам тяло и лице. От звук се раждам и умирам.

Със тропотен, гръмовен глас, разтърсвам мъртвата природа.
Скрипти снегът, пропуква мраз и се раздира небосвода.

И нека бъде светлина! Божествен дъх, превърнат в песен,
във кръговрат от времена раплаквам дъжд, събуждам кестен...

По златни нишки летен зной се сипва моят глас в полето.
Замрели в обреден покой, смълчани слушат зверовете.

И ширва се като море, опитомената природа.
В тревите лягат богове, захласнати до изнемога.

Край мене скупчени скали кълтят в светкавични вокали.
Ехти светът и жар вали в свистящи, вятърни кавали.

Пищят светкавици и в сън, шушука шумата наесен.
Троши се скреж в замръзнал звън и се отцеждат капки плесен.

С тракийски ритми в хоровод, мълчанието се взривява.
Орфей съм аз, един народ... Възраждам се...и ви спасявам!

НА БЪЛГАРИЯ

Моя свята земя, моя древна вселена!
В твойте лумнали изгреви любовта ми кърви.
По небесна вълна умореното време
в твойте скални скрижали по библейски вали.

И рисува те словото в Рилски пролетни тътени,
в полудели от дъжд самодивски води...
И кънтят във кръвта ми Гергьовските тъпани,
люлки в букнала ръж над зелени бразди.

Ти си ритъм и стон – властен глас – предсказание,
земен космос от сили – в жили – живи треви.
Пак се раждаш във слънце – вулканично ридание
и духът на колобър по гръдта ти върви.

Бродят сенки на ханове в сиви облачни пръстени
над безсънното твое ураганно море.
И струи светлина в благославящи кръстове
от изстрадана вяра на самотни царе.

Над отломки живот оцелели във хаоса,
бягат луди табуни от коне-ветрове.
Кръстопътен народ с гени – каменни наноси,
вгражда думи-предтечи в редове-богове.

И от тях като слово, като миг-сътворение,
пак се белват скали сред потопни гори.
И избухва в пожари твойте глас-възкресение.
Като клада в сърцето любовта ме гори.

БОТЕВУ

Кажи ми, кажи, Поете безсмъртен, робството как да надвия?
Мислите черни как да разкъртя, а самотата – убия?
Твоето племе, овълчено в хляба, глухо за повик остава.
Мъртво безвреме в духа на раба, тъпчем забравена слава.
Под небесата оловни, студени, скитаме в пуста чужбина.
Ялови песни, души уморени и политическа зима.

Мълчим без вяра, младост догаря, стрива ни в пясък живота.
Спят във забрава заверите стари, влачим унило хомота.
Но само да викнем глас ще се чуе от Бяло море до Дунав
и като вятър в харман ще нахлуе подир припявка-фъртуна.
Пак да сберем тази шепа България в бащино ни огнище,
дето със въглени живи ни пари и ни тъгата засища.

Глас да повдигна небото ще срутя, доста ми вече скиталство!
Ала го няма зовът ти барутен, нито хайдушкото царство.
Има я само главата ми – бомба – мисъл да палнеш – ще гръмне!
Ала самотна е таз хекатомба, ще ли след нея да съмне?
Само теб имам, лицето ти бело, името – белег от рана.
И по безсънното ботевско чело бръчка от гняв изорана!

ПОЕЗИЯ

От лоното на предхристовата плът,
отвъд черупката на праведния смисъл,
сълза от мляко в майчината гръд,
безмълвен стон от неродена мисъл.
И адската тъга след любовта,
и вярата, потъпкала копнежа,
жестока, ненаситна красота,
неуловима като скрежна мрежа.
Пророчество, заточено във стих,
обяздена, отчаяна стихия,
предание, пригвоздено във щрих,
таворска светлина след исихия.
И дух разпънат в православен кръст,
езичество в пра-спомени греховни,
и моята земя във шепа пръст –
сурова, недолюбена, безсловна.
И още, пепел над приспана страст,
и чувства, като лилийни вампири
към онзи мъж, чиято нежна власт,
нашепва ми, че още не умирам.
Че думи във орфическо хоро
горят ме като пясъци в пустиня.
Не ме напускай, огнено перо!
Ти моя кръв, поезия-светиня!

ТЕЛЕФОННА БЪЛГАРИЯ

Ало, ало, България! Усещаш ли как есенната миграция на децата ти приближава? Заедно с оредяващите ти прелетни птици, на изток, запад, север и юг, на железни крила излитат и хората ти. Заредени с мечти и битие. С амбиции и примирение. С мобилна тъга и статична надежда, че някой ден, някога, може даже и съвсем скоро, те ще се върнат в теб. И ще се разтворят завинаги в пищния калейдоскоп на пъстрата ти туршиена есен, в ракиения ромон на сборджийските ти трапези, при ситата пенсионерска радост, че са се прибрали у дома! Че кръгът е затворен. Че децата са изучени по света. Че може и те, както майките и бащите си, да се устроят в земята ти, когато на преклонна възраст им домилее за твоето слънце и обезлюдената ти, екологично чиста тишина.

Ала сега, Българийо, ти се превръщаш в жужаща телефонна централа. Разпъваш нервите и тревогите си в невидими жици от звукови вълни, които вибрират, прииждат, пращят и звънят, натежали от чуждестранни сигнали. От плашещи, неразбираеми езици, от блокираща европейска учтивост. От отровните небългарски акценти на синовете ти:

- Хелоу? Ааа, мамо, ти ли си? Как сте с татко? Всичко е наред нали? Много се радвам, че се обаждаш толкова скоро.

- Ало, ало, Пешее! Чуваш ли ме добре? Как си бе, майка? Побъркахме се с баща ти от притеснение докато кацне пустият самолет! Нали тука, по телевизията, все за въздушни катастрофи приказват. Поне една дума да ни беше пратил, за какво ги стискаме тия джиесеми! Под иконата в къщи сме ги наредили, на тях все да се молим, та барем се сетиш да пуснеш някое съобщение...

- Но нали само преди четири часа се разделихме, тъкмо си влизам, затрупан съм от имейли и...

- Зарежи ти сега тая работа. Сланината, я кажи, сланината извади ли я от багажа? Да не и орониш подправките! Хубавичко я вакуумирай, че я сложи наедно със суджуците в камерата, да има да си резваш по малко мезе, че и за Коледа да ти остане! То кой знай кога пак ще се наканиш да си дойдеш, ами виж и ракиите! Турили сме ти саде три вида таз година, майка! На баща ти кръст не му остана сливи и кайсии да събира цяло лято, та от миналого-

дишната, от гроздовата, добавихме две шишета и едно с мастика, купешка, че много я плюскаш, пущината, да не ти изяде главата някой ден пък тя...

- Ок, добре, хайде, майко, сега да приключваме, че ме търсят вече от офиса по другата линия..

- Oh, hi, Peter, how are you? How was your holiday in Hawaii? I'll be with you in a minute, just to say buy to my Mum... yes, yes, thanks for your understanding! Bulgarian parents, you know...

- Чао мамо, не мога сега да говоря, шефът ме търси, чуваш, нали?

И ти чуваш, Българийо, чуваш и не разбираш. Чуваш и оглушаваш от телефонно мълчание, от скъсани изречения, накърпени с непознати думи. Изстиваш от учтивата синовна любов, изпратена по трасето в премерени, извънбалкански количества. Като дарения за родителите – сираци, събирани в оскъдните мигове свободно време, когато кадри от щедрата ти земя, преминават зад пулсиращите клепащи. Welcome to Bulgaria! The Land of your dreams! One... Close your eyes... Two... Tell me what you see... Three...

- Ало, алооо, Славянчeee! Какво правите бе маме? Получихме снимките, много сте хубави и тримата! А пък къщата как сте я наредили, свети, свети, пу да не ви е уроки! Ами терличките, бе маме, дето ги плетох за бебето, за Джончо, що на плюшеното мече сте ги обули, пък детето сте го облещили босо на фотографията, да кажат хората, туй чедо няма ли си баба баре едни терлички да му оплете!

- Ами Ричард не дава да го изнежваме, бе мамчeee. Тези аксесоари, вика, били за дрешки на играчките, а пък Джон трябвало да се калява от малък, даже и през зимата било хубаво да ходел бос, че да не боledувал... Ох, много бързам, ще ходя на семейна терапия, че Ричард го е треснала криза на средната възраст, оплака ми се, че много взел да се впечатлява от колежките си в офиса... Ще ми разкажеш ли надве- натри как продължава „Листопад“-а, че две серии вече изпуснах, откакто се върнахме от България. Пък може и в семейната терапия да помогне...

- Слушай сега, маме, Ферхондето не му мисли много-много, ами взе че се ожени за Митхад. Да почнеш да се оглеждаш и ти, не си престарила света, може пък някой друг английски Митхад да срещнеш, хем по-богат да е тоя път, хем без криза на средната възраст...

И ти слушай, и гледай, Българийо! Плувай в сапунени сълзи,

ЗДРАВКА МОМЧЕВА - ЛОНДОН, АНГЛИЯ

надвиквай разстоянията, вкопчвай се в световния буксир от емоции. И още, догонвай децата си, моли ги без глас да се върнат. Пък ако много ти се опъват, плесвай им по някой шамар! Да им дръннат главите до откат, че да се опомнят!

„Eho, kopele, kvo si prajsh, be? Pisha ti na skajpa, che mi se e skapala kamerata l zvuka. Tuka, v New York, e dva chasa sled polunosht. Mnogo e qko, ama neshto ne mi se spi. Se za vas, za tajfata, si mislq naposledyk. Kak e Mariq? Oshte li mi e bqsna, che zaminah, bez da l se obadq? Nqmashe kak, brato, nali znaesh kolko se vkisvam ot jenski sylzi. Ti kvo se umylcha tiq meseci?“

“Ние с Мария се оженихме, пич. Най-добре ще е да ни пожелаеш щастие и да продължаваш напред...”

Ало, ало, България! Все още те чуваме, все още сме с теб. И ни е мило, и криво, и кисело. Плачем с ракиени сълзи, смеем се с лютеничени усмивки, предъвкваме дългите суджуци на спомени-те. И все така те обичаме! Ала е „Време разделно“, с „Телефонна любов“, „Мила Родино“...

МЪЖКА МИЛОСТ

/На Лили и Джовани Дестради/

- Да намериш очанката хич не е лесна работа. Първом трябва по росата да тръгнеш, хем раничко, клепките ти да лепнат за сън. Хеееее, нагоре, по ливадите, дето веке никой не ги коси. Взирай се за ситни, бели цветченца. Мънинки, на грозденца да са накитени. И като напипаш стебленцето, с дървена ножица да го отрежеш. Ама и то не е всичко. Подир туй за жебина вода веднага огледай наоколо. В плитка копка, направо в земята се въди. Бистричка уж отгоре, ама отвътре – зелена. Съща женска вълна – самодивска. Там и е лековитото, джанъм, през него да прекараш билката, че да и дойде силата. Като на мъж, кога побара жена си по Велики пости. И хем бързай! Не се помайвай, ами идвай право при мене. Да ми донесеш китката, мокра и сочна, та да я покарам по слепите очи на моята бабичка. Дано да прогледне. Що доктори, що илачи сменихме – файда никаква! Само таз надежда ми остана. Чудото, дето от мама го зная още. Като нема излаз от живота, човек и с умрелите се сговаря, Ангелчо. Ако ще и ден да е, ама на този свят да е! С очи да го глътнеш, с ръка да го пипнеш и в сърце да го побереш! Ще идеш, сине, сам не мога веке. То и хора не останаха в село. Само аз, бабата, ти и англичаните. Ама тях не ги броя. Те нищичко не разбират. И виладжиите, и те. Чуждия език плещят, пък своето си не помнят. А памет се не присажда. И тя чезне като очанката, дето само на оня, който и вярва, мълком се явява.

Дядо Иван прикуцва до прозорчето и надвесва изсъхналото си клонесто тяло над саксиите с мушкато. Окършва пожълтелите листенца и с детско очакване поглежда към правнука си.

- То, да ида бе, дядо – мрънка Ангел – ама нали знаеш, иконом съм сега на бай Костадина, бизнесменина. Басейн имам да чистя, пясъчник за малкото на дъщеря му да разкопавам, па и агне от моите иска да купи довечера човекът. За зет му, за англичанина да го заколя, да го наглася, че да хапнел естествена храна. Уморен бил, нервите не го слушали. Тишина и екотуризм търсел. И му притрепервало под лъжичката за истинско месо. И да ти кажа, кой ти вярва сега на магии? Отде ти тумна на акъла за таз очанка? То като седиш по цял ден на пейката, друго аслъ не можа да измис-

лиш! Мен къщата ми няма кой да погледне, една манджа да ми сготви, а дворът ми в лайна и бурени е потънал. На! Баш сега да се хукна по ливадите, вълшебно биле да ти търся. С туй глаукома не се цери. Остави се с тез бабини деветини!

Буцест и настръхнал от грижа, Ангел ядосано пали смачкана цигара.

- Тъй, тъй – изшепва безсилно старецът – като не си намери булка да те храни и да те пере цял живот, хич и не разбираш ти от мъжка милост. То аз не за мене си, за бабичката те моля едно добро да сториш. Ма с едно куче, с едно магаре и с един питомен заек, пуснат боща (свободно) из градината, де ще усетиш ти за какво ти приказвам. Ни жена си галил, ни дете си прегръщал, ни си чупил от душата си залък на някого да подадеш...

Тежкото, желязно мандало на вратата хрясва като сатър и солените думи на дядо Иван се пукват в сълзи. Мънинки. Сякаш цветченца от очанка.

* * *

Костелива, безкръвна луна надвисва черепа си над гладкото острие на ножа. Металът проблясва в синкава, къса светкавица, укротена на масата в предвкусане на смъртта. Пъклена, жълта ракия – кехлибарената кръв на Лукавия – сладострастно прелива в тялото и изтласква желание за убийство.

- Отричаш ли се от Сатаната? - пита в спомена отец Милен.

- Отричам се! Отричам се! Отричам се! - кръсти се отривисто дядо Иван и стиска детската изпотена ръка на Ангел.

- Съединяваш ли се с Христа? - настоява свещеникът.

- Съединявам се! Благослови правнука ми, Отче, в милост и доброта да премине живота си!

И после виното. Хлябът. Даровете на баба. Агнето на трапезата. Агнето! Трябва да го заколи. Бай Костадин ще му плати добри пари. Ще си купи дрехи. Ще отиде да види вдовицата на Христо в Дрента. Ще я погали. Ще и занесе подаръци. Ще я попита иска ли да... Ножът трепти. Настоява. Нощта е безмълвна. Време за жертва.

Вратата на плевнята изохква с ревматична скръб. Сребърно лунно петно осиява главичката на заспалото агне в тъничък ореол. То проплаква в съня си като дете и доверчиво се намества в зеле-

ната нежност на сеното. Англичанинът иска прясно месо. Купувачът е готов да плати навреме. Ножът просветва в падаща звезда и докосва земята с човешко смирение. Ангел присяда до агнето и го прегръща. Залюлява крехкото му телце, стопен в топлината на живота. Само веднъж да се съмне. Дядо Иван моли за милост. Там, някъде, в мрака на ливадите, очанката разцъфва в очакване някой да повярва в чудото.

Тихо сумтене бризва изсветлялата нощ. Кучето, Заекът и Маргарето поглеждат към Ангел и Агнето с доверчиви, нечовешки очи.

ЗЕЛЕНИ ВЕЛИКДЕНСКИ ТЕРЛИЦИ

*/В памет на баба ми Здрава Поптомова-Владова и
целия ни неумиращ йовковски род/*

Знаете ли приказката за Циндил-Пиндил и Джаста-Праста, двете моми, дето се надпреварвали коя ще си стъкми по-лична премияна за хорото? На мен баба ми Здрава Поптомова ми я разправяше всеки път, когато се захванеше да плете терлици на една кука за цялото семейство. Гледах пръстите и – възлести, пъргави коренища – вбити в зелената вълна като троскот в трева и се готвех за скок в спомените и. Щастливо разплombsирах черупката на Аз-а, предвкусвайки първичния шемет от сливането с общността. С колективната душа на предците. С вихъра на пред-битието. Където ме няма и ме има. Само като идея за продължение във времето, без капка рационално обяснение накъде ще поема в живота си и защо са ми всичкия тези унаследени страсти – лумнали самодивски огньове върху костите на изтлелите ми предци. Беше ритуал. С патриархално изслушване на познатата, любима приказка и почтително зададен, един-единствен въпрос, точно в определен момент, много важен, за отприщване на магията.

„А пък докато Циндил-Пиндил се накуми от коя коприна да си отреже, та накъде да я скрои, та каква китка да си накичи в косата... Джаста-Праста сграбясала ножиците, добарала новото чувалено платно и ... ряз оттук, щвък оттам, стъкнала сукман за чудо и приказ! Е, вярно, че единият му ръкав бил по-къс от другия, та стърчал кат сврача опашка... Вярно, че и момата не била баш хубавица, ами нисичка, дебеличка, па и с бая понаболи мустаци, ама хъс имала тя, синко, хъс! Та като се хванала на хорото, най-личния ерген изгорил! Тъй си и останали, ръка в ръка, до края на дните, отвъд планините, над селото и речицата, та чак под милостивото сърце на Господя се прислонили! А пък Циндил-Пиндил си хартисала зад плета дорде и окапали и хубостта, и соя, и пустата и мърдалившина, дето не и дала ни прага да прекрачи, ни нявга въобще да се усети жена!“ Баба завършва приказката с победоносен апломб и тупва пред възхитените ми очи току-що изплетения зелен терлик, изтумбен и несъвършено – съвършен като неузряла

дива круша, крива, напращяла от здраве и инат. Не смея да го докосна, развълнувана от предстоящата си култова реплика-въпрос, от който зависи всичко. И продължението на живота назад, в митологията на личното бабино минало, залог за появата ми в света. И неистовото ми желание да получа в завещание повече дух и хъс от своите.

„Бабо, защо все зелени терлици ни плетеш?“ Край! С настоящето е приключено! Миналото се отваря покорно като проход във времето и пространството:

„Ти нали знаеш, че тати беше свещеник на село Йовковци, дето го заляха с язовир, та целокупно ни изселиха оттам?“ - започва издалеч живата ми предтеча. „Ама бедни бяхме, синко, единнайсет деца, дванайсет гърла с мама, попадията, Бог да я прости! И се на тати чакахме, горкия, да ни нахрани и облече. Една година, като се зададе Възкресение, се видя, че за мене, средната щерка, ни плат за рокля има, ни обувки, щото нашите тъкмяха сестра ми, Райна, хубавицата, за сглед, та нея стягаха пред света да се яви. И редно си беше тъй, най-голямата, най-личната, онуй гивде (деколте, шия) свети, свети кат мрамор! Който я вземе, с Господя ще приказва! Пъйй, ма и аз момичка вече, ни съм дете, ни съм жена, и аз искам премяна! Иискам та ми се плаче! Обаче нема! Откъде да земат нашите, горкинките, и мене да ме накипрат, кат нито ми е времето, нито хубост имам за хорски очи. Ниска съм, мустакачка, па и устата за десет, дума да фърля – дупка остая! Не съм за продан, чепата стока и туй тооо! Ама нали съм зодия Рак, намерих му колая. Боядисах аз едни кълбета вълнена прежда – половината в зелено, половината в пембе, розово, та трепери! Грабнах аз куките и такваз рокля си изплетох от пембето, тука ли си – там стой! Поръбих я изотдолу с турскосиньо, с тантели, да и щръкнат фондите, па в допълнение си стъкмих и едни зелени терлици, за чудо и приказ, щото и обувки немах... Че като дойде онуй ми ти Възкресение, като замяха фусти към черква, фуча ти казвам, никого не поглеждам, всичко живо със зелени терлици газя! Най-отпред се изтипосах, свраснах Райна през ръкътъ, да ме не спира да си оперя душата пред миряните и като заклана коза заврещях подир тати – Гоосподи помилуй, Гоосподиии полмииилуууу! Сащисаха се ония ми ти хора, гък не продумват, а пък мен не стига това, ами ме ръга Възкресението изотвътря, та насред литургията се връ-

цнах и право вън, на камбанарията се покачих, па като залюшках камбаната – дааан, дааан, даан! Бия я таз камбана, синко, света възкресявам, никого не бръсна ти казвам! Че като сурна цяло село из черква, начело с тати, с патрахиля и калимявката, пищят женурята война ли стана, какво ли... А аз отгоре дера небесата с пембените фунда и тъпча по облаците със зелените терлици! Тъй на доде Великденът тогаз и в наше село... Нема да ти казвам, чедо, как отподир дядо ти поп Тома ме зачапараста с кръста, та здраво място не ми остана... ама защо ли ти разказвам всичко това?"

Баба отронва сълза, зелена като сок от коприва, а мене, години по-късно, ме блъска в гърдите мъничък, първолашки спомен. Този път – само мой – бабино Здравино продължение във времето. Аз съм сама, на сцената пред цялото училище. И искам, ама Божичко, как искам всеки от публиката да забележи не само умението ми да рецитирам, но и...новите ми лачени обувки! Преродени зелени терлици! Върла, женска семейна черта! И душата ми бие като йовковската камбана и оповестява моята първа, щастлива, успешна война със света:

„Чел е мнооого, Ганин Гого, книги куп за прочит взел...“ Аплодисменти. Предтечи на крила и плесници. И лачени обувки – блеснали фарове в мрака на бъдещето. Но защо ли ви разказвам всичко това?

* * *

... А Йовковската черква, синко, цяла я потопиха в язовира. Не им даде сърце да взривят Божия дом. И днеска е там, щото Господ и под водите обитава, че да има къде да се завръщат душите ни...

ГЪРБОВЕТЕ ГОВОРЯТ

Казват, че душата на човека говорела през очите. Нищо подобно! Очите се научиха да заблуждават в процеса на еволюцията. Милиони години лъжи в името на оцеляването така са затрили истината от тези прозорци към света, че лека-полека те се превърнаха в мазни рекламни огледала. Във витрини на нищотата. В билбордове на алчността.

Знаете ли коя част от тялото всъщност никога няма да ви измами? Човешкият гръб. Онази безока, уж анонимна плоскост, която обръщаме към света, когато искаме да прикрием слабостта си. Ако се вгледате в някой отчаян гръб, в гърдите ще ви блъсне такава страдание, че после дни наред ще залепвате емоциите си. Като тресчици след разбитото корабче на безсилното ви съчувствие.

Разбрах това още в детството си, когато душата бе свита като пеперуда с набръчкани криле в своя пашкул. Отвъд осъзнаването и покварата на спасителните думи.

Годината е неznam коя си социалистическа и победна. Аз съм в първи „А“ клас на основно училище „Димитър Благоев“ във Велико Търново и искам, ама неистово искам, учителката да забележи как гладко чета и разсъждавам. На първия чин, в дясната редица, седи Борко. Сам, с твърди розови бузи като зимни балкански ябълки. Децата сме предупредени, че той идва от село, още не познава нито буква от азбуката и въпреки, че официално никой не очаква от нас да сме грамотни, всички, до последния дребосък, сме научени предварително на четмо и писмо от предвидливо амбициозните си родители. Старопрестолни първолаци, пръкнати и нагиздени само за шестици! Сред нашето наежено присъствие, Борко изпъква като недовършено творение, зарязано наполовина в божието ателие и захвърлено наред перфектната малчуганска изложба от сресани косички и продухани душички. Дрешките му са поизмачкани, панталонките му – до кокалчетата, а ноктите му – с такава вкорена черна кал, че ти иде да проплачеш за този малък Адам, без време изгонен от девството на селския рай.

Учителката се усмихва майчински към класа. На някои по-майчински от другите и започва първия урок с въпроса какви си мечтаем да станем като пораснем. Ръчичките ни щръкват като рогца във въздуха и всички се силим да се изкажем колко много желаем да бъдем космонавти, оперни певици, комбайнери, ударници и ударнички в червеното зарево на светлото бъдеще. Борко, горкият, пери костенурешки нокти и той, току пред лицето на любимата учителка:

- Н другарке ма, н искам и яс да н кажа н своята н мечта - изпелтчева съченикът ни – н кат порасна н жъ нгледъм н пилита на селу с н мойта баба, н щот ногу н обичъм н пилтътъ.

Класът избухва като вулкан в смехове и дюдюкания. Сгърчен в дрешките си, Борко се стопява на чина си. И тогава виждам гърба му. Като натъртена круша, изритана от урожая на здравите плодове. В гърдите ме блъсва такава мъка, че оттогава си ходя изблъскана от невинността на детството, все през канавките на общността.

Годината е 2010, кризисна и глобализирана. Вместо в светлото бъдеще, човечеството е вперило шашардисан взор в предстоящия си климактериум през 2012. Изобщо не ми пука дали някой забелязва, че съм се научила да чета между редовете и да пазя разсъжденията за себе си. Чакам на опашка за изложбата „Божественото превърнато в реалност“ („The Sacred Made Real“), в Националната картинна галерия, Лондон. Испанска полихронна скулптура от 17 век, пресъздаваща мъките на Христос и светците на католическата църква в техните човешки измерения. Тук съм, защото изпитвам интелектуален глад. Или интелектуална похот. Във всеки случай е нещо много интелектуално. Привързано с корабни въжета о спасителния бряг на разума – този непоклатим контролър на земните ни деяния. Надявам се да се впечатля. Обичам изкуството. То е сред малкото останало добро, което рефлектира в човешките очи. Преди да повярвам в официалната концепция за тях, като прозорци на душата, съзирам гърба на Иисус. Шедьовърът на севилския майстор Педро де Мена, ме удря в сърцето с онова беззащитно страдание, което преди векове от пошлост ме покоси с невидяните сълзи на едно малко момче. Гърбът на Спасителя, изваян от съчувстващата плът на дървото, кървава карта на унижението, насечена от бичовете на братския присмех. Светата троица на бо-

жието творение е самота, болка и скръб. Не може да се сподели. Понякога само се усеща. Откъм гърба.

Мили Борко, знаеш ли колко много гърбове се щурат по центъра на света? Охранени, горди, устремени, изкусителни. А също унизени, наведени, пречупени и премазани. Сред тях се размива и моят умислен гърб, и изчезва в навалищата. Къде си сега да ни подбереш като пилитъ по мечтания път на щастието?

ГЛАСОВЕТЕ ВИ ЧУХ

Ако случайно сте позабравили, какво значи да носиш българска душа, нека да ви припомним.

Тя е отвъд словото. Отвъд времето и пространството. Отвъд самите вас. Енергиен импулс. Като миг на прозрение защо сте на тази земя и какво е вашето право да я пресътворявате.

Мистерия на българските гласове... Колко пъти сте чували това ефектно заглавие? А колко пъти сте се вслушвали в извора на самата си същност? Някой, някога занимавал ли се е с археология на духа? Не, предполагам. Повърхността на живота ви е твърде затрупана с ефтини опаковки от вчерашни битки за насъщния, оглогани интриги, кости от предишните ви аз – крехки и чисти, като вашите наивни мечти. Личното бунище на надеждите ви се извисило над битието като планина. Не е лесно да се вкопаеш обратно и да достигнеш до находката, която си самият Ти. Само дух. Без материя. Безначален и безкраен като Хаоса, през който се е изнизал светът. За да избяга от отговорността да разгадава мистерии.

Лондон, 2 ноември, 2010 година. Дори във Великобритания есента е в разгара си. Натезжали, приглушени цветове се стичат от полумъртви листа със снобска елегантност върху модния подиум на островната столица. Откритото пространство пред „Куин Елизабет Хол“ кънти от виртуозните изпълнения на улични музиканти, вероятно от Балканите. Звуците на познатите за западното ухо евъргрийни накъдрят вятъра с етно-нашенски ритми. Джаз и чалга. Джалга. Дива радост и давещи сълзи. Ъндърграунд орисия за необуздания източноевропейски талант – ефтин, затрогващ и крайпътен. Като страстен бурен в канавка край леха с девствени орхидеи. Пия кафе до ефирния парапет на Темза и се настървявам от познатия домашен вик на тромпета, от порочния кикот на цигулката, от прелъстителния гъдел на акордеона. Бандажите на мумифицираната ми душа се разхвърчават сякаш парцали след цигански табор. И отиват право в небето. Тръгвам към концертната зала с чувството, че се прибирам у дома. Тази вечер имам уникалния шанс да наблюдавам един концерт отзад - напред. Всички билети са продадени предварително. За да се вместят

прииждащите желаещи да присъстват на събитието, персоналът е инсталирал четири допълнителни реда, в полукръг, отзад, на самата сцената. Сядам в центъра на тази необичайна подредба и фиксирам публиката очи в очи. Масов портрет в рамка на очакване. Глобална седянка. Мултикултурна сгледа. В осветеното пространство помежду ни се източва пъстра совалка от български носии. Как и възможно ли е въобще да се изтъче обща черга, в която да се вплетат разкъсаните емигрантски корени, избледнелите майчини думи, очуждения манталитет, космополитната жажда за самозаличаване? И още, изумените британски лица, учтивото, любопитство, колебливото недоверие към нещо толкова екзотично и сурово, непреминало през рафинерията за „здравословното“ уеднаквяване? Не ми се налага да чакам дълго. С лекотата на първо вдишване, просто и изумително, като рождество, започва магическото изтръгване на душите от тленната, егоистична черупка. Няма инструменти. Няма специални ефекти. Още с първите звуци всички се разтваряме като фантоми в гласовете на предците си, които извираат и бликат, появяват и нашепват, плачат и се кискат, излитат и кацат по втрещените ни рамене. Нежно, помитащо усещане за принадлежност, за енергийна сплав – невидима пъпна връв с Началото. Когато, отвъд материята, Божественото намерение е било вибрация в пространството. Една, единствена синкретична нота. Слово изказано с тон. Стон! Език мой, драг мой, прости ми стъписването пред човешката ти безпомощност! Та ти си измислица на видимото, назоваване на преходното. Който владее думите, управлява само света. Ако жадувате малко безсмъртие, знайте, че то е в гласовете, които прекосяват времето.

В тях живее всичко - девичите трепети на тъгуващи пра-майки, черноземна скръб на деди, детско гъргорене на надежди, придошли реки, изпръхнали ниви, любови, раждания и смърти. Една цяла земя, в която гласовете се питат как се сади пипер, как се плетат шарени чорапи, сватосват, одумват, оплакват, ликуват, зоват, приласкават, милват и тъгуват по децата си, пръснати в битието. Далеч, зад заличените граници на минало и настояще, където все още майките чакат синовете им да се завърнат и да вдигнат тежки сватби. Напук на всеядната материя. Безсмъртието е глас! И аз го чувам, изопнат в тленните струни на пеещите български мадони, в невинните и все пак покосяващи тембри на четири деца, които едно по едно взривяват аудиторията с неистовите си изпълнения и после недоумяват възторга на възрастните пред

ЗДРАВКА МОМЧЕВА - ЛОНДОН, АНГЛИЯ

чистотата на огромния им талант. Пред милото им стеснение, че просто са изпели една песен, която е изправила залата на крака и е спалвила душите в огромно пулсиращо кълбо под покрива на закостенялото потребителско доволство. Все още можете да лети-те. Не с порива на праволинейната мисъл, а въпреки нея. Все още можете да принадлежите към своите. Стига само да поискате.

Неочаквано, сред ехтящите овации на последния бис си при-помням миг от детството си. Навън вилнее лятна буря и измъчва градината с брутален дъждовен побой. Трясък на светкавици и кикот на дуелиращи се ветрове. Лежа скована от ужас в креватчето си, а над мен, като добро привидение се е надвесила стройната фигура на баба ми Мария, тракийката. Тя ме държи за ръка и тихо, без думи, напява, монотонна, хипнотизиращо - спокойна мело-дия. Унасям се, воят на бедствието изчезва в бездната на нощта.

- Защо – питам в просъница – как го победи?

- Няма нищо по-велико от човешкия глас – прошепва тя – той е молитва и заклинание. Останалото е...мистерия.

УРНИ ЗА КУЧЕТА

- От снимката на очните дъна личи, че сте родена някъде, където грее ярко слънце. Пигментацията е наситена и плътна. Това ми подсказва, че не сте оттук.

Симпатичната индийка се усмихва и приключва оптичeskия ми тест. После, усетила потиснатото ми неудовлетворение, прескача в нелегалния шепот на чуждестранната солидарност:

- Не се притеснявайте. Всичко е наред. Очите ви старадат от липса на цветове в тази страна. Затова ви се струва, че зрението ви намалява. Но това да си остане само между нас, нали?

- Разбира се, че ще си остане между нас! Че кой друг, освен един пришелец, като нея и мен, може да разбере изконната цветова недостатъчност на този остров. И прецедената учтивост на сивотата в огледалния шпалир на еднаквостта. И монотонното очакване за слънце. И превръщането на мечтата в навик. И продължаването напред. И дълбаенето в живота. До другия край на личния ми тунел.

Прибирам внимателно снимката с южняшките ми очи, топчета светлина, в дамската чанта и подкарвам колата си към къщата на Аманда. Днес е ден за шопинг на цветове. Обичам този карнавален проблияск в скуката. Вярвам, че и Аманда го очаква с нетърпение. Двете с нея работим заедно и ако не е денят на малкото ни бягство по магазините, веднъж в месеца, всъщност, рядко се заговаряме по коридорите. Сприятели ни общата любов към багрите. Или по-точно, струпването на цветове по дрехите на колежката ми, което мигновено вади от унииe дори и най-закоравелия мизантроп. Представете си мастилени фигурални чорапи, потопени в разяждащо-розови обувки, а нагоре пола като изгрев над вулканична лава, охладена в зелено-зелена дантела. Риза като разплискан нектар от моркови с плюснати извътре цитрони, замотани в петролни протуберанси завършва картината, над която греят най-калейдоскопните очи, които можете да си представите! Сини кристали, теменуги и лед. Аманда е цветилище на пъстротата. Някакво английско, щастливо недоразумение. Намек за хаоса, от който може да се е пръкнал светът. Не този остров, разбира се, тук всичко е ясно и картотекирано още от Големия взрив насам, но оня свят, от който сме се преселили всички ние, идващите отвъд

Ламанша. Варварите, родени в цветотатство.

Все пак, след месеци програмиран шопинг на шарения аз се колебая да причисля приятелката си към племето от сродни души, което витае заедно с мен над отегчителната логика на живота. Проблемът е, че... Аманда ми говори само за кучета. За нейните кучета – Крийси, Али, Дюк, Спийд, Бет и Чико, които обитават заедно с нея малка и мрачна къща в края на градчето. Оттатък този странен дом се шири безкрайна ливада за четириноги разходки, където всяка сутрин, точно в шест часа, колежката ми разпуска лаещата си компания и, навлякла гумени ботуши тръгва след тях, в някаква своя омагьосана орбита. Колкото и да се опитвам да пробия с въпроси тази английска рутина, колкото и да залагам примки от любопитство с клюкарски трохи и карфички от смях, всичко, за което в края на краищата говорим, са малките кучешки драми на нейните любимци. Вече отлично зная в колко часа Крийси започва да „плаче“ за малко внимание преди разсъмване, как Дюк мъдро и отстъпва храната си в пластмасовата купичка, как Бет все по-често се задъхва от старост. И още, че Али е заядлива скандалджийка, а Чико е безобиден глупендер, но иначе много сладък добряк... Когато се опитвам да кажа на Аманда, че Джейк, симпатичният уеб - дизайнер от съседния офис, определено се интересува от нея, тя ме парира с радостната новина, че Спийд, нейната немска овчарка, е спечелил първа награда в киноложката изложба на графство Кент.

- Но къде е животът във всичко това?! - избухвам веднъж сред кучешки лай и европейско недоумение. - Та ти си на 35 години, кога ще накараш нещата да се случват за теб? От какво се страхуваш?

- Това е моят живот – отвърща колежката ми. - Друго няма!

- Ами Джейк? - питам изтъпяла от смайване. - Той те харесва...

- Джейк нищо не разбира от кучета. А аз не мога да говоря за друго...

Изумлението парализира мислите ми. Цветовете изтичат в дъждовна локва пред къщата на Аманда. Все пак днес е ден за шопинг. Паркирам колата си и натискам езика на кучешката глава – малкият месингов звънец на входа. Вратата се отваря и отвътре ме посреща необичайно мълчание. Аманда се мярва посивяла, потънала в безкръвни сълзи. Любимците и мълчат, скупчени смутено в ъгъла.

- Бет си отиде! - ридеа приятелката ми – Бет! Най-умната!

Най-добрата!

- Какво? Кой? Сестра ти Бет? - разтрепервам се от съчувствие аз.

- Не! Моята Бет! Тя ме разбираше най-добре! Тя ме усещаше прекрасно!

На бюрото пред Аманда са наредени десетина метални вазички с капачета, украсени с изящни ангелчета.

- Това са техните урни – хлипа тя в ужасеното ми безмълвие – урните на моите кучета! Когато умра искам да ги поставят в ковчега ми!

- Ама сериозно ли! - изкрещявам аз – Опомни се! Да отидем на шопинг, да напазаруваме малко цветове! Ще си вземеш друго куче, пак ще го наречеш Бет...

- Какво разбираш ти – изръмжава приятелката ми – Та аз съм далтонистка! Никога не съм знаела какво е червено, синьо или зелено... Идвам на глупавия ни шопинг само защото ти единствена ме слушаш, когато говоря за кучета...

* * *

Колата ми вие като отвързан пес, изгубен в сивите парцали на дъжда. Бааауууууу, аааааауууууууу, рrrrrrrrrr... Господи, защо когато си сътворявал света си забравил да кажеш за този остров „ и нека бъде цветлина“???

Искра Иванова - Хюстън, САЩ

«Адел»,
глина, стъкло,
17,5 x 12,5 x 7,5 cm

«Птица»,
глина, стъкло,
17,5 x 12,5 x 5 cm

Златко Енев - Берлин, Германия

Златко Енев е български писател и издател на електронното списание „Либерален Преглед“.

Досега в България е публикувал шест книги: трилогията за деца Гората на призраците (2001-2005), Есеистичният сборник „Жегата като въплъщение на българското“ (2009) и романите Една седмица в рая (2004) и Реквием за никого (2011). Детските му книги са преведени на няколко езика, между които и китайски. Живее в Берлин заедно с двете си деца.

ЕМИГРАНТСКА ИСТОРИЯ

Текстът, който следва по-долу, първоначално се появи като писмо до група стари приятели, с които авторът кореспондира чрез интернет. Това обяснява тона, който на моменти може би звучи прекомерно разговорно.

Здравейте приятели,

Започвам тук едно начинание, което ми се вижда малко спорно, но пък, от друга страна, защо не? През нощта ме преследваха маса не съвсем ясни сънища, в които се бяха смесили стари и нови спомени, та на сутринта единственото ясно нещо беше, че ми се иска да пиша – и то дълго, не само няколко реда.

И тъй, ще ми се тук да ви разкажа с малко повече подробности какво се случи с мен от 1986 година насам. Някои от случките са повече, други – по-малко интересни, но общо взето, какво да си кривя душата, историята ми се вижда не безинтересна. Иначе щях ли да я описвам? Дано и на вас така да ви се стори, пък ако не – прощавайте. „Всекиму собствените говна най-добре миришат“ беше казал Еразъм и аз, види, се не правя изключение от правилото.

Ще започна с това, че при комисията по разпределението на края на следването аз имах глупостта да се подчиня и си поема юздата без да мърморя (Емилия Ангелова, по-умна от мен, просто каза, че не иска да бъде разпределена – и готово). Аз обаче само смотолевих, че искам, ако е възможно, да бъда поне не „чак“ в Преслав. Смилиха се хората, изпратиха ме в Шумен.

Попаднах значи като учител по философия в тамошния икономически техникум. Голям град, кой като мен. При това, като във всеки икономически техникум – почти само ученички, аз на 25 години ... Работата е ясна, нали? В началото всичко ми се виждаше приемливо.

Скоро обаче животецът шуменски ме ухапа без шегички, директорът ме подгони да ми проверява подготвеността, учениците от прозевки ще им се изкълчат челюстите, учителките си говорят за покупки в местния ЦУМ, аз се мъча да чета Фокнър в междучасията, а те ми се смеят зад гърба ... На всичко отгоре започнаха да ми се качват килограмите ... Уплаших се значи не на шега – и за пръв път през живота мисълта за това да напусна България (по онова време това се наричаше „да избягам“) започна да ме занимава сериозно.

Хубаво, ама те нещата ако ставаха така лесно ... Само след седмица-две всичките ми надежди се съсредоточиха в кандидатския изпит за аспирантура – и то до такава степен, че, противно на здравия разум,

направо се вманиачих. Започнах да се подготвям отдалеч, много по-съвестно и старателно, отколкото съм го правил когато и да било през следването. Хем шега ли е – от този изпит, види се, зависеше всичко (и досега съм уверен, че беше така).

Малко преди изпита си взех отпуска, отидох обратно в София (охуген!) и продължих да работя като луд. Ентузиазмът ми обаче спадна доста когато разбрах, че основният ми конкурент е Стилиян Йотов. Какво да си кривя душата – всички познаваме Стилиян – реших, че шансовете ми са доста ниски. Пък и, види се, не съм бил само аз на това мнение. Може и да си въобразявам, но и досега си спомням за съчувствието в очите на Иван Колев, когато му разправях каква е ситуацията ...

Отидох значи на изпит без особени надежди, но затова пък решен да стискам зъби и бухам колкото мога (е, междувременно бях се опитал да си отворя запасна вратичка и бях се кандидатирил за асистентско място в Минно-геоложкия институт – сигурно можете да си представите с какво удоволствие бих работил върху философските аспекти на родопските камъни ...) Писменият изпит премина спокойно, на следващия ден се зададе устният. Чувствайки, че няма какво да губя, аз най-неочаквано успях да се представя доста хладнокръвно (спомням си, някъде по средата на изпита пуснах някаква шега, на която даже и Аристотел Гаврилов се смя). Сигурно това, а не някаква „философска ерудиция“ ми е помогнало. В края на краищата си разменихме оценките по двата изпита и се оказахме наравно (междувременно беше станало ясно, че, каквото и да стане, никой от двамата ни няма да отпадне, защото страховитият бате Стефан Илиев най-неочаквано се беше отказал от кандидатстването в секцията по марксизъм, та се отвори още едно място).

Останалото измина като насън. Изпитите излязоха без победител (и слава богу, защото и на Стилиян сигурно му е парело под задника по онова време). Окончателното решение биде взето то самият акад. Николай Ирибаджаков – и, ей ме на, оказах се отново в старата Алма Матер, която междувременно ми се виждаше по-мила от родния дом.

Започнах да живея живота на аспирант по социалистическо време – ще рече, шапка на тояга, прави каквото си щеш, никой не те закача, само трябва редовно да се появяваш на сбирките на катедрата. Хубаво, ама дупе-шило, не ми се седи без работа, четох-четох докато ми опаха очите, но все ми е скучно и това си е. Разгеле, започна господин Горбачов по едно време да тресе устоите, та не щеш ли и на мен ми се прииска да ставам активен. Захванах и аз да се вра между шамарите, направих в университета една кинопрограма, в която между безвредните филми промъкнах и доста такива, дето раздаваха наляво и надясно плесници на милото ни тогавашно време. Работата вървя известно

време с не лош успех (звучи невероятно, но години по-късно на улицата в Берлин ме спря нашенец, който тогава следвал в Художествената академия, та ми запомнил лицето от тия сбирки в 65-та аудитория). После обаче реалността се обади и нещата започнаха да куцукат. Първо ми се развали всичката техника, пропаднаха прожекции, народът взе да ме освирква, да си иска парите обратно, аз пък се присвивам като бито куче и не знам какво да кажа ... Абе, какво да ви разправам, то само това да беше. По едно време нали се напънаха и нашите професори да критикуват нещо бай Тошо, та ги изпроизволниха всичките за две бройки – и наш Златко, жълто му около човката, пуща (на следващия ден) един плакат, в който хвали „гражданското неподчинение“ на някой си Уди Алън, щото видите ли, на американеца не му пукало от нищо. Хубаво, ама Америка – далеко, а Уди Алън – високо, привикаха ме значи на следващия ден при бай Минчо Семов, който по онова време беше май нещо ректор. Бай ти Минчо отдалеч на сяр мирише, запенил се, горкият, като див бик – аха-аха да ме промуши с поглед. „Абе, диване с диване, ти хабер имаш ли каква попара си надробил, да те питам аз тебе?“ Аз мигам, мигам като мишле в трици, душата ми свита колкото едно жълдче, ама нали няма накъде – барам се невинен и му разправам някакви глупости за това че, видите ли, „гражданското неподчинение“ на ония времена (сталинските) било наше ежедневие, че те самите на млади години за него се били борили и не знам какво още ... Той ме гледа, гледа, горкият и май-май не може много ясно да разбере дали на сериозно говоря или нещо го подбъзиквам. Ама аз давам ли се? Отвътре – лед, отвън – пламък. Бърборих като кречетало към двайсет минути докато накрая бай Минчо не издържа и ме изхвърли навън. Хеле, с това ми се размина. Оттук нататък: парено дупе – дебели гащи носи. Присвих си аз главицата и само дебна мегдан да скокна, та пушека ми да се не види (започнах значи да търся колай да бягам за Америка). То аз сметката хубаво съм си я направил, ама кръчмаря нещо хич го няма – драпах, драпах, значи ... Е не става и не става. Бре, взех да се отчайвам. Мина една година, започна да се търкаля втора, че и трета. Бухам аз, блъскам, ама взорът, горкият, отникъде надежда не види, сърбам си значи нашенската попара и живея със сънища, от които възглавницата ми сутрин – мокра. Не стига това, ами по едно време и ченгетата ме привикаха, че нещо много съм бил наобикалял американското посолство, а това, знае се, хич не е полезно за здравето ... Майка плаче, нали разбирате!

Междувременно настана време да се пише дисертация. Аз – като пате в кълчища. Каква ти дисертация бе, бацьо, пуснете ме само по живо, по здраво, пък аз ви не ща ни жилото, ни меда! Ама стиска ли ми? Налягам си аз парцалите, подсмърчам тихичко, псувам на майка когато

съм сигурен, че няма кой да ме чуе – и пиша(м). Писах, писах – хеле насъбрах най-после към сто и петдесет страници и, мечка страх, мен не страх, отивам при Николай Ирибаджаков. Сега, за тоя човек лоша дума не мога да кажа, мъчеше се човекът по съвест и право да живее, това не мога да отрека. Но моите писания нещо хич не му харесаха (пък и с право, щото мазано дупе с тикви на кого ли му харесва?). Опита се той да ме вкара в правия път, ама на мен от много гърчене вече пред очите ми беше причерняло, не издържах значи и му казах, че работата си не променям, пък ако ще турско да стане. Ядоса се бай ти Николай, изхвърли ме от канцеларията, но не щеш ли – след една-две седмици ме привиква секретарката му и ми казва, че шефът ме викал. Аз отивам, ама краката ми треперят. Ей сега, викам си, ми отрязаха главата като на младо яре. Влизам вътре – бай ти Николай ухилен до уши, та даже и кафе ми предлага. Абе, викам си, какво ме тормозиш, човеко, режи направо, та по-малко да боли. А той – не. Продължава да се смее и нещо си разправя, ама аз чувам ли го? Чак когато каза: „аз си имам мой принцип – да не заставам на пътя на младите“, изведнъж сърцето ми подскочи и току взе да се напъва да излиза през гърлото. Виж, к’во, мойто момче, вика, виждам, че си инат, добре тогава. Ходи и си троши главата. Това дето си го написал при мен няма да мине, но ако искаш – намери си друг научен ръководител, пък прави каквото щеш. Аз само ръка дето не му целунах! Бре радост, бре чудо! Една неделя не можах на задника си да седна, хеле накрая се разбрах с новия си научен ръководител да направим кирийката набързо и тихо, както си му е редът.

Хубаво, но и тука съвсем без проблеми не мина. На вътрешната защита Стефан Попов (един друг човек, за когото нищо лошо не мога да кажа) не издържа, та ми направи „дисертацията“ на бъзе и коприва. А аз, вместо да се защитавам, взех та изтърсих „Абе какво се бараме много важни, на всички ни е ясно, че това тука е само театър“ (види се, бяха започнали вече полека-лека да ми изпушват нервите, та и всякакво уважение към самия себе си и околните бях изгубил). Иди речи, че човекът можел да живее и без смисъл. Е не става и това си е! Няма ли го смисъла – няма го и живота, кой каквото ще да ми разправя. Разнишва се човекът отвътре като стара черга, отънява му канавата и току-виж започнали да му изпадат чарковете един след друг, ако и отвън да си изглежда жив и здрав. Ей това научих от моята дисертация и – да не чува дяволът – втори път на такова хоро се не хващам. Не ща да върша безсмислени работи, пък ако ще и тротоарите да мия! Но, хайде стига толкова за това, че нещо киселини започват да ми се надигат ...

Защитих значи дисертацията (смилиха се хората, напънаха се да забравят цинизма ми). Ами сега? Накъде, Златко? Душата намира, ще й

се нещо да лети, ама крилцата слаби, пък и мястото тесничко – не става и не става. Бре насам, бре натам – отникъде нищо. Сънувам аз Америка, ама то със сънища ако ставаше, досега отдавна да съм опознал половината жени на тоя свят, та и в библейския смисъл ... Та не става значи. Реших аз тогава да плюя на всички мерки за сигурност и да скачам в празното. Имаше по онова време една-единствена екскурзия до Америка, не знам дали си спомняте. Рекламираха я по телевизията под името „До Чикаго и назад“. Е, викам си – тук ще е решението. Давай, Златко, че времето тече!

Тука му е мястото да се върна с около година и нещо назад, до времето, в което се запознах с Дорейн Вестфал. Де да съм знаел аз по онова време, че ангелът-пазител и най-въшливите овчици не забравя и си знае работата ... Напъвам значи с всички сили накъм Америка, сънувам и се мъча да заменя живота със сънища ... А то късметът вече ми чукал на вратата – кажи-речи, очите ми да извади, ама кой ти вижда? Срещнахме се ние в университета през 88-ма, залюбихме се, значи, но аз отказвам нещо да взема нещата на сериозно, щото нали за Америка съм се засилил, не ща да лъжа момичето и все не рача да си отварям душата. (А тя, милата, после ми каза, че само дума да съм споменел, щяла да ме последва в Америка – ама кой да знае). Е, за щастие не ми се наложи да лъжа много дълго защото тя и без това скоро трябваше да се прибира обратно в нейния си източногермански зандан ... Заредиха се значи писма, отначало много топли, после по-малко, а накрая май и доста отчаяни, защото не можех вече да се удържам и комай си търсех някого, пред когото да се изложа (бай Илия Тасев не умира!), а пък то точно пред нея не можеше, защото нали не смея нищо да кажа ... Докато се стигна до момента, който с един-единствен удар промени всичко – и то против волята ми, както винаги е ставало в живота ми при важни обстоятелства.

Залюбих се аз по едно време с една друга госпожица, дето беше с десет години по-голяма, че и две дечица си имаше. То любенето хубаво, но по едно време реших, че ми стига толкова – и си събрах багажа. Ще речеш – голяма работа, такива неща непрекъснато се случват. Да, ама в тоя случай като във фокус се събраха всичките ми болезки и – за добро ли, за зло ли – целият ми грижливо подреждан свят се срина като пословичната къщичка от карти.

Работата е там, че си напуснах човека в момент, в който обикновено такива неща са недопустими. Тя беше тежко болна (ухапал я беше кърлеж, та беше получила малко познатата по онова време Lime disease). Слава богу, успя навреме да забележи причината, та се излекува, но в оня момент нещата изглеждаха доста трагично, та моето дезертьорство

изведнъж получи (поне за мен) един неподозирано разтърсващ драматичен аспект. Представете си само – от години насам се мъча да скрия от себе си, че се занимавам с нещо напълно безсмислено, със зъби и нокти драпам, за да запазя поне малко самоуважение, ей тъй, колкото да не ми се ще всяка сутрин да плюя в огледалото когато си мия зъбите ... и сега това на всичко отгоре. Та, след като бидох изхвърлен като мръсно коте от въпросната госпожица, аз изведнъж се оказах в празното. Ей тъй, за броени минути. Нападнаха ме напълно неконтролируеми спазми, нещата започнаха да придобиват клинични измерения ... Аврам, горкият, напразно се опитваше да ми каже нещо човешко (в първия пристъп на отчаяние се опитах да му се обеса на врата). Къде ти? Депресиите се лекуват бавно и трудно – да пази господ от такива неща.

Е, все пак извадих късмет. Тогавашните ми хазяи – чичо Сашо (лека му пръст, много добър човек беше) и леля Мария, които нямаха собствени деца, отдавна вече ме бяха приели като собствен син, та с помощта на тяхното ангелско търпение и поддръжка лека-полека започнах да се измъквам от трапа ... Едва след дълги месеци, разбира се, но все пак започнах.

Накрая събрах смелост накратко да опиша състоянието си и пред Дорейн. По онова време, заровен дълбоко в балканското си възпитание, смятах за недопустимо да показвам слабост, особено пък пред жени ... Написах значи аз на две на три едно писмо, ама то в него – само намеци, защото нали трябва да сме силни и прочие. Не смея да се разголя, срам ме е, защото така са ме учили, де да знам аз, че на други места такова разголване не се смятало за срамно ... И, представете си какво почувствах, когато след седмица телефонът в офиса ми иззвъня – и наша Тодорка ми казва от далечното Гедере: „Разбирам, че при тебе нещо не е наред. Искаш ли да дойда до България?“ Е, не можах да издържа. Балкан, не Балкан – потекоха ми сълзите и гласът ми затрепери като върбова пищялка, та даже и не посмях да говоря надълго, за да не разбере, милата, каква треска ме тресе.

Оттук нататък като се завъртя една въртележка – не ти е работа! Надхитри ме ангелът – той път чрез обещание за една въображаема специализация в Манчестър, която ме накара за момент да избутам назад мощния American dream. Отидох до Берлин уж за кратко, то пък стената тъкмо беше паднала – там народ – Вавилон! Пъстро, шарено, ум да ти зайде. Отначало прекарвах цели часове в магазините в западен Берлин (не за да купувам – откъде пари?), а просто да се дивя на хилядите финтифлюшки, чието съществуване никога не бях предполагал. После открих библиотеките – пак същата работа. Бре – чудо! Взе да ми поотминава болката, защото Тодорка се грижи за мен като за болен, пък и сред

пъстротията човек по-малко го налягат черни мисли. Хеле – съгласих се. Оженихме се на 19 ноември 1990 (на нейния рожден ден – все се шегуваме, че сме го направили, за да пестим пари). Оттук нататък вече стана сериозно.

Тръгнах аз да си търся работа. За философия и дума не щях да чуя щото по онова време само думата като чуех и ми се надигаха червата. Ама момче българче нали с всичко се оправя – развявам аз гордо байрака и гледам да не ми пука. Моят английски малко се поразвали с годините, защото го практикувам само на хартия, но по онова време прасках един американски акцент, та даже и американците за канадец ме вземаха. Тръгвам значи със скъсаните джинси и една ризка дето тогава много шик ми се виждаше, влизам най-нахално в най-големите компютърни магазини – и като отворя оная ми ти уста ... ела, та ме спри. Повечето немци като чуят американски веднага ги хващат комплексите и им омекват колената, гледат ме хората, че съм голишар пиле, но нали американски приказвам – не се осмеляват да ме изхвърлят на улицата. И даже ме изслушват. А аз през всичките отчаяни аспирантски години междувременно бях се научил да работя с компютър, че даже и да програмирам (суката, видите ли, имала и добри страни). Развявам значи пред очите на немците една дискета, на която се мъдри моята програма за съхраняване на адреси – и им предлагам deal. Тя работата че с бели конци скърпена – то ясно, но откъде съм изваждал онова дебелоочие да им се изтъпаня насреща и бърборя – и досега не знам. Хеле, накрая се намериха едни момчета източногерманци, които ме взеха на работа, но без заплата – дадох ми един компютър на разположение, пък колкото си изкарам сам, толкова. (Те току-що бяха отворили магазин и рекламата им беше един чаршаф на прозореца, на който пишеше „Само краденето е по-евтино“). Ей такива времена бяха.

Дотук – добре. Започнах аз да работя с компютъра ден и нощ (пак от скука, защото Дорейн междувременно беше заминала на истинска тримесечна специализация в Лондон, та си няха другарче). И, не щеш ли, с огромно удивление открих, че съм притежавал някакво талантче за дизайн. Впрочем, не точно за дизайн, защото на ръка две черти на кръст не мога да нарисувам, а по-скоро за абстракция и онагледяване на идеи във формата на знаци – фирмени знаци. Като днес си спомням как направих знака на момчетата от магазина (фирмата се казваше ICS и отдавна вече фалира, но значето си стои тук в моите файлове). Зарадваха се хората, бръкнаха в касата и ми дадох 50 марки.

Бре, радост! Спечелих първите си пари в Германия! Бегом в къщи, грабвам Тодорка (значи са минали повече от три месеца, в които стотинка не съм спечелил, което ще рече, че двамата сме оцелявали с нейната

стипендия от 600 марки на месец), и моментално разпиляваме 50-те марки. Купихме си Jesus Christ Superstar – по онова време все още имаше плочи в магазините, – после по един Дюнер кебап и една кола – и хайде-е-е-е, няма ги парите. Ама сърце да е широко. Окрилен от успеха, тръгвам аз оттук нататък с една папка под мишница да търся клиенти. Отивам при местния обушар, шивач или магазинер, отварям най-нахално папката, а после – устата. Хората ме гледат, примигват, чудят се, ама аз не се давам и им меля брашно на главите докато се съгласят.

Тъй. Започнах да печеля по някоя и друга стотинка, но много скоро стана ясно, че по тоя начин не мога да оцелея. С голям зор изкарвах към 200 марки на месец, пари няма и за сирене, любовта още млада и свежа, ама и тя не може до безкрайност да се износва – реших да си търся нещо друго. Въртя-суча, нищо не ми хрумва, поне нищо, в което да виждам перспектива. Дизайн без образование – от умрял писмо, ще трябва нещо друго да търся. Хеле, реших да се кандидатирам за местното художествено училище (Златко и художество – ама де, де!). Подготвям се аз за изпити, да ме питаш с какъв ум, стяга ме под лъжичката защото хич не мога да повярвам, че ще изскочи изпод тоя камък риба – но няма как, щом сме започнали, ще държим до края, нали затова сме момчета-българчета.

И, както си се мъчех с все сили да се набутам в следващата задънена улица, ангелът-хранител изведнъж пак се намеси. Един ден, тъкмо се връщам от приравнителен изпит по немски (който се изисква за кандидатстването), гледам, в магазина седи и ме чака Герд-Дитрих Шмид – един млад бизнесмен, който по онова време току-що беше основал фирма за преобразование на кадри и си купуваше компютрите от ICS. Моите приятели от магазина междувременно бяха подушили, че доста ми играе ченето и ме използваха като безплатен съветник за клиентите, защото все така ги омайвах, че по нещо си купуваха (в семейството ми доста търговци има, та, види се, не е паднала на празно място семката).

Започваме значи ние двамата да си приказваме и от дума на дума става ясно, че Герд иска да му свърша някаква работа. Той е много предпазлив човек, но накрая все пак изплю камъчето. Получил поръчка от издателството Klett (първото или второто по големина издателство за учебници в Германия) да им прави една тетрадка за експерименти по биология. И понеже няма собствени графици, а пък е виждал, че аз с подобни неща се занимавам тук в магазина – дали няма да мога да му свърша работа? Хе, аз такива думи от половин година насам чакам – само дето до тавана не скочих. „Давай бе, Герд, какво се мотаеш? Ако има един колай, да почваме веднага“ – „Ама колко пари ще ми искаш?“ – „Абе, от мене да мине, ще се отървеш с 500 марки“. Тук беше ред на

Герд да подскочи до тавана (години по-късно ми призна, че най-евтиното предложение от професионална фирма за дизайн е било по 1500 марки на кола, т. е. към 8000 марки за цялата тетрадка).

Хубаво, но той откъде да знае, че евтиното си струва колкото му е цената? Започнахме ние да работим – тук мажем, там цапаме, тя стана накрая една тетрадка като от трици – баница, да се чудиш да я четеш ли или да се обърнеш с нея отзад. Ама Герд – и той юнак, лесно се не дава, хеле успя да продаде боклука на глупациите от запада. И не само това, ами взехме, та се харесахме и започнахме да работим нови тетрадки. Златко вече – човек с пари, взе да инвестира в новата професия. Накупих аз един го-о-о-лям куп книги по дизайн, чета по нощите, мъча се като грешен дявол и гледам да схвана основите на типографията и книгооформлението, че то без знание далеч няма да стигна, това поне ми е ясно. И, нали схващам бързо – започвам полека-лека да повдигам качеството, а заедно с него – и цената, та накрая Герд се видя натясно и, ще не ще, ме назначи на работа.

У-у-у-ф! Отървах се от робията! Кой като мене, човек с пост, че и в Германия на всичко отгоре. Накиприх се аз с титлата „Шеф на производство“ (нищо, че издателството едва беше основано и аз бях единственият член на отдела), после взех да избирам и нови хора. А те всичките идват с кетапи и дипломи до тавана, аз съм единственият без образование, но когато работата опре до работа нещо дипломите хич не им помагат и – дали ще ми повярват – първите години кажи-речи всичко сам съм правил. (Това защото те всички бяха учили по времена, в които още не е имало компютри и аз на практика трябваше да ги уча на АВС-то, което междувременно сам си бях измислил). Страшно трудно беше, защото никой не можеше да помогне и всичките хиляди проблеми с компютрите съм ги решавал на крак и все в отрицателно време, но накрая работата взе, та потръгна. След около година на непрекъснати загуби (защото отначало продуктите не се продаваха) най-накрая успяхме да изкараме на пазара един killer app, та се отпуши чучурката. Това беше един сборник от таблици и формули за средните училища, в който много компактно бяха представени всички най-важни гравивни камъчета на природотехническото образование. Оттам нататък вече стана по-лесно. Скоро се пристрашихме и започнахме да работим в цвят (пак откривай Америка, пак бачкай досред нощите по седем дни в седмица – ама то който го няма в главата трябва да го има в краката, нали така?), отдела започна да расте със страшна скорост ... и се появиха първите признаци на това, че кожата пак започва да ми отеснява.

Започнаха да ме тормозят неприятни мисли. Междувременно издателството беше започнало да прави добри пари и двамата съдруж-

ници бяха милионери (е, поне на хартия). А аз, който беше измислил цялата технология на производството (надявам се, ще повярвате, че не преувеличавам – и досега, вече девет години откак напуснах, те работят по метода, който си измислих сам през първите четири години) – седя и си смуча пръстите, ако и да работя по 60-70 часа седмично. Е, не, така не става.

Към това се прибавиха и съветите на моя американски приятел (през 92-ра най-после осъществих дългогодишната мечта и за пет седмици обиколих Америка от бряг до бряг, та най-после се избавих от потиснатата болка, защото видях с очите си, че и там не е рай на земята). „Момче, ако искаш да печелиш пари, започни собствен бизнес. Докато работиш за някой друг, пари няма да видиш.“ Освен това през 94-та си купих една книга, която здравата ме разтърси (в Париж – по онова време обикаляхме света като луди, че ни беше ясно, че след като се появят децата, свърши се тя свободата). Става дума за Power Shift на Алвин Тофлер, която сама по себе си не е нищо особено, както и всички останали негови книги, но непрекъснато повтаря един рефрен, който и без това здраво се беше загнездил в съзнанието ми – „Който притежава знанието, той притежава властта“. Старо поне колкото Френсис Бейкън, ще кажете, но понякога някои стари истини така изплуват нагоре като коркови тапи, та човек се чуди откъде му е дошло. Така стана и с мен. Значи, викам си, аз притежавам цялото технологическо знание на фирмата, а нула – отлагинките. А, не! Дотука беше!

Започна здраво да ме човърка един червей отвътре – до такава степен, че накрая започнах да получавам астматични пристъпи (само от потискания гняв, инак ми нямаше нищо). Изгубих всякакъв интерес към работата, занемарих всичко, започнах да прекарвам все повече и повече време в злоради мечти за това как ще ги напусна и ще им се срути всичко за две бройки ... Добре, че беше Дорейн да ме удържа, инак като нищо щях да я свърша тая глупост. Накрая стана ясно на всички, че повече не мога да остана там но – за мой късмет – Герд прие нещата без лоши чувства. „Добре бе, щом си решил да работиш сам – няма да те спираме. Само искам от теб да продължаваш да работиш за нас, вече на собствена практика – и да ми обучаваеш хората“.

Ей, планина ми падна от плещите! Гледай колко било лесно – а аз толкова се измъчих. Започнах значи да работя с предишната енергия, та и малко отгоре, щото заплатата ми изведнъж се утрои, та и време започнах да понамирам за семейството (междувременно – на 2 август 1994 – се беше родил момъкът Паул). Като стана дума за умни книги, та исках да спомена една друга, която страшно много ми повлия – „The Age of Paradox“ на Charles Handy, в която човекът изтъква простичката ми-

съл, че най-големият проблем на нашето време е да се намери баланс между свободно време и пари, т. е., че повечето хора притежават или едната, или другата от тия две благинки, но много рядко – и двете заедно. Е, ха познайте сега с коя мисъл се залъгвам най-много откак станях самостоятелен предприемач?

Изминаха няколко години, продължавах да работя и печеля, даже ходих на гости на Аврам в Южна Корея, но – кой ли ще се учуди? – по едно време пак започнах да ме гризат моите червеи. Не дал господ спокойствие – и това е! Работата взе да ми става скучна. Научих се да работя толкова бързо, че свършвам задължителната си работа за около два-три часа на ден, а през останалото време си търся занимавка. Ей, какво ли не опитвах? По едно време открих интернет, започнах там да човъркам по малко с надеждата, че ще намеря нов източник на нещо за работа, но нали съм единак, не успях да доведа нещата дотам, че да стане нещо като бизнес (за това се изисква организация, а след опита в издателството аз бях казал твърдо преславско „нъе“ на всички форми на management – ако и междувременно да бях получил не лоша школа в тази област). После – де го чукаш, де се пука – започнах да се занимавам с шах. Фанатично, до самозабрава, както и с всичко останало. Пръснах един кош пари, изиграх няколкокостотин партии – някои от тях не съвсем лоши – докато накрая с учудване открих, че шахът има страшно отрицателно влияние върху характера (или поне върху моя) и ме превръща в една агресивна машина, която се интересува само от победа и нищо друго. „Или – или“ – за да се върнем на философския терен. Е, да, ама то с „или – или“ далеч не се стига, особено ако обичайните ти противници са един подрастващ син и жената, на която дължиш почти всичко, което си.

А междувременно – през 1996 – в семейството се случи ново радостно събитие, на което беше писано да се превърне в нещо като непрекъснато напомняне за това, че сме хора и че от пръст сме направени. Родих ни се дъщеря, която се оказа със забавено развитие и в момента, вече на шест години, се намира на психическо ниво между две и три години. Казвам това без ни най-малко усещане за трагедия, божие наказание или подобни дивотии – Господ ми е свидетел. Научихме се да живеем щастливо и с това бреме на душата, обичаме малката диво (както и тя нас) – и гледаме да не живеем в очакване на някакво чудо, защото това очакване изпива душата като сврака – кокоше яйце. „Само онзи ще се спаси“, беше казал Достоевски, „който навреме успее да намери опора вътре в себе си ...“ Или нещо подобно, забравил съм вече.

Тъй. Ако имате още малко търпение, скоро ще стигна до края, защото там, види ми се, иде най-интересното. В един от поредните опити да открива нещо ново в живота си стигнах до идеята да направя една

компютърна игра. Още от началото ми беше ясно, че сам далеч няма да стигна, та с помощта на Аврам се свързах в България с един от най-известните български аниматори. Голямо име, респект! И се започна тя една ...

Накратко – след около година на доста усилия, кавги (и над 20 000 лева похарчени), изведнъж се оказах наникъде. От играта – нищо, само един сценарий към 150 страници и няколко десетки (много хубави) картинки. Бре, ами сега? Тя плевнята че изгоря, майната й, ами какво да правя със себе си? Единственото, което ми оставаше, беше да се опитам да пиша по-нататък, но стиска ли ми? Откак като студент се бях опитвал да пиша разни неща, дето накрая най-тържествено ги изгорих на една поляна, за писане даже и да мисля си бях забранил. Един път опарен – стига. Но тук вече нямаше как. Ако не се бях опитал, сигурно отново щях да попадна в оная яма, от която ме измъкна Тодорка на времето, защото ако има нещо, което да не умея да прощавам нито на себе си, нито на околните, то това е страхът пред изпитанието. Заседнах значи аз, наострих си компютъра и – гледай ти! – работата потръгна като от само себе си. Редят се думичките едни след други, подскачат и блеят като гергьовски агнета (понякога – добре, друг път – не чак толкова), но фактът си остава – писането изведнъж започна да ми доставя такова удоволствие, че даже и не забелязвам как понякога се качвам на хората на главите. И тъй написах вече две книги, но – шило в торба стои ли? – сега пък ми се ще и хората да започнат да ги четат, та ден и нощ чукам по разни затворени врати. Съдба ли е, или просто инат, засега не зная. Времето ще покаже.

Впрочем, нали ви казвам. То което трябва да стане, тъй или иначе става. Важното е само човек да не спира да чука, ако и понякога да ни идва нанагорно на всички. Дали книги ще пишем, фестивали ще организираме или студенти ще учим не е чак толкова важно. Важното е само да не спираме ...

Но тук вече се заплесвам в мегдански мъдрости, което означава, че е време да свършвам. Стана пет-шест часа тракам по клавишите и вече съм се изпотил навсякъде. Но нямаше как – види се, много са напирали тия неща да излязат навън – поне ако се съди по огромното облекчение, което изпитвам в момента.

Хайде със здраве!

Златко

Берлин, 2003 г.

Камелия Томанова - Чикаго, СШ

«Зараждане»,
акрил, платно,
75 x 100 см

«Раздяла»,
акрил, платно,
30 x 40 см

Илия Консулов - Чикаго, САЩ

Илия Консулов е роден на 6-ти юни 1933 год. в с. Величково Пардджишко. Завършва гимназия и икономически техникум, но поради отношението на семейството му към „всички мероприятия на народната власт“ той е неблагонадежден за университета. Младостта му преминава тъжна и буйна. Израства в годините на насилие и потискане над талантливите и прогресивно мислещи младежи по това време. Принуден е да работи това, което не всеки приема. През 1956 год. той прави неуспешен опит за бягство през границата за Турция. Тази негова мечта се осъществява единадесет години по-късно, когато заедно със съпругата си успяват през Югославско-Италианска граница да избягат в Италия. Престояват в емигрантски лагер 9 месеца и емигрира за Америка. Живее и работи в няколко щата докато се установи в Чикаго - щата Илинойс, където живее и до днес. Тук участва активно в политическия и църковен живот в българското общество. През мрачните времена в родината той пише стихове, но не публикува поради политическият им характер. Всичко остава по таваните. Като емигрант той започва да пише пак отново и публикува в емигрантски вестници и списания. Надарен с талант и силни чувства г-н Консулов пише поезия, в която иска да отрази истината такава каквато е, а не романизирана!

ТУК ВЕЧЕ ТЯ Е ЧУЖДА

– Виж, виж красавица ! – побутна ме приятел.
– Само погледни, ей там е, на завоя.
– Погледни какъв е бил тоз нейния ваятел!
Обърнах се. Видях я. Тя някога бе моя.
Но днес е само чужда!

Почувствах се попарен от гледката по нея.
В такъв момент как спомените силно парят,
а от дирите в душата си как глупаво немея,
как всички сетива и плът във мен изгарят!
Тя спомен жив събужда!

А тя спокойна, горда, величествено отминава.
По улиците като върви лее мечти и страст,
погледите мъжки приковава,
почувствах я, че все още държи над мене власт.
Тя за мен е нужда!

Ето, че поспря се. Загледа се в съседната витрина.
Небрежно завъртя се, с поглед скрит ме стрелна.
По първа обич и нея парна спомен. И отмина!
Завинаги! И никога по тез места се не завърна.
Тука вече беше чужда!

ДУШЕВНИ РАНИ

Случайно с теб момент ни сближи,
случайна среща ни двама събра,
но черната завист и подли лъжи
ни разделиха - жестока съдба.

А беше радост,бяха дни честити –
мили погледи, очи свенливи,
мечтите ни днес с мъгла покрити,
рани в душата, думи мамливи.

Помисли светли днес в мен не греят,
слънцето мое силно не грей.
Талант и младост на пусто пиля,
душата нови песни не пей.

Какво е живот без чувства силни,
какво е гора без птича песен,
младост без тръпки, думи омилни,
без трептящи звезди сводът небесен?

Много съм тайни в живота си скрил
и това до край ще ме боли,
скъпи кумири любил, разлюбил,
рана в душата най-силно боли.

Казвтт, че”времето рани лекува“ –
лекува рани, но по телата,
а ЛЕКЪТ ВРЕМЕ, каквото и да струва
не лекува раните на душата!

ПЪРВА ЛЮБОВ

Идеална първа любов
никога не се забравя,
да възпроизведа я бях готов,
но не успях - защо не зная!

Че щом веднъж е тя минала
през слюнката сладострастна
и плюс времето е станала
горчилката безпристрастна.

Ензимът на младостта в нея
икономическо е станал одеало,
на него да поспя копнея
да стопля сърце охладняло.
Имах случай и опитах
да отпия втор път сладост,
по света навред поскитах,
но не открих такава благод.

Събличах моминският свен
на девойка чудно мила,
влюбена тя беше в мен
всичко за мен бе сторила.

Но не успях! Момент вълшебен
аз нямах а флирт, забава,
вълшебността - дар безценен
само веднъж се дарява.

Секс и пролет в зима мразна
аз в жарта рових на воля,
сгрях ръце си, но в уся
душата ми остана празна!
2010 г.

ОДА НА ЛЮБОВТА

Тя дълго блъскана коварно,
отричана, ругана, клета,
но въпреки това най-вярно
в сърцата ни тя е приета.

Тирани днес с тържествен тон
с дрипи любовта покриват,
гласят омразата на трон
и най-безсрамно парадират.

Но добрите принципи човешки
чрез любовта те днес пледират,
предръзсъдъци глупешки
и много ценности умират,

но любовта живей, остава!
Емблема тя е на доброто,
с любов умът се просиява,
с ней се питоми и злото.

Небесата ѝ са ясни, чисти,
топли, сини и дълбоки,
утрините ѝ златисти,
кръгозорите широки.

Кое сърце любов го грей,
далеч от него е гневът,
в него злоба не владей,
не се поддава на грехът.

На падналия сили дава,
надвива и на диви страсти,
божествен меч що помирява,
опазва ни от ниски сласти.

В живота кой с любов живе
той най-истински живее,
когато влюбен е славе
най-нежните си песни пее.

В младежките гърди е жар,
най-верен път е за твореца,
тя истински богински чар
и песни ражда за певеца.

Тя в нас мечти чудесни пали,
създава в нас прекрасен нрав
и съзи от любов капнали
са с друг химически състав!

Любов! Най-светлия олтар
на нежни възвишени чувства,
небесна тя е, жива жар
от божествени изкуства.

Звезда във ясни небеса,
хармонията в обществата,
чиста девическа сълза,
величието на душата!

За чиста искрена любов
поети песни са изпели,
пред нейния вълшебен зов
и корони са немели.

Любов - пряпорец духовен,
двигател мощен на прогреса –
и днес на този свят греховен
си най-любимата принцеса!
1998 г.

Калина Томова - Чикаго, САЩ

Калина Томова е родена в града на Южна пролет - Хасково. Завършва Икономически университет Варна, икономист-счетоводител и педагог. Работила е като икономист, преподавател, счетоводител, държавен служител. Пише поезия, импресии, проза. Има публикации в печатни издания в родния си град във в-к "Хасковски вестник", "Шипка", "Новинар-юг" – 1992-2008 и публикации в електронните литературни сайтове "Откровения" (klemenTINA) и "Книги нюз". Пристига в САЩ в началото на 2008. От май 2008 е кореспондент на в. "България Сега" от Кливланд, Охайо, а от декември същата година – от Чикаго. Освен интервюта и репортажи от събития на българската общност, публикува и лично творчество. Съосновател на литературен клуб "Българско слово" в Чикаго през месец юли 2009 г., а от април 2010 г. е секретар на СБП В САЩ И ПО СВЕТА.

ИМАШЕ ЧОВЕК...

Имаше човек,
“здравей” с когото можех да си кажа винаги,
когато мрак сковеше делника ми труден...
Имаше човек,
към който мисъл устремявах в мигове,
когато в длани ме трошеше и прегазваше ме скуката.
Имаше човек,
за който смятах, че съм някаква потайност,
спусната от космоса в частица от живота му.
Имаше човек,
с когото можех да мечтая до безкрайност,
да обсъждам абсурдността на времето и да говоря.
Имаше човек...
Изчезна като облак тих. Стопи се
в необятното пространство от вселени –
черни, чужди, изолирани.
Имаше човек,
за който ще се моля да пребъде чрез мечтите си
и да не затваря плътно тънката врата
на крехкото приятелство,
което тайничко, без предисловия и без условия
е посетило босоного, тихо и на пръсти дните му.
Имаше човек...
Дано успее някак си да съхрани следите му!

КАФЕ ...

Кафе със сълзи... Пил ли си? Горчи.
Без захар, без заблуди. Черна болка...
Отвсякъде – разстрелващи очи!
И нокти остри гледат да ме вкопчат.
 Понякога надежда се промъква,
 но бързо задушават я неволите.
 Кафе отпивам, заедно със сълзи...
 За нищо вече отговор не търся.
Дори на сълзите е труден пътът.
Пресъхнаха. Едва се насъбират,
но падат по една в кафето тъмно.
А във блестят на слънцето лъчите...
 Защо ли са от мен така далече?
 Звездите ли? С които разговарях?
 Замлъкнаха. Май с нещо ги обидих...
 Боли. Душата празна е. А тъмнината
 превзема подло моя оптимизъм.
Сама... Сама... И толкова самотна...
Живот – театър, с много сложна роля...
Коя съм? Откъде съм? Този ли е пътът?
Не бих могла дори да отговоря.
 И питах! И се молих! Даже плаках!
 Но отговор наяве не получих.
 И страх изпитвах, също и омраза...
 Макар да мислех, че за мен е чужда.
Да! В мен се вдигаха вълни приливни!
И казвах си – със нокти ще се боря,
но себе си ще трябва да въздигна –
съвсем сама, без ничия опора!
 А после пак съмнявах се и страдах,
 защото пътът се оказа много сложен.
 Сега? Сега съм празна, тъмна стая.
 Кафе със сълзи. Черната отрова...

КРЪГОВРАТИ

Късна есен е. В студеното утро дърветата бдят с вледенени ръце, храбро изпълнали фигури – като статуи в праисторически древен музей. А в нозете им – разпилени, безжизнени, в безпорядък листата лежат, като отхвърлена, плашеща истина. Прехвърля първият сняг. Студът, сякаш жадна пиявица, ненаситно в телата забива хобот и изсмуква с наслада стаеното късче от лятото, нашето, приютено в сърцата ни с много любов.

Уморени сме. В житейски несгоди потънали, на светлинни години отблъснахме своите мечти. От фантазори наивни в мълчаливи скали се превърнахме. С посивели души.

Късна есен е. Но животът обрулен не спира дотук! Ветровете, бездомните птици, дърветата ще пребродят безмълвно и смело самотния есенен път. Поумнели, от природата сили почерпили, ще надмогнем страха, сивотата на своите дни и подвластни на непреклонния ход на сезоните – вечните, ще погледнем към своите мисли с нови очи.

Просветлени, от бели снежинки пречистени, ще преминем през пролетен нежен цъфтеж, за да можем, до лятото плодно достигнали, на света и от себе си нещо с любов да дадем!

Късна есен е. Но декорът е жив, макар уловен като в кадър от филм! В него сме ние, самотните птици, дърветата, преосмислили себе си, кръговрата в сезоните и своите дни!

ПОСВЕЩЕНИЕ

Докоснах се до вечността – сама. Пропуснах в себе си безкрая. Попивах устрема на гладката вода. Броях на слънцето искрите. И мечтаех.

Стопените лъчи – разлят метал, потръпваха пред мен като огънове. Като жарава жива, с тайнствена душа, с морето тайно се сродиха, оживяха.

Стоях безгласна – камък от скала, първична, будна, вечна и безплътна. И спомних си за всичко онова, което скрито е под мойта външност. Забравих днес коя съм. Плътен миг, през който стигнах тайно в същността си – една безкрайна форма на живот, прелитаща през време и пространства.

Усетих в себе си стихия на вода - преливаща, съграждаща, рушаща... Бях благодатна и измъчена земя – ухажвана, погазвана, творяща. И ураганен вятър вихреше се в мен. И в повеи тих смирено се превръщах. Тревичка ниска и разлистен клен преплитаха се в скритата ми същност. И с птиците из синия простор, криле разперила, летях блажено! А под водата се превръщах в що ли не – от раковина, до делфин премъдър.

Пробудих се. От унеса очи отворих плавно, ритуално, нежно. Езика на природата открих, защото тя преплиташе се в мойта същност. Почувствах я пулсираща у мен, в кръвта ми смесваха се нейните води първични и твърдостта на земния строеж проникваше в основата на мойта плът човешка. А мисълта ми, с шеметни криле, понасяше ме в светлите простори, където раждаха се моите мечти, където усвоявах що е полет.

Сега разбрах, че никога сама не съм оставала, че винаги у мен живее многоликата ми същност, че тя въздига ме, огъна ли нозе и направлява ме, за да не загубя пътя. Макар понякога да не достига дъх и стресът да ме прави на предател към себе си, към своето скрито “аз”, пак черпя сили и вървя нататък. Защото съм едно с това небе, с морето непокорно, със звездите, с цветята и с невинното дете, с пръстта и с камъка, и с ветровете!

НЕ КОРЕТЕ ДЪЖДА

Вали, вали... Уморено и тихо – в някакъв тайнствен захлас. В унес безмълвен малки капки изтичат от безкрая през времето в нас. И проникват в душите ни – крепости каменни, уморени от дългия път. Неестествено нежни, с малки длани погалват най-съкровеното в нас.

Вали дъждът, като пречистена истина и отмива от нас пепелта, наслоена безредно, утаена с годините в дълбините на наште тела. Не корете дъжда, че намокрил е дните ни, не упреквайте с мисъл дори разпилените облаци – самотни, бездомни, от които дъждът се роди!

Вали, вали... Но какво е дъждът? Наши мисли, от мрака пречистени, отделени от злобата, егоизма потиснали, завистта оградили в стени. Нашите мисли, стаили обидата, отлетели в космичния мрак, не изтичат в безкрая, на времето в бездната, а отново се връщат при нас. Те с дъжда се завръщат, но измити, пречистени – като малки, прозрачни сълзи. Не винете дъжда, че намокря душите ни! Без дъжда ще сме сухи скали!

ЗА ТЕЗИ, КОИТО УМЕЯТ ДА ДОСТИГАТ ЗВЕЗДИТЕ...

Някой беше казал, че звездите са много високо, но имало хора, умеещи да стигнат до тях... Да разтворят шепа и да потопят пръсти в светлината им – набързо, като неуловим повей от криле на пеперуда... и да гребнат малко от заряда им... А после – да стиснат нежно длани и да погледат тайно душата си, вливайки й сияйни искри.. Искри от звездите, които са толкова високо в небето, че виждат всички истини – и явни, и скрити. И са пълни с толкова мъдрост, че са готови да раздават щедро на всеки, осмелил се да стигне до тях.

Някой беше казал, че някой бил срещал такива хора...

Поглеждам звездите – далечни, непознати, самотни... Кой ли би дръзнал да стигне до тях? Някой бил казал... И какво от това? Да повярвам на хорски измислици?

... Нещо трепна в небето.

От нищото, в черната паст на нощта, като сребърна точка, подскочи светлинно кълбо. Очите ми неволно доловиха това фантастично движение. Сякаш полюшвана от невидима длан, една безнадеждно далечна звезда притича из тъмната гръд на небето – насам и натам... Все едно опитваше нещо да каже – нещо много красиво и важно. Очите ми не смееха да притворят клепачи... Гледах с поглед, потънал дълбоко в небето...

...

Кой беше казал, че имало хора, умеещи да стигнат звездите?

Недоловим спомен се надигна дълбоко в душата ми.

Несъзнателно вдигнах длани високо нагоре и с почуда видях как от моите пръсти струи светлина...

И си спомних!

Да, спомних си в миг – всичките истини!

Вече знаех кой бе го казал...

Знаех кой бе успявал да достигне звездите... Някога... Някъде...

Може би това бях аз?

Усмивка засвети в очите ми!

НОСТАЛГИЯ

Ношна светкавица. Тътен прорязва небето.
Ехото жалостно тръгва – бездомник в нощта.
Малки светулки кръжат до несвяст над пътеките.
Тревата ухае, пропита с непонятна тъга.

Чужд континент. Непознати човешки порадки.
Изпразнени улици. Зад прозорците – тайнствен живот.
Жадувам общуване, но само на птиците радвам се.
Говоря с дърветата. И мечтая – за роден простор.

Гърми... И накъсва на дребно душата ми.
Парчета от нея прелитат – като птици в нощта.
Дъждът е наблизо. Но дали ще измие той раните?
Едва ли! Дълбоки са, трябва им много вода.

Светът се смалява. Едва ли не, влиза ми в дланите.
Дали да го грабна и здраво да стисна юмрук?
А после, да пускам по малко от него през палеца,
докато намеря към себе си правия път?

Мълчи тишината. Небето отдавна помръкна.
Последни светулки прелитат в самотен захлас.
Отмина дъждът, недостигнал до прага ми, някъде...
А пустите улици броят само светли петна.

Да, само на лампите светлите дири пресичат се
с тъмните сенки на стари дървета в нощта.
Това е... Самотна реална илюзия!
Една много приказна, но фалшива за жалост, мечта...

СЛУЧАЙНОСТ

Срещна го съвсем случайно. Нищо не търсеше, отдавна затвори вратите на сърцето си за всички мъже. Само старите проверени приятели останаха там, само в тях имаше доверие. Дори не във всички.

Когато вдигна поглед, по алеята се движеха много хора. Но той привлече вниманието ѝ с някакъв дребен, незначителен жест. Едно малко момиченце плачеше неутешимо на детската площадка. Майката тревожно поглеждаше наоколо, сякаш търсеше нечие съдействие, защото по никакъв начин не можеше да успокои детето. Тогава се появи той. Вървеше с твърди сигурни крачки по алеята, подсвирквайки си с уста. Когато чу плача на детето, поспря и се върна малко назад към пътеката, водеща до детския кът. Още в движение започна да подскача, да цвили и тича като палав жребец, да издава разни неопределени звуци. Момиченцето го гледаше изумено и остана така – с отворена уста и мокри очи, от които вече не капеха сълзи, а гледаха с любопытство. За минутка той я превзе – нея, както и малкото момиченце. Смехът като буйна клокочеща река напираше отвътре с риск да изригне. Детето вече се смееше с глас. Майката отдъхна и също се засмя.

А тя беше поразена – от тази естествена заразяваща веселост, която се излъчваше от него. Нещо в нея се предаде на чара му. Почувства го близък, сякаш някога някъде бяха се срещали. Дори повече, имаше усещането, че винаги го е познавала. Сърцето ѝ се почувства освободено – от страха, който я бе обзел напоследък. Стана ѝ леко и хубаво. Почувства се непонятно щастлива, също като малкото момиченце, което вече протягаше към него ръчички, за да види света от високо.

Колко стоя така и наблюдава нетипичната случка, не знаеше, сякаш времето спря. Остана единствено той, всичко друго бе просто фон. Не мислеше, не си задаваше въпроси, само гледаше и се смееше. Лицето ѝ посветля, все едно слънцето бе влезнало в нея. В един миг той я забеляза. Погледна я весело и ѝ махна с ръка. Толкова естествен ѝ се стори този жест, че и тя му отвърна, а усмивката не слизаше от лицето ѝ.

Майката на момиченцето му благодареше и се извиняваше едновременно, смутена от ситуацията, в която беше изпаднала. Той спокойно махна с ръка – "Деца!" и като погали детето по главичката, тръгна обратно към алеята. Обърна се няколко пъти с усмивка към малката си приятелка и с жест за довиждане пое своя път, отново свирукайки си, все едно живееше в свой собствен свят, незасегнат от световната икономическа криза. Изведнъж спря, извърна се рязко встрани и погледна към нея. Усмихна се, махна ѝ с ръка и в този момент... се запъти към тревата, наведе се, после се изправи, държейки нещо в ръка и тръгна.

Застанал до пейката, имаше вид на исполин, а малкото синьо цвете блестеше като небесно око в ръката му.

- Може ли? – погледна въпросително нея и празното място.

- Да, заповядайте! – дори не изпита страх.

- Благодаря, за мен е удоволствие да Ви подаря къс от небето! – очите му весело светеха.

”Дали подхожда на годините ми?” – смутено се запита тя. ”Някакъв непознат идва при мен с цвете в ръка, като в ученически роман.” – тревогата започна да надига глава в гърдите ѝ.

- Какво, да не би да не обичате цветя? Или сте алергична към синьото? Може би ще намеря червено?

Този път се засмя, спонтанно и искрено. Очите ѝ весело засияха. Напрежението изведнъж я напусна. Довери му се. Какво толкова! Един мъж ѝ подарява цвете! Защо се плаши? Трябва ли миналото да я държи винаги в плен на страха?

Така започна случайното им познанство.

Мина време. В началото само се чуваха. И си разменяха имейли. За срещи дума не ставаше. После се случи така, че той трябваше да замине – внезапно и за дълго.

Нещо опари душата ѝ. Почувства празнота. Дните ѝ имаха някаква тръпка, сама не знаеше каква. Той бе по своему магнетичен и заразителен с оптимизма си. Не знаеше много за него, но не любопитстваше. Това, което чуваше, ѝ бе достатъчно.

Той също тъгуваше, усещаше привързаност, без да може да определи защо. Някаква тайнствена нишка свързваше душите им. Как наистина минаваха дните преди тази случайна среща? Защо тогава не се чувстваха така?

”Трябва да се измъкна от тази зависимост!” – строго си зашепна тя с такова постоянство, все едно произнасяше мантра.

”Ще мине време, ще я забравя!” – пропъждаше тъгата си той и се опитваше да звучи весело и непринудено в разговорите и в имейлите си.

А времето неуморимо отминаваше.

Той замина. Тя остана. Всеки имаше своя път. Всеки имаше достатъчно задачи и грижи. Всеки имаше своя изживян кошмар. Всеки имаше самотата и се спасяваше по своему от нея.

Нещо я събуди посред нощ. Стана, запали лампата. Непонятен тътен в душата ѝ я държеше нащрек. Искаше ѝ се да поговори с някого. Какво е това безпокойство, което я обзе? Или...

Колко време не беше го чувала? Липсваше ли ѝ наистина? Знаеше, че е така. Нямахме обяснение защо, но знаеше, че когато чуе гласа му, нещо в нея светва и светът изглежда различен. Не искаше да си задава въпроси, не искаше да чува отговори. Не искаше да мисли. Искаше само да го чуе. Но той бе толкова далече, че се питаше ще го види ли изобщо някога.

"Ще му пиша имейл!" – заплаши сама себе си.

"Само да посмееш!" – отговори ѝ онзи вътрешен глас, който се явява проводник на будната съвест.

"Но защо?" – недоумяваше тя. – "Какво лошо има в това?"

"Стига!" – почти изкрещя съвестта ѝ. "Малко ли ти беше това, което изживя досега?"

"Да, така е...". – промънка сконфузено. – "Но аз нищо не искам, само разговарям с него, шегувам се..."

"Знаеш много добре, че винаги така се започва!" – съвестта вече бееше в нея.

"Какво да направя?" – уплашено попита себе си.

"Лягай и заспивай!" – изкомандва будната съвест, която не знаеше какво е сън, защото в малкото моменти, когато беше заспивала, ставаха големите беди. Повече нямаше да ѝ позволи да се държи безразсъдно.

Тя стана, разтри челото си с треперещи пръсти и се подчини. Легна в празното легло, сгуши се като уплашено дете и... си спомни. Спомни си за разплаканото момиченце в парка и за веселата му усмивка. Плачеше ѝ се, но някаква топлина пропълзя в тялото ѝ. Отпусна се и започна да си мечтае – за него, за деня, когато ще срещне очите му и ще могат да си разкажат толкова неща. Да, тогава ще го пита за всичко, кое го вълнува и интересува, какво обича и мрази. Колко неизказани неща стояха помежду им! Толкова ли много иска?

Така я завари сънят. Заспа спокойна, леко усмихната. Някъде близо до нея, невидим, остана неговият образ – да пази съня ѝ.

Той имаше толкова задачи пред себе си, коя ли по-напред ще успее да разреши? Животът му поднесе куп изпитания, предстоеше му да се пребори с много сложни неща. Къде изчезна усмивката, твърдата му убеденост, че с шега и закачки трудностите са по-леко преодолими? Той, който умееше да види комичното във всяка ситуация, сега се зазида и вкамени като скала, притиснат от всички страни. Защо изобщо замина? Не би ли могъл да успее да промени живота си там, където усещаше себе си, сърцето си? Кое течение го отнесе толкова далече да търси онова, което може би се намира навсякъде? Така самотен се чувстваше понякога! Както сега...

Какво ли прави тя? Отдавна не беше чувал гласа ѝ, не беше ѝ писал. Защо? От какво бягаше, кое го уплаши? Та тя беше толкова деликатна и

фина, не изискваше нищо от него.

"Всички в началото се представят така!" – прошепна му някакъв глас.

"Но тя е различна!" – правеше опити да се отбранява от себе си.

"С какво? Та тя е жена, една от многото. И тук е пълно с жени – погледни ги!"

"Да, виждам – красиви, добре облечени, закачливи." – призна той в душата си.

"Тогава? Защо мислиш за нея?" – предизвикателно го дразнеше гласа.

"Липсва ми..." – призна пред себе си и капитулира.

В този момент си даде сметка колко много му липсва наистина – онази мелодичност на гласа ѝ, която го правеше различен от другите, онази чистота на очите ѝ, която изписваше всичко помислено в тях. Тя умееше да е различна, но истинска. Макар да не се срещнаха повече, той я почувства от първия миг, от онази случайна среща, когато я видя усмихната на пейката в парка. Да, той позна по някакъв неизразим начин човека в нея, който го разбира без думи, с едно вътрешно усещане.

"Защо, защо се държах по този глупав начин?" – питаше сам себе си и се срамуваше да си отговори.

"Не исках да я допусна по-близо, защото се страхувах... Да, страхувах се, като си внушавах, че не може да съществува жената, отговаряща на моя идеал. Но ако това е тя? Ако от мнителност не я разпознах?"

Спомни си всички усещания след разговорите с нея. Знаеше, но не искаше да си признае, как се чувства след това, колко самотна е душата му и как му се иска да можеше да я прегърне, да я почувства, да се порадва на съприкосновението с тялото ѝ, да докосне с устни лицето ѝ, да погали косите ѝ...

"Ще позвъня!" – закани се сам на себе си и се надигна. "Не ме интересува часът! Независимо какво ще се случи! Аз трябва да я чуя и да ѝ кажа истината!"

Усмивката се върна на устните му и те весело засвирукаха позната мелодия. Момчешка закачливост се изписа по лицето му. Стана му спокойно и хубаво. Отправи се към компютъра с надеждата да чуе гласа ѝ, да види съненото ѝ лице, да ѝ каже това, което досега сам не е знаел...

Нещо се движеше под нозете му. Странно усещане разбърка стомаха му. Силен тътен разтресе всичко. Това стана за един кратък миг. Наоколо падаха предмети. Токът прекъсна. Земетресение! Оставаше само едно – да намери по-сигурно място. И да чака... какво ще се случи нататък.

"Защо?" – питаше себе си. "Защо чака досега?"

От очите му се стичаха сълзи. Заплака с глас.

”Какво прави толкова време?”

Пред погледа му стоеше тя – светла, усмихната, очакваща, забавна... И толкова самотна... В този момент проумя, че я обича, осъзна, че тя беше жената от неговите мечти, че е готов да бъде с нея до края на дните си и да ѝ подари сърцето и душата си, всичко, което е успял да съхрани от себе си.

”Защо? Защо едва сега го проумя?” – упрекът като камшик шибаше уплашеното му съзнание, а сълзите го давеха и задушаваха... Дали бяха сълзите?

Тя четеше и плачеше... Душата ѝ беше накъсана на безброй малки парченца – като отломки от земетресение. Куп останки от нищо... Празнота... Самота... Болка...

Един далечен непринуден смях къртеше в ушите ѝ, две закачливи очи я гледаха насмешливо и задаваха безгласно лудешки въпроси, а тя се смееше с глас... Откога не беше се смяла така – истински, от сърце! Той успя да ѝ върне усмивката.

А сега? Къде е сега той? Защо замлъкна? Ще го види ли някога?

Пред замрежения ѝ поглед се виждаха руини и отломки, купища нищо... от места, където доскоро е кипял живот.

”Не! Това не се отнася за него! Той не може да е там! Той си има ангел-хранител, който го пази! На него не може да му се случи...” – плачът разтърси тялото ѝ и повече нищо не виждаше, нищо освен него – вървящ с твърди сигурни крачки по алеята в парка, подсвирквайки си с уста. А едно малко момиченце плачеше неутешимо на детската площадка.

BG, 2006

Понеделник. Сутрин. София. Пред Народната библиотека "Св. Кирил и Методий". Задръстването по булевардите е възхитително! Светофарите сменят трицветието си като детски играчки, но светлините им са без значение. Превозните средства почти не помръдват, после се раздвижват на странни талази – непредвидими, незакономерни и пак така – неподвластни на никаква разумност, замръзват неестествено на няколко метра отход.

Стоя встрани от спирката. Наблюдавам с абсолютна безпристрастност този абсурд. Щастлива съм, че успях да превзема разстоянието дотук с двата си крака. Чувствам се като галеник на съдбата. Можеше да живея безнадеждно далече и да опъвам до скъсване изтънелите си нерви, натъпкана в някакъв тролейбус, пълзящ по трасето. А сега съм изпълнала снага встрани от импровизиран цветен пазар, отмервам с поглед отсечката на поредното придвижване на превозните средства и чакам. Да, чакам – хората, с които имам уговорка да се срещна тук, като в нея не се предвиждаше подобно задръстване.

Чакам, наблюдавам и разсъждавам. Просто така, да не скучая. А и за да оправдая тежестта на овалното тяло над раменете си! Макар че, управниците ни отдавна са поставили голямата маса с благозвучното име народ в класа "безмозъчни". Или умопомрачени. А може би, бавноразвиващи? Знаем ли. Но ми е безпределно ясно, че в никакъв случай не и в графата "нормални". И докато се опитвам да систематизирам нерадостните си мисли, да им вдъхна малко позитивизъм – като за начало на новата седмица, с проскърцване до спирката се дотърпя поредният тролейбус с крещящи реклами и от търбуха му се изсипва нова партида народ.

Никога в живота ни нещата не стават случайно! Някакви невидими нишки развързват в непонятна последователност събитията, на които трябва да станем свидетели. Често се случва, улисани в собствения си забързан свят, да ги погледнем с невидящи очи, да ги пропуснем през себе си, без да натоварваме обременената си мисъл с излишни разсъждения. И да продължим по пътя си, сякаш нищо не сме забелязали. Но понякога, изпаднали в особено състояние на съсредоточеност и непонятен размисъл, виждаме неща, които могат да ни кажат много, толкова много, че чак да ни заболи – за другите, за самите себе си, за безнадеждния свят, в който сме принудени да живеем.

На няколко крачки от мен, говорейки шумно, спира непознат господин. Мъж на средна възраст, с кожена чанта в ръка, някак странно

превъзбуден. Първоначално реших, че говори с някого по мобилен телефон. Нямам навика да се вслушвам в чужди разговори. Но внезапно почувствах странни вибрации в пространството. Тогава нещо ме накара да погледна към човека отсреща, който прекалено натрапчиво и неестествено клатеше чантата в ръката си и продължаваше да говори – на себе си, на хората наоколо или на въображаем събеседник... Да, просто се беше забил на място, а позата му имитираше движение. Сигурно това искаше да подсказва с непрестанното размахване на чантата в ръка.

Изведнъж си дадох сметка колко естествено се вписва в пейзажа на нашата реалност този болен човек, който в първия момент имаше вид на нормален, обикновен, делови гражданин. Странно, точно тогава той започна да говори за лудите. Много издържана и трогателна беседа, ако не бе така потресаващо гротексна. Мисълта ми потръпна. Не знаех какво да направя. Да стоя неподвижна, като безмълвен паметник, все едно съм част от пейзажа, да обърна гръб и да тръгна нанякъде, да се смеся с чакащите на спирката?... Прочетох смущение в очите и на останалите свидетели. И проумях, че целият ни настоящ живот е една отворена лудница, в която пребиваваме ден и нощ, без да осъзнаваме безпомощното си положение, живеем с илюзорната мисъл за своята нормалност, опитваме да покажем пред останалите и пред себе си колко сме велики, забележими и неповторими, а някъде отстрани някой ни наблюдава недоумяващо и навярно се чуди кой и защо ни е пуснал да се мъчим в подобно състояние.

Спазъм притисна гърлото ми. Почувствах се незначителна, безтегловна, употребена. Видях острозъбия капан, в който бях затворена с множество себеподобни. Колко глупави и неадекватни изглеждаха навините ми представи, че водя някакъв нормален живот! Какво нормално може да има в това да трошиш дните си в някаква мътна последователност, работейки от сутрин до вечер, седмица след седмица, година след година с вмененото усещане, че си абсолютен късметлия, роден под щастлива звезда, поради факта, че все още имаш работа и то не каква да е, а добра и престижна на вид... Но това, което получаваш насреща е толкова, колкото да се разплатиш с майката-държава, а с останалото да се чудиш на кое да дадеш приоритет – храна (май лечебният глад е по-здравословен!), санитарни препарати (сякаш баба ти все такива е ползвала!), козметика (префърцунени работи, друго си е уханието на естествени аромати!), дрехи (я стига с тези снобски капризи!)... И се радваш, че все пак не си пенсионер, защото така и не ти е ясно как все още живеят тези хора и си сигурен, че ти на тяхно място не би оцелял! И си доволен, че все още не си прикачен към списъците на благонадеждното ни “социално” министерство, на което само едното име му е останало да го украсява с благородство! Изобщо, чувстваш се толкова щастлив и

поласкан от орисницата си съдба, че ти идва да запееш!

...

Усещам се странно празна – тотално изчерпана откъм съдържание. Прозрачен сапунен мехур, понесъл се през пространството без посока. Красив и многоцветен на вид, особено ако го погледят лъчите на слънцето! Такъв един благонадежден, обещаващ, сантиментално надут в своята ефирност. Появи се ветреца, духне с уста и той безметежно си лети, перчейки се със своята гъвкава прозрачност! Но заблудата не може да остане вечна, идва мигът на суровата реалност и... пук, нещо пробжда мехура в гърба... Има-няма! Пълно-празно! Форма-въздух! Кого ли пък го е грижа?

...

Харесвам София. Въпреки всичко! Тук можеш да потънеш невидим в множеството, да се спуснеш като капка по течението на огромна река, да се разтвориш в нея и да се понесеш анонимно напред. Задъхан, подвластен на общия ритъм, забравяш кой си, отдалечаваш се от себе си, от проблемите си, от спомените си. Ставаш като дребна пращинка, понесена от каприза на вятъра. Но дали това е спасение? Едва ли! Опиянението продължава само някакъв кратък миг, отрязък от времето, колкото да полетиш, да се порееш в мечтите си, да поемеш глътката въздух, която ти е жизнено необходима! И да изтрезнееш отново. За да понесеш болката в шепите си, които се оказват малки и тя потича наоколо – безформена, отровна, заразна.

Знам, че мъдростта е спасителен остров, онова особено състояние на духа, към което се е устремявал човекът през хилядолетната си история. Сигурно поради това усещане намирам временна утеха в пазвата на задъхана София. Но странно, забежките в този тайнствен остров на мъдростта, не ми носят спасение. Очите ми проглеждат директно в гнойните язви. Виждам блясъка на лукса, преплетен с безнадеждна мизерия. В ушите ми звучат като натрапчива истина безконечните думи на човека с чантата и съдържанието им ме шибат като свистящ камшик. Какво направихме със себе си?

Въпросите ми увисват без отговор. Чувствам се в абсолютна безпътица. Дотолкова ми е вменено чувството за неспособност, за непригодност, за някаква мнима вина, че мисълта ми не може да открие път и уморена свива криле. Моята мисъл, с която така се гордеех! Моята обикновена човешка мисъл, която не ме предаде в толкова бури и трудни моменти в живота ми! Моята извисена философска мисъл, която намираше спасение, потъвайки в света на мечтите, сега се сниши и потъна в безнадеждност. Тогава? Как ще се справя? Сама ли съм? Знам, че подобни усещания изживяват толкова хора край мен! Как се спасяват? Някой попитал ли ги е? Мисля, че не. Затова хората по улиците са така

безнадеждни! Затова очите им са помръкнали, походката – вяла, несигурна! Устните им забравиха лечебните свойства на усмивката!

...

По телевизията вървят новините...

Оформят се нови цени на топлоенергията... От юли ще плащаме по-скъпо за парно и топла вода... Съседите ще дават разрешение за сваляне на радиаторите в жилището... В главата ми се прокрадва гадната мисъл за оформянето на нов фронт – междусъседски войни! Е, поне медиите ще имат работа!

Пред спиране са трети и четвърти блок на АЕЦ – очаква се цените на тока да скочат, възможно е да се стигне до режим. България отново ще заприлича на дискотека! Младите нямат този спомен, може да останат очаровани и от самосебе си да загубят интерес към дискотеките!

Служителите от Районните здравни каси – пред стачка! Оплакват се от ниски заплати! Че то чии ли са нормални?

Социалният министър се усмихва нежно в ефира на живо – какъв прекрасен бюджет се оформя за 2007 година! Едва преглъщаш от възторг! Има опасност дори да се подхлъзнеш в омаслените си мечти!

Министър-председателят убеждава Европа колко сме добри, прилежни и старателни, толкова много, че след три месеца ще я смаем с фантастичните си скоростни постижения! От нас ще се учат бъдещите кандидат-членове! Какво по-хубаво от това да бъдем еталон за подражание! То наистина като нас никога не ще се намерят не само в Европа, но и в световен мащаб – по издръжливост, по разтегливост, по мълчаливост, по поносимост, по преклонимост, по проводимост, по... все нещо ще бъде пропуснато, затова останалото е по подразбиране!

Министърът на вътрешните работи бил следствен по четири прекратени вече дела, но това било в реда на нещата, срещу всеки, заемащ някакъв отговорен пост, биха могли да възникнат такива нелепи неща! Важното е той да си върши работата, да покаже на Европа кои са лошите, да размаха по някоя папка с отворени доноснически досиета, но тези на героите, работили за родината са от друга хартия – ароматна и розова, затова пръстите на простосмъртните на могат да ги докосват по никакъв начин!

Разкрит е канал за нелегално производство на цигари, изнесено направо на място – в чужбина! Организаторите са известни, привикани, разпитани и... освободени! Какво пък толкова! Три години ги наблюдавали как си работят по канала, как си правят капитала, как си го разпределят помежду си и с още този и онзи, а дейността им всъщност е доста по-отпреди и това е ясно като бял ден. Но Европа, с чиито служби е разкрит канала, странно мълчи, не казва имена, не иска арести. Какво ли пък значи това? Или някой показва на същата тази Европа колко сме

активни, добри, инициативни и как бързо ловим лошите умни глави!

По телевизията текат новините... Едни такива оптимистични, радостни, чак да се възгордееш! Става ти мило и уютно! Само дете никои не се сеща да отвори вратата на хладилника ти, за да погледне има ли нещо в него (приемаме, че все пак имаш хладилник!), да попита удовлетворен ли си от работата и заплащането си (ако изобщо имаш работа!), да се заинтересува от здравословното ти състояние (по презумпция приемаме, че човек се ражда здрав, но в противен случай?)...

Не ми се говори, ама толкова вече не ми се говори, че чак не ми се мисли!

...

Вървя по оживените улици и се загубвам в морето от хора. Не познавам никого. И не искам да бъда разпозната. Не ми се говори. Предпочитам да нямам уста. Тя е толкова излишна в днешно време – усмивка, реч, храна, целувка... кому са нужни вече тези забравени отживелици? Крача механично в шаренията на юнския ден и се опитвам да открия спасителен път – за себе си, за децата си, за родителите си, за приятелите си. Къде ли е този път? Кой го прикри така изкусно, че стана толкова мистичен и неуловим с просто око? И контактните лещи не носят спасение! Дори и бинокъл не може да помогне! Нищо! Пътят е невидим. Дали ще го открия някой ден, ако дотогава ме има?

... Спомням си за един луд, който стои на място, размахвайки кожена чанта в ръка и говори – убеден в правотата си – разпалено и страстно. В болното си въображение, може би, той крачи смело напред и разказва на въображаемия си събеседник за своите постижения и пътя, който води към тях...

СПОМЕН

Когато пожелах да се спусна в мътилката на този живот, помнех всеки детайл от плана, знаех защо го избирам и вярвах на себе си. Надявах се, че ще съумея да съхраня следите от миналото, ще запазя спомена за причините на своя избор, за да имам утеха в мигове на свръхизпитания. Тогава бях силна и мъдра личност, уверена в себе си, знаеща какво иска и колко може.

Но с встъпването си на тази земя, много бързо бях прикрепена, като всички останали, към правилата, действащи тук. А те са сътворени от хората, дошли като мен да се учат и явяват на изпити. Но... самозабравили се дотолкова, че са започнали да измислят нови закони – човешките. И не само това, а да изискват от себеподобните си тяхното стриктно спазване. А също и от всички останали, намерили смелостта да се появят в даден образ на тази земя.

И ето ме, крачеща на големи и малки криволици по възможно най-обходните пътища през моя живот. Но дали сама не го бях избрала така? Доскоро всички спомени бяха заличени, замазани като с плътен коректор, дотолкова, че нищо не можеше да се види на повърхността. Само странното усещане за нещо неясно, заспало незнайно кога и забравено.

Така си лъкатуших, нарамила постоянно по някой тежък товар на гърба си. Тъкмо сваля тук-там по нещо от плещите си и ненасладила се още на лекотата, друго скочило и се впримчило с все сила отново. Всички тези тежести искат и носене, и отглеждане... Как да се сети човек да порови в спомените, да се опита да потърси причините, да задава въпроси на самия себе си и да дири отговорите чрез душата си? Не става!

Така отлетяха годините от онова човешко понятие, наречено живот. Останаха само въпросите, тежестта от товара и болката. А може би и някаква смътна надежда, че всичко изминало има някакъв смисъл и не е било напразно?

Изведнъж нещо в мен се отключи! Не мога да кажа кое го провокира, може би безсилието да стоя повече права. Бях готова да падна, да се строполя и да затворя очи. Мислех, че не мога повече да направя и крачка. Едва успях да накарам очите си да останат отворени. Знаех много неща – че има една мощна сила, наречена Бог, към която мога да се обърна за помощ, че трябва да вдигна очи и да пусна светлината в себе си, за да получа заряд, че всичко е сътворено по определена идея и план, че не съм случайно тук и сега. Но... Това знание не можеше да ми помогне да стоя повече права, едва издържах на този товар.

Тогава, изневиделица ме връхлетя споменът. Разтърси ме като уда-

рена от гръм, дотолкова, че имаше опасност да ме изпепели. Но вероятно и той е бил дозиран, както всичко останало, защото не се превърнах на въглен. И нещо в мен, като на киноекран, върна лентата към едно непознато далечно минало, където видях себе си в странния образ... на своята същност.

* * *

- Господи, нека опитам! Убедена съм, че ще се справя! – молах се на най-светлата Същност.

- Не ти ли се струва, че пътят е прекалено стръмен?

- Да! И какво от това? Точно поради тази причина съм го избрала. Това ще ускори възхода ми.

- Но защо, докато може да го извървиш с преходи? Поне на два пъти, за да бъде по-леко?

- Омръзна ми да се влача, Господи! Понякога е хубаво да се изпробва тежкото...

- Да се влачиш?

- Прости ми, казах го просто така. Разбирам, колкото и бавно да върви душата, важното е да има движение. Не исках да прозвучи грубо.

- Знам, знам... Ти бързаш. Исках да наваксам загубеното в предни животи. Но закъде бързаш? Цялото време е наше!

- Господи, искам по-скоро да стигна до мястото, където ще спра за по-дълго, за да приложа наученото, за да помагам на другите, на търсещите души, на страдалците...

- Ясно ми е, но исках да го чуя от теб! – и Господ се наклони леко към главата ми, която усети невероятни вибрации от Неговата мощ.

- Бързо приемаш! Чувствителна същност си. Но пак питам, не прибързваш ли много? Нека отново погледнем...

Пред нас се отвориха небесата. Като в многоизмерен екран изплуваха от нищото картини. Виждах наяве живота си – днешния. Но тогава не се страхувах от него. Наблюдавах всеки етюд, всяка случка, превиването от болезнените изживявания, сълзите... Не трепвах. Знаех, че мога! Исках го! Твърдо вярвах, че няма да се проваля. Разглеждах родителите си, считях ги за най-подходящи. В тяхно лице намирах опората. Любувах се на децата си. Приемах ги за неотразими! Те щяха да ме научат на толкова нови неща! Проследих всички капани и сякаш усетих наяве тежестта на зъбите им. Потръпнах за миг, само за миг. Усмихнах се... Какво, да се откажа? Никога! Бих могла да запомня детайлите и при нужда да се обръщам към тях, за да си помагам. Ще успея! Следите на спомена не могат да се изтрият докрай, сигурна бях!

- Не промени ли решението си? – попита с благ глас Светлината до мен.

- Не, Господи! Искам го! Какво би ме посъветвал? – не се стеснявах да задавам въпроси.

Ако думата свобода трябва да се дефинира най-точно, то това е мястото на нейната изява. Бог дава възможност на всеки да чертае пътя, а Той го благославя. Но едва когато се убеди в способността на душата да го извърви. Ако не, оставя я да опита, за да стигне сама до своите заблуди, а при следващото спускане да се поправи. Единствен Господ знае силата на свободния избор. Заблуда е сплашването с Неговите решения. Той не налага никому нищо силом.

- Добре, опитай! Виждам колко много желаеш! Аз съм тук и знаеш, че винаги можеш да се обърнеш за помощ към мен, когато сметнеш, че не можеш повече. Ще ти покажа пътя. Дано в изпитанията не заличиш всички следи, за да можеш да ме откриеш в лабиринта от клопки.

- Нима бих могла да забравя Първопричината на всички неща? – изумена зададох въпроса.

- Там е различно! – Господ ме погледна със снизходителна усмивка.

- Ще се опитам да не забравям докрай... – гласът ми се превърна в шепот. Бях доловила сериозността на своето начинание.

Последното, което видях, бе прегръдката ми с Бог!

- Помни, никога няма да те изоставя!

После всичко се стопи и потъна в мъгла...

* * *

Така, ненадейно, в мен се яви споменът. Макар мимолетно, имах усещането за истинско преживяване. Душата ми знаеше, че някога това се е случило. Беше спокойна. И радостна. Защото откри нещо отдавна забравено и видя лика на живата надежда, на спасителната мисъл и на Вечния Творец.

Константин Коста - Чикаго, СШ

«Лодки», м.бои, платно, 50 x 60 см

«Спяща нимфа (Дафне)», м.бои, платно, 77,5 x 85 см

Лили Паслиева - Чикаго, САЩ

Лили Паслиева е от гр. Пловдив. Завършва педагогика, психология и журналистика в СУ "Св. Кл. Охридски". Пише поезия и проза.

Живее и работи в САЩ от 1999 г. Създава Български Учебен Център „ЗНАНИЕ“ и Българско училище „Родна реч“ –Чикаго. Публикува във вестник „България сега“ и във вестник „Златорог“, където има своя рубрика „Вечните истини“. В нея изразява виждането си за вечните философски закони и хармонията, в която се вливаме, ако ги следваме.

Сътрудник на списание „Мама“ и списание „Бебе“ в България. Автор на книгите „Университет за Родители“ и „ Вечните истини“.

Към Център „ЗНАНИЕ“ изгражда центрове по рисуване, пеене , танци и др. Един от най- активните е и Литературен клуб „Алеко Константинов“, създаден през 2005 година, като място за срещи на културната интелигенция в Чикаго.

През 2009 г. заедно с поетесата Райна Недялкова в БУЦ „Знание“ представя изложбата за детска рисунка „Ежко за дърва“ от конкурса „Нарисувай моята приказка“. През 2011 г. с Детската ТВ „Аз мога, аз знам“ организират Детския конкурс и фестивал „Моята гатанка“, в който участват над 6000 деца със свои авторови гатанки.

НАДЕЖДА

Грижата мастилено петно
в лицето ми разплиска.
Раницата тежка самотно
нося и раменете ми притиска.

Не мога повече така -
явно туй разбирам.
От вътре нещо в мене вика:
сълзи в душата си събирам.

Виждам как умира
жената нежна в мен.
Дали наблизно се намира
моят най-хубав ден?

Със слънчева усмивка на лице
да мога ведро да погледна
С пълно с радости сърце
За света отново да прогледна.

Живея с надеждата и зная -
грижата от лицето ще изтрия.
Добро за себе си вещая.
Лошото ще надвия.

ЛИПСВАШ МИ

Липсваш ми
и няма база за сравнение
за празнотата вътре в мен.

Липсваш ми
и няма нужда от уверение,
че те мисля нощ и ден...

Липсваш ми,
но сила в мен кипи
и няма да пророня сълзи.

Липсваш ми,
но вяра ме крепи,
че пак в едно ще грейнат
нашите звезди.

ДАЛИ ЕДНО СЪРЦЕ ЗА МЕНЕ БИЕ?

Едно сърце дали за мене бие
и мечтае си за мен?
Дали ще дойде без да крие,
че ме обича да ми каже някой ден?

Ще го чакам с разтупкано сърце –
силно до себе си да ме прегърне.
Да вземе сърцето ми в ръце-
мечтите ми в реалност да превърне.

В очакване сърцето ми тупти,
от гърдта ми ще изхвръкне.
Отдадено на нежни мечти
любовта в него не ще помръкне.

ЧЕСТОЛЮБИЕ ИЗМИСЛЕНО

Черен облак тегне в душата
Боядисал е лицето ми в сиво
Всеки тегли към себе си страната-
вместо да е на двамата красиво.

И честолюбие измислено -
измислено кой знае от къде,
вместо доверие изчистено -
къде ли ще ни доведе?

А болката разяжда-
разяжда гордостта.
Душата се преражда
и съживява любовта.

Светът е толкоз малък –
приятелството е едно
И всеки ще е жалък,
ако не стори другия добро.

СВОБОДАТА

Нощна пеперуда към пламъка на свещ лети.
Знае, че крилата си ще изгори,
но като магнит я привлича светлината,
за нея тя е свободата.

Свободата, като хляб е нужна,
за да се усетиш човек.
Ще направиш ли крачката важна
или от страх ще останеш в мрак?

**ОТКЪС ОТ КНИГАТА -
„УНИВЕРСИТЕТ ЗА РОДИТЕЛИ“**

*Мирът и войната започват от семейството.
Ако наистина искаме мир в света нека
започнем с това да се обичаме
един друг в семейството.
Майка Тереза*

Всяко дете, което има семейство е щастливо дете. Семейството е място, където детето пораства и то го приема, като нормално, като дадено, като негова естествена среда. Но има толкова много деца, които растат в домове за деца. Не избягвайте тази тема, говорете на децата си, за да се чувстват щастливи, че имат мама и татко. Това ще ги накара да оценят значимостта на това, че те имат семейство, че има кой да им каже, че ги обича, че има кой да ги оцени.

Раждайки се детето расте в семейството си, опознава членовете му и общува с тях. Това гарантира неговата сигурност и защитеност. В началото на неговият живот нуждите му са да е сухо и нахранено. То обича прегръдките на хората в семейството си и при появата на нов човек е нервно и се чувства несигурно. Това е причината децата да не обичат да бъдат прегръщани от хора, които не познават. Оставете детето да свикне с присъствието ви, да види как родителите му общуват с вас и тогава детската му природа на закачливост и любопитство ще го доведат при вас.

Колкото и да расте детето, колкото и нови фактори да се включват в неговата среда семейството си остава най-незаменимо. Семейството е това, което изгражда и подготвя детето за външния свят. Семейството е това, което го учи кое е добро и кое зло и как да ги познава. Как да избира доброто и как да избягва и побеждава злото. Учи го да предпочита и избира винаги доброто в живота, защото когато прави добро при него ще идва добро. Изгражда базисните норми на етиката и поведанието, на общуването и контактите с хора. Семейството е това, което помага на детето да се самоопознава и самооценява. Да обича себе си и да има самочувствие, самоконтрол и самоуважение. Семейството подпомага изграждането на детския характер, открива и развива неговите таланти. То му дава увереността, че точно в тези негови таланти е неговата сила и неповторимост и с тях ще е полезен на себе си и на другите. Талантите на детето първо се откриват в семейството, защото майката и таткото познават най-добре своето дете. По-късно се включва и училището,

където изборът на подходящ учебен предмет, учител и предмет на дейност помагат в развитието на талантите на детето.

До колко и как по-късно ще бъде повлияно от средата зависи от базисните основи изградени от семейството. Като цяло детето е носител на културата, възпитанието и моралните ценности на семейството.

В природата законите за оцеляването на рода са много по-силни от колкото при хората. Например пеперудата избира партньора си по миризмата и това гарантира здраво и издръжливо потомство. Миризмата е определящият фактор, а не красотата или цветовата окраска. В човешкия живот, макар природните закони да са претърпели изменения, основните са се запазили и ги откриваме в народните мъдрости: "Каквото посееш, това ще поникне" и „Крушата не пада по-далеч от дървото си“.

Ето защо, от това какви родители сме, зависи какви деца ще отгледаме.

Да сме добри родители е заложено в нашата природа. Единствено се иска от нас да го развиваме и да се отворим за тази си роля.

В Хавайската традиция се счита, че децата принадлежат на обществото, а не на семейството и, ако има съмнения, че дадено семейство не възпитава добре детето си то им се отнема, за да бъде отгледано в друго семейство.

Все повече възниква необходимостта от специално образование и подготовка на бъдещите родители, както и непрестанно образование по време на тяхното родителство.

Какво са децата за семейството? Те са щастието и радостта, а за обществото - те са бъдещето.

За да сте добър специалист в професията си вие учите години наред. Почти годишно имате опреснителни семинари, курсове. Четете непрекъснато специализирана литература, за да държите себеси на ниво. Личното ви и семейно щастие обаче освен от професионалните ви успехи зависи и от успеха на семейството и децата ви. Вие сте щастливи, когато те са щастливи. А те ще растат щастливи, доволни и успяващи, когато вие сте ги възпитали като добри хора - имащи своите цели, оценяващи своите възможности и подготвени за техният личен живот.

Затова бъдещето е на родителите, които гледат на ролята си сериозно и отговорно и разбират, че щастието на техните деца е и тяхно щастие.

ДОБРИЯТ РОДИТЕЛ НЕ СЕ РАЖДА - ТОЙ СЕ УЧИ.

ПРОБУЖДАНЕ

Откъс от книгата „Вечните истини“

Има ли разлика между интелигентност и мъдрост? Между това да си умен и мъдър?

Казваме за старите хора, че са мъдри. За Природата казваме, че е мъдра. С какво свързваме Мъдростта?

Всичко в природата следва мъдростта заложенa в отделния индивид. Пролетта знае точно кога да дойде. Кокичето знае точно кога да цъфне и ние никога не се съмняваме, че това няма да стане. Знаем, че Пролетта ще дойде и кокичето ще цъфне и търпеливо чакаме неговото пробуждане.

Така търпеливи трябва да сме и към пробуждането Мъдростта на хората.

Щом не можем да се сърдим на пъпката, че още не е цъфнала, то не можем да се сърдим и на човека, който не е готов да живее според Мъдростта заложенa в него.

Всеки има различно време, което му е необходимо за това пробуждане.

Свободата и Мъдростта

Мъдростта се базира на пробуждането на Свободата в Човека. Тя ще му позволи да използва Природната Мъдрост, която е заложенa в него. Това ще отвори очите и сърцето му, за да види и почувства тази Мъдрост и с нея да продължи пътя си. Да види перфектната хармония на всичко около себе си и да повярва, че е част от тази перфектност.

Природната Мъдрост е в теб и навсякъде около теб и само чака твоето пробуждане.

Тя е като извор жива вода, който ще изблигне в душата ти, когато си готов да повярваш в лечебните и свойства. Когато освободиш бента на задръжките си и когато се почувстваш свободен да черпиш от тази Мъдрост и да живееш по нейните закони. Да живееш по законите на Природата заложенa в теб.

Дали пък ние и скакалците не си приличаме?

Едно момче на 6 години попитало дядо си как най-добре може да служи на хората като порасне. Завел го дядото в градината. Събрал в един буркан скакалци и му казал: - "Гледай моето момче!"

Започнали скакалците да скачат. Скачали, скачали - нали това била природата им да скачат. Съвсем скоро всички скакалци били извън буркана. Събрал ги дядото и ги пуснал отново в буркана. Те започнали да скачат отново, но дядото ги удрял и те падали. Скакалците скачали, той

ги удрял и те падали. После затворил буркан с капак. Скакалците протължили да скачат, но вече нямало как да излезат на вън. Когато махнал капака скакалците скачали само на височината до капака и нито един вече не изскачал от буркана.

- "Ако искаш да помагаш на хората моето момче, трябва да ги учиш как да излизат от буркана и как да следват природата си"- казал дядо му.

- "Природата на Човека е да бъде свободен."

За да надскочиш буркана, да излезеш от него и да заживееш според природата си се иска смелост. Иска се да оставиш навика, с който си свикнал да живееш в страх. Страх, който 95% е нереален и измислен от фантазията ти или си го приел на готово от някой друг. Има само два вида страх, с които сме се родили - от падане и от силен шум. Всички други стракове са измислени от нас хората.

Природата на Човека е да бъде Свободен

Когато пробудиш Мъдростта в себе си живота ти става лесен, защото ти си отново този, който наистина си. Трудно е да бъдеш този, който не си (както скакалците, които загубиха своята природа). Трудно е да живееш с имиджа, който си изградил за себе си.. Трудно е да уговаряш себе си и другите, че си това, което не си.

Трудно е да живееш в ограничения и стракове (някои си си налагал сам), които те изтощават ти загубваш все повече и повече истинската си същност.

Когато живееш с Мъдростта в теб, ти не трябва да използваш тези измислени в резултат на страха превъпласания и да претендираш да бъдеш нещо друго. Това състояние отнема всичката ти енергия.

Ние хората, издигайки интелектуалната си мощ, поколение след поколение развиваме умението си да подтискаме своите природни инстинкти. Водещ става Страхът, а не Свободата на нашата природа.

Ние не слушаме какво ни казва сърцето. По този начин вървим против себе си, против собственото си здраве успех и щастие. Против собственият си живот.

Когато се преборим със силата, която ни прави пленници на собствения ни страх, когато се почувстваме свободни и опознаем света, но не през стъклото на буркана - тогава ще пробудим Мъдростта в себе си и тогава ще можем да уважаваме **мислите ,душата и тялото си**.

Тялото е храм на душата

Тялото ни е храмът на нашата душа. То е материалното превъпласание на нашия спирит в този ни живот.

Уважаваме ли винаги тялото си ?

Вслушваме ли се в това, което ни говори?

Можем ли да четем езика му?

Щом това е нашето тяло, не трябва ли това да е най-лесният за нас език?

Сърцето ни е първото чиито сигнали трябва да започнем да различаваме. Него първо трябва да се научим да го слушаме, защото то е в директна комуникация с душата и спирита ни. Трябва да се научим да различаваме гласът на сърцето си от гласа на егото ни, ако искаме да оставим Страха и да заживеем Свободни според Природата заложена в нас, според целта, за която ни е отреден този живот.

Когато пробудим Природната Мъдрост в себе си, само тогава живота ни ще е пълноценен и щастлив. Само с тази Мъдрост, която Природата е заложила в нас ще изпълним Мисията си, заради която сме дошли на Земята.

Ивайло Йожовски - Чикаго, СШ

«Купчина удовольствие», м.бои, платно, 75 x 100 см

«Чушки», м.бои, платно, 75 x 100 см

Людмила Билярска - Индиана, САЩ

Людмила Билярска е родена в София. През 1971 г. записва специалността българска филология в СУ „Кл. Охридски“.

Пише стихове от детска възраст.

От 1993 г. живее със семейството си в САЩ, щата Индиана.

Има издадени досега три стихосбирки: "Нашата песен" - 2003 г., както и „Босонога скитница“ и „Пустинница“ - през 2008 г.

От 2008 г. участва в редакционната колегия на вестник „България“ - най - големият български седмичник, издаван в САЩ. Оформя със свои стихове страницата за поезия в него.

Член е на Съюза на писателите в САЩ и по света.

ПО ВЕЧЕРЯ

На ниската синия до един
са сбрани на вечеря окъсняла.
Замрял оджакът леко пуска дим
и кади гредореда по тавана.
Погачата набързо се смали.
Разчупените залци дъхат благост.
Хортуват си и собата жужи.
Събрани ли са, винаги е празник.
А газеникът леко залиня.
Явиха се и сенки по стената.
Захраниха го. Сънните деца
затупкаха с петички към леглата.
Жените до последната троха
раздигаха. Нагънаха месали.
А къс небе обшито със сърма
надникна в радост – хубост да добави.

ЕСЕННО ПАСТОРАЛНО

Смълчано е.
Като че не до вчера
кипеше по дворовете живот.
Студът напълни одаите с хора.
Изви асмата под чардака гръб.
Проскърцва тежко старата верига,
задвигила витлото на бунар.
Напълнен съд се люшка и прелива.
За миг един. И всичко е дотам.
А тихото се вдига окадено
от пушеци - към сивото небе.
Каручка пее жално в пътя черен.
Търкулва се гласецът на дете.
Пролайва куче.
Вятърът изпъшква.
От голите дървета иска дан.
Под стряхата мамулите се люшват,
надиплени във сплит като гердан.

НА ЧИКАГСКА УЛИЦА

Ролетките се спускат с дрезгав вик.
Табелките "отворено" - угасват.
Под навеса на спирката във брик
е пусто и скамейката е празна.
Ухае на вечеря и на сън.
При пиците е ярко осветено.
Жена предъвква и се визира въвн.
Отнякъде се носи плач на бебе.
Рекламите крещат във цветовете:
"При нас купете свежи зеленчуци".
Ветрец разнося мирис на море -
до езерото пътят е в минути.
Един бездомник, или уморен -
е свит одве в безцветната си риза.
Мотрисата потъва без билет
в купето на нощта, която слиза...

ПОТЪВАНЕ

И побелял си все така красив.
Поглеждаме се някак боязливо.
Придърпваме във ъгъла света -
да бъде само наш. И само в синьо.
Не ме разпитвай. Просто съм до теб.
Не чуваш ли, очите ми говорят?
По скъпите черти без звук вървя...
Викът ми се задъхва неотронен.
Кафето недокоснатото стои.
Дъхът ти във косите ми замира.
От връхчето на пръстите струи
море, което бавно ни побира...

В ДЛАНТА ТИ...

Събирам се -
сълзица по цвета,
изплакана в мълчание от утро.
Отронена въздишка на сърна,
препуснала по вятърните стъпки.

Събирам се -
от яркия трептеж,
пронизал мрачината на усое.
От шепота на самодивска нощ,
разпуснала косите си във зноя.

Събирам се -
кристалче по снега.
Перце от птиче, в пазвата на лято.
Събирам се във капчица за Теб
и стихвам доверчиво във дланта ти...

Мая Петрушева - Учиџа, Канзас, САЩ

«Луна над града»,
м. бои,
платно,
50 x 60 cm

«Св. Иван Рилски»,
темпера,
дърво,
20 x 27,5 cm

Мая Петрушева - Учица, Канзас, САЩ

Мая Петрушева - родена в Пловдив и израстнала в София, където завършва математическа гимназия и машинно инженерство в Технически университет - гр. София. Още от детските си години се занимава с поезия и рисуване, по късно учи и иконопис в Монреал, Канада. През 1997 година се премества със семейството си в Канада – Торонто, след това в Монреал, а от седем години живее и твори в Учица, Канзас, САЩ. Има четири издадени стихосбирки – “Капка роса” 1997 г., “Пропели са първи петли” 1998 г., “Цветове и ноти” 2005 г. и “Сенките на морала” 2007. В края на годината се очаква да излязат от печат две нови нейни книги “Преходи и гравитация” – лирика и “Чадъри на времето” – разкази.

МИГ НА РАЗМИСЪЛ

Дъждът барабанеше по опънатата кожа на земята.
От кръговете на съзвездията струеше космическа песен,
страхът ни надвесен
над залутаните задкулисни криви,
над сенките дълбоки, съблазните игриви,
с един въпрос спонтанен – на къде,
докато истината с блясъци лениви
над съвестта кръжеше с часове...
Дъждът посланието кротко си изпрати
до центъра на мозъчните циферблати,
дъждовен мимолетен миг,
дълбоко по душата ни вибрира,
в тайнството на гените се визира...
предава го на вътрешната тишина...
пред теб стрелката спря!

ДО ТОПЛОТО ТИ РАМО ДА ОСТАНА

Отпивам ароматния чай
и галя издържалите стави,
колко пясък и вода са изтекли...
но корените, пълни с любов са здрави.
Усещам топлината в гърдите ти,
от умиление се усмихвам и плача,
това е моят герой... С него,
не ме е страх да прекрача след здрача.
Събличам тъмнината от твоето тяло
и го целувам...целувам... целувам...
Ръцете ти ме обвиват, пожарят ме,
и във звездите ме учат да плувам.
В кафенето е парещо, нажежено,
а ние – изгубени птици в безмълвния блус.
Зърната ми са топли, отпиваш ги,
какво че хората гледат... немеят,
ти лунно поглеждаш и казваш – нека се учат на вкус!

ВЪЛШЕБНО НАМЕТАЛО

Палтото ме стяга,
исках да събера в него и планетите
и езерата, и красотата на залеза,
и къщите с мечтите и смеха на щурците,
затова го разплитам и заплитам наново,
с повече опит и кръгозор...
Започвам да виждам
как цъфтят минзухари
и детски ръчички рисуват простор.
Палтото е вече удобно и топло,
събрало е целия свят,
аз се усмихвам, заплела звездите
с пролет и есен, с лято знойно и сняг.
С любов ще наметна премръзнали, жадни
и гладните за пътища... сред църква от хляб,
ще повия ранени, пресъхнали клетници
и безумци съдбовни... спасени от бяг.

ЗАРАДИ ДЖАЗА

Ще ми позволиш ли да седна зад бара, в бял раиран костюм,
с питие и сребърно цигаре
или кубинска дъхава пура?

Ритъмът на джаза дълбае, в надземното сърдечно царство...

Ти си мъжът!

Възхищавам се на стоицизма ти да спасиш нахапаната култура!

Саксофонът се рови, себеотдаващо в сетивата,
искам да те извая от полутъмнината,
но съм само една непозната.

Ти си мъжът!

Няма време за разсейване...

Извивките на телата търсят забрава,
не приближавай, музиката сближава, като вечерно отдаване на залез,
първо пише по пода на кухнята, а после - по звездите в сумрака.

Ти си мъжът!

Казах си "Този мъж се бори, ще застана зад него",
не е лесно да запали светлините в капризния мрак,
днес да е гений, утре шут, Камелот,
Буш или Ладен или Ширак.

Ти си мъжът!

Кой си ти всъщност и от къде – наркотик или време, стъпалото към вратата?

Греша ли - опитваш се да спасиш варака в душата?

Този джаз ме прави омекнала и щастлива,
пианото... пръстите – по-нежни от свила.

Ти си мъжът!

ОРФЕЕВА ПЕСЕН

Изложбена зала. Като изсечен от скала...
ти се носиш горд и достоен – орел синеок.
Харесах те – сериозен, възторжен,
сред върховете забързан поток...
Пресрещнах те... със здравец и светена вода
в очите! Измислих за теб божества,
самодивски огньове, плодове и чисто небе...
Откъснах си макове, боровинки...
чух шепот жътварски на диви коне.
Когато те видях – като грях онемях,
изворната ми невинност тръгна за светлина.
Ти стоеше на вратата, палеше цигара след цигара,
беше ти необичайно и малко студено,
но любовта в душата ти пътека прокара,
продължението ѝ до мен светеше – в кърваво червено.
Аз легнах кротка на прага на твоята самобитност
с протегнати ръце към сътвореното мъжество,
смелостта ти ухаеше на безвреме,
на безграничност,
бях в лоното... на митологично дърво
и ти казах - ако се нуждаеш от мен ми звънни,
ако ме искаш - прати ми Орфеева песен,
нежно да обгръща рамене и пространства,
където пътят на сърните е акациево лесен.

Радиана Христова - Чикаго, САЩ

«Отвъд суетата»,
акрил,
платно,
60 x 120 cm

«Чикаго»,
акрил,
платно,
40 x 50 cm

Мона Чобан - Париж, Франция

Мона Чобан е българска писателка. Родена е на 13 октомври 1968 г. в Плевен. Завършва Литературния институт „Максим Горки“ в Москва.

През 1999 г. заедно с група български писатели и поети създава Сдружението „Орден на трубадурите средиземноморци“, което организира първата среща на средиземноморски поети от 12 страни.

От 2003 до 2004 г. е координатор в руските филмови продукции „Турски гамбит“ и „Майстора и Маргарита“.

Автор е на първия чик-лит роман „Сексът не е повод за запознанство“, издаден през 2005 г. от издателство „Кръгозор“. Вторият и роман „Никакви мъже повече... до следващия“ излиза през 2006 г. в същото издателство. През 2007 г. издателство „Сиела“ пуска нейния сборник с новели „Раз, два, три“, а през 2010 г. - антиутопичния романс „Париж 18“.

Има 2 дъщери - Гала и Иваша. Живее в Париж.

МАРГАРИТА И ПЕРО

Маргарита и Перо били женени цели двадесет години. Дълги години с радости и болки, с горести и веселие. Двайсет години, през които делника им се слял до толкова, че навиците им станали еднакви, движенията на ръцете им вървели в една посока и нозете им крачили по един път. Двадесет години, които така подчертали вътрешните им различия, че ги сбижили още повече.

Двадесет години, през които те живели все бездомни. Като съвсем млади напуснали бащините си домове, за да не се върнат никога повече, с мечтата да сътворят свой собствен дом. Но през цялото време ту работа ги пращала по далечни краища, ту парите не им стигали, ту нещо друго се изпращало пред вратата на тази тяхна къща и аха да я отворят, а вратата все не се появявала.

Често Маргарита обхождала с поглед витрините и рафтовете на всички магазини, в които влизала при многобройните си странствания и виждала ту нови завеси за прозорците, ту шарени възглавнички с къдри в този или онзи ъгъл на дивана, ту някой люлеещ се стол за Перо, ту нова посуда за нейната кухня. Всичко това тя сънувала отдавна, всеки детайл можела да опише и разкаже, всяка розичка върху порцелановото цукало в спалнята им или върху драперията на леглото, но стените и покрива на къщата ѝ се губели. Тях тя не можела да види ни на яве, ни на сън.

Така преживели своите първи двадесет години, така отгледали децата си, така пораснали заедно и слели телата си все с тая мечта на душите. Когато посъбрали малко парички, някак си така изведнъж, както винаги стават хубавите работи, се сдобили с къща. Не много голяма, вярно, но пък собствена. Сега вече дошло времето да се развихри Перо, да се размечтае Маргарита – ама наяве. Дългите им нощи се превърнали в светли дни и колкото луната да пускала светилото си през прозореца, два пъти повече разговорите им за покъщнина осветявали старата им квартира. Размечтал се Перо как зимата ще пали камината в малката им планинска къщичка, как ще го напусне най-сетне тоя проклет и шумен град, как ще ходи на лов с мъжете и ще вари сладко от дюли на жена си. Разфантазирала се Маргарита за всички тъкани черги на света, за дантелени покривки и бродирани възглавчки, за медни тигани и ароматни подправки, за врящия чайник на печката, за прането, дето се суши на най-силното балканско слънце и най-игривия планински вятър. Мечтала тя как всичко ей сега сами ще направят, с тези две ръце ще пипнат, ще погалят дървото, ще си изковат и миндерите и клепалото на вратата.

Виждала в своя Перо великан, ковач и дърводелец едновременно, майстор, дето всичко може да пипне, да намести, да натъкми.

С неохота се съгласила друг да им събори стените, да им пренареди тиклите, да отпочне ремонта. С неохота, но с разбиране. Още ги държал града, още Перо трябвало да поработи за хляба, още нямал той това време да се отдаде на себе си, на нея, на тоя така сънуван дом. И зачакала Маргарита, време да се намери, работа да се свърши, че да се стигне и до това най-тяхното, най-важното – до дома.

Не щеш ли, на третия месец откакто купили къщата, в онова лято, дето ту било най-жежкото, че на сянка 40 градуса вдигало, ту едни дъждове прохладни се вихрели – да се чудиш лято ли е есен ли... Та в оня месец, най-шугавия, се поболяла лелята на Маргарита. Усетила един ден лелята леко замайване, разлюлала се земята под краката ѝ, причерняло ѝ, та поседнала. На втория пак така, ама дважди. И на третия легнала ще не ще. В събота като я навестила Маргарита, както обикновено, леля ѝ вече четвърти ден лежала и не ставала. Малка и суха, от възрастта ли, от самотата ли, била така изсъхнала, в леглото не се виждала. Изчистила Маргарита стаята, викнала Перо и тамън да откарат лелята в тяхната квартира, като се заинатила тая уж дребна женица – не, та не. Цял живот в нейния си дом живяла, не щяла да мре в чужд. Грижила се, доколкото може, за нея Маргарита, нали едничка роднина ѝ била, че и добре се грижила, но лелята след седмица-две си отишла. Дълго шушукали клюкарките, че тая нейна слабост я довършила. Че слабостта ѝ от самотия била, щото цял живот сама живяла и даже животно ни едно не прибрала. Ама то кой да знае.

Та така в оня месец, дето сезон си нямал, Маргарита и Перо се сдобили и с апартамент в града. Пак техен дом, нищо, че наследство от лелята. Ама нали бездетна била лелята, на кой друг да го остави. И тая мечта цял живот дом да си имат, сега така се развихрила и пощуряла, че два им донесла.

Засуетили се съпрузите, замаяли се. Къща на село ли да стягат, апартамент в града ли. И пак ни парите стигали, ни времето, а имането им нараснало. Обикаляла Маргарита ден друг магазините, повъздишала, пък взела решение.

Седмица чертала, смятала, намествала и натъмнявала и се заела с ремонт на лелиният апартамент. Вече се виждала като горда стопанка, като човек, който по свой размер и кройка е направил всичко, с нови мебели, с маса, която още на дърво мирише, спалнята с драперии и рози, ваната с листенца мента вътре и лавандула, кухнята с керамично пано, а на паното ври на печката тенджерка и на бял стол котка спи. Всичко изчислила и премислила до последната подробност. Като сладка вишновка било предвуксването ѝ как ще изненада Перо, как ще му раз-

каже техния дом, как ще го направи.

Слушал той дълго вечерта жена си, поглеждал неразгадаемите чертежи през дългата ѝ червеникава коса, опитвал се да отгатне ту тая мебел, ту оная, пък накрая сам се похвалил, че купил порцеланова мивка за къщата им на село.

И така се заизнизали едни дни – ни градски, ни селски. В града живеели, а за селото мислели. Опитала се Маргарита да не му предиря, опитала се да разбере, че за там той отдавна мечтае, че града го гложди, като камъче в обувката му седи и мира не му дава.

Година минала от тая първа вечер, когато Перо купил порцелановата мивка, а те все още си жевели на квартира. Апартаментът не ремонтиран, къщата не готова. Цяла година, вече 21-вата от съвместния им живот, мечтата за дом още витаела, само дето те вече правили два. Маргарита обгрижвала градския дом, а Перо селския. На тези ремонти края им не се виждал. Тази им обща мечта, така желана и лелеяна, изведнъж ги разделила, разполовила и всеки се заел своя си дом да прави. Толкова го мечтали тоя общия, само техен, единствен, а то хем два, хем дом нямат.

Цяла година Маргарита не стъпила в селската къща. За пръв път Перо пътувал сам, сам вземал решения, сам кроял стаи и мебели. Ни една отпусака, ни един почивен ден за тая година не били заедно. Едно време, кога лятото дойде, се качвали на колата и обикаляли ту морето, ту балкана. Сега тя отивала в апартамента да доизкусорява това-онова, че дано по-бързо се преместят, а той запрашвал за село, като че ли колкото по-натискал газта, толкова по-бързо ще му дойде и пенсионирането.

Така живели не само тая година, така било още три години след първата.

Лягала нощем Маргарита, изморена от ремонти и мечти и сънувала Перо. За пръв път от повече от двадесет години го сънувала. Такъв снажен, мусколест, загорял, черен, почти като циганин, какъвто първия път го видяла. И щом го видяла, за дом и за деца замечтала. Сънувала го нощем, а денем го не виждала. И все не можела да се примири, че сама дом прави, а дом за двама иска.

Ходил Перо по чукари и балкани, по селски пътища и ниви, ходил и дом правил. За жена си, за децата, най-сетне и той да съгради огнище. На четвъртата година станали готови и селската къща и апартамента в града. Огледали ги те – Маргарита къщата, а Перо апартамента. Всеки себе си в своето бил вградил. Дом за чудо и приказ всеки бил направил. Ама само неговото било вътре, само по една душа между стените имало.

И така заживели от насетне – Маргарита в апартамента, а Перо в къщата. Всеки у дома си.

ДЕНКА И ИГНАТ

Притъмнява вече. Само уличната лампа проблясва върху натрупалия сняг. По улицата снега е мръсен и мокър, почти сивкав. Но на детската площадка отсреща се задържа вече втори ден. Катерушката прилича на склон за скиори. И отблясъците му под лапмата осветяват прозорците. Добре, че пристигнах още по обяд. Сега съвсем е сковало. А тук е така приятно да държа малката ѝ и топла ръка в своята.

Отвори очи. Погледна ме. Май пак иска да ми каже нещо.

- Ама ти само кажи на мама да не се кара, аз ей сега ще дойда.

- Да, да, ще и кажа. Не бой се. Ще и кажа. – побързах да я успокоя аз. Личеше ѝ, че се страхува. Но и имаше нужда да ми разкаже, затова я оставих да продължи.

- Аз за малко уж само излязох, ама така добре ми беше, че не ми се прибираще дома. И така си и останах на улицата. Знаеш ли, не щото съм опърничева. Аз подир татю излязох, да го изпратя. Най-обичам сутринта като тръгва за работа, да излизам с него. Да повървя по улицата. Така, до него. Да го проводя до трамвая. Да го видя как се качва с другите хора. Да си дупчи билетчето... И тогава се обръщам и тръгвам назад. И си вървя бавно по улицата и се оглеждам, а понякога подскачам. И така, докато стигна до в къщи. Ама мама все ми се кара. Чу ли, кажи ѝ, че си бил с мен. Кажи ѝ да не вика много.

- Ще ѝ кажа, не бой се. Само хапни още малко. – нямаше нужда от уговорки, но аз исках да се погрижа за нея, да я прилаская някак си.

- Добре, добре. Ям си аз. Ям си. Всичко си изяждам напоследък. Само тя да не ме гълчи. Все не ме пуска сама навън. А то какво ще ми стане – нищо. Мога да се пазя, а и нищо не ме плаши. Аз съм смело момиче. То от мен като не ме е страх, от какво да се плаша. Нищо страшно няма ни по улиците, ни по поляните. Лято като отидем на село, тя пак не ме пуска никъде. А там има народ много. Аз там едно момче съм си харесала. Знаеш ли, голям хубавец е. Ама ти на мама това не ѝ го казвай. Такъв висок, малко слабичък и с едни очи змийски. Ама на мен такива ми харесват. А и той после като отиде в казармата, ще се налее, ще стане едър и хубав. Пък като се върне, може и да се оженим. Нали го виждам как ме гледа. И като отидем на реката, все до мен върви. И във водата с мен се къпе. А после палят огън момчетата, да си сушим роклите и той до мен сяда и ми държи роклята да съхне. Ама иначе мълчи. Нищо не казва. Такъв е един мълчалив. Явно селските момчета са така. Не ги бива много с думите. Не е като градските. Много мило приказват, ама най-често лъжат. И се познава веднага, че те лъжат, та и безинтересно

ми става. Затова и този Игнат по-ми харесва от градските момчета. А и хубаво звучи нали – Игнат и Денка. Само мама да не научи, че каквато е... Не знам к'во съм й сторила, ама все ме гълчи. Даже нищо да не правя, тя сама ще си намери за какво да мърмори. А уж всичко ни е наред. Тате е такъв благ човек. И той като Игнат – върне се вечер и мълчи. А мама говори, говори. Той слуша или може и да не слуша, но мълчи и си дава важен вид. А тя все недоволна. Ту не съм направила нещо като хората, ту нещо излишно съм направила. Даже не мога да я разбера що така. А инаква беше. Миналата година съвсем друга беше. Ама като замина тате командировка, нямаше го три дни само. И като се върна през нощта, нещо двамата дълго си говореха в стаята. Така тихо, ама твърдо. Тя говореше, той говореше и по някое време и двамата хлипаха. Явно проплакваша. Какво стана тогава в оная нощ, така и не разбрах. Ама оттогава тате млъкна, а мама взе да мърмори. И да е все недоволна. Не й казвай, че съм ти казала. То нали това са семейни работи. Знам, че не е добре да се говори така, ама не ме свърта. Все ми се ще на някой да го кажа. Ти само не й казвай, че на теб съм ти казала. – страхът все повече разтърсваше тялото й. Лежеше сгушена, потопена в мислите и страховете си.

- Няма, няма. Няма да кажа на никого. И на майка ти няма да кажа. Само хапни още малко. Нищо не ядеш цял ден. – Защо ли аз упорствам чак толкова?... Какво е едно ядене повече или по-малко?... Продължих да я слушам.

- Е как да не ям. Ама и ти си един. Като мама си – все мърмориш. Не ми се карай де! Аз сега ще поизляза още малко и ще си дойда пак дома. Само никой да не ми се кара. То нали сега е лято, денят е дълъг. Може малко да се помотае човек. Сега като изляза, ти се направи, че не си ме виждал. Да не ми се кара никой. А аз ще ида надолу към барата. Там момчетата риба ловят. И Игнат навярно е с тях. Знаеш ли колко е хубаво на реката? Има едни такива тополи около брега. Големи, кичести и хвърлят сянка поне до половината вода на реката. И сега, в тая жега, там е хладно. И под тополите, че и във водата. Хладно, подухва лекичко. И сядаме ние на брега с Игнат и мълчим. Като ловят момчетата риба, трябва да се мълчи. Иначе рибата се плаши и бяга. Тя е като хората – чуе ли много шумотевица и побягва. Нали е селска рибата, не градска. Ние в града говорим много, а хората на село мълчат. Не знам защо така, ама са по-мълчаливи. Навярно защото на нас тук улиците са ни тесни и от двете им страни само блокове, блокове – няма какво да се гледа. И като тръгнеш с някой по улицата само можеш да говориш, друга работа си нямаш. А на реката, знаеш ли, от брега до гората отсреща има цяла поляна. Такава огромна, голяма и тревата по нея висока. Само една малка пътечка, така на зиг-заг заобикаля, че да стигнеш по нея до гората. А

на средата на поляната онова дърво голямото – половината си расте, а половината изсъхнало. Няма къде да видиш на друго място такова дърво. Странна работа. Та като тръгнеш по полянката и има маса неща за гледане. Ту гората отсреща, кичеста такава, със сенки, със светлина, дето се процежда между дърветата. Пообърнеш се, а отзад реката – на тоя бряг тополите, на оня отсреща скали – голи и големи, стръмни. А поляната светла, светла и колкото повече вървиш по нея, светлината става по-силна. Ама не гори очите – само свети. Като че ти показва пътя. То лятото горещо тая година. Слънцето прежуря даже през ей такива тънки рокли като моята. Ама пак си е жега. И свети, свети онова ми ти слънце. Ти само не казвай на мама, че аз пак на реката съм била с Игнат. Че нали ти казах, каквато е станала, ще има да мърмори, ще има да гълчи. А по-хубаво от това няма – да ходиш по поляната и пътеката да става все по-светла, все по-топла.... – тя видимо се успокои. Кожата ѝ ставаше все по-бледа и прозрачна, на устните ѝ имаше усмивка и цялото ѝ лице изведнъж стана необичайно спокойно. Целият страх изчезна...

- Спи сега... Спи спокойно...

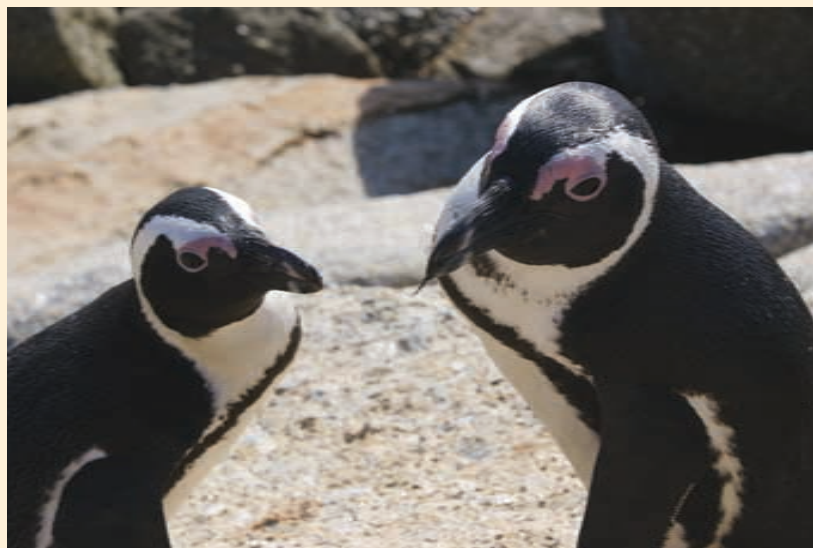
20.32 часа. Вече никой няма да ѝ се кара. Никой. Никога. Звъннах. В стаята влезе забързана сестрата. Въпреки, че сама знаеше, че няма защо да бърза вече. Склопи очите ѝ и позвъни за дежурния лекар.

А все си мислех, че и баба ми Денка ще си отиде призори, като дядо Игнат...

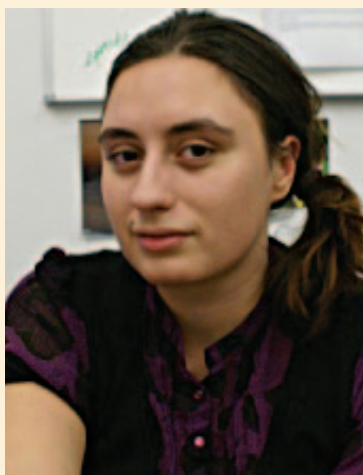
Николета Кравченко - Чикаго, СШ

«Ланга, Южна Африка», дигитална фотография

«Кейп Пойнт, Южна Африка», дигитална фотография

Николеџа Кравченко - Чикаго, САЩ

Николеџа Кравченко е поет, писател, публицист, фотограф и журналист. В своите пътувания до различни точки на света, тя снима и пише интересни статии за медиите в Южна Африка, Швеция, България и Америка. Николеџа заминава да учи в Америка на 15-годишна възраст. Бакалавърската си степен получава от Американския Университет в Благоевград - България, а магистърската от Рузвелт Университет в Чикаго. Има издадена книга с поеми „Tough Живот“ и няколко фотоизложби. Със своите статии, творби и художествена фотография тя достига до сърцата на хората. Живее и работи в Чикаго. Кореспондент е на в-к „BG Voice“. От 1 април 2010 г. е секретар на учредения СБП в САЩ и ПО СВЕТА.

ДРУГОТО АЗ

Изправена сред хора опустели,
научени да кряскаш те без глас,
виждайки все майки уморени,
моля се да видя другото си "Аз".

Дебна в улиците, тежко обгорели,
чакам кротко своя звезден час.
Мисля си за хората и те живели,
виждайки ги в другото си "Аз".

Паважа звезден леко се оронва,
капки дъжд се къпят в мраз.
Времето в мистерия догонва
мислите на другото ми "Аз".

Птиците на юг се все стремят –
те догонват времето от раз.
Листата тихичко си все трептят.
Аз пак се крия в другото си "Аз".

МЪКА

Сред облаците бурни,
сред черната тъма,
сякаш от небесни урни
спуска се тъга.
Споменът пронизва
с остър лък душата,
мъката нанизва
страх върху лъжата...
Ронят се сълзи и листи,
сякаш част от есента.
Тихо от сълзите чисти
в теб се ражда нежността...

СПАСЕНИЕ

След мъката нещастна,
след разгневената тъга,
появява се спасение,
подаващо към теб ръка.

След тебе тича радостта –
спасителят на твоята душа
и смирено подава ти ръка,
да се бориш с твоята тъга.

Край на мрака страховит.
Идва мигът даровит –
открехва скърцащия стон,
прерязва сивия ти монотон.

Море от сила буйно се вълнува,
готов си с него да отплуваш
към хоризонта тъй красив,
към мечтите тъй щастлив.

Рапица Владимирова-Чикаго, САЩ

«Да откриеш тишината»,
см. техника,
платно,
60 x 60 cm

«Превръщане»,
см. техника,
платно,
60 x 150 cm

Пейчо Кънев - Ню Йорк, САЩ

Пейчо Кънев е главен редактор на издателство „Kanev Books“, New York. Стихотворенията му са публикувани в повече от 500 литературни издания. През 2009/2011 г. Асоциацията на литературните издателства в САЩ го номинира за престижната награда Pushcart Prize и Best of the Net през 2011 г. Печели първа награда на конкурса за къс разказ “Рашко Сугарев” на Фондация “13 века България” през 2010 г. През 2009 г. в България бяха издадени стихосбирката му „Американски тетрадки” и сборникът с разкази „Разходка през стените”. През 2010 г. издателство „Desperanto”, New York публикува стихосбирката му „Bone Silence”. Нов сборник с негови стихове озаглавен „Requiem for One Night” ще бъде отпечатан в САЩ от “Desperanto”, New York през 2012 г.

ПОЕТ В ЧИКАГО

Този град е страховит и прекрасен!
Неговото бляскаво езеро с белите яхти, чайки
и чапли, полюшващи се спокойно върху
мраморните вълни;
силно блъскащият вятър,
кривящ короните на импозантните дървета;
тези луди и красиви хора, ходещи
нагоре и надолу по улиците,
докато Сиърс Тауър пронизва алабастровото небе.
Тук, преди много време, в една малка къща,
Карл Сандбърг записваше виденията си.
Не много на далеч, Хемингуей научи
как се зарежда пушката.
Това е град на касапи, гангстери
и поети смъркащи небеса.
Това е град на несигурност
и погрешно разбрана простота.
Това е град на обичта
и ножове, водещи до забрава.
Но все още е твърде рано...
Един от онези дни, в които се събуждаш с думи,
трансформиращи се в пари;
непозволими поетични мечти...
Бог не дава своето разрешение на всеки един драскач.
Чаша кафе или неразгаданият цвят на уискито –
кой абсурд ще избере поетът?
Този град ще се погрижи за това!
Преди много години, можеше да видиш малката
Гуендолин Брукс да скача на въже със стихове
пенещи се в главата ѝ,
а Шъруд Андерсън да гради вселени с думите си.
Днес, баровете са пълни с крещящи словослагатели,
сутрешните булеварди вдишват и издишват потни
кънкьори, кучкари и забързани печатари.
Това е твоето място под слънцето. Град на съдбата!
Не го напускай...
Камъните от нереалната градска стена
никога няма да ти кажат *Довиждане!*

МОМЕНТЪТ

Черната стомана. Олющената боя. Кафявият прахоляк. Ръждата. Жуженето. Кабелите, оплетени, като мокра паяжина. Жълтата лента наоколо. Горещото, оранжево слънце. Самотните птици. Нежният бриз. Младият мъж приближаващ внимателно. Дебелите ботуши. Далечният вой на ветровете. Пищенето на боговете. Страхът. Младият мъж навеждащ се напред. Очите и потта. Треперещите пръсти. Тежкият костюм. Споменът за благородните рицари. Шлемът. Клещите. Неувереността. Секундите. Колебанието. Мълчанието. Споменът за гордиевия възел. Тишината. Сапъорският робот. Тихият, механичен звук. Разгъването на металната ръка. Тежкият заряд. Вдигането. Секундите. Капките пот капещи от челото. Засечката. Тишината. Статичният шум от радиостанцията. Заповедите. Споменът за дом и бебешка количка. Клещите. Решението. Кратката молитва. Покоят. Моментът. И този след него. Срязването. Взривът. Тишината. Тишината. Тишината.

ЦВЕТАЕВА НА БРЕГА НА ЕЗЕРОТО МИЧИГАН

Или поне книжката ѝ „Избрана лирика“.
Рано е. И двамата гледаме как слънцето се показва зад огромно-белите облаци и мълчим. Тя е затворена, аз съм самотен. Няма много за казване, нито за разбиране. Ако разтворя страниците бих разрушил момента. Затова паля цигара и пускам дима нагоре към облациите. Тих глас се надига измежду кориците, но аз слагам пръст на устните си и ѝ казвам, че това е „нашата“ тайна. Изведнъж се появява човек носещ голямо огледало. Какво прави в този ранен час на пустия плаж? Той не ме вижда, нито пък аз него. Спира до водата и остава скрит зад огледалото. И то се превръща в окоето на водата. Аз мълча и гледам, а Марина вече я няма.

В ОЧАКВАНЕ

Поезията е крайно необходима, само ако знаех за какво, каза отдавна Кокто и аз тръпна в очакване!
Имах толкова много сърца в килера, а сега е само едно, но аз не се оплаквам.
Явно съм се променил. Ако мога да избирам между мен от миналото и този от сега, аз ще избира неведението.
И историята пак ще оближе кървавата си уста.
Помня как през зимата в гората разравяхме снега, палехме сухите съчки и слушахме пращенето на тишината.
А днес навсякъде е зима.
Това е тъжна песен, но се надявам да ме стопли през някоя студена нощ, когато ще слушам тиковете на часовника и ще си мечтая за живота, който можех изцяло да изгубя.
В съществуването по различни континенти няма разлика, ако навсякъде виждаш едни и същи лица.
Възприемаш Големия Каньон, като една голяма и дълга дупка щом синигерчето в стомаха ти се е свило.
Така е и с останалата част от света.
В Северна Дакота един индианец ми каза, че съдбата ни не е написана никъде и ми подари един календар и лула.
И аз оттогава търся кибрит, за да си построя една кибритена душа; трябва ми и лепило, и накъсан Рембранд, който отново да слепя. Нима изкуството е вечно?
Трябват ми и тарантули, които да галя; думи, които да пиша в тъмнината на краткостта на живота, до една догаряща свещ.
Не искам кредитни карти, с които да разрязвам белотата на спомените, нито имам нужда от разни соломоновски девици.
И преди да кажа довиждане ще обърна на следващата страница,
където отново е зима, за да започна на чисто.

ПСАЛМ

Вселената с цялата си атомна подреденост е неразбираема. Метафизиката също. Но обичам физиката повече от физиците. Светът е пълен с гении и някакви други. Светът е странен, като филм сниман в техникolor, в който присъства най-вече червеното. Представи си кръстоносните походи, представи си инквизицията, представи си всичко до сега. Ами ако, както казват фантастите, времето би могло да се обърне? Представи си Галилей работещ с двудрен процесор, Хенри VII на виагра, Айнщайн потящ се в китайска фабрика за фойерверки. Затова казвам, че се движа близо до агностицизма. Този свят е прецакан още от времето преди да го е имало времето, преди нищото да е давало намеци за вакуум. Затова обичам простите неща. Ето, например в една бензиностанция в Аризона, на непознат език, индианецът зад щанда ми обясняваше как да си платя бензина. Аз го попитах на чист български, дали е чел за живота на Амброаз Волар. Накрая се разбрахме, посмяхме се малко на универсален жаргон и аз продължих. Както казах, обичам простите неща. Сега си мисля за тревата отвън. За всяка тревичка, който изпитва глад за няколко капки водичка в този пресъхнал свят с цвят на кръв. Мисля си за света като акордеон, в който аз не знам ръченица, нито мазурка и полка. Мисля си за цялата тази болка, за която никой няма ваксина. Бил съм и в Силвър Сити, Ню Мексико. Град, живеещ със спомените за някаква златна треска. Бил съм и в гетата на Ню Йорк. Затова казвам, че ако не умирахме, нямаше да ни пука за времето. Затова казвам, че обичам думите. Там всичко е ясно. Но има ли нещо по-ужасно от създаване, което живее за да пише поезия? Къде са Овидий, Боало, Данте? Жив ли е още онзи стремеж на Гилгамеш за достигане на безсмъртието? Виж, ние живеем и умираме. Виж, в пламъчето на тази цигара можеш да откриеш повече живот отколкото в цялата вселена. Това е достатъчно.

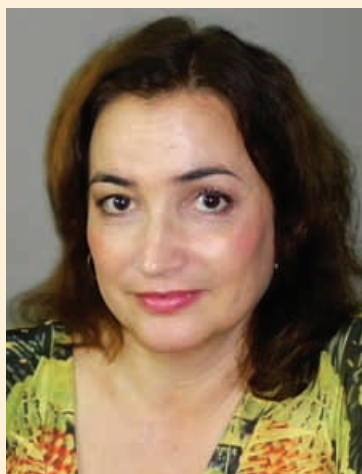
Тригор Малинов - Сан Франциско, САЩ

«Приказка
за Япония»,
м.бои,
платно,
61x61 см

«Бамбукова гора
на свечеряване»,
м.бои,
платно,
61x61 см

Райна Недялкова - Чикаго, САЩ

Райна Недялкова е от гр. Бургас, в Чикаго живее от 2005 г.. Автор на стихосбирките "Водопадът на времето" 2004 г., "Огън върху лед" 2006 г., "Ще разтопим леда" 2008 на издателство „Либра скорп“ Бургас, „Листопад“ 2009, електронните издания на детските книжки „Ежко за дърва“, „Зайко“, книжка за оцветяване „Да купиш камила“, автор на скандалната поема „От другата страна на огледалото“. Осъществява две издания на конкурса за детска рисунка „Нарисувай моята приказка“: „Ежко за дърва“ 2006 г. и „Да купиш камила“ 2007 г.. Два пъти българин на годината в раздел поезия за принос в развитието на българската култура в САЩ и за работа с деца.

Под редакцията на Райна Недялкова са романите на Камелия Мирчева «Надбягване с времето», "Пътят на надеждата", стихосбирката "В многоточието на въпросите", дебютната книга на Женя Димитрова "Ти си мое пристанище", романите на Момка Попова "Прилепите не обичат светлината", "Жриците на змея", "Триглавото куче", книгата "Любовта остава, или докосване до отвъдното" на Галина Петрова, поетичната книга на Дончо Кръстев "Нашата приказка" и др. В процес на отпечатване са стихосбирките „Бургаски акорди“, „Копринена обич“, сборник със стихове за деца „Детство вълшебно“.

КАКВО Е ЛЮБОВ

Да ти кажа какво е любов ли?...магия
от нежност изплетена и синева...
Тайната искаш да ти разкрия? -
любовта е молитва, и грях, и следа...
Не може да бъде тя камък на шия,
защото е лека, ефирна в нощта...
Отпил ли си вече от тази магия,
със мене оставаш - чак до смъртта.
Онази смърт, дето всяка нощ идва
с аромата на мускус и нежни очи...
Умирайки с нея, вкусил си чудото
на райския плод върху моите устни.
И в нежно разпятие приковани умираме
в любовна омая - там, нейде, отвъд...
където единствено Бог пожелал е
със теб да сме слети - душа и любов...

13 Декември, 2010, Чикаго

ЗА КАКВО СА МИ...

За какво са ми ръцете ли? - за да успея
да прегърна теб и люляците бели,
и така прегърнати да се посмеем,
всичко покрай нас да е неземно...

За какво са ми краката ли? - за да поема
пътя, който ме отвежда все към тебе,
да отгатна вярната посока,
да прескоча падналите клони....

За какво ми е гласът ли? Да извикам
колко съм щастлива да те имам,
или тихичко, като молитва
да попитам - още ли ме искаш...

За какво ми е слухът ли? - за да чуж
песента на птиците в простора,
в тишината даже да откроя
грохота далечен на приборя...

За какво са ми очите ли? – за да те гледам
ненаситно и невярващо щастлива,
за да мога без бои да рисувам
цветната дъга в очите твои сини...

Ако питаш болката защо е -
за да чувствам силата си жива.
Аз отдавна всичко съм простила
и сега духът ми е спокоен,

Любовта и щастието пазя -
като малко бисерче във мида.
И като компас във раковината
вярната посока съм открила..

23 юли, 2010, Чикаго

ЦЕЛУВАМ...

Когато стоим мълчаливи и думите
се крият зад нашите мисли,
когато щастливи сме във очакване
да стане чудо неவிжданo,
когато очите говорят с погледи,
а ръцете ни пръсти са сплели -
единствено можем да кажем „обичам те“
целувайки устни горещи....
Целувам ръцете, лицето, косите ти,
целувам на сън и на яве,
когато обичам, и когато отчаяно
те мисля и те желая....
Целувам унесена детски петички
и спомени синьо-лилави,
целувам за среща, и за довиждане...
целуваме се измамени....
Целуваме много, толкова много -
че животът ни няма да стигне,
а от толкова много целуване
пропуснали сме едничка -
онази, която не би се повторила
както мигът е единствен,
онази, която без думи говори,
и която е всъщност живота ни.

КОГАТО ЧУЖДАТА ЗЕМЯ ТЕ ПРИЮТИ

Когато чуждата земя те приюти
и ти даде това, което родната не иска,
къде ще бъдеш по-щастлива ти -
във новата, или във старата родина?
Когато слънцето изгрява, и край теб
е всичко толкова красиво и спокойно,
ще идват мислите ти във объркан ред
и да направиш избор ще е невъзможно.
Когато се завръщаш у дома,
във оня дом, където детството ти мина,
ще търсиш в спомените таз земя,
където и тревите те познаваха.
Но само бурените избуяли там
и задушили крехката тревица
ще бъдат господарите, а ти
ще бъдеш гостенката от чужбина...
Ще бързаш да се върнеш - там, далеч
където чуждата сега те иска,
и в своето завръщане ще разбереш,
че щастието е
където се почувстваш истинска.

29 Октомври, 2010, Чикаго

ДА КУПИШ КАМИЛА

Край нашата порта камилярят премина –
камилите водеше - да продаде.

Аз играех безгрижно и волно на двора,
тогава бях само дете...

- Да купим камила - аз казах на татко,
всяка за лев ги продава.

Виж ги, добри са, а ето тази
вече съм си избрала.

- Вярно, така е, добра е цената,
но точно днеска – не би...

Днес този лев ще ми трябва за хляба,
не можем да купим сега, разбери...

Години летяха, в мен детето растеше
и забравих тази мечта –

своя камила и аз да си имам,
както всички деца.

Един ден край нашата слънчева порта
се спря синеок камилар.

Камили продаваше – две за петстотин
и без пазарлък при това

- Да купим камила – усмихна се татко, -
малко са скъпи, нали?

Но искам да бъдеш много щастлива,
ела и си избери.

- Но татко, не можем да купим камила
на тази висока цена.

Гледах смаяно и не разбирах
дали шега е това.

- Да, можем. Сега ще платиме цената
на твоята детска мечта,

че утре аз няма да мога да купя
детство на свойте деца.

От моя баща аз разбрах, че в живота
не всичко е само пари.

Да купиш камила – една за петстотин,
Щастие да подариш!

ПРОШКА И ОБИЧ

Колко ли струва сълзата, която
на приятел в очите блести
и която превръща в поточе водите,
а после във буйни реки?

Колко ли струват монетите дребни
на бездомника в джоба съдран?
Колко ли много те са потребни
на богатия, стъпчил къшея хляб?

Колко ли струват на роза откъснатата
няколко часа във ваза с вода?
Колко ли струва времето, пръснато
между живота и вечността?

Питаш се, лутайки, търсиш цената,
а може би проста е тя -
прошката е ключът на нещата,
единствено тя си струва труда.

Прощавайки, можеш в сърцето да пазиш
малка сълза, като капка роса,
дребна монета, която бездомника
щастлив ще направи в нощта.

Прошка и обич не крий във сърцето си
заради тази сълза.
Прошка и обич не можеш да купиш,
но можеш да подаряваш сега.

МАЙЧИНАТА ОБИЧ НАЙ-БОЛИ

Обичам те. И всяка твоя клетка
е част от мен, от моето сърце,
мойта кръв бушува в твоите вени,
и мисълта ми вечно е при теб.
Обичам те. Добра, и неразумна,
игрива, и спокойна, и дори
когато се отричаш – твойта лунна
любов е скрита зад предпазен щит.
Обичам те, и винаги ще бъдеш
за огъня - искра, капка за дъжда,
за бурното море – среднощен грохот,
най-свидно бисерче - за мен.
Обичам те - с онази обич
която никой никога не може да смени
защото майката единствена в живота е,
а майчината обич най-боли!

ПРИЛИВ

Както приливна вълна брега залива
и скалите в пясъци превръща,
твоята любов връхлита с пълна сила,
с топлина и нежност ме обгръща!

Както отливът в соленото море
се оттегля, за да си почине,
надалеч, незнайно накъде
си отиваш, без да си заминал.

На брега остават като спомен
коси от мокри водорасли
и само счупената раковина
ми шепне, че не си заминал!

От своето далечно пътешествие
с прилива отново се завръщаш –
от бяла морска пяна в щастие
капките солени да превърнеш!

НЕЩО КАТО ПРИКАЗКА

разказ

Тази история е за едно момиченце, което не било малко, но все още не било и голямо. Обичало да учи, много четяло, имало приятели и нямало приятели. Такива, които били добри приятели, и такива, които били не чак толкова добри. Момичето растяло. Но не се усмихвало. Защото си мислело, че има голяма уста, и когато се усмихне, тя става още по-голяма. Затова било много, много сериозно. Хората го питали защо не се усмихва, а то не отговаряло.

Минало време. Гледайки се в огледалото, един ден проумяло, че греша. Видяло красотата на своята усмивка. И започнало да се усмихва. Сдобрило се със себе си. Започнало да се харесва. И се почувствало страхотно.

Момичето знаело, че не е най-голямата красавица на света, но вече знаело, че е по-красиво от много други. И постепенно си изградило самочувствие – че е красиво, умно и трудолюбиво. И че нищо не може да му се опре. То предало това самочувствие и на своите деца. Думите „не зная“ и „не мога“ не се произнасяли в нейния дом. „Аз мога“ станало нейно верую.

Минавали годините. Момичето се обаждало редовно на своите познати, да им каже „здравей“, да ги попита как са. Просто едно внимание. Да ги подсеща за себе си. Да им напомня за своето приятелство, без да иска нищо насреща. Тя нямала много приятели, но достатъчно, на които да разчита. Постигала всичко, към което се стремяла. Сърцето ѝ било изпълнено с обич. Обичала хората край себе си, колегите, приятелите. Дошъл ден, в който трябвало да замине. Неизвестно за колко дълго. Но това бил преломен момент. Трябвало да загърби целия си досегашен живот и да започне отначало. И тогава разбрала, че приятелите ѝ са много повече, отколкото мислела че са. Много, много повече. Хора, за които въобще не е предполагала, ѝ предлагали своята помощ. Помагали ѝ кой с каквото може, дори със съвсем малки и незначителни неща. Някои просто ѝ се обаждали, за да ѝ пожелаят късмет, други ѝ подарявали малки предмети, в знак на приятелство. Това я трогнало. Сърцето ѝ било пълно с обич, а очите със сълзи. Не знаела какво губи със заминаването си, и какво печели. Но знаела, че трябва да замине. И заминала... Животът я завъртял в своята центрофуга, и тя нямала време за самосъжаления. Трябвало да се справя с безброй нови неща, да се учи да живее по нов начин, и да разчита на себе си. Не знаела какво точно иска да прави, но знаела, че трябва да прави нещо, каквото и да е то. Всеки ден

бил за нея школа. Научавала нови и нови неща, срещнала нови хора, за които не знаела нищо. Те ѝ помагали, а тя не проумявала как могат да бъдат толкова търпеливи с нея.

Един ден трябвало да свърши нещо, което никога не била правила до сега. Нямало кой да ѝ помогне. Времето летяло, а тя не можела да се справи. Дори не можела да заплаче от безсилие. Не знаела как да го направи. А трябвало. И започнала да се моли. Оглеждала нещата, опитвала различни начини, и продължавала да си повтаря: господи, дай ми сили да го направя. Не била религиозна. Познанията ѝ за различните религии били повече от любопитство, като докосване до чужда култура. От баща си знаела, че има една сила, която никой не може да види, но тя съществува.

И успяла. Работата била завършена. Така открила силата на молитвата. Силата на мисълта, която прекрочва границите на реалното измерение, и се превръща в енергия. Сила, която е безгранична, и която може да извърши чудеса. Спомни си, че и преди е използвала тази сила, без да си дава сметка за това. Помнеше раждането на първото си дете... Без никакъв опит, без връзки в болницата, без специални указания, беше прекарала целия ден в мокрото легло, а бебето не можеше да се роди. Другите идваха, раждаха, и ги преместваха, а тя беше в родилната зала повече от дванадесет часа. Сестрите минаваха, поглеждаха я, и казваха че скоро няма да роди. Смяната им свършваше, и на тях не им се занимаваше с нея. И тогава си каза, че не може така да продължава, не може да мъчи повече детето си. Околоплодните води отдавна бяха изтекли. Беше в опасност, но никой не предприемаше нищо. Спомни си какви указания даваше лекарят на другите, и започна да ги изпълнява. Не знаеше от къде изтощеното ѝ тяло взе сили. Не след дълго бебето се роди. Беше невероятно уморена и гладна, но не чувстваше болка. Видяше до себе си две ококорени очи, и я обгръщаше приятна топлина...
...В живота ѝ имаше много трудни моменти. Беше в безисходица. Всичко се беше срутило, не знаеше как да продължи. Излезе от къщи и тръгна по улицата. Не знаеше къде отива, нито защо. Озова се пред малката църква, край която минаваше често, но никога не влизаше. Влезе и огледа празната зала. Стоеше пред запалената свещ. Обърканите ѝ мисли рисуваха елипси около пламъка. Опитваше се да намери отговор. Не знаеше в какво да вярва, но изведнъж почувства лекота. Сякаш някой беше свалил от плещите ѝ огромен товар. Излезе и тръгна към къщи - спокойна и сигурна, че нещата ще се променят. Всъщност те вече бяха променени. Съзнанието ѝ беше променило посоката.

Чикаго, 22 Декември, 2008

Костагин Георгиев - Чикаго, САЩ

«Маска»,
бронз,
дърво,
25 x 20 x 7,5 cm

«Жонгльор»,
бронз,
дърво,
30 x 10 x 7,5 cm

Севделин Панев - Чикаго, САЩ

Севделин Панев е роден през 1955 г. в гр. София. Завършил е медицина във ВМИ - София и двацет години е работил като лекар. Следва журналистика в СУ "Климент Охридски" и работи като журналист във в. "Експрес". Има публикации във в. „Медицинска трибуна“, в. „Любословие“, в. „Литературен вестник“, в. „Експрес“, в. „Век 21“, сп. „Пламък“. Има издадена книга с къси разкази (1996) - „Всяко минало е детство“ на издателство Свободно поетическо общество. В САЩ е от 9 години. Има публикации във в. "България сега", в. „България 21 век“ и в. „Старт“ в Чикаго. Участвал е и със свой разказ на английски в конкурс на Writer's Digest.

НЕПОНОСИМАТА ЛЕКОТА НА ЛЮБОВТА

Нищо не може да се сравни с тези есенни залези в Чикаго. Слънцето, меко преливащо от жълто до оранжево заставаше над хоризонта и сякаш изчакваше облаците да го съпроводят някъде, за човешките очи неизвестно къде. Мария, като всеки работен ден беше останала последна в офиса, беше заключила и пуснала алармата, и сега разсеяно пропускаше насрещните коли през тъмните си очила. Музиката на Бах я пренасяше в някакви стари немски катедрали, които винаги ѝ се струваха учудващо познати, сякаш някога е живяла там. Усещаше мириса на орехово дърво, баварски мрамор и протестантска пот. През целия ден я измъчваше едно необяснимо главоболие. Замисли се за последния си разговор със Стив. Беше ѝ казал, че не може да живее без нея и че след работа кара напосоки из града преди да се прибере къщи. Развода му продължи повече от година и опустоши и последните остатъци от чара на връзката им, който така ненадейно и за нея самата я беше хвърлил в пламъците на нещо, което много приличаше на любов. Изчезна от лицето му онзи мек ироничен поглед и онова неподражаемо, еврейско чувство за хумор. Разтапяше се когато ѝ казваше: „Жената, дарлинг е сложно същество – ключът за сърцето ѝ трябва да се поставя на съвсем различни места“. Винаги ѝ е било чудно защо евреите познават толкова добре жените. Отговора го намери в една книга, където авторът, също евреин, пишеше че евреите всъщност са жените на света. Може би затова във всеки момент знаеха какво иска една жена и от какво има нужда. А пък за секса, да не говорим – сладка топлина я изпълваше само като си спомнеше. От всички любовници, които беше имала нито един не беше толкова всеотдаен, нежен и галъовен, макар и доста по-възрастен от нея. Тя му беше дала ключа от апартамента и всеки вторник, когато правеха секс, всеки път беше като една дива езда по някакъв безкраен морски бряг, последвана от незабравимо издигане в небесата, един дълъг полет, едно дълго реене, което тя мечтаеше никога да не свършва. После той си тръгваше, бързаше да се прибере при жена си и трите си любвеобилни дъщерички. На вратата я поглеждаше гузно, целуваше я и казваше двете най-любими думички. Тя му отговаряше: „И аз“ и после цяла нощ не

можеше да заспи. Заради него се потопи в тайната философия на Кабала и Зохар. Оттам научи, че общата човешка душа се състои цифром и словом от 600000 отделни човешки души и всяко поколение на Земята са всъщност облечените в тела тези шестотин хиляди души. Когато говореха за това и той деликатно ѝ разкриваше една след друга еврейските тайни, тя имаше чувството че я обладава някакъв нов бог. Мария приближаваше четиридесетте, но всеки път когато се разглеждаше гола на огледалото в банята, също като Сафо се радваше на дългата си руса коса, на сините си очи, на твърдите си гърди и порцеланово бяла кожа. Ходеше грациозно и мъжете, които я познаваха се чувстваха като на състезание – настръхнали, готови на всичко, за да я спечелят. Мария мечтаеше да живее красиво, но винаги избираше най-неподходящия мъж. Този, който нахлуваше най-безцеремонно и самоуверено в личното ѝ пространство. Докато не откри в службата Стив. После той я запозна с жена му и децата, после ѝ призна че не спи вече с нея, после дойде развода, после болестта му и посещенията ѝ в болницата. Но всичко това, този живот на наложница след цялата тази година започна да я измъчва и тя разви чувство за вина. Често се случваше изведнъж да заплаче, ей така без причина. „Днес ми е нещо ревливо.“ – си казваше, за да се ободри. И неусетно с времето закопня за бременност и раждане на дете.

Мина по познатите улици и паркира пред блока. Преди да отвори пощенската кутия нещо необичайно я накара да се обърне. На отсрещната стена с четлив почерк на английски беше написано: „Мария, обичам те.“ Сърцето ѝ заби лудо. Първата ѝ мисъл бе да провери дали някоя друга Мария не живее в блока. Не, нямаше. „Може би, Стив е идвал и е решил да ме изненада“ – си помисли докато влизаше в апартамента. „Глупости, не е той.“ Той ѝ го казваше само на вратата, когато си тръгваше и никога не го беше написал, нито в e-mail-ите, нито в SMS-ите. Сигурно, за да няма доказателства за изневяратата му. На горния етаж живееше млад мъж, който отдавна ѝ беше направил впечатление. Бяха се разминавали няколко пъти на входа. Беше висок, с правилни черти и дълбоки, замислени очи. Живееше сам. Понякога в безсънните ѝ нощи я нападаха сексуални фантазии, в които си го представяше като идеалния „донор“. Донор на онзи божествен елей, от който се раждаха децата. „Може би е той.“ С тази мисъл заспа. На сутринта надписът го нямаше. Работния ѝ ден премина невероят-

но бързо. Вечерта отново беше там. Сякаш някой само чакаше да стане привечер, написваше го и се скриваше. Това продължи цяла седмица. Тогава тя реши да разбере на всяка цена кой ѝ се обяснява в любов. Един ден не отиде на работа и търпеливо зачака. Скри се зад стълбището откъдето се виждаше входа и си взе книга за четене. Малко след 6 часа влезе момче на около 12 години. Беше с гъста къдрава коса и сериозно изражение на лицето. Внимателно извади от джоба си тебешир и бавно написа на същото място: „Мария, обичам те.“

Някаква буца заседна в гърлото на Мария. Сълзите сами рухнаха по бузите ѝ. Тя закри лицето в шепите си и дълго хлипаше конвулсивно.

ЕТЮД В ТРИ ЧАСТИ ЗА ЕДИН НЕКУЛТУРЕН ШОК

На Буки – с обич

Какво е „културен шок“? Според речниците това е шок от новите и непознати неща, с които човек се сблъсква при пристигането си в чужда страна. Но за да няма недоразумения, още в самото начало трябва да се каже, че културен шок не означава, че човек от страна с по-ниска култура е попаднал в страна с по-висока култура. Съвсем не. Това е универсално човешко преживяване, отнася се за всички хора без изключение и визира целия спектър на чувства и вътрешни конфликти, през които преминава душата му преди да успее или да не успее да се справи с новата среда. И всичко това се случва само защото човекът се е откъснал от най-любимото за него място на Земята. Още през 70-те години на миналия век един американски психолог е изследвал обширно и детайлно това човешко състояние. Според него има четири стадия, през които преминава животът, нека за улеснение кажем, на всеки емигрант. Първият е стадият на уплахата и любопитството. Попаднал на новото място, човекът иска максимално бързо да изучи и да свикне със заобикалящата го среда, т.е. да се адаптира. През цялото време чувства в себе си несигурност и съмнение дали ще успее. Изразява се с мисълта: „Винаги мога да се върна у дома.“ И това състояние продължава от няколко месеца до 1-2 години. Много зависи от това дали човекът усвоява добре езика на страната домакин и дали преди това е посещавал други страни. Ако е бил подготвен по-отрано, този етап ще му отнеме по-малко време. След това започва вторият стадий - на сравнението и критиката. Всичко, което е намразил в своята родина, всичко, което не е харесвал и считал за несправедливо в нея, за да оправдае своята емиграция, изבלеднява и става маловажно. Сега той вижда само най-хубавото, спомня си всички прекрасни мигове, които е преживял, всички прекрасни хора и приятели, които е имал там, в своето отечество, в своя дом. И вече не харесва страната домакин, защото е убеден, че се е отнесла безразлично или враждебно към него. Тогава започва да се изолира от средата, вкопчава се или в семейството си или в приятелите сънародници и заедно с тях се опитва да се присмее или да отхвърли правилата на страната домакин. Може да се изрази например с изречението: „Искаш всичко и веднага, а получаваш нищо и постепенно.“ И това продължава също няколко години, някои остават в тази фаза завинаги и усърдно се стараят да убедят новодошлите в своята правота. И тогава той или тя започва да крои планове, в зависимост от възпитанието си, или да се върне завинаги в майчината утроба на родината си (регресия) или да

„ужили“ по някакъв начин страната домакин (отмъщение). Но ако премине успешно през този ад от чувства и състояние на горест, човекът ще навлезе в третият стадий на своя нов живот. Когато очите и ушите му се отварят за всичко около него. Вече си е намерил хубава работа, има си някой „местен“, който го протектира, било то любовник/ца или просто приятел. Има нова среда, нов дом, нови интереси. Някои може дори да се „друсат“ – ей така, за удоволствие, просто защото всички го правят. Жените се развеждат или омъжват, независимо дали са били сами или имат деца, едни по сметка, други по любов. На мъжете мислите им текат не във вид на думи, а на цифри. С други думи човекът вече има втора родина. Може да се илюстрира с думите: „Ние сигурно тук ще остареем, и сигурно тук ще умрем, дет’ се казва“ или пък от евангелието на Йоан: „Преди бях спял, сега виждам.“ Минали са сигурно вече десетки години и човекът е станал съставна част от новото общество. Вълнува се искрено от живота в новата си родина, има нови спортни и политически пристрастия, гласува на изборите, знае всичко за своите съседи, децата му говорят родния език с акцент. Ето това е четвъртата фаза на културния шок, в която неусетно, благодарение на своята воля и търпение, емигрантът се е потопил щастливо и безметежно, като в приказките. Някои са спечелили много пари и вече са на голяма почит („Пази боже сляпо да прогледа“). Или както се казва – от беззащитно имаго и личинка човекът се е превърнал в анонимно и зряло насекомо.

Същият този американски психолог твърди, че само и единствено в този стадий емигрантът може да изпита носталгия в истинския смисъл на думата. Всички подобни чувства в предишните етапи са само превземки, флиртове или самоизмами. Защото само когато истински загубиш нещо, можеш да почувстваш липсата му. Нещо подобно като смърт на най-близък човек (майка).

Такава е съдбата на емигранта, както и да му се ще понякога на човек всичко това да не е вярно. И сега, преди да изиграем етюда, нека да направим едно кратко въведение. Представи си за миг, че си една песъчинка в пустинята или едно самотно туптящо сърце във Всемира. Да, ти просто си един от хилядите българи – емигранти в тази страна. Дошъл си тук, защото си искал да промениш нещо в себе си, защото си искал да победиш, защото си повярвал, че това е единственото място на Земята, където можеш да почувстваш уханието на свободата. Имал си щастливо детство. Израснал си в едно малко градче на България. Всички у дома са лекари. По-късно и ти ще станеш лекар, т.е. ще получиш Хипократовата клетва в наследство, така да се каже. Възпитан си в дух на еснафска порядъчност, вярва в науката, преклонение пред човешкия живот и винаги да казваш истината. Бог не е споменаван в семейните разговори, но тъй като си го сънувал, знаеш, че Той се е притаил някъде

дълбоко в теб и изпълва душата ти с упоителна нега. После растеш, но не поумняваш. Опознаваш женската любов, но все бягаш от нея, защото те е страх. Тук не става дума за секс, за „хормони“, както казва една твоя „бивша позната“ (как нелепо само звучи това бивша позната – почти като „любовница от първия брак“). Копнееш да те разбират. Твоят асистент по кардиология ти е споделял: „На този свят никой не ме разбира. Само жена ми, ... и то погрешно.“ Четеш много. Твои кумири стават Шопенхауер, Ницше, Киркегор, Камю, Достоевски, Фройд, но в българската си душа най-високо си поставил Димчо Дебелянов, Йовков, Емилиян Станев, Георги Марков и Борис Христов. После започваш работа. Научаваш се на емпатия. Прегледал си хиляди хора и три пъти си спасявал човешки същества в клинична смърт. (Вбесяваш се когато някой ти каже, че американските доктори са по-добри от българските, но винаги мълчиш и мазохистично се наслаждаваш на унижението.) Междувременно си се женил два пъти, и двата пъти несполучливо. Имаш син от първия си брак, който живее с първата ти жена в чужбина. Ти ставаш циник, за да не те нараняват повече. И въпреки това отново жадуваш любовта на Жената. Откриваш я, но Тя, милата, не те разпознава, защото е обсебена от някакъв „дълбок“ секс с друг, който тя преживява като „обречена“ любов и вие се разминавате във времето. Душата те боли, но внимаваш да не изпаднеш в депресия. Твоите мисли и сънища са „разнолики и нестройни“. Чувствата ти – още повече. Но тъй като, както е известно, „животът е един от най-трудните“ и никога не следва нашите планове, ти си си мечтал да „разнасяш надежда за всички“, но вместо това разнасяш ... пици.

Та ето го и етюдът. Нека отбележим само мимоходом, че етюдът е съвсем истински, на живо (месо). И така в един прекрасен неделен ден на миналата пролет до теб спира полицейска кола и полицаят пита дали си имал инцидент предишния ден. Отговаряш му, че не си спомняш такова нещо. Излиза от колата и ти заприличва на бременен плъх – с коремче под колана. Казва: „Правим разследване и трябва да дойдеш с мен в полицията заедин час.“

– Но, аз съм на работа.

– Няма значение. Ше кажа на шефа ти.

Понечваш да седнеш до него отпред, но той ти отваря задната врата, с решетката. Отивате в полицията и влизате в някаква сива стая, в която има само една маса и няколко заковани стола. Не можеш да се отървеш от натрапчивия образ за плъховете. Идва още един полицаец – по всичко личи от мексикански произход. Дават ти бял лист и искат от теб да опишеш всички места и маршрути, през които си минал предишния ден до 6 часа вечерта. Ти малко се затрудняваш и той взема белия лист и казва: „Добре, ти ми диктувай, аз ще пиша.“ Разказваш му всичко и за доказателство му оставяш етикетите на адресите, където си

бил и една бележка от Walgreens с покупките и часа, когато си бил там – 6 ч. и 10 мин. Ти питаш защо се прави това разследване и той ти казва, че предишния ден някаква кола е блъснала една възрастна жена на кръстовището на Lawrence и Cumberland и шофьорът е избягал от местопроизшествието. Жената е все още в безсъзнание и в крайно критично състояние. Но – казва и те гледа право в очите – ние имаме един свидетел, който е видял, че това е била тъмна кола с отличителна табела на пица. Накрая ти прочита правата от някакъв лист и ти се подписваш под показанията си. Ти си доверчив човек и никога дори през ум не ти е минавало да се заяждаш или да спориш с полицаи, защото знаеш, че то е същото като да изръмжиш срещу някое куче. Той те връща обратно откъдето те е взел и твоето вътрешно време отново започва да тече в познатия ти монотонен ритъм. Ти си забравил за случилото се още същия ден и си заживяваш втръсналия ти до болка емигрантски живот.

Не минава и месец и едно телефонно обаждане те изважда от твоето „сънуване наяве“.

– Аз съм детектив Лъогрийн. Трябва да дойдеш в 2 часа в полицията, за да поговорим. Съгласяваш се безропотно. Отиваш точно навреме, но половин час чакаш да те извикат, в компанията единствено на камерата в ъгъла. После една врата се отваря и се появява цивилно облечен мъж с полицейска значка на колана. Напомня ти на някакъв актьор – атлетичен, със смолисточерна коса и набраздено лице. Докато те превежда през някакви коридори, чуваш зад гърба си:

– Говориш ли английски?

Казваш, че говориш достатъчно, за да се разбираш с всеки. Влизате в една стая, отново сива, където има още двама мъже. Вътрешният ти глас ти подсказва, че това ще бъде разпит. Единият е огромен и стои прав, другият седи с някаква папка в ръцете и изобщо не прилича на полицаи. Точно той е Лъогрийн. Този, който те е довел, ти казва да седнеш и ти предлага кафе.

– Аз съм детектив Делгадо и водя това разследване. Знаеш ли защо си тук?

Замисляш се (Защо ли наистина съм тук?) и още преди да си отговорил той се обръща към другите двама и казва:

– Та той не знае английски. Нищо няма да стане.

После те поглежда рязко и с тон, близък до военна команда, почти изкрещява:

– Повтаряй след мен. Това е полицейският участък Норидж на щата Илинойс.

Ти повтаряш като папагал, не вярвайки на ушите си.

– Виж какво. Тази жена още е в болница и е много зле. Ние сега не те обвиняваме, но ти си единственият ни заподозрян, така че признай си, че ти блъсна жената.

Казваш му, че не си блъскал никаква жена и го гледаш втренчено в лицето.

– Добре. Ти какъв си бил в твоята страна?

– Лекар.

– Като си лекар, защо не си си стоял там, а си дошъл в Америка да разнасяш пици?

– Ами... Хванал те е натясно. Нямах готов отговор на този въпрос.

– Исках да променя живота си за по-добро.

– Ти майка имаш ли?

– Да. Защо? (По това време майка ти е болна, но все още жива.)

– Ако някой блъсне твоята майка на улицата и избяга, как ще се почувстваш?

– Ужасно.

– Ето, виждаш ли? Затова е по-добре още сега да си признаеш, че ти блъсна тази жена. Усмиваш се горчиво и правиш нескопосан опит да се прекръстиш. Той скача от стола побеснял и ти крещи в лицето:

– Само не ми прави такива жестове, че така ще ме ядосаш, че изобщо не можеш да си представиш какво ще стане. Тука е Америка и такива не ни минават.

– Може ли да направя едно изявление? – промълвяваш заеквайки. Успокоява се, сядя отново и с възможно най-ехидната усмивка казва:

– Точно това чакам от теб.

– Вижте, детектив Делгадо, аз съм добре възпитан и добре образован човек и никога през живота си не съм оставял пострадал на местопроизшествие без помощ.

Започва да се смее.

– Ти знаеш ли колко добре възпитани, образовани, интелигентни и богати хора има в затвора. (Онемяваш. Как да знаеш като никога не си бил в затвора.) И продължава: – Чувал ли си някога за детектора на лъжата?

– Да, чувал съм.

– Ти знаеш ли, че ние в Америка имаме най-добрите специалисти в света и че сега, ако те подложим на детектора на лъжата и разберем, че лъжеш, отиваш в затвора? Знаеш ли това? И че ако ни лъжеш, отношението ни към теб ще стане съвсем различно. А? Съгласен ли си да те подложим на детектора на лъжата?

– Съгласен съм.

– Ти май не разбираш за какво ти говоря. Знаеш ли, че имаме още един уред, който се слага на гърлото и по гласа нашият специалист може да познае дали ни лъжеш. Казвай. Да го викам ли?

– Да. Съгласен съм.

Излиза намръщен от стаята. За теб вече нищо няма значение. Безчувствен си като Паметника на незнайния воин. Връща се след две ми-

нути и казва, че техният специалист бил зает и днес не можел да дойде. Тогава се намесва огромният, който дотогава е стоял изправен и не е мръднал от мястото си.

– Ей ти, я ми кажи какво има на кръстовището, където стана инцидентът? Какви сгради има? Изреждаш напосоки, а той повтаря: „И още какво, и още какво ...“

– Има ли банка там?

– Да, има.

– Какво имат банките? (Гледаш го тъпо) Имат ли камери?

– Да, имат.

– Сигурно се досещаш, че ние имаме запис на инцидента и на него се вижда как твоята кола блъсна тази жена.

– Това не е моята кола.

– Наистина, записът е замъглен и не се вижда номерът, но ние вече сме извикали специалист от Холивуд, който ще го изчисти и ще се види, че това е твоята кола. И тогава отиваш направо в затвора. Ние дори сега можем да те задържим за 24 часа. Искаш ли да отидеш в затвора?

– Не.

– Ами признай си, че ти блъсна тази жена и няма да ходиш в затвора.

– Как да си призная нещо, което не съм извършил. Аз съм невинен. Делгадо излиза ядосан от стаята, но почти веднага се връща.

– Ти вярваш ли в Господ? Нали преди малко направи някакъв жест.

– Да, вярвам.

– Защото аз не вярвам. И каква е твоята религия?

– Аз съм християнин. Източно–православен. И не смятам да си сменям вярата.

– Добре. Стани, вдигни си дясната ръка и се закълни пред нас, че не си блъснал тази жена. Ставаш, вдигаш си ръката и се заклеваш. Той те гледа в очите и казва:

– Сега си свободен, но ние съвсем скоро ще те потърсим. И си вземи кафето. Да не мислиш, че сме сложили отрова в него. Ние не сме от КГБ. Довиждане.

Тръгваш си с кафето и вървиш като препариран. Всички вътрешности ти вибрират. Излизаш, но не знаеш накъде да поемеш. Изсипваш кафето в някакво кошче за боклук, но продължаваш да стискаш чашата. В ума ти гъмжи от псувни. Реката на гнева и яростта само чака да бъде отприщана. Някак си успяваш да се добереш до вкъщи. Чувстваш се като изваден от някакъв филм на Уди Алън (Само дето я няма Скарлет Йохансон да ѝ плачеш в скута.) После разказваш, споделяш с всички твои сънародници, които считаш за близки и искаш да ти помогнат. Но те не трепват, защото всеки от тях има триста дяволи на главата си и защото това не е техен проблем. Накрая отиваш при шефа си и му казваш:

– Ренди, ти знаеш, че съм невинен, защото това е станало в работно време и трябва да ми помогнеш. Някой в тая Америка трябва да ме защити.

– Добре Шелдън (така те нарича). Ще ти помогна.

– На другия ден той е направил разпечатка на цялото ти движение в онзи ден, обадил се е на свой приятел, който му е дал адвоката, с когото трябва да се срещнете. Тръгвате с джипа му за Downtown и докато пътувате ти казва:

– Шелдън, много съжалявам, че опознаваш лошата страна на Америка. Не всичко в Америка е такова. Има и хубави неща.

И продължава:

– Адвокатът, при когото отиваме, е евреин и е приятел на моя приятел и затова сега нищо няма да ни вземе. Знаеш ли защо евреите са умни? Защото, докато ние играехме нашите игри, те слушаха своите майки и учеха. После ние станахме дребни собственици, а те – адвокати, банкери, бизнесмени и доктори. Така че, слушай внимателно какво ще ти каже.

Качвате се на някакъв много висок етаж, едно много чаровно момиче с очила ви посреща и ви разполага в приемната. След малко той идва и влизате в неговия кабинет, който е отрупан с дебели книги, разхвърляни навсякъде. Той е млад пич с очила, облечен в сако и дънки. Лицето му е леко сипаничаво и леко... небръснато. Запознавате се и седате на една много дълга маса. Той изважда една папка с бели листа и започва да те разпитва и старателно да си записва. Задава ти дословно същите въпроси, които си чул и в полицията, само че много по-внимателно и обстоятелствено, изисквайки от теб невероятни подробности. Като например: „Кога си си сменял спирачките на колата за последен път?“, „Каж ми, какво точно си купи в Walgreens?“ и все от този сорт. На въпроса ти дали всичко това е необходимо отговаря: „За да мога да те защитя, трябва да знам три пъти повече от полицаите. Неща, които те не знаят. И най-важното – повече никакви изявления. Каквото и да стане в бъдеще, дори да те арестуват, което не го вярвам, само ми се обаждаш и ме чакаш.“ После, между другото споменава, че този полицейски участък бил известен в цяло Чикаго със своите незаконни действия. Тогава твоят шеф го пита: „Добре де, всичките тия незаконни действия на полицията така ли ще останат без последици?“ „За съжаление, да – казва Джеф (адвокатът) – всичко остава за сметка на неговия опит в Америка, тъй като няма свидетели.“ След всичко това той се отпуска на стола и вие започвате свободен разговор. Пита те каква е мечтата ти в Америка. Казваш му, че са две: да напишеш книгата на своя живот на английски и ако имаш късмет да станеш доктор в Америка.

– За какво ще бъде книгата? (Никой досега е ти е задавал този въпрос.)

– За това как протича вътрешното време в човека докато му се случват всички житейски неща.

– Твърде интересно.

После говорите за политика. Интересува се кой управлява в България. Разказва как е бил в Турция и колко много му харесал пъстрия живот там.

Разделяте се и в душата ти постепенно се възцарява мир и спокойствие. По обратния път след няколкоминутно мълчание твоят шеф ти казва:

– Шелдън, нека сега да видим дали си научил урока. Идват полиците и било на улицата, било у вас те арестуват. Слагат ти белезниците и те отвеждат в полицията. Питат те: „Как се казваш?“ Ти какво отговаряш?

Гледаш го въпросително.

– Отговаряш: Искам присъствието на моя адвокат. Те те питат: „Къде живееш?“ Ти пак им казваш: Искам моя адвокат тук. Каквото и да те питат, само казваш: Искам моя адвокат, искам моя адвокат, и така до безсъзнание, докато не спрат да те питат каквото и да било. Разбра ли?

– Разбрах.

Разбираш и още едно нещо. Че най-трудно се усвояват най-простите неща.

Ето това е всичко. Завеса.

ЕГО

Аз съм цветна илюзия
и нейно начало
е мойта дата на раждане.
Аз съм детство несвършващо
от хлапашкия джоб
изтървано
и на асфалта забравено.
Аз съм лък на цигулка
накичен със звуци.
Замръзнал порив към
вечност.

Аз съм всичко,
което се учи да пита.
Ако имаше
смисъл от
питане.

МОЯТА ПТИЦА

Летяхме дълго ние с теб
над обърнатото дъно на Земята
и сега перата ни от минало тежат ...
Нека си починем малко, Птицо,
под моста на заспалите мечти.
Нека постоим пред себе си на стража!
Миг дори ...
Нали си купихме билет за края?!
Не бързай, потърпи!
Каквото в пътя губим и печелим
то ще се стопи, нали!
Знам, че ти е тъжно
като в корем на риба,
и че всичко вече те боли,
но има смисъл. Има, птицо моя,
дори едно перце от нашата вина
да нарисува тази
до бяло нажежена тишина.

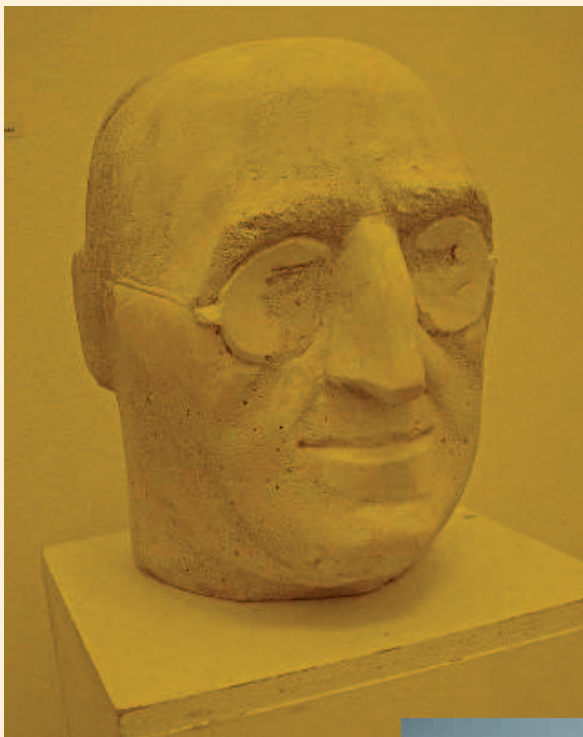
ЕПИТАФИЯ ЗА МЪРТВОТО СТИХОТВОРЕНИЕ

Не трепва в хартиения си ковчег
Думите са непотребни като кръв съсирена
само смисълът – ефирно лек
витае в глухата Вселена.

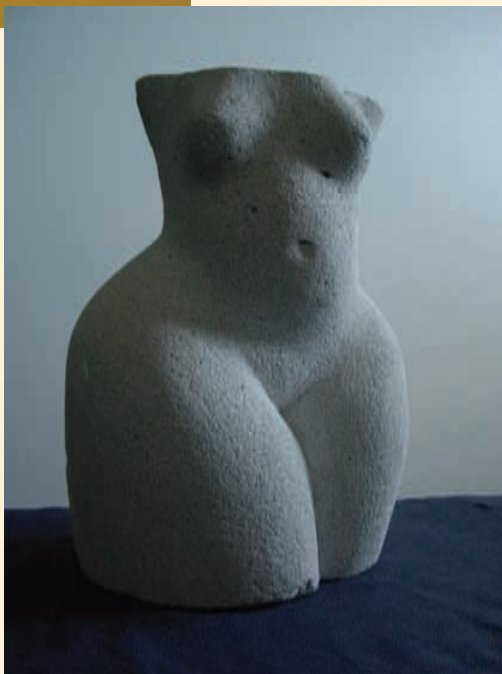
Моя приятелска сълза пожела да го изпрати –
солена от дълго неплакане
И преди да се слее с спомена
полепна в пепелта му.

От безлюбовие умря
а любов излъчва в смъртта
Дали времето е спряло
или идва безсловесната заря на лудостта?

Константин Костов - Загар, Хърватия

«Мъжка глава»,
варовик

«Торсо»,
варовик

Симеон Гаспаров - Чикаго, САЩ

Симеон Гаспаров е роден на 24 Декември 1965 г. в гр. София. Завършил е Българска филология в СУ „Климент Охридски“ през 1991-ва г. и Мастер програмата в Свободните науки на Чикагския Университет през 2003-та. До преместването си в САЩ през 1997-ма г. е работил като репортер във в. „Новинар“. В момента е кореспондент на в-к Труд в Чикаго. Автор е на две книги издавани в България - романът „Врати от небеса или когато Джими Хендрикс беше българин“, 2010 г. издателство „Сиела“ и стихосбирката – „Театър на Не абсурда“ изд. „Гуторанов и син“, 1992г. София, България.

ПЕЙЗАЖИ ОТ ЕЛДЖИН*, РИСУВАНИ СЪС СНЯГ

1.

Мътните води на Фокс Ривър бавно влачат блокове топящ се лед. Бели, пухкави, несъразмерни, като късове бял хляб, ледените парчета се блъскат в подпорите на бетонният мост, скриват се за секуни от погледа, преминават под тунела свързващ двата бряга на Елджин, след което се плъзгат към поредният праг, спъващ бягът на водната стихия. Продължават покрай покритите със замръзнали водни кристали клони на върбите надвесили се над калният бряг и изчезват в устата на казиното приличащо на кораб заседнал в плитчините. Казиното, забито като ръждясал нож в средата на сърцето на реката.

Чакам влакът от Чикаго да премине, да вдигнат бариерата на моста и да потегля към отсрещният бряг. Ауспусите на колите спряли на 31-во шосе край мен изпускат бавно синкав дим. Приличат на димящи лули запалени от духовете на вождовете от племето Алгонкуин, населявало някога горите край бреговете на Фокс Ривър. Черен мъж гледа изпод вежди. Сърдит на целият свят, но сърдит най-много на себе си, той стои подпрян върху напръсканата с червен спрей стена до автобусната спирка. Топъл дъх излиза през ноздрите му, устата, завърта се около лицето му и за секунда образува около главата му нещо подобно на сивкав, прозрачен ореол.

Ореол, като тези на светците, рисувани по ронещите се тавани на черквиците край пустеещите селца из Балкана. Ореол, който зимният вятърът бързо разнося над улицата, над увитият в пластмасови торби, вечно мигащ червено светофар, над покривите покрити с мръсен, сивкав сняг.

Влакът вече е преминал. Пътят е отворен, готов да поеме новата вълна от ръмжащи нервно коли и камиони. Автобусът пристига и сърдитият чернокож изчезва зад покритото с изсъхнала пътна сол и кал стъкло. Изчезва тихо, безшумно, като един неосъществен светец, като едно несбъднато добро, оставено бездомно да се скита нагоре-надолу между етажите на ада и на рая.

2.

Приближавам кафявата тухлена сграда на кръстовището зад Дъглас Авеню. Сградата на моите две приятелки, е първият ми адрес за деня. Както обикновено, те ме чакат пред остъклената врата на блока и се усмихват малко срамежливо, малко плахо и малко по детски наивно.

Едната моя приятелка е норвежка от Минесота, казва се Дорис. Другата, Лина, е полякия от Илиной. Дорис няма гърда, а Лина седи па-

**Елджин е предградие на Чикаго, край река Фокс Ривър*

рализирана на инвалиден стол. Двете делят стая в старческият дом, на който разнасям безплатна храна, помощ от Армията на спасението. Дорис отваря входната врата, а Лина бавно протяга полуздравата си дясна ръка, за да поеме пакета с храна, който и подавам. Дорис взема увитите в найлонова торбичка ябълки, бързо ги притиска към празната част на гърдите си, сякаш се чувства неудобно и иска никой да не забележи болестта, която бавно яде късове от нейното тялото.

Моите приятелки, ме потупват по рамото, благодарят ми за храната и ми напомнят другият път, като слизам от колата си да не ходя без шапка. Виждам ги, че искат да остана малко повече за да си поговорим. Да си поговорим за времето отвън, за трафика на улицата отвън, за хората дишащи, крачещи, живеещи отвън.

За това същото ОТВЪН, към което те, никога повече няма да се върнат. И което само виждат понякога, от време на време в сънищата си. И когато това "отвън", случайно премине през сънищата им и ги събуди, по средата на безкрайните зимни нощи, и те отворят очи в тъмнината, тогава, те не започват тихо да плачат, а само въздишат тежко, тежко, по времето на отминалото. По изгубените си години, по младостта им, отнесена от мътните води на Фокс Ривър. Там, някъде отвън. Отвън стените на старческият дом на Дъглас Авеню. След което заспиват отново, в един дълбок, мрачен и горчив, много, много горчив сън.

Изчаквам търпеливо моите приятелки да си побъбрят, след което поемам към другите адреси, с уличките и дворовете, където щастието и радостта са пропуснали да отбележат в тефтерите си, че тези места съществуват.

3.

Мария Варгас е глуха, полусляпа и диабетичка. Тя никога не отваря вратата на апартамента и на Саут Гроув Авеню. Ако, Лукас, брадатият й племенник, не ме чака пред вратата да вземе яденето за деня, аз просто го оставям на циментовия праг на централната улица, по която постоянно преминават хора, бързащи да изгубят и последните си спестявания. Улицата, водеща към градското казино.

Лукас днес не работи, виждам го зад ъгъла как пуши и потропва в студа с крака. Когато ме вижда да завивам с колата, хвърля цигарата си, приближава към отвореният прозорец на колата ми и докато поема храната на леля си, ми пуска една огромна приятелска усмивка, пълна с пожълтели редки зъби, след което ми пожелава мир и любов «май брадър». Лукас прилича на цветна, а поизтъркана от времето, оръфана по краищата си обложка от грамофонна плоча на групата Грейтфул Деад.

4.

Плакат с американското знаме, на който пише «Подкрепете нашите войници» е паднал наклонен върху преспа сняг. По него разпознавам

къщата на Виктория Гутиерес. Тя винаги седи на оранжевото канапе до вратата. Когато застана пред дома ѝ, винаги чувам, как нейните четири внучета – три момиченца по на 4,5,6 години и едно момченце – Рамон, на 3, радостно да шляпат с боси крачета зад вратата, по пода, върху който няма нито черга, нито килим, освен голия паркет. Веднага щом звънна, те започват да викат от радост и да се боричкат, кой пръв да ми отвори и да поеме доплата храна. Бащата на децата, синът на Виктория, преди година и половина се прибрал от Ирак. Три пъти съм го видял и нито един път не е бил трезвен. Всеки път, когато отвори врата гледа някъде през мен сякаш съм пустинен мираж, който съществува само в притъпеното му въображение.

5.

Елизабет Холц живее точно пред болницата на града. Както обикновено, нейната внучка Кели е спряла огромният си бежов джип по средата на пътя и за да паркирам оставям задницата на моят микробус да стърчи половината на пътя. Това, разбира се дразни шофьорите от мое то платно, но просто нямам друг избор. Пък и не ми пука. Пред вратата на мис Холтц, точно под звънеца, стои пожълтяла лепенка с бели, червени и сини звезди, символизиращи знамето на Америка. «Тези цветове не бягат», е написано отдолу на ръка с разкривен почерк. Звънецът не работи. Чувам няколко пъти силно. Кучета от съседната къща почват да лаят. Оставям храната на стълбището и потеглям на заден ход.

Докато се изнасям, Кели е отворила пътната врата, маха ми с ръка и я чувам силно да вика: “Тенкю, сър! Тенк ю!”. Докато обръщам на улицата, забелязвам номера на колата на Кели. Няма цифри. Само с думи пише: “Оан американ гърл” (Едно американско момиче, б.а).

6.

Карл и Стефани Леман живеят в крайната червена къща на ъгъла на Конгдън Авеню. Карл, слаб, висок, изпит от времето старец, ме посреща на прага. Прилича на старото, изсъхнало, пепеляво, вековно дърво край Созопол, край, което ние с моите приятели, винаги заставахме, когато стопирахме, свободни из прашните пътища на България и което изгоря, някъде около 1983-та година. Годината, в която, ни изпоприбираха в казармите на Първа, Втора, Трета и не знам си какви още родни и народни армии. Сивата, разрошена коса и дълга бяла брада на Карл, сякаш се сливат с падащият на парцали сняг. Той поема храната, малко сърдито, но не пропуска да ми благодари и пожелае лек ден. Затваря вратата след себе си и изчезва забравен, като спомен от същото онова далечно, топло лято на Созопол.

7.

Две преки по надолу, пред апартамент номер 3, на Булвю Авеню, спирам за да оставя храната на Ремзи Менюс. Ремзи, е нещо като овех-

тяло копие на Майлс Дейвис. Може би, ако Майлс Дейвис, беше оstarял, изгърбил и побелял, той определено би изглеждал като Ремзи. Кой знае, а може би пък Майлс Дейвис, просто да е излъгал, че е умрял и да е взел идентичността на Ремзи от Елджин, където се е скрил от феновете, славата и суетата и сега, спокойно, чака края на дните си сред звуците на джаз, сред миризмите на пържещо се пиле, на лук, евтин тютюн и парещ гърлото сладникав бърбън. Както обикновено, от апартамента на Ремзи, се носи звук на див Би Боп и размазващ сетивата джаз, от който стъклата на съседната двуетажна кооперация кънтят, като кристални чаши в бюфет, местен от едната стая в другата.

8.

Хелън Томей, е моята следваща спирка. Тя живее на Хил Авеню, пред сервиза за коли, отляво на 25-то шосе. Затрупаните със сняг клони на боровете пред дома ѝ почти докосват косата ми, докато преминавам през зелено белия тунел, по алеята до къщата ѝ. Отпред на прага, пред вратата ѝ, ме удря остра миризма на застояла урина. Поглеждам в краката си и виждам разхвърляни бледо, сини пластмасови торбички с използвани памперси за възрастни. Хелън е на 65 години и се грижи за 87 годишната си майка. Живеят сами. Само от време на време синът ѝ идва от съседният щат, Уисконсин да види стариците. И да вземе пари, които да изпие или проиграе на комар.

Хелън отваря притеснена вратата и още по-силна смрад ме удря в носа. Опитва се да ми обясни на развален английски да влезна, че има някакъв проблем. Хелън е от Полша, не знае езика и само повтаря проблем, проблем, ти «йес, йес хелп» и ме бута навътре към къщата. Докато минавам край разхвърляната кухня забелязвам пожълтяла от лой тенджерата с вряща на котлона доматиена яхния. Тенджерата някога е била бяла. В другата стая, на пода лежи майката на Хелън. В първият момент мисля, че е умряла. Инстинктивно вадя от джоба на якето си телефона, за да набера 911, но чувам глухо изохкване под металните подпори на леглото.

Бабата лежи по нощница и големият ѝ корем се надига бавно, бавно. Прилича на огромен бял тюлен, захвърлен безпомощен на скалистият бряг. Хващам я внимателно под мишниците, напрягам мускули и бавно я повдигам върху омазнените чаршафи. Бабата изхрипва няколко пъти: «танк ю, танк ю», след което потъва върху възглавницата, напоена със зеленикави слюнки, пот и много, много, люти сълзи.

Над главата на бабата виси черно бяла снимка на млада, красива, двадесет годишна жена, с плътни устни и красиви рамена, върху които падат руси букли. Жената е прегърнала също, толкова млад, строен и красив мъж, облечен във военна униформа от Втората световна война. Младият мъж е накривил леко войнишкото си кепе и се усмихва не-

брежно на света. От пръв поглед си личи, че красивата жена от снимката на стената е тежко хрипащото, едро, лоено тяло на леглото пред мене.

Два ангела прелитат бавно над главата ми и застават като стражи до стената с черно-бялата снимка. Единият ангел е облечен в бяло, другият в черно. Черният вади изпод крилото си шише, отпива бавно, после го подава на Белия. Белият гледа виновно в пода, съжалявайки, че е попречил някога на Черния ангел да вземе душата на пшккащата тежко баба по-рано, когато все още някой я е обичал, когато някой все още е страдал за нея и когато е щяла да се превърне в един добър спомен, в един добър мит. Съжалява, Белият ангел, че някога е спрял Черния, когато е трябвало, когато е било времето. И после, улисани в грижите си, как да оправят света, двата ангела са я забравили някъде из предградията на Елджин. Забравили са я и сега, за бедната старица, не е останало свободно място нито при живите, нито при мъртвите. Белият ангел отпива дълга, дълга глътка от шишето на Черния ангел. Поклаща тъжно глава и после двамата излитат през откренатата врата, да оправят света, изпратени от тежките въздишки на старицата. Виждаме ги само аз и красивата жена от портрета на стената.

9.

Рижавото зимно слънце, тъжно, като недопята каубойска песен, заседнала в гърлото на небесните прерии, се завърта около настръхналите от студ начумерени облаци над Елджин. Завърта се над казиното, проболо сърцето на реката, над казиното на забравата и на никога, ненамерената надежда. Завърта се над бедните къщи с полупразните стаи, с премръзналите им обитатели и тръгва бавно надолу по течението на реката. Към другия град, към другото казино, към другата уличка с бедните къщурки. Към другите полупразни, полуотоплени стаи със старите хора в тях, за да им напомни, че все пак надежда и спасение има.

Има, но дано само ангелите да не забравят, че те както постоянно са заети с грижите си, как да направят този свят по-добър, забравят. Забравят и то много, много тежко, забравят.

...Особено когато са пияни...

ПО ДЖЕК КЕРУАК

(вариации из книгата „По пътя“)

Кльощавото слънце
в хрупкащите
паяжини от телеграфни
жици се
препъна.
Остана топка
светлина,
търкулна се
върху аутобана.
Една бездомна
мечта
от щастие
изляя,
като я видя...

СЕЛСКО ГРОБИЩЕ

Отидоха си роднините.
Отидоха си оплаквачките.
Отиде си попът. Клисарят.
Гробарите, и те се скриха...
Отидоха си...
Завърна се полека тишината
с уплашените сенки
на почиващите
тука мъртъвци.
Върнаха се
да оставят нещо,
колкото да преживеем...

БЪЛГАРСКИ ОРТОДОКС

Закърпено накриво
звездно виме.
Върховете снежни
сукалчета
от него сучат.
Тихите църквички,
като перли в миди
спят...
... а нестинарките?

ОБИЧАМ АКВАРЕЛИТЕ

Обичам акварелите.
Обичам пролетта.
Обичам да те гледам
как дрехите
си търсиш
сутрин
и се срамуваш
от нощта...
ОБИЧАМ акварелите!

ПОСТ ИМИГРАНТСКО

Локви оживяват настръхнали
От ранен дъжд.
Разтворени бои
Непостоянство
потичат
многоцветни
към
Черно-бяло
българско море.
Приятелите ми отлитат
за
Канада.

Ранен.
Прекалено
ранен.
Смъртоносно
ранен
Дъжд...

Ставри Карамфилов - Ню Йорк, САЩ

«Сфинксът»
Дървена база,
ръждив метал,
хартиено тесто,
лепило, пастел,
84 x 21 x 31 cm

«Книгата с
хрониките
на моя народ»,
Дървена база,
ръждив метал,
метални клинци,
хартиено тесто,
лепило,
черен въглен,
полирани камъни,
55 x 62 x 50 cm

Ставри Карамфилов - Ню Џорк, САЩ

Ставрий Карамфилов – Сашо, е български режисьор, завършил НАТФИЗ „Кр. Сарафов“ през 1981-ва година, в класа на проф. Енчо Халачев. Преди това, следва Българска филология в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. От 2000-та година живее и твори в Ню Йорк, САЩ, където пише поезия, създава оригиналните си скулптурни произведения и изнася лекции в Ню-Йоркския университет.

УМОЛЕНИЕ

Заръка, вместо мартеница,
на ръка ти връзвам:
да ми изплетеш Венето,
риза от коприва.
По авер верен
да ми я проводиш,
че нея в Съдния си ден
ще облека.
Под жупела й моите и ваши
столетни грехове
от Страшните съдии горе
ще укривя
и с туй поне
съдбата ви отколешна,
от странство,
със нещичко ще облекча...

Дано! Ще се опитам някак
да отмия и позора,
налегнал ни
след овчедушни страхове,
за незапаметените,
обрасли в гузност
непрежалени,
живи гробове
на Дякона – светец,
на гениалния „пройдоха” Ботев,
чийто дух съвестта ни
йощ с мълнии кове...
А от Балкана ще измоля,
прокобата си вехта,
с Прошка
над вас да отзове...

Но Океана в скръбни ветрове
до мен вестява
письци на чалга,
пушеци от бира-скара...
И няма Българска княгиня
с китка здравец
бойното си знаме да закичи,
да се вдигнат
преклонените главици,
дордето на английски
брат със брата
все за власт се карат,
а думичката най-съдбовна
СВО-БО-ДА
на робски диалект
народът срича!...

В проклето, зло,
разломно време,
дай клетва,
мила ми Венето:
сплети за мене
риза от коприва!
Пред паметта на гневни небеса
нея скоро в Съдния си ден ще облека.
На левчета лъвчетата претопихме!
Прости ме, Творче...
С псувня пред адския котел
ще си отида,
кльвнат
от целувката оловна
по челото
на спусъка
в приятелска ръка!

ХАБЕР

Нямам си, братко, нямам за дар пръстен годежен,
щото отдавна загубих и опустялата си щатска заплата.
Изглеждам груб, а отвътре – глад имам за нежност ...
Тялото е ръждясало вече, пък душата ми –
още по-златна.

Нямам си, братко, нямам си ат, който да хвърка –
Атлантика за час да прескочи, тебе само за миг да прегърна.
Свят шарен познах, но дяволът с ангел не бъркам.
Знай, не в този – в друг по-харен живот с армаган
у дома ще се върна.

Ала имам си, братко, вместо вярно сърце – рана.
Там, отляво тежи, дето дълбоко гнездят девет стари куршума.
Дълго семе садих в родна нива – неразорана,
затуй гол под чужда земя, тук нощес се сгодих
за алчната Чума.

КАЖИ МИ

Каж ми откровено – как я караш днес?
И как с миналото мирно поменуваш?
На чий скъп гроб отскоро палваш тънка свещ?
А хляба чер и тока – днес колко струват?
Разкажи ми за болезките отляво,
за оредялата коса и за съня,
в който съм си все неостарял и в бяло,
дорде не ме прокуди с грижите деня...
Сподели как Истината ни наказва --
за страховете, за прогнилите мечти,
с които животецът почти залязва,
зальгващ ни, че краят няма да боли...

ПОСЛЕДНОТО ЖЕЛЕНИЕ

Къде си, мое Слънчице, спътниче от детските ми дни,
с родопското си ямурлуче под перчемче избеляло?
Вести се, в прегръдки прежни да ме приютиш, че погледни -
без тебе тук изтлява бавно изнуреното ми тяло --

до плач осиротяло под пепелни чужбински небеса,
по друмища заплетени, гдето и куц късмет не срещнах...
Днес пак жадувам за твоите бодливи рижи чудеса,
с които мигом ме плени в далечната ни първа среща,

за тайнствата, които с теб задружно, лесно разгадахме
из лабиринтите смрачени на човешките души...
Като близначета сиамски двама неразделни бяхме
и радостите, болезките си пиехме с очи, с лъчи ...

О, яви се Слънчице – спасителче от детските ми дни,
над окованото ми тяло ореолно да засветиш!
Чернее ешафодът. До мене за последно приседни...
И съхрани за спомен прашните ми златни еполети

САМОСЪД НАСРЕД ТАЙМС СКУЕЪР

От вехт балкански затвор
сам се преселих във друг.
От Девети се насадих на
Единайсти септември...
Стоп! Разруших се.
Стига жертви, човече – дотук.
Хвърляй дисагите с илюзии –
домашни консерви.

Чужд в Родината, а в чужбина –
досаден чужд труп,
прегризах пашкула
от фалшиви купешки идеи.
Същият идиот ли съм днес?
Или още по луд?!...
Ах, горска къщичке на баба ми Яга
къде ли си?...

Ръмжи сякаш котва ръждива
Миналото в мен –
ту отровно до кости,
ту убийствено носталгично.
Как отново да се сглобя –
до атом раздробен,
сред това Тържище мегаполисно,
разноезично?

Нероден ли съм още?
Или отдавна съм дух?...
Път назад? Абсурд е! Бъдеще,
абортирано в яма,
вещае Светът - този череп,
червясал и кух
в дланта на Бога... Боже-Хамлете,
къде да се дяна?!...

Но от бокала съдбовен
до дъно ще пия,
щом наяве тракийски пеани
и арфи дочувам.
Щом пред рогата на дявола
даже не крия:
„Аз до взрива на Спасително чудо –
ще Българувам!“

Евгения Петрова - Чикаго, САЩ

«Изкачване»,
акрил,
платно,
60 x 120 cm

«Изгубеният град»,
акрил,
платно,
40 x 50 cm

Стайка Должева - Чикаго, САЩ

Стайка Должева (Пръмова) е родена на 7 февруари 1960 г. в с. Войнягово, област Пловдивска. Омъжена, с две деца, син и дъщеря. Средното си образование завършва в Икономически Техникум „Георги Стефанов“ в гр. Пазарджик, продължава образованието си във ВМИ „В.И.Ленин“ (Изчислителна Техника и ФОР-Педагогика) в гр. София. Била е учител в СПТУ по автотранспорт – с. Виноградец и СПТУ по машиностроене – гр. Пазарджик, общински съветник в община Пазарджик. Емигрира в Америка през 1995 г. Живее в Гленвю, северно предградие на Чикаго. Търсеца, вярваща в доброто и истината, силна натура, поема предизвикателствата на съдбата с открито чело и отворено сърце. Пише поезия и проза.

СЪН

*„Да се завърнеш в бащината къща,
Когато вечерта смирено гасне“*

Димчо Дебелянов

Завърнах се. Пристигнах от далече,
във моят свиден бащин кът.
Добре дошла - съседката ми рече -
ще поостанеш ли ти този път?

Аз пак ще бързам както обикновенно,
подгонила живота със камшик,
в галоп със времето безценно
и дисциплина на добър войник!

Ще бързам, времето не стига!
Защо константна е това?
Как мога аз да поразпъна
нощта със час, денят със два?

Ще имам време да погаля,
със поглед моят бащин дом,
с ръце протегнати към мама,
със взор към татко устремен!

Във нежни длани стискам обич
и пълен наръч от любов,
закичена с градински здравец,
добре дошла съм всяка нощ!

Събудих се. Нощта премина.
Сънят внезапно избледня,
но душата ми е пълна
с неща, от моята страна!

Събудих се. Нощта изчезна.
Миражът нейде отлетя.
Но всяка нощ от днес нататък,
ще се завръщам у дома!

ХОРА РАЗНИ

Хора разни, разни идеали,
разни порядки, разни мечти,
разни успехи, разни провали,
в различни посоки човекът лети!

Едни летят с криле огромни,
готови са света да покорят,
а другите, с души покорни,
по земята те едва пълзят!

Едните дишат със гърди големи,
поемат те света с очи,
готови са за всякакви промени,
даже малко повече да заболи!

А другите едно си знаят,
пътеките утъпкани следят,
нищо във живота не чертаят,
нищо във живота не кроят!

Защо, сме Боже, тъй различни?
А уж сме със еднаква кръв!
Едни сме даже поетични,
а може всичко да е блъф!

Чертай на всекиго съдбата,
предпазвай ни от зло до гроб,
убий ти ролята на сатаната
на сцената в театъра живот!

КЪЩА ЗА НАДЕЖДА (HOUSE OF HOPE)

Преминах тази сутрин покрай теб,
внушителна, огромна и могъща,
изглеждаше студена като лед,
видях аз надпис - за надежда къща!

Подминах те. Отново бързах,
понесла се със времето в галоп,
но отстрани аз надзърнах -
от там ми де усмихна Бог!

Намигна ми - къде отиваш,
не ще ли се поспреш при мен,
от бързане се ти убиваш,
ела за миг, гребни надежда в този ден!

Вземи си колкото ти трябва,
всичко тук е без пари,
всеки може да се радва,
на обич и късмет дори!"

Поспрых тогава за минута.
Реших да взема и за вас,
дори да стигнем до Калкута -
надеждата ще бъде с нас!

ЛАС ВЕГАС

Градът на многото мечти,
градът на много вдъхновения,
градът на многото игри
и безбройни забавления!

Градът във светлина облян,
градът на песни и веселие,
градът като титан голям -
в пустинята като видение!

Градът на многото пари,
на много нови изкушения,
на радост, мъка и сълзи,
препълнен с хора и творения!

Градът - светът в едно събран,
пари, магия и абстракции,
от Космоса дори видян
със светлинните атракции!

СМЕТКИ ЗА РАЗПЛАЩАНЕ

Сметки много за разплащане,
билове се трупат в куп!
парите си хвърчат във плащане,
и те правят пак на луд!

Ток, вода, бензин и данък,
хилядарки хвърлям аз,
месечно се тук разплащам,
пари нямам, дай на бас!

Ти си мислиш, че богат съм,
много правя всеки ден,
но накрая, след чертата -
пак съм същият бохем!

Мойта сметка пак в червено,
туй в Америка се знай,
уж ми плащат във зелено
и живея си кат в Рай!

Имам си и кредит карти,
и коли, и къщи бол,
а пък всъщност доста често
аз съм гладен, бос и гол!

Христина Панджаридис - Париж, Франция

Христина Панджаридис е родена в Елин Пелин.

Завършила е факултета по журналистика и масови комуникации към СУ "Св. Климент Охридски". Работила пет години като редакторка в общинския вестник на град Елин Пелин. Издавала частен седмичник за общините Елин Пелин и Горна Малина.

Сътрудничала с журналистически материали на много вестници.

Пише хайку и разкази. Печели втора награда за разказ на тема "Криза" в конкурса Каунъ 2010 Хасково.

През юли 2011 издателство Сиела публикува романа "Ярост", написан в съавторство с Димитър Стоянов.

Живее във Франция.

ПЕТЕЛЪТ

Дървените стъпала към къщата ни поскърцват и сякаш няма никакво значение, че са минали петнадесет години. Време, през което очите се научиха да гледат какво ли не, а сега рисунките ми по стената на стаята ме дърпат към детството. Някой, може би леля ми, е почитвала редовно, защото забравата не се е подписала по книгите. А дневникът ми, сам, но незабравен, скрито очаква на старото място, под възглавницата. Причува ми се даже и кукуригане...

Мамо, ти никога няма да узнаеш, че помня как ми четеше африкански приказки. За момъка Киа-Тумба, дето искал да се ожени за дъщерята на слънцето и луната. Понякога ми говореше и аз приемах само нежният ти като боязлива пролет глас. Смисълът на думите оставаше скрит. Като морето, играещо на криеница зад къщите ни. Бях си помислил, че един стар познайник, петел, го е изпил в августовската суша. Като се издължих, развеселяваше вечерите с историите на Ян Бибиян. Сърбяха ме краката и ръцете за белите на дяволчето Фют, и дърпах опашката на котарака за отмъщение, че не бива да ги опитвам по моя си начин. Спираше ме твоето очакване, че ще бъда добро дете. Виждах често, че очите ти са плакали и не исках да те карам да си тъжна и заради мен. Болката, причинена от баща ми, стоеше като буца пред теб и дълго не се осмеляваше да я отместиш. Мисля, че и двамата се зарадвахме, когато той метна сакото си и изчезна. Забрави да се обади, но хорската злоба не забрави да ни извести, че се преселил в друго село, на стотина километра от нашето.

Преживяванията от първите ми седем години са колкото да се запишат в една ученическа тетрадка от двадесет листа.

Бяхме отишли без покана на гости при баба и дядо, родителите на баща ми. В неозначено дори на картата градче, дето не му се разделяше със селските дворове, по която личаха стъпките на домашни животни. Баба Станка и ти, мамо, нямаше изглед да станете приятелки. Всяка си беше откъснала някаква част от баща ми и я употребяваше както намери за добре. И там, в двора, в сезона на калта, се намираше и външната тоалетна. Споменавам външната, защото после се оказа, че е направена и друга, в къщата, но без канализация за мръсната вода. А до нея се подпираше и кокошарника с не знам колко на брой бели и червени кокошки, и един петел, приличащ на овчарка, дето кукурига.

Първият път, когато се запътих натам, той подуши около мен непознатата миризма и застана пред вратата. Погледах го, но в тези очи – зърна от черен пипер, - не намерих милост. Кривнах наляво, към наве-

са с дърва и навесени за сушене чушки, и се изпиках. Вторият път обаче възпитанието ми изостана с една крачка се насочих напред. Петелът стоеше на пост. Почудих се дали и той не използва тази тоалетна и не иска да му я цапам. Вместо да почака да му се примоля, изненадващо скочи срещу мен. Уплаших се толкова много от тежината на червенокафявата топка, че едновременно изкрещях и ритнах тялото. Жените на бегом излязоха от вътре и баба се зае да успокоява петела си, мама ме притисна до ухаещата си на супа дреха. Тогава под намръщения поглед на баба Станка, от който валеше дъжд и духаше едновременно вятър, мама ми показва вътрешната тоалетна.

Не можех да преглътна, че един петел, та дори и бабин, ще се прави на по-силен и няма да ми отстъпи за няколко дни територията си. Помислих си дали да не отклоня вниманието му, замеряйки го с камък. Да го излъжа, че приемам надмощието му, като му донеса парче хляб. Притеснението лазеше по диафрагмата ми, момчешката хитрост пристъпваше от крак на крак. Още не бях стигнал в учебника до урока за предпазливостта. Но видях как котката се ежеше на кучето и то въпреки алчните си зъби я остави на мира. Сложих страха си в десния джоб на дънките и атакувах отново. Ритникът ми беше изнервил, но не и потушил борбата за надмощие. Черният пипер в очите ме поръсваше, та дано от лютичкото се затичам да търся вода. Пернатият започна да ме плаши със звуците си, но бях решил сега, а не след година, да застана зад тази врата. Изненадата ми го видя миг преди да ме клъвне и успях да вдигна лявата си ръка за да се предпазя. Болката измести вида на потеклата кръв.

Мамино то търпение се беше строшило като яйце и тя пристигна въоръжена с брадвичката, досега мирувала закачена на черницата до чешмата. Стана ми смешно. Не исках да съм на мястото на хладното оръжие, топящо се в ръцете ѝ. Оттук се вижда най-хубавата картина, нарисувана в живота ми. Една срещу друга застанаха две жени. Възрастната – висока, със сбръчкана кожа, по която се стичаха годините. Прегърнала домашния си звяр, укротен и смален от грижовността ѝ. Лицето ѝ светеше – луна, почесваща се в остротата на наточена скоро коса. Тревите, които трябваше да се смалят, преди замаха, бяха мамините намерения. Лицето на мама белееше още по-силно, като че ли по него беше полепнал многогодишният тебеширен въздух от класната стая, където преподаваше история и география.

Скрих се и зад прозореца на лятната кухня и запечатвах събитието. Думите им се боричкаха, но не разбирах кой е победителят. Бабиният поглед начерта пътеката, по която трябваше да си отидем от дома. Пътеката се бутна в мама и тя, усетила омразата, сложи на земята брадвата и грабна птицата от бабиното гнездо. Стреснатият петел

нямаше опит при подобна ситуация. Мълчанието му оцвети белотата на мамините бузи с леки розови мушкатови пъпчици. Дръвникът обгърна едрото тяло. Левият крак затисна буйния нрав и ударът сложи точката. Гордостта на петела изхвърча като кръв настрани и след секунди изчезна. Животът в него подскочи три пъти и се предаде. Майка пусна чешмата и започна усърдно да се мие. Не можех да повярвам, че заколи петела. Самата тя не знаеше допреди минути, че силата ѝ ще прескочи оградата на търпението.

Баба извади от гнева си проклятие, което разлюля клоните на дърветата в двора, и се заключи някъде, та повече не я и видях. Дядо ми, слял се с тишината, някак странно се усмихваше и си наливаше домашна ракия. Не познавах гласа му, познавах само дъха на кожа, ябълки и ментови бонбони, скрити по дланите му, докато рошеше косите ми. Той ми подаде едно орехче, неговият начин за сбогуване, и аз си го имам и досега в шкафчето при книгите си.

Тръгнахме си, понесли чантата с багаж и раздялата, която кой знае защо за мен не означаваше страх и криене, а смях, овъргалян в прах и кал, и превърнат в спомен за един петел.

БЕЗ СЛАДКИШИ И БЕЗ КОТКА

Колко ѝ отива роклята! Коленете са покрити едва. Приготвят сякаш изненада. Тънката талия е загатната с леко пристегнатото коланче. Деколтетото не е предизвикателно. Една вдовица не е заложница на преминалата край нея смърт, но не е и тръгнала на лов за емоции. Поне не днес. След известен брой дни, когато утихнат погледите на семейните приятели.

Черната рокля не е “Шанел”, но и тя не е модел. Пенсионните ѝ години са скрити под гимнастическите упражнения и седмичните посещения при козметика.

Недоядените сладки на масата притеглят погледа. Защо ли си сложи очилата и забелязва пухкавата им коричка. Призлява ѝ от уханието им. Следващият път ще се остави на ухажванията на някой сладкар! Закуските ѝ ще бъдат изобилни и най-хубавата част на деня. А сега е на диета. Купи сладките заради приятелката си, но тя се бавеше и пълната чиния искаше да се разтовари от лакомството. Да спазваш режим и да гледаш сладки, недокоснати дори, е все едно “любов по време на холера”! Да ме прощава Маркес!

Звъни се! Най-сетне милостивата приятелка се е накарала. Идвай! Сладките ще ме изнервят и ще кача килограмите само от миризмата им на канела и ванилия. Този майстор ще е моята цел.

Тя ми носи сладкиш! О, личи си, че ме мрази. Осведомена е, че надебелявам дори като ги гледам, но женската злоба е непреклонна. Дори и по време на смърт. Няма умора. Няма милост! Завижда ми, че съм вдовица и свободното време ми принадлежи. Няма да си оправям кревата и всеки петък да мия прозорците. Ще си пуша в стаята и ще си пия кафето на пода, а не под зоркия мъжки поглед на специалната ниска масичка за гости. Сладкишът ме изгаря. Но моят инат ще го изпепели. Кой е по-силният от нас – да се преборим и да видим!

- Котката ви е отслабнала? – търси подходяща тема за разговор приятелката. Внимава да не ме засегне или разчувства.

- Аз се пазя от храната, а на нея ѝ личи.

- И седи на този стол откакто съм дошла.

- Столът е любимият на мъжа ми. Беше всъщност. Котката и той бяха неразделни.

- Не е ли странно, че е харесала него, а не теб? Ти имаше котка, ако не се лъжа?

- Бяха ми я подарили. Котарак. Бързо ми омръзна. Денем спеше, а нощем вдигаше шум. Преместих го в мазето и изглежда се простуди или

не му понесе. След месец умря.

- А котката ви?

- Мъжът ми я донесе. Негов талисман си е.

- Ти не я обичаш или греша... Може би не си я обикнала, колкото съпругът ти? – ровичка в личното ми пристранство гостенката ми. Първо непозволеният сладкиш, после недолюбваната котка.

- Хранех я редовно.

- Човек слага трохи и на врабчетата зиме, на гълъбите на площада.

- Ти защо не си вземеш котка? – гледам я право в очите и избягвам вниманието от сладките вълшебства наблизо. Усещам, че се превръщам в сочно реване или току-що изпечен кекс с шоколадова глазура.

- Чудя се за какво да говорим, не се опитвам да те дразня. Моментът на загубата на любим човек изостря сетивата и чувствителността поема по неизвестни пътища...

- Пътища? За какво намекиваш?

- Гневът ти е оправдан и разбираем. Сигурно предпочиташ да останеш сама.

- Предпочитам!

Тя си тръгва. Малко е недоволна, но го прикрива под новата си шапка.

Аз проверявам дали огледалото е на същото мнение отпреди половин час. Не ми намалява оценката за красота. Никакви забележки. Оправям кичура над челото. Добавям в ъгълчетата розово червило. Парфюм, за да не мисля за дъвченето, а за предизвикателствата на парка, на излъсканите от слънцето и дъжда пейки. За разхождащите се в стегнати костюми мъже на подходяща възраст. Излизам, за да не се тормозя от изгледа на масата. Но преди това напъхвам сладките в плик и го скривам в шкафа. За деня без диета.

Котката остава на стола. Мястото е затоплено, но на нея ѝ е все едно. Умира. По начина, по който си замина и господарят ѝ - отровена.

БОГАТ АМЕРИКАНЕЦ ТЪРСИ

След двадесет и три години родният въздух ѝ се стори особен. С дъх на липа и мекота на окосена детелина. У дома си е и всичко е зад гърба ѝ.

Усети умората на часовете полет. Десет или единадесет все над океана! Чикаго не е зад планината. Боже, колко далеч отидох! Все с мисъл да помогна на децата, да ги подкрепя. Десет години при дъщерята. Отгледах малкия Силвестър, бърсах сълзи от развода, пих шампанско на новия ѝ брак с американеца, после наново пелени и памперси. И вторият внук проходи, порасна.

Разбираше петдесетина български думи и тя се радваше. Пееше му песни, на които куплетите се губеха из гърдите. Мъката ли опитваше да я смели като черен пипер в старовремска мелничка или паметта ѝ нашепваше, че идва времето на забравата? Все едно. Тя е по-силна от края на песента. Тя решава кога да сложи точката. Момченцето тананикаше след нея и в кръвта му лаборантите можеха да уловят няколко капки българска кръвчица. Щеше да го научи и да пише на бабиния си език. Но се скараха с дъщерята. Под сърцето ѝ беше лежала, но добрина у нея нямаше. Оплакване и недоволство. Стремеж да командва, и като нямаше кого да подчинява се упражняваше върху майка си.

Зетят се пропиваше с бира, акциите му на борсата се изпаряваха, нервите му хвърляха шишета из стаята, американската идилия оставяше в миналото. Младата жена, артистка по дух и професия, не знаеше да плаче и изкарваше стреса си с викове към майка си. Балканското търпение е пословично, но натоварената кола се прекатури и тя прегърна внуците. Напусна щерка си.

Лошият английски все пак ѝ отвори вратите за гледачка на възрастни хора. Заредиха се баби. Някои умираха след месеци. Други я съжаляваха, предусещайки колко трудно се намира работа за жена на петдесет години от непозната страна, и живееха. Като кактуси устояваха на житейските суши, от които е омесена старостта.

Последната беше на деветдесет и три години. Бивш професор, изобретател. Оставила къщи на всяко от петте си деца. Сега живееше сама с българката. Тя ѝ готвеше, по-точно пасираше храната и я капваше с капкомер в устата. Жалеше я. Според идващата веднъж в седмицата медицинска сестра, ако не бяха нейните грижи – досега да е запълнила мястото, откупено за урната с прахта ѝ. Бабата идваше в съзнание, но блънуваше. Бъркаше я с починалата си сестра, с дъщерите си. Къщата остаряваше и си отиваше заедно с дългите ѝ дни. Започваше да мирише на мухъл, покривът прокапа в стаята на втория етаж. На два пъти видя и

мишките, дето се настаняваха по необитаемите помещения. Забравата идваше, но подранила изчакваше.

Март се провря из градината и освежи пейзажа. Задуха пролетен вятър. Тя се размечта, че ще дочакат пролетта. Жената притихна изненадващо. През целия ден ѝ говореше за студентите си, назова имена. Разказа колко обичала мъжа си и как всеки от родените им трима сина заприличвал все повече на баща им. Направи ѝ сок от моркови и тя се усмихна от удоволствието. Обърна главата си на дясно, искала да поспи. И наистина заспа.

Усети се сама. Къщата с десетте стаи и терасата, гледаща към градината с черешата. С немирните мишки, сякаш надушили нейния страх от смъртта. Обади се по телефона и голямата ѝ дъщеря пристигна след часове. Плати ѝ до края на месеца. Беше благодарна, но вътрешният ѝ часовник отброяваше крайните мигове в чужбина.

Стигат ти годините! Болят те краката, хранеше бабата, но теб няма кой да нахрани. Отслабваше. Стомахът не приемаше храната. Сменяше лекарствата, но и невинаги можеше да отиде на лекар. Без кола в Америка си като извънземен. Слагаше в устата си

чай и сухари. Жадуваше да се прибере в родината и да въздъхне с пълни гърди. Тук се стискаше. Правеше се на силната. Гълташе умората си подобно хапче за язва.

Синът я чакаше на летището. Мама с доларите пристига! Дали някакво ехо ѝ донесе рефрена на снахата, или просто беше изпуснала чувството за хумор по стълбите. Вечерта седнаха на богатата трапеза и уж на шега той я заразпитва защо не е изкарала шофьорска книжка, защо не е купила кола...

- Че кога, миличък! Ти знаеш ли какво е да се грижиш за стари хора!

- Той не, но аз... – вмъкна наперено снахата.

- Престани, скъпа! Всички знаем за имотите придобити от теб по този начин. Но адвокатът ти ме накара да подпиша, че са от преди брака ни.

- Да, миличък, богата булка уцели! Но и теб си те бива!

- Мамче, що и ти не си намери някой богат американец!

Богат американец? Въпросът му я накара да се запита това нейното дете ли е? Ухилен, наддал килограми и пуснал мустаци, но чужд. Последният мъж, за когото се грижи, беше имотен. Но не с ума си и твърде напред с възрастта. Тя никога не бе мечтала за подобна сделка – брак по сметка. Синът ѝ не живееше лошо. Но гледаше в нея със странен поглед, изпълнен с очакване, което тя не искаше да тълкува.

- Нима не се радваш, че съм тук и ще бъде насреща при нужда? Стана ми криво и ако продължаваш да ме заяждаш, ще забравиш обещаната спална секция и новото обзавеждане на хола.

- Казах ли ти, скъпи! Майка ти вече започва да изкукурига! Забравила е, че всичко тук е на наше име. Напомни ѝ, моля те, че у нас старческите домове не предлагат персонален гледач.

Очакваната плесница не затвори безсрамната уста. Нейната упора, утеха, надежда се хилеше гузно. Стана и се прибра в стаята си. Полегна и се размисли. Ще отиде на минерални бани. Ще се полекува месец, два. Ободрена и пооздравяла ще му тропне външната врата. Макар и на петдесет и седем, можеше да зареже неблагодарния си син и да хване наново самолета.

Как ли би изглеждал богатият американец.

Че то, американците не са свършили, така де?!

КРАДЛА

Христина Панджаридис Небето не е небе, а някакви избелели и закърпени парцали. Улицата не е слънчева пътека, а немлъкваща досадна латерна. Тя не е жена в пенсия, а таралеж, който се свива и знае, че бодлите му отдавна не са подострени. Крие се от света, крие се от прожекторите на хорското внимание, би се скрила и от себе си, ама не познава пътните знаци и накъде да тръгне.

Да си на чуждо място е все едно да си пътник без билет. Случи ѝ се да пътува така и само се озърташе в коридора. Кондуктор отляво или отдясно ще дойде. Използва всичките тоалетни, надникна през прозорците, огледа пълните и празни купета. Не се засякоха с господин кондуктора, но сърцето ѝ изпомпа в пъти повече кръв от обикновено.

Сама е и небето ѝ е приятел. Гледа и му говори. Но приятел, който не ти отвърща, е скучен. Започваш да се питаш дали изобщо те слуша, глухоням ли е, или е заспал с отворени очи. Улицата е капан за мишки – всички тичат да хванат някакво невидимо парче сирене. Тя избягва да се буца в телата и ръцете им. Не разбира речта им – извиняват ли се или я нагрубяват.

Толкова е сама, че дори сянката ѝ става неприятна. Преследва я, а какви са намеренията ѝ. Не е сигурна за нищо. И да имаше упътване, не знае да чете на друг език.

Колко подреден и спокоен бил животът... бързаше да реди синът ѝ. За него и свинското месо в магазина е вкусно, но за нея е подметка. Нито аромат, нито сланинка съдържа. Изстискали са му хубавинките и са го нагодили да е здравословно. Ако на безвкусното му викат с ново име, тя предпочита старото название.

Мъжът ѝ намери някакви сънародници и по цял ден приказват и се надлъгват на карти. Жените им млади и я избягват. Привижда им се като тяхната преоблечена свекърва.

Самота. На шейсет години се спъна в тази дума. Да можеше да ѝ се размине.

Самотно ѝ е. То и облаците не се сменят толкова често, и улицата опустява. А денят дълъг... колкото е тъгата на майка, загубила детето си.

Устата жадуваше да проговори. В нея се бяха навили километри ролки с монолози. Мъжът ѝ не искаше да я слуша, синът извинително я изпреварваше с “Нямам време, мамо!” и пак се натрисаше на небето. То, милото, нямаше къде да избяга. Криеше се зад облаците и я замерваше с капки дъжд. За по-сигурно и с градушка.

Снощи по телевизията следеше някакъв криминален филм. Съдържанието не разбра, но видя как един мъж открадна бутилка и го арестуваха. Около него се завъртя народ, разпитваха го, обърнаха му толкова внимание. Да се чудиш крадец или президент беше. Може би основен герой, откъде да знае. Вниманието я примами. Беше гладна и жадна за интерес. За десет-петнадесет минути, в които едни очи да не я избягват уморено или престорено, съжалително или гнусливо. Очи, които да не бързат за работа, а да бързат да я погледат и успокоят. Къде сте, очи?

Героят от филма ѝ даде надежда. В магазина бе идвала със сина си, а сега влезе сама. Стоките се заблъскаха лъскави и разноцветни пред погледа ѝ. Чудеше се коя да избере, за да не изглежда чак смешна. Награби пакет с три шоколада, но май беше недостатъчно за голямо внимание, на което се надяваше. Поразходи се още и добави в левия си джоб опакована в целофан и с оранжева панделка кутия. Изглеждаше скъпа.

На изхода джобовете ѝ се разпищяха. Тя не мръдна. Стоеше и чакаше за своята награда. Охраната в черен костюм я хвана грубо за ръката и я поведе към вътрешна стая. Там двама мъже говореха, единият освободи стола си и я сложиха да седне. Говореха ѝ, но тя ги гледаше и мълчеше. Удължаваше времето си. Оплиташе шал за изстиналите си рамене от интереса им. Наслаждаваше се на секундите. Вдишваше дълбоко въпросителните им интонации. Още прежда ѝ трябваше. Поне още пет минути внимание. Едно кълбенце жълт мохер.

Схванаха, че е чужденка. Извикаха преводач. Разговорът се проточи. Писаха протокол. От документите ѝ изнамериха телефона и се обадиха на нейния син. Тя потъваше във вниманието и след шала заплете ръкавици за зимата, начена шапка...

Когато я освободиха, все пак ѝ се случваше за първи път, а и нямаше други провинения, гласът на вечно заетия син прекъсна приятното занимание с плетивото. “Защо открадна, мамо? Шоколадът ти седи в кухнята до кафето?” Майката излезе от унеса и кротичко се усмихна: “Жадувах за внимание!”

САЛФЕТКА ЗА 50 ХИЛЯДИ

Редакторът погледна набързо менюто за обяд и въздъхна. Агнешкото изпълни със повдигащи газове устата му. Коремът спонтанно се разбунтува. Реши да даде парите за сутрешно кафе в любимото си заведение. А обяда... е, можеше да го прескочи, както и друг път се е случвало. Започването на деня между ромоленето на фонтанчето, хладината на палмите и фикусите. Истинските картини зареждаха очите му с красота. Добиваше усещане за бодрост, за живот.

Умората действаше отпускащо на тялото му. Но се стегна и изпъчи раменете. Снощи привърши с редактирането на новелата на на шумелия свой колега и временен работодател. Чакаха го още десетина разказа и един роман на поредния кандидат за слава. Дарбата му да различава точните от случайните думи го хранеше в последните години. Не преяждаше, но оцеляваше. Страданията, които изживяваше, трупаха опит на плещите му и литературен материал за бъдещите му книги. Конфликтите с битието кацаха на главата му подобно птици по дърветата. Нямахше да има нужда да ги измисля. Сюжетните линии се наслаждаваха незабележимо. Чакаха момента да се захване със собствените си произведения.

Първият известен писател, чиито творби оправя, наедря от успехите си и се грижеше потока от клиенти да не спира. Не му оставаше време за собствените творби, но си записваше идеите в компютъра. Обвиняваше се, че спи повече, отколкото му е разрешено, и често навиваше часовника да го събужда в пет часа. Чуваше нахалното звънене и въпреки недоволството от себе си продължаваше да спи. Клетките отказваха да се подчинят на някакъв си часовникарски механизъм. После се саможигосваше, четеше и поправяше, и си заповядаваше утре да стане рано. Мързелът нямаше място в живота му. Мързелът беше ненужно сравнение, което правеше тромав текста.

Кафето пристигна. Изящният маникюр на момичето го остави внимателно на масата и устните ѝ имитираха усмивка. Неговото кафе. Наградата за деня му. Горещо и с бушуващ опиянителен аромат. Парата се издигаше и той се загледа в криволиците, които чертаеше. Видя как изписаната със ситния му, приличащ на печатни букви почерк, салфетка, се предлага на търг. Погледът му премина по лицата на ценителите. Предимно заинтригувани мъже. Пълна зала. Нито едно свободно място. Тишината изостряше вниманието. Костюмиран господин, с добре поддържана брада, вдигна високо кутията с голямо прозрачно прозорче. Вътре мируваше скъпоценната салфетка. Задържа я тридесет секунди.

Заговори ясно и с интонации, усвоени в курс по актьорско майсторство:

- Неизвестен до сега ръкопис от първата глава на най-продавания в историята на столетието роман на писателя Стефан Сторни. Експертната доказва, че почеркът е оригинален. Първоначална цена – тридесет и три хиляди долара!

Зениците на несмеещия да опита кафето си редактор се разшириха. Фантазията му не издържаше на напрежението или недоспиването си отмъщаваше с халюцинации. Но картината беше така близка и реална. Примамлива. Остави самокритиката и продължи да наблюдава сцената. Удоволствие премина по разглобеното от физическа и психическа преумора тяло. Някакъв еликсир, известен на гръцките богове, се вливаше във вените му и го подмладяваше. С всяка секунда самочувствието и настроението се разиграваха в кръвта му, съставена не от бели и червени кръвни телца, а от метафори и епитети. Подмлади се. Огледа спокойно и уверено малкото посетители в заведението.

- Тридесет и осем хиляди втори път – насъска публиката гласът на мъжа. Носът му приличаше на диригентска палка, която напътстваше оркестъра. – Ново предложение? Кой каза четиридесет и четири? Дамата с бялата шапка от четвъртия ред дава повече! Петдесет хиляди първи пъти... Втори път! Трети път! Продадено!

Чашата с кафето изстиваше. Видението изтъня заедно с изчезналата пара. Той грабна салфетката и я запълни с първите изречения от ненаписания, но започнат в ума му роман. Думите потъваха в белотата като стъпки в снега. Доволен посегна и отпи от напитката. Студено, но толкова сладко кафе. Вкусно подобно бъдещата му слава! Обърна се към сервитьорката и заедно с парите ѝ подаде салфетката:

- Запазете я! Ще спечелите от нея петдесет хиляди долара!

СВАТБЕНО

Топорът е свеж и обръснат. Парфюмът му излъчва сила и мъжественост. Готов е за най-важния ден в живота си. Наскоро бе видял това младо и весело черничево дърво, където вятърът избираше да направи кратката си почивка. Хареса я и я пожела за себе си. Искаше я, така както земята искаше слънцето.

Тази сутрин дойде до нея. Доближи черницата и повтори думите, сънувани цяла нощ.

- Стани моя жена, моля те!

Черницата се покри с изненада, но ѝ стана приятно. Топорът излъчваше смелост, неустойчивост, чар. Червенина пропълзя по клоните ѝ. От както се помнеше беше слушала за него. Ябълката вляво ѝ бе разказвала надълго и широко за смелостта му при ампутацията на изсъхналия, загнил клон. Черешата пък се прехласваше от работливостта му. С години разшумоляваше легендата за изсечените самораслящи, заплашващи здравето и живота ѝ. Петелът и кокошките огласяха ежедневно долината за подвига на великия топор при битката му с лисицата. Младата черница тайно мечтаеше за среща с прочутия герой.

- Ще бъда справедлив, могъщ и щедър!

Тя го гледаше и мълчеше. Чакаше да продължи да я убеждава. Беше ѝ приятно да е ухажвана.

- Обещавам да се погрижа за теб и да те закрилям!

Тя леко се раздвижи, погледна го внимателно. Сериозен е. Няма шега в думите му.

- Харесваш ми! Харесваш ми много, повече от всички, които познавам.

Какъв прекрасен концерт от думи. По-красив и приятен от птичите песни. Искаше ѝ се да танцува, да танцува с него.

- Обичам те! Моля те, кажи, че и ти ме обичаш! – продължи той.

- Да. Обичам те!

Топорът се допря до тялото ѝ. Започна да я гали, да я целува, продължи да я докосва ту по-нагоре, по-надолу и така до мига, когато неговата избраница се облегна в ръцете му. Бяха двамата – той и тя.

Сватбата можеше да започне.

ТРЕВАТА

Каква зелена трева! Много зелена! Такъв наситен цвят не съм мяркал! Прилича на швейцарска ливада – гледана, наторявана от кравите, манекенки за шоколадите и поливана всекидневно! Трева чудо! И пораснала, брей! Ама стигнала ми е до коляното! Като сметнете, че съм дългокрак, висок 2,03 см... Изглежда сякаш е недоносено бебе, което не можеш да лишиш от грижи. То аз миналата събота я окосих. Днес е петък привечер, а тя е избуяла и прилича на алпийска прерия под топящ се ледник! Вярно, валяха дъждове, слънцето пече здраво, но чак такъв ентузиазъм в растежа?

Миналият път си бях полегнал. Хей там, под ореха. Не е млад вече, но нефеля. Уж под орех нищо не вирее, но тревата го е обградила и скоро ще му види сметката. Но поне за сега прави шарената сянка. Поспал съм около час. И като станях – едно отмаляло, отпуснато се почувствах. Дремал съм по поляни и знам, че след такъв сън, тялото ми е свежо и подмладено. А тогава – все едно бях дал една банка кръв, че и отгоре. Стори ми се, че ще припадна и поседнах. Нищо чудно! Май попрекалих с мазните пържоли и топлия хляб.

Косачката ръмжа като недоволно куче с часове. Два ножа смених, три пъти я поправях, но резултата... Запрелича на терен за голф – не трева, а мокет! Купата сено си стоеше зелена, недокосната. Добавих окосената трева отгоре – сено не ми трябва. А селяните не искаха и да чуят да я приберат за добитака. Имало поверие – бабини деветини!

Уморен, този път хапнах леко и зеленкото пак ме повлече. Сънят на окосена дъхаща трева е благ, лек, несравним!

Но щом се събудих – пак същото. Силите ми изцедени. Тонус – като след марафон. Имах чувството, че съм отслабнал скоропостижно с няколко килограма.

А тревата! Не мога да ѝ се нарадвам! Аз се оплаквам, тя хубавее! Аз без сили! Тя – олимпийски шампион! Отидох до поскърцващата си вила и яхнах стола. Сипах си ракия за подобряване на настроението. С тъжни мисли не се седи сред природата. Дошъл съм на чист въздух, на отмора, а се оплаквам като неощипана вдовица.

Каква зелена трева! Не съм и предполагал, че може да се отгледа в моята градина! Нито картица, нито заек – нищо не нарушаваше цялостта ѝ! Не съм я плевил, но плевел няма. И цветенце на глухарче не се жълтее. Зелено, маслено силно зелено. И ако расте така – ще ме умори!

Ракийката тънка. Чашката блести на въздуха. Глътката ми лакома.

Алкохолът избистри съзнанието и се сетих за съседа ми. Художник от града, но начумерен. Неразговорлив. Поздравявахме се и той бързаше да се мушне в къщата си. Но и него чувах два – три пъти да хърка наред зеленината. В хъркането не беше мълчаливец. Сигурно идваше тук с мъка в душата си. Гледах го как повяхва седмици наред. С приближаването на лятото килограмите му се стопяваха. По едно време се изпари моя съсед! Да, бе! Изчезна. За последно затворих пак прозореца, че с неговите гръмогласни струни ми нарушаваше рахатлъка. Птичите песни смущаваше. И повече не се поздравихме. Излекува ли си мъката, човека? Тревата ли го изсмука? Ама какви ги говоря и аз на ракиена глава? Модерни хора сме, няма да вярваме на бабини деветини...

УБИЕЦ

- Защо минаваме по този път? Знаеш, че от такива завои ми се повдига!

- Не мога едновременно да карам и да се занимавам с тъпия навигатор.

- Нали уж можело да му се задават устни команди? Плати сума ти пари...

- Нали ти щеше да го разучиш. Така поне ще участваш с нещо в пътуването, а не да се возиш като куфар!

- Опитай, повярай! Говорихме си часове с глупавата ти машина – но ето резултата!

- Престани! Вирни си носа най-сетне! Пристигаме в едно безкрайно красиво място! Ще видиш рая!

- Рая? Природният рай?

- Истинският! Басирам се, че там, където отиваме, е по-хубаво от описания из книгите рай.

- Любопитна съм какво си кръстил рай! С теб ежеминутно съм в ада.

- Мила моя, какъв за какъв ад споменавах?

- Адът, дето го живеея. Поне веднъж седмично ми вдигаш скандали, които отравят останалите дни. Откакто сме заедно – адът е жива реалност.

- На хиляда метра свийте вляво, а после карайте четиридесет и осем километра по Д33! – съобщава равният женски глас на навигатора.

- Ето, приближаваме рая, скъпа! Търпение и позитивно мислене!

- Раят? А след ваканцията ще ме върнеш отново в ада...
- Ад? Какъв ад! Нямах и понятие как изглежда той. Бръщолевиш през целия път. Главата ми заприлича на презряла диня!
- Адът – това си ти! – не млъква жената!
- Адът е твоята бързивост, флегматичност и липсата на инициативност. И още...
- Адът са неугасващите ти забележки!
- Адът е голямата ти уста!
- Карайте направо в оставащите 500 метра! – сякаш нетърпеливо изказа сопраното, оказващо им маршрута.

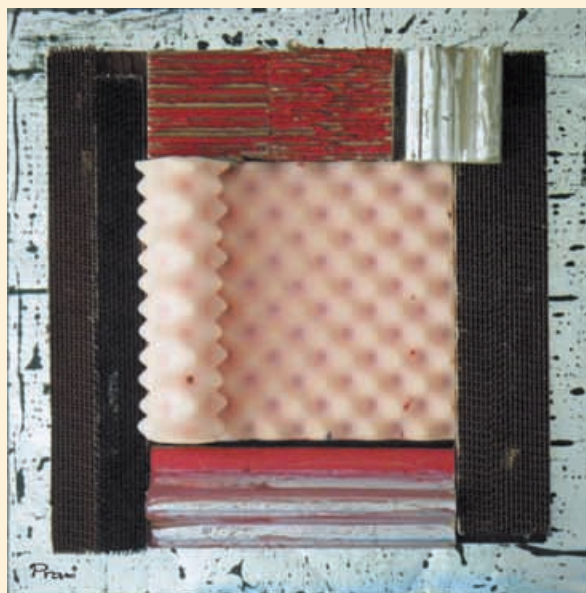
Мъжът зърва знака, че пътят е затворен, поради ремонт, което обясни неравността му. Не харесваше да минава по такива пътища, но нали за водач ползваше най-умната машина. Според нея, съвсем скоро щяха да стигнат. Вярно, не провери какво е задала като дестинация жена му, но с такава техника, дори човек като нея, не можеше да сбърка.

Гласът от излитането го завари напълно неподготвен. На екрана на навигатора се червенееше изключително прав участък.

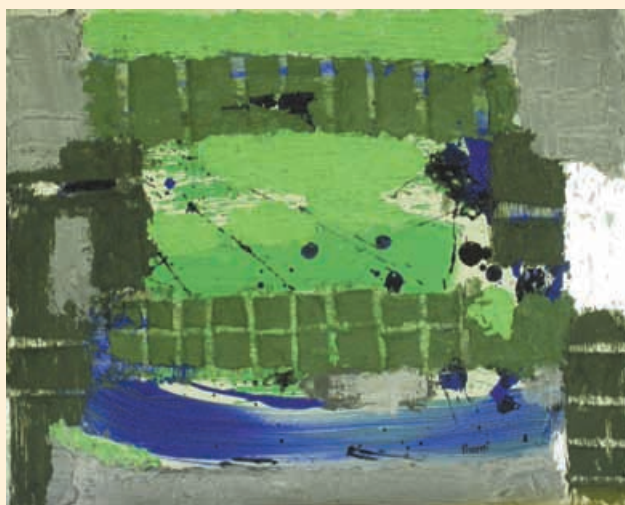
- Вие сте на 200 метра от избраната от вас точка. Моля, отваряйте парашутите и добре дошли в ада! – спокойно изрече гласът.

Автомобилът летеше към пропастта. Адът се разгоря за миг и отново изчезна в красотата на околността.

Милена Праматарова - Чикаго, САЩ

«Рециклирано изкуство», см.техника, хартия, 60 x 60 cm

«Поляни край реката», см.техника, платно, 60 x 75 cm

Цвета Дончева - Чикаго, САЩ

Родена на 24 май 1955г. в гр. Бургас. Завършва институт за културно просветни кадри специалност театър в гр. Варна през 1978 г. Работи като режисьор в театър „Васил Коларов“ в гр. Бургас до 1989 г., когато напуска България и се установява в Америка - Чикаго. Няколко години режисира в театър „Апостоли“ при Българска Православна църква „Св.Иван Рилски“. Има публикации на стихове във вестник „Нефтохим“- гр.Бургас и вестник „България“ - Чикаго.

КОГАТО СЕ ЗАВЪРНА

Изкъпаните улици на моя град
усмихнати ще ме поведат към плажа,
а миячите със силни струи
следите ще измият от паважа.
Спомен зад ъгъла ще ме причака,
цвете ще даде с поклон в ръката,
гларусът от смях прегракнал
ще изкрещи как дълго ме е чакал.
Спомнени целувки ще погалят прага,
детство ще прекрача и ще вляза в къщи,
нежност млада ще разкъса мрака
в тънките си, детски пръсти.
Приятели ще стреснат тишината
с цигарен дим и песни стари,
ще пресушим бутилката с коняка
и цяла нощ ще свирим на китари.
В утрото ще тръгнем пак към плажа,
разчорлени, разчувствани и боси,
на фара стар да му разкажем
от младостта си обич че му носим.
После ще си спомним пак за моста,
който вечно жив във нас остана,
ще танцуваме по него боси
и пак ще свирим на китара.

ЗАВРЪЩАНЕ

Морето, тъй очакващо доскоро,
сега ме плаши –
какво ще му разкажа,
когато спра до него –
то какво ще ми разкаже?
Къде съм била толкова години,
какво съм сътворила,
изживяла,
надживяла
и простила?
Дали станах по-богата
или като бедно,
мъничко сираче
на брега му пак
ще плача.
Морето ме разбира –
пак ще ме погали.
С бедността на цвете
се прибирам
и спомени –
единствено богатство.

НЕТЪРПЕНИЕ

Тръгвам, тръгвам, тръгвам,
бързам към моя фар,
към моя плаж,
към моя град.
Там лятото ме чака със смях
и студени халби вдига с бира,
приятелите пият пак коняк,
пеят и нощта напиват.
А морето като стар хлапак
намига им и се преструва,
че не знае нощния им грях
и като тях не спи – будува.
Бързам, бързам, бързам –
отивам си във моя град,
в любимия Бургас,
във мойта обич.

БЕЗ ТЕБ

на Кирил

Всички шансове свършват до тук –
и тъгата, и смехът.
Гледам звездите и търся мигът...
Нима е толкова кратък –
имало е, вече никога няма да има.
Трябва да продължа нататък...
Обещавам, че няма да плача,
обещавам, че няма да пия –
от утре,
от утре,
от утре.
А днес –
трудно е...
Не мога да кажа сбогом завинаги.
...Може би утре...

СВЕТЛИНА

Протягам ръка към тебе
Светлина –
издигам се и засиявам
там – близо до звездите.
В полета нагоре не съм сама –
като мене много още светят,
издигат се във висините.
Докосвам се до тебе Светлина –
в живота и смъртта,
летя все нагоре и нагоре
към звездите,
към дома.
И други летят с обжарени крила,
и те гонят светлината...
Прибирам се у дома,
дори да изгоря,
отивам си, отивам си
у дома –
като светлина.

МОЖЕ БИ

Търся очите ти в пресъхнал извор.
Търся сърцето си в айсберг.
Търся ръцете си в пепел от огън.
Търся душата си в някой.
Когато ги намеря,
ще се слепя
и отново ще обичам.

ЛАБИРИНТ

Животът е заложил
своите капани за
бъдещите ни предателства,
лутаме се в лабиринт
от обстоятелства,
без изхода да знаем.
Раменете ни,
приведени от болката,
забравили са вече
размаха си от полета,
а бившите криле –
ръцете ни –
потръпват като във агония.
Без спомена, че са целували –
устни, неискащи да се усмихнат,
криещи зад маска на бездушие
горчивина от думите –
неизречени,
обрязани,
обречени,
белязани с неискреност
и с безверие...
Малките предателства,
оплождани дълбоко в нас, раняват.
Какво ще стане в утрешния ден,
когато се отправим към безкрая?
Какво ще понесем в ръцете си
ако не Любов,
ако не Радост
от живота, който ни е даден,
за да го направим
по-красив,
по-светъл,
по-човечен?

Трябва да излезем от
капана.
Да слепим парчета
от крилете си
и да полетим в Безкрая –
с
Любов,
Добро
и Вяра.

КАТО ПТИЦИТЕ

Как искам понякога
да летя,
да пия вода от росата,
да пея,
да прескачам вълни,
да се рея
високо в небесата
като птиците.
Как исках някога
да обичам,
да галя топлина,
да мечтая,
дом да съзиждам,
да тичам,
обляна в светлина,
като живите...
Вълните и рибите,
и пясъка, и мидите,
и морето, и вятъра
знаят – исках да съм
като птиците...

**БЪЛГАРСКО СЛОВО
И
БАГРИ ОТ САЩ И СВЕТА**

ISBN 978-954-92896-1-9

Изданието е субсидирано със средства от бюджета
на Държавната агенция за българите в чужбина
и се разпространява безплатно на и извън
територията на Република България